

Cynulliad Cenedlaethol Cymru
The National Assembly for Wales

Cofnod y Trafodion
The Record of Proceedings

Dydd Mawrth, 5 Hydref 2010
Tuesday, 5 October 2010

Cynnwys
Contents

3	Ethol Dirprwy Lywydd Dros Dro Election of a Temporary Deputy Presiding Officer
3	Cynnig i Gymeradwyo Gwelliannau Dros Dro i Reol Sefydlog Rhif 27 ynghylch Amserlen y Gyllideb Flynyddol Motion to Agree Temporary Amendments to Standing Order No. 27 in relation to the Annual Budget Timetable
4	Cwestiynau i'r Prif Weinidog Questions to the First Minister
35	Datganiad a Chyhoeddiad Busnes Business Statement and Announcement
40	Datganiad am Gydwasanaethau Statement on Shared Services
54	Ymgysylltiad a Chyflogaeth Pobl Ifanc Youth Engagement and Employment
78	Arloesedd ac Ymchwil a Datblygu Innovation and Research and Development
102	Cyfnod Pleidleisio Voting Time

Yn y golofn chwith, cofnodwyd y trafodion yn yr iaith y llefarwyd hwy ynndi yn y Siambr.
Yn y golofn dde, cynhwyswyd cyfieithiad.

In the left-hand column, the proceedings are recorded in the language in which they were
spoken in the Chamber. In the right-hand column, a translation has been included.

*Cyfarfu'r Cynulliad am 1.30 p.m. gyda'r Llywydd (Dafydd Elis-Thomas) yn y Gadair.
The Assembly met at 1.30 p.m. with the Presiding Officer (Dafydd Elis-Thomas) in the Chair.*

Y Llywydd: Trefn yn y Cynulliad.

The Presiding Officer: Order in the Assembly.

Ethol Dirprwy Lywydd Dros Dro Election of a Temporary Deputy Presiding Officer

Y Llywydd: Mae'r Dirprwy Lywydd yn ein cynrychioli yn CALRE—cynhadledd seneddau rhanbarthol deddfwriaethol Ewrop. Yn ei habsenoldeb, gofynnaf i'r Cynulliad ethol Dirprwy Lywydd dros dro ar gyfer Cyfarfod Llawn heddiw. Gwahoddaf enwebiadau.

The Presiding Officer: The Deputy Presiding Officer is representing us in CALRE—the conference of European regional legislative assemblies. In her absence, I ask the Assembly to elect a temporary Deputy Presiding Officer for the duration of today's Plenary meeting. I therefore invite nominations.

The Minister for Business and Budget (Jane Hutt): I nominate William Graham.

Y Gweinidog dros Fusnes a'r Gyllideb (Jane Hutt): Rwy'n enwebu William Graham.

Y Llywydd: Mae William Graham wedi ei enwebu. Nid oes enw arall, felly datganaf fod William Graham—[*Torri ar draws.*] Trefn. Yr ydym yn ethol Dirprwy Lywydd dros dro, sydd yn ddyletswydd bwysig er eich lles i gyd, a fy lles innau. Felly, yr wyf yn datgan bod William Graham wedi ei ethol yn Ddirprwy Lywydd dros dro ar gyfer Cyfarfod Llawn heddiw.

The Presiding Officer: William Graham has been nominated. There are no other nominations, therefore I declare that William Graham—[*Interruption.*] Order. We are electing a temporary Deputy Presiding Officer, which is an important duty for your benefit, and for mine. Therefore, I declare that William Graham is elected as temporary Deputy Presiding Officer for the duration of today's Plenary meeting.

Cynnig i Gymeradwyo Gwelliannau Dros Dro i Reol Sefydlog Rhif 27 ynghylch Amserlen y Gyllideb Flynyddol Motion to Agree Temporary Amendments to Standing Order No. 27 in relation to the Annual Budget Timetable

NDM4542 Dafydd Elis-Thomas

NDM4542 Dafydd Elis-Thomas

Cynnig bod Cynulliad Cenedlaethol Cymru, yn unol â Rheol Sefydlog 35.2:

To propose that the National Assembly for Wales, in accordance with Standing Order 35.2:

1. Yn ystyried adroddiad y Pwyllgor Busnes a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 28 Medi 2010; a

1. Considers the report of the Business Committee laid in the Table Office on 28 September 2010; and

2. Yn cymeradwyo'r newidiadau i Reolau Sefydlog a nodir yn Adroddiad y Pwyllgor Busnes.

2. Approves the amendments to Standing Orders set out in the report of the Business Committee.

The Minister for Business and Budget (Jane Hutt): I move the motion.

Y Gweinidog dros Fusnes a'r Gyllideb (Jane Hutt): Cynigiau y cynnig.

Y Llywydd: Y cwestiwn yw bod cytuno ar y cynnig. A oes unrhyw wrthwynebiad? Gwelaf nad oes. Yr wyf yn datgan felly, yn unol â Rheol Sefydlog Rhif 7.35, fod y cynnig wedi cael ei gytuno.

The Presiding Officer: The question is that the motion be agreed. Are there any objections? I see that there are none. I therefore declare, in accordance with Standing Order No. 7.35, that the motion is agreed.

*Derbyniwyd y cynnig.
Motion agreed.*

Cwestiynau i'r Prif Weinidog Questions to the First Minister

Oriau Meddygfeydd

GP Surgery Hours

I. Veronica German: *A wnaiff y Prif Weinidog ddatganiad am wneud oriau meddygfeydd yn fwy hwylus i gleifion. OAQ(3)3113(FM)*

I. Veronica German: *Will the First Minister make a statement on making GP surgery hours more convenient for patients. OAQ(3)3113(FM)*

The First Minister (Carwyn Jones): While general practitioners' hours are agreed with the local health boards, in accordance with the provisions of the general medical services contract, the Minister for Health and Social Services has asked LHBs to work with GPs to improve access for all patients.

Y Prif Weinidog (Carwyn Jones): Er bod oriau meddygon teulu yn cael eu cytuno gyda'r byrddau iechyd lleol, yn unol â darpariaethau'r contract ar gyfer gwasanaethau meddygol cyffredinol, mae'r Gweinidog dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol wedi gofyn i fyrddau iechyd lleol weithio gyda meddygon teulu i wella mynediad i bob claf.

Veronica German: One way to make it easier would be to free up some GP time by improving direct access to other healthcare professionals, such as physiotherapists and occupational therapists. Self-referral gets faster access, without increased cost, and early intervention for lower back pain, for example, can reduce recurrences and prevent lost working days and even more GP appointments. It is patient centred, it saves valuable GP time, and it is working in Bridgend in your constituency. Therefore, when will your Government roll that out across Wales?

Veronica German: Un ffordd o hwyluso pethau fyddai rhyddhau rhywfaint o amser meddygon teulu drwy wella mynediad uniongyrchol i weithwyr proffesiynol eraill ym maes gofal iechyd, megis ffisiotherapyddion a therapyddion galwedigaethol. Mae hunangyfeirio yn sicrhau mynediad cynt, heb gost uwch, a gall ymyrraeth gynnar ar gyfer poen yng ngwaelod y cefn, er enghraifft, ostwng lefelau salwch yn dychwelyd ac atal colli diwrnodau gwaith a hyd yn oed yn rhagor o apwyntiadau gyda meddyg teulu. Mae'n rhoi'r claf yng nghanol y ddarpariaeth, mae'n arbed amser gwerthfawr meddygon teulu, ac mae'n gweithio ym Mhen-y-bont ar Ogwr yn eich etholaeth chi. Felly, pryd y bydd eich Llywodraeth yn cyflwyno hynny ledled Cymru?

The First Minister: We will always look to see what pilot schemes work effectively. There are good examples of where GP hours

Y Prif Weinidog: Byddwn bob amser yn cadw llygad ar ba gynlluniau peilot sy'n gweithio'n effeithiol. Ceir enghreifftiau da o

have been extended to 8 p.m. and beyond. Some GPs also offer services outside of the normal working week. That shows that this Government is committed to working towards extending GP hours for the good of all.

David Lloyd: Byddwch yn ymwybodol o gynllun y Toriaid a'r Rhyddfrydwyr yn Lloegr i gael meddygon teulu i gomisiynu gwasanaethau iechyd. Yr wyf yn siŵr eich bod yn ymwybodol hefyd fod y rhan fwyaf o feddygon Cymru yn erbyn y cynllun hwn; mae meddygon teulu yn teimlo eu bod yn ddigon prysur eisoes yn gweld eu cleifion, heb sôn am wneud gwaith gweinyddol ar ben hynny. Mae Plaid Cymru yn erbyn comisiynu gan feddygon teulu. Os yw pleidiau gwleidyddol o ddifrif am gael gwell mynediad i feddygon teulu, a gytunwch y dylent anghofio am y syniad gwallgof hwn?

Y Prif Weinidog: Yr wyf yn cytuno'n llwyr. Nid oes gennym fel Llywodraeth gynlluniau i gael y farchnad fewnol yn ôl eto. Yr ydym wedi gweld yr hyn sy'n digwydd yn Lloegr, ond ni chredwn mai dyna'r ffordd ymlaen i'r gwasanaeth iechyd—ac nid dim ond yng Nghymru, ond drwy Brydain Fawr.

Jonathan Morgan: Last week, I was informed by a constituent in Llanishen in my constituency of Cardiff North that she had been told by her GP surgery that she would have to wait at least four weeks to get an appointment with one of the general practitioners. One reason for the new GP contract was to ensure wider access to GP surgeries, not just in terms of the services that they provide, but so that patients were able to see the most appropriate primary care practitioner. Is there any evidence to demonstrate that the new GP contract has increased access to primary care?

The First Minister: There is evidence that some GP surgeries are opening for longer, are offering broader services, and are able to allow patients, for example, to book online and to order prescriptions online. That service is not available to everyone in Wales, but it is important that GPs work towards providing those services. There is no excuse,

oriau meddygon teulu wedi eu hystyngiadau hyd at 8 p.m. a thu hwnt. Mae rhai meddygon teulu hefyd yn cynnig gwasanaethau oddi allan i'r wythnos waith arferol. Mae hynny'n dangos bod y Llywodraeth hon wedi ymrwymo i weithio tuag at ymestyn oriau meddygon teulu er lles pawb.

David Lloyd: You will be aware of the Tory and Liberal plans for GPs in England to commission health services. I am sure that you are also aware that the majority of doctors in Wales are against that plan; GPs feel that they are already busy enough seeing patients, without having to undertake administrative work as well. Plaid Cymru is against commissioning by GPs. If political parties are serious about better access to GPs, do you agree that they should forget about this crazy idea?

The First Minister: I agree totally. We have no plans as a Government for the internal market to return. We have seen what is happening in England, but we do not believe that that is the way forward for the health service—not only in Wales, but throughout Great Britain.

Jonathan Morgan: Yr wythnos diwethaf, cefais wybod gan un o fy etholwyr yn Llanisien yn fy etholaeth, Gogledd Caerdydd, fod ei meddygfa wedi dweud wrthi y byddai'n rhaid iddi aros o leiaf bedair wythnos i gael apwyntiad gydag un o'r meddygon teulu. Un rheswm dros y contract meddygon teulu newydd oedd sicrhau mynediad ehangach i feddygfeydd teulu, nid dim ond o ran y gwasanaethau y maent yn eu cynnig, ond fel bod cleifion yn gallu gweld yr ymarferwr gofal cynradd mwyaf addas. A oes unrhyw dystiolaeth i ddangos bod y contract meddygon teulu newydd wedi cynyddu mynediad i ofal cynradd?

Y Prif Weinidog: Ceir tystiolaeth fod rhai meddygfeydd teulu ar agor yn hirach, yn cynnig gwasanaethau ehangach, ac yn gallu caniatáu i gleifion, er enghraifft, drefnu apwyntiad ar-lein ac archebu presgripsiynau ar-lein. Nid yw'r gwasanaeth hwnnw ar gael i bawb yng Nghymru, ond mae'n bwysig bod meddygon teulu yn gweithio tuag at

in the medium to long term, for some GP surgeries to provide a level of service that is below the level available in others. That is why the Minister has been working hard to ensure consistency of service across Wales.

Y Gyllideb

2. Leanne Wood: *Pa drafodaethau y mae'r Prif Weinidog wedi'u cael yn ddiweddar ynghylch cyllideb Llywodraeth Cynulliad Cymru. OAQ(3)3108(FM)*

The First Minister: I have regular discussions on many aspects of the Assembly Government's budget with a wide range of people. Over the summer, I met front-line public service staff to listen to their views on how services might be improved.

Leanne Wood: First Minister, with the Tory and Lib-Dem Government in London about to launch a two-pronged attack on public services by slashing jobs and talking about pushing through legislation that would make it harder for workers to go on strike, it seems inevitable that major industrial disputes are looming. We already have some of the toughest anti-trade union laws in the western world. Therefore, will you condemn this assault on the right of workers to withdraw their labour when their terms and conditions are squeezed?

Furthermore, as a Unison member, you will probably be aware of the A Million Voices for Public Services campaign, which seeks to protect public services and introduce a fair taxation system as a means of addressing the budget deficit. Will you agree to sign up to Unison's campaign?

The First Minister: I have regular discussions with Unison and I am always happy to support the work that it does in protecting its members, many of whom are particularly low paid.

You asked me whether I am happy to condemn the Con-Dems, and I am more than

ddarparu'r gwasanaethau hynny. Nid oes dim esgus, yn y tymor canolig i'r tymor hir, i rai meddygfeydd teulu ddarparu lefel o wasanaeth sydd islaw'r lefel sydd ar gael mewn meddygfeydd eraill. Dyna pam mae'r Gweinidog wedi bod yn gweithio'n galed i sicrhau cysondeb gwasanaeth ledled Cymru.

The Budget

2. Leanne Wood: *What recent discussions has the First Minister had regarding the Welsh Assembly Government's budget. OAQ(3)3108(FM)*

Y Prif Weinidog: Rwyf yn cael trafodaethau rheolaidd ar lawer agwedd ar gyllideb Llywodraeth y Cynulliad gydag ystod eang o bobl. Dros yr haf, cyfarfûm â staff gwasanaethau cyhoeddus rheng flaen er mwyn gwrando ar eu safbwyntiau ynghylch sut y gellid gwella gwasanaethau.

Leanne Wood: Brif Weinidog, â Llywodraeth y Torïaid a'r Democratiaid Rhyddfrydol yn Llundain ar fin lansio ymosodiad deufin ar wasanaethau cyhoeddus drwy gael gwared ar swyddi a sôn am orfodi deddfwriaeth a fyddai'n ei gwneud hi'n anoddach i weithwyr fynd ar streic, ymddengys yn anorfod fod anghytundeb diwydiannol mawr ar y gorwel. Mae gennym eisoes rai o'r deddfau cryfaf yn erbyn undebau llafur yn y byd gorllewinol. Felly, a wnewch chi gondemnio'r ymosodiad hwn ar hawl gweithwyr i dynnu eu llafur yn ôl pan roddir pwysau ar eu telerau a'u hamodau.

At hynny, fel aelod o Unison, mae'n debyg y byddwch yn ymwybodol o'r ymgyrch A Million Voices for Public Services, sy'n ceisio diogelu gwasanaethau cyhoeddus a chyflwyno system drethu deg fel ffordd o fynd i'r afael â'r diffyg yn y gyllideb. A wnewch chi gytuno i ymuno ag ymgyrch Unison?

Y Prif Weinidog: Rwyf yn cael trafodaethau rheolaidd ag Unison ac rwyf bob amser yn hapus i gefnogi'r gwaith y mae'n ei wneud i ddiogelu ei aelodau, â llawer ohonynt yn cael tâl arbennig o isel.

Fe wnaethoch ofyn imi a wyf yn hapus i gondemnio'r 'Con-Dems', ac rwyf yn fwy na

happy to do that. Let us remember that public sector workers are being asked to swallow some very unpalatable medicine, even though they did not cause this problem in the first place. It is absolutely essential that the UK Government demonstrates that those who put us in this position in the first place, namely the financial swashbucklers—as they would see it—of the financial sector, are dealt with if workers in the public sector are also being asked to swallow that unpalatable medicine. So far, the UK Government has singularly failed to do that.

The Leader of the Opposition (Nick Bourne): I am sure that the First Minister will understand that I would like to open by congratulating the European Ryder Cup team and Monty on their success, as well as everyone concerned with that first-class event for Wales. It really was excellent. That message about the resounding success of that event needs to go out from all of us.

First Minister, last week, you confirmed that your Government does not intend to ring-fence the health budget—you are looking at the health budget and it might decline. We have said as a party that we would increase that in Government, year on year. Could you confirm that you are looking at the health budget and are not guaranteeing that it will be retained year on year into the future, because a slightly different message is coming from some members of your Government?

The First Minister: We have said that we will look to protect hospitals; we cannot give a commitment about the entire health budget because the Barnett squeeze through convergence is hitting us very hard. It would be irresponsible of me to suggest that we can ring-fence the entire health budget, especially as we do not know what financial settlement we will receive from the UK Government until 20 October.

Nick Bourne: We do know, of course, that health is guaranteed at Westminster, so the largest element of the Barnett block is guaranteed. There has been a guarantee from the coalition Government at Westminster that

bodlon gwneud hynny. Gadewch inni gofio eu bod yn gofyn i weithwyr sector cyhoeddus lyncu ffigis hynod o annymunol, er nad hwy a achosodd y broblem hon yn y lle cyntaf. Mae'n gwbl hanfodol fod Llywodraeth y DU yn dangos eu bod yn ymdrin â'r rhai a'n rhoddodd yn y sefyllfa hon yn y lle cyntaf, sef swagrwyr ariannol—fel y byddent hwy'n ei gweld hi—y sector ariannol, os ydynt hefyd yn gofyn i weithwyr yn y sector cyhoeddus lyncu'r ffigis annymunol hwnnw. Hyd yn hyn, mae Llywodraeth y DU wedi methu'n llwyr â gwneud hynny.

Arweinydd yr Wrthblaid (Nick Bourne): Rwyf yn siŵr y bydd y Prif Weinidog yn deall yr hoffwn ddechrau drwy longyfarch tîm Cwpan Ryder Ewrop a Monty ar eu llwyddiant, yn ogystal â phawb fu'n ymwneud â'r digwyddiad gwerth chweil hwnnw i Gymru. Roedd yn wirioneddol ragorol. Mae angen i'r neges honno am lwyddiant ysgubol y digwyddiad hwnnw gael ei chyfleu gan bob un ohonom.

Brif Weinidog, yr wythnos diwethaf fe wnaethoch gadarnhau nad yw eich Llywodraeth yn bwriadu neilltuo'r gyllideb iechyd—rydych chi'n edrych ar y gyllideb iechyd ac fe allai ostwng. Rydym wedi dweud fel plaid y byddem yn cynyddu hynny mewn Llywodraeth, flwyddyn ar ôl blwyddyn. A allech gadarnhau eich bod yn edrych ar y gyllideb iechyd ac nad ydych yn gwarantu y bydd yn cael ei chynnal y naill flwyddyn ar ôl y llall i'r dyfodol, gan fod neges fymryn yn wahanol yn dod gan rai aelodau o'ch Llywodraeth?

Y Prif Weinidog: Rydym wedi dweud y byddwn yn ceisio diogelu ysbytai; ni allwn roi ymrwymiad am y gyllideb iechyd yn ei chyfanrwydd oherwydd bod gwasgfa Barnett yn sgîl cydgyfeiriant yn ein taro'n galed iawn. Byddai'n anghyfrifol imi awgrymu y gallwn neilltuo'r gyllideb iechyd yn ei chyfanrwydd, yn enwedig gan nad ydym yn gwybod pa setliad ariannol y byddwn yn ei gael gan Lywodraeth y DU tan 20 Hydref.

Nick Bourne: Rydym yn gwybod, wrth gwrs, fod iechyd wedi'i warantu yn San Steffan, felly mae'r elfen fwyaf o floc Barnett wedi'i gwarantu. Cafwyd sicrwydd gan y Llywodraeth glymblaid yn San Steffan na

it will not decline. Therefore, to that extent, we know that that part of the budget—41 per cent—will remain intact.

Given what you have said—and you have been candid about this—will you ensure that we can have a debate on these issues, along the lines that we have suggested previously of an independent budget review, as has been done in Scotland, to look at these matters openly, with everyone participating in the debate? There is a cloud of secrecy, particularly over the health budget, and an unwillingness to deal with the issue of £1 billion that has been said, from within the health service, to be misapplied or misspent. There is also unwillingness to discuss the McKinsey discussion document/report/set of slides or whatever you care to call it. Presumably, the largest company of management consultants in the world was hired for a purpose, yet we are not allowed to know what it has said.

The First Minister: My view is that it is the job of the National Assembly to scrutinise the Welsh Assembly Government; you do not need another independent quango to do it as well. If you are suggesting that Members here are incapable of scrutinising the budget, then I am surprised to hear you say that. It is my experience that the budget is debated in the Chamber and the Government has no plans to depart from previous practice.

1.40 p.m.

Nick Bourne: You have not said anything about the McKinsey report. We would be more than willing to debate that report or documents. Could you tell us how much McKinsey has been paid for a view of the national health service? What exactly has it produced? It is the largest consultancy firm in the world and it was not hired by you without a purpose. Where is the meat in this? Can we scrutinise that in the Assembly? Will you publish it?

The First Minister: The company was hired to provide consultancy support in order to put together a five-year plan on behalf of NHS Wales and officials.

fydd yn gostwng. Felly, i'r graddau hynny, rydym yn gwybod y bydd y rhan honno o'r gyllideb—41 y cant—yn aros fel y mae.

Ac ystyried yr hyn yr ydych wedi'i ddweud—ac rydych wedi bod yn agored am hyn—a wnewch chi sicrhau y gallwn gael dadl ar y materion hyn, yn debyg i'r hyn a awgrymwyd gennym o'r blaen sef adolygiad annibynnol ar y gyllideb, fel y gwnaed yn yr Alban, i edrych ar y materion hyn yn agored, gyda phawb yn cymryd rhan yn y ddadl? Ceir cwmwl o gyfrinachedd, yn enwedig ynghylch y gyllideb iechyd, ac amharodrwydd i ymdrin â mater yr £1 biliwn y dywedwyd, o'r tu mewn i'r gwasanaeth iechyd, sy'n cael ei gamddefnyddio neu ei gamwario. Ceir amharodrwydd hefyd i drafod dogfen drafod/adroddiad/set o sleidiau McKinsey neu beth bynnag yr hoffech ei alw. Rwy'n cymryd bod y cwmni mwyaf o ymgynghorwyr rheoli yn y byd wedi'i benodi at ddiben, ond eto ni chaniateir inni wybod beth y mae wedi'i ddweud.

Y Prif Weinidog: Fy marn i yw mai gwaith y Cynulliad Cenedlaethol yw craffu ar Lywodraeth Cynulliad Cymru; nid oes arnoch angen cwango annibynnol arall i'w wneud hefyd. Os ydych yn awgrymu bod Aelodau yma yn analluog i graffu ar y gyllideb, yna mae'n syndod gennyf eich clywed yn dweud hynny. Yn fy mhrofiad i mae'r gyllideb yn cael ei thrafod yn y Siambr ac nid oes gan y Llywodraeth unrhyw fwriad i newid yr arfer blaenorol.

Nick Bourne: Nid ydych wedi dweud dim am adroddiad McKinsey. Byddem yn fwy na pharod i drafod yr adroddiad neu'r dogfennau hynny. A allech ddweud wrthym faint a dalwyd i McKinsey am daro golwg ar y gwasanaeth iechyd gwladol? Beth yn union y mae wedi'i gynhyrchu? Hwn yw'r cwmni ymgynghorwyr mwyaf yn y byd ac ni wnaethoch ei benodi heb ddiben. Ble mae'r sylwedd yn hyn? A allwn graffu arno yn y Cynulliad? A wnewch chi ei gyhoeddi?

Y Prif Weinidog: Cafodd y cwmni ei benodi i ddarparu cefnogaeth ymgynghorol er mwyn llunio cynllun pum mlynedd ar ran GIG Cymru a swyddogion.

Nick Bourne: How much did that cost? Can we see the documents that the consultants produced?

The First Minister: It seems to me that the documents are already in the public domain as they have been produced by Members in this Chamber. What I find surprising about all this is that the Minister for health, above anyone else, has a record of informing Members of this Assembly of everything that she does. She is the most open Minister that this Government has. She goes out of her way to inform Members via emails and correspondence of what is happening in the health service and it surprises me that there is any suggestion of suppression of anything that is going on in the health service.

Nick Bourne: It is not a 'suggestion of suppression'; we have not seen the documents. I have asked you how much the consultants were paid and you have not told me. How much were they paid? Can we see the documents that they produced so that we can debate them in the National Assembly?

The First Minister: The documents to which you refer are simply slides and that has been made clear. The work was commissioned by officials. It was signed off by a Minister, which is normal practice, but commissioned by officials in order to provide a plan. This is work in progress that was put in place in order for a plan to be put together by officials. There is no secret there.

Ann Jones: First Minister, the invest-to-save programme is already helping to save the Welsh economy money and is thus helping to support the front-line services that we all want to protect. Collaboration in procurement in particular has brought about savings of about £200 million. Do you agree that this is an example of the Labour-led Assembly Government working in a sensible way to protect families and personal budgets, in stark contrast to the Tories, who have now slashed child benefit payments, having said 12 months ago that child benefit was safe? How can we trust the leader of the opposition

Nick Bourne: Beth oedd cost hynny? A gawn weld y dogfennau a gynhyrchwyd gan yr ymgynghorwyr?

Y Prif Weinidog: Ymddengys i mi bod y dogfennau eisoes ar gael yn gyhoeddus gan eu bod wedi'u dangos gan Aelodau yn y Siambr hon. Yr hyn sy'n fy synnu ynghylch hyn oll yw bod gan y Gweinidog dros iechyd, yn fwy na neb arall, record o roi gwybod i Aelodau'r Cynulliad hwn am bopeth mae'n ei wneud. Hi yw'r Gweinidog mwyaf agored sydd gan y Llywodraeth hon. Mae'n mynd allan o'i ffordd i roi gwybod i Aelodau trwy gyfrwng negeseuon ebost a gohebiaeth am yr hyn sy'n digwydd yn y gwasanaeth iechyd ac mae'n fy synnu bod yna unrhyw awgrym o gelu unrhyw beth sy'n digwydd yn y gwasanaeth iechyd.

Nick Bourne: Nid yw'n 'awgrym o gelu'; nid ydym wedi gweld y dogfennau. Yr wyf wedi gofyn ichi faint a dalwyd i'r ymgynghorwyr ac nid ydych wedi dweud wrthyf. Faint a dalwyd iddynt? A allwn weld y dogfennau a gynhyrchwyd ganddynt fel y gallwn eu trafod yn y Cynulliad Cenedlaethol?

Y Prif Weinidog: Y cyfan yw'r dogfennau yr ydych yn cyfeirio atynt yw sleidiau, ac eglurwyd hynny. Cafodd y gwaith ei gomisiynu gan swyddogion. Cafodd ei awdurdodi gan Weinidog, sef y drefn arferol, ond cafodd ei gomisiynu gan swyddogion er mwyn darparu cynllun. Gwaith ar y gweill yw hwn a roddwyd ar waith er mwyn i'r swyddogion allu llunio cynllun. Nid oes cyfrinach yno.

Ann Jones: Brif Weinidog, mae'r rhaglen buddsoddi i gynilo eisoes yn helpu arbed arian i economi Cymru ac felly'n helpu i gefnogi'r gwasanaethau rheng flaen y mae arnom oll eisiau eu diogelu. Mae cydweithredu wrth gaffael, yn enwedig, wedi arwain at arbedion o tua £200 miliwn. A ydych yn cytuno bod hyn yn enghraifft o Lywodraeth y Cynulliad, dan arweiniad Llafur, yn gweithio mewn modd synhwyrol i ddiogelu teuluoedd a chyllidebau personol, mewn gwrthgyferbyniad llwyr â'r Torïaid, sydd yn awr wedi gostwng taliadau budd-dal plant yn sylweddol, a hwythau wedi dweud

when he says that the health budget would be protected? Do you agree that it is Labour that will protect these families and that it is Labour that will set a firm budget in Wales?

The First Minister: I found it unbelievable when I heard the announcement yesterday. I know full well that both Conservative and Lib Dem spokespeople were saying before the general election that there was no threat to child benefit. Hey presto, the first deception has been uncovered. Where is the sense in a family with a joint income of £86,000 a year being able to claim child benefit when a family with an income of £44,000 a year cannot? This is a policy that has clearly not been thought through. I think that the Lib Dems may not even have known about it, but it shows the confusion that reigns at the heart of the UK Government.

The Leader of the Welsh Liberal Democrats (Kirsty Williams): First Minister, last week, I asked you about the damning report by Cancer Research UK, which highlighted the inadequacies in the Welsh Government's approach to treating cancer. I asked you to look at the shortcomings in the screening programme to pick up more cancers earlier, because your Government has no plan for how such a programme will be achieved. This week, the UK Government has announced £60 million over four years to introduce the very latest in screening for bowel cancer. Given that Wales has more incidences of bowel cancer than England, will you commit to providing a similar screening programme for Welsh citizens?

The First Minister: In terms of screening, the UK National Screening Committee advises all UK health administrations on the benefit and harm of population screening and we take account of that advice. Should the committee change its advice on the current screening programme for bowel cancer, we would of course consider the implications of that closely. The survival rates for cancer in Wales have increased substantially during the

12 mis yn ôl fod budd-dal plant yn ddiogel? Sut gallwn ymddiried yn arweinydd yr wrthblaid pan fo'n dweud y byddai'r gyllideb iechyd yn cael ei diogelu? A ydych yn cytuno mai Llafur fydd yn diogelu'r teuluoedd hyn ac mai Llafur fydd yn gosod cyllideb gadarn yng Nghymru?

Y Prif Weinidog: Ni allwn gredu'r datganiad pan glywais ef ddoe. Gwn yn iawn fod llefarwyr y Ceidwadwyr a'r Democratiaid Rhyddfrydol fel ei gilydd yn dweud cyn yr etholiad cyffredinol nad oedd dim bygythiad i fudd-dal plant. A dyna chi, mae'r twyll cyntaf wedi'i ddatgelu. Ym mhle mae'r synnwyr yn y ffaith fod teulu gydag incwm ar y cyd o £86,000 y flwyddyn yn gallu hawlio budd-dal plant pan nad yw teulu gydag incwm o £44,000 y flwyddyn yn gallu gwneud hynny? Mae hwn yn bolisi na chafodd ei ystyried yn fanwl, yn amlwg. Yr wyf yn meddwl ei bod yn bosibl nad oedd y Democratiaid Rhyddfrydol yn gwybod amdano, hyd yn oed, ond mae'n dangos y dryswch sy'n teyrnasu wrth graidd Llywodraeth y DU.

Arweinydd Democratiaid Rhyddfrydol Cymru (Kirsty Williams): Brif Weinidog, yr wythnos diwethaf fe ofynnais ichi am yr adroddiad damniol gan Cancer Research UK, a dynnodd sylw at y diffygion yn agwedd Llywodraeth Cymru tuag at drin canser. Gofynnais ichi edrych ar y gwendidau yn y rhaglen sgrinio i ganfod rhagor o ganserau yn gynt, oherwydd nid oes gan eich Llywodraeth ddim cynllun ar gyfer sut y bydd rhaglen o'r fath yn cael ei gwireddu. Yr wythnos hon, mae Llywodraeth y DU wedi cyhoeddi £60 miliwn dros bedair blynedd i gyflwyno'r dulliau sgrinio diweddaraf oll ar gyfer canser y coluddyn. Ac ystyried bod mwy o achosion o ganser y coluddyn yng Nghymru nag yn Lloegr, a wnewch ymrwymo i ddarparu rhaglen sgrinio debyg ar gyfer pobl Cymru?

Y Prif Weinidog: O ran sgrinio, mae Pwyllgor Sgrinio Cenedlaethol y DU yn cynghori holl weinyddiaethau iechyd y DU ar fanteision a niwed sgrinio poblogaeth ac rydym yn ystyried y cyngor hwnnw. Pe byddai'r pwyllgor yn newid ei gyngor ar y rhaglen sgrinio bresennol ar gyfer canser y coluddyn, byddem wrth gwrs yn ystyried goblygiadau hynny'n fanwl. Mae'r cyfraddau goroesi ar gyfer canser yng Nghymru wedi

past decade, to the point where they are now much closer to the UK average than they were previously: for example, in 1995, the rate was 59.4 per cent survival at one year and across the UK it was 62 per cent; it is now 68.4 per cent in Wales as opposed to 69.3 per cent across the UK. We have got closer to the UK average and it is important that, through our cancer plan, 'Designed to Tackle Cancer in Wales', we continue to get closer to it and, eventually, overtake the average.

Kirsty Williams: While I acknowledge that we have got closer to the UK average, the fact remains that Welsh citizens are less likely to survive an incidence of cancer than their English counterparts. Good screening programmes are crucial to detect cancer at an early stage, to provide early opportunities for treatment and, ultimately, to save lives.

I will ask you the question once again. The Government in England will push ahead with a state-of-the-art screening programme for bowel cancer. Wales has more bowel cancer sufferers than there are across the border. Will you commit to providing a similar screening programme for people living here in Wales?

The First Minister: As I said, we take advice from the national screening committee. If extra money is made available to the Department of Health for such a programme we look forward to receiving a consequential as a result.

Kirsty Williams: The issue is what you will do with that consequential. The report last week highlighted that a lack of priority is given to treating cancer and developing cancer services in Wales and we are already, as you have admitted, behind England with regard to survival rates. The developments in England will, once again, put English citizens ahead of Welsh citizens with regard to screening. Are you content, in following your mantra of doing things differently, to continue to let Welsh patients not have access to the very latest of technologies with regard to screening and therefore save Welsh lives? I give you yet another opportunity to say that cancer is a priority for your Government and

cynyddu'n sylweddol yn ystod y degawd diwethaf, i'r graddau eu bod bellach yn llawer agosach at gyfartaledd y DU nag yr arferent fod: er enghraifft, yn 1995, y gyfradd oedd 59.4 y cant yn goroesi ar ôl blwyddyn a 62 y cant ledled y DU; mae bellach yn 68.4 y cant yng Nghymru o'i gymharu â 69.3 ledled y DU. Rydym wedi dod yn agosach at gyfartaledd y DU ac mae'n bwysig ein bod, drwy gyfrwng ein cynllun canser, 'Cynllun i Fynd i'r Afael â Chanser yng Nghymru', yn parhau i agosáu at y cyfartaledd a, chydag amser, yn ei oddiweddyd.

Kirsty Williams: Er fy mod yn cydnabod ein bod wedi agosáu at gyfartaledd y DU, erys yn ffaith fod pobl Cymru yn llai tebygol o oroesi achos o ganser na phobl gyfatebol yn Lloegr. Mae rhaglenni sgrinio da yn hollbwysig i ganfod canser yn gynnar, i roi cyfleoedd cynnar ar gyfer triniaeth ac, yn y pen draw, i arbed bywydau.

Gofynnaf y cwestiwn ichi eto. Bydd y Llywodraeth yn Lloegr yn bwrw ymlaen â rhaglen sgrinio arloesol ar gyfer canser y coluddyn. Mae gan Gymru fwy o ddiodefwyr canser y coluddyn nag oes yna y tu hwnt i'r ffin. A wnewch ymrwymo i ddarparu rhaglen sgrinio debyg ar gyfer pobl sy'n byw yma yng Nghymru?

Y Prif Weinidog: Fel y dywedais, rydym yn dilyn y cyngor gan y pwyllgor sgrinio cenedlaethol. Os darperir arian ychwanegol i'r Adran Iechyd ar gyfer rhaglen o'r fath byddwn yn edrych ymlaen at dderbyn swm canlyniadol yn sgîl hynny.

Kirsty Williams: Y cwestiwn yw beth a wnewch gyda'r swm canlyniadol hwnnw. Fe wnaeth yr adroddiad yr wythnos diwethaf dynnu sylw at y ffaith fod diffyg blaenoriaeth yn cael ei rhoi i drin canser a datblygu gwasanaethau canser yng Nghymru ac rydym eisoes, fel yr ydych wedi cyfaddef, y tu ôl i Loegr o ran cyfraddau goroesi. Bydd y datblygiadau yn Lloegr, unwaith eto, yn rhoi pobl Lloegr ar y blaen i bobl Cymru o ran sgrinio. A ydych chi'n fodlon, o ddilyn eich mantra o wneud pethau'n wahanol, i barhau i adael i gleifion Cymru beidio â chael mynediad i'r technolegau diweddaraf oll ym maes sgrinio ac felly i arbed bywydau Cymry? Yr wyf yn rhoi cyfle arall eto ichi

that you will ensure that Welsh citizens have access to the same screening services as their counterparts in England.

The First Minister: Cancer is, of course, a priority. If the advice is that we should look at bowel cancer screening, we will, of course, look at how to implement that. However, you give the impression that we have somehow fallen behind England in the past few years. The reality is that we have caught up with the UK average over the past 15 years. We were a long way behind in the mid 1990s; we are far closer now, and our intention—let us make it absolutely clear—is to get a position where we are on par with the rest of the UK, and, ultimately, to surpass the rest of the UK in cancer survival rates. That is why our cancer plan has been published and why we are developing a strategic framework for 2011 to 2015 to help to support cancer services for people across Wales.

Alun Davies: One of the most striking aspects of politics over the last few months has been the way in which the UK Government has repeatedly broken pledges made to the British people during the general election campaign six months ago. The tabled question referred to budgets, and, since March, we have learned that UK borrowing will be £8 billion less this year—£22 billion less over the next five years. When you next meet the UK Government, will you explain to it that there is an alternative to the vicious cuts in public services that it is proposing, and to attacking middle-income families and to throwing people out of work, and that is to invest in growth?

The First Minister: I have long accepted that there is a need to examine public expenditure carefully and I have long accepted that there is a need to reduce public expenditure. The difference between me and those on the other side of the Chamber is that I believe that what has been proposed goes far too far, far too deep, and far too fast in

ddweud bod cancer yn flaenoriaeth i'ch Llywodraeth ac y byddwch yn sicrhau bod pobl Cymru yn cael mynediad i'r un gwasanaethau sgrinio â phobl gyfatebol yn Lloegr.

Y Prif Weinidog: Mae cancer yn flaenoriaeth, wrth gwrs. Os mai'r cyngor yw y dylem edrych ar sgrinio ar gyfer cancer y coluddyn, yna byddwn, wrth gwrs, yn ystyried sut i gyflwyno hynny. Fodd bynnag, rydych yn rhoi'r argraff ein bod rywsut wedi cwmpo y tu ôl i Loegr yn ystod y blynyddoedd diwethaf. Gwirionedd y sefyllfa yw ein bod wedi dal i fyny â chyfartaledd y DU dros y 15 mlynedd diwethaf. Roeddem ymhell y tu ôl iddynt yng nghanol y 1990au; rydym yn llawer agosach yn awr, a'n bwriad—gadewch inni ddatgan hyn yn berffaith glir—yw cyrraedd sefyllfa lle'r ydym yn gyfartal â gweddill y DU ac, yn y pen draw, yn rhagori ar weddill y DU o ran cyfraddau goroesi cancer. Dyna pam mae ein cynllun cancer wedi'i gyhoeddi a pham rydym yn datblygu fframwaith strategol ar gyfer 2011 i 2015 i helpu i gefnogi gwasanaethau cancer i bobl ledled Cymru.

Alun Davies: Un o'r agweddau mwyaf trawiadol ar wleidyddiaeth dros yr ychydig fisoedd diwethaf fu'r modd y mae Llywodraeth y DU, dro ar ôl tro, wedi torri addewidion a wnaed i bobl Prydain yn ystod ymgyrch yr etholiad cyffredinol chwe mis yn ôl. Roedd y cwestiwn a gyflwynwyd yn cyfeirio at gyllidebau, ac, ers mis Mawrth, rydym wedi dysgu y bydd bentyca y DU £8 biliwn yn llai eleni—£22 biliwn yn llai dros y pum mlynedd nesaf. Y tro nesaf y byddwch yn cwrdd â Llywodraeth y DU, a wnewch egluro wrthi bod yna ddewis amgen i'r toriadau llym mewn gwasanaethau cyhoeddus y mae'n eu cynnig, a dewis amgen i ymosod ar deuluoedd ar incymau canolig a thaflu pobl allan o'u swyddi, ac mai'r dewis amgen hwnnw yw buddsoddi mewn twf?

Y Prif Weinidog: Yr wyf wedi derbyn ers cryn amser fod angen archwilio gwariant cyhoeddus yn ofalus ac yr wyf wedi derbyn ers cryn amser fod angen lleihau gwariant cyhoeddus. Y gwahaniaeth rhyngof fi a'r rhai hynny ar ochr arall y Siambr yw fy mod i'n credo bod yr hyn sydd wedi'i gynnig yn mynd lawer yn rhy bell, lawer yn rhy ddwfn,

terms of cuts. I also believe that much of the cuts are driven by ideology, not financial common sense. That is the difference between our view in Wales and the UK Government's view.

a lawer yn rhy gyflym o ran toriadau. Yr wyf yn credu hefyd fod llawer o'r toriadau yn cael eu sbarduno gan ideoleg, nid synnwyr cyffredin ariannol. Dyna'r gwahaniaeth rhwng ein safbwynt ni yng Nghymru a safbwynt Llywodraeth y DU.

Trafnidiaeth Gyhoeddus

3. Eleanor Burnham: *A wnaiff y Prif Weinidog ddatganiad am gynyddu'r defnydd o dtrafnidiaeth gyhoeddus. OAQ(3)3109(FM)*

The First Minister: Our priorities for increasing the use of public transport are set out in the national transport plan.

Eleanor Burnham: Thank you for your usual brevity, First Minister. I am sure that you are aware that half of all households without a car consist of individuals over the age of 60—those are your own statistics—and that 60 per cent of pensioners do not have a car. Forty per cent of all households without a car say that the local bus service fails to meet their needs. I could go on and on about these negative statistics. Age Cymru's 'Towards Common Ground' has identified a disparity in the experiences of public transport of those living in urban areas and of those living in rural areas. What exactly are you and your Government doing and exploring in an effort to reduce the number of older people, in particular, who still struggle to find safe, frequent and reliable public transport?

The First Minister: I would like to be able to thank you for your brevity, Eleanor, but, sadly, I cannot. As a Government, we introduced the free bus pass scheme. That has been widely welcomed by the over 60s. It has provided access for very many people to public transport and it has enabled many people to travel on public transport who previously could not afford it.

1.50 p.m.

Therefore, we have a proud record on enabling older people to access public

Public Transport

3. Eleanor Burnham: *Will the First Minister make a statement on increasing the use of public transport. OAQ(3)3109(FM)*

Y Prif Weinidog: Mae ein blaenoriaethau ar gyfer cynyddu'r defnydd o dtrafnidiaeth gyhoeddus wedi'u hamlinellu yn y cynllun trafndiaeth cenedlaethol.

Eleanor Burnham: Diolch am eich byrder arferol, Brif Weinidog. Yr wyf yn siŵr eich bod yn ymwybodol fod hanner yr holl aelwydydd sydd heb gar yn gartref i unigolion hŷn na 60 oed—eich ystadegau chi yw'r rheini—ac nad yw 60 y cant o bensynwyr yn berchen ar gar. Mae 40 y cant o'r holl aelwydydd heb gar yn dweud nad yw'r gwasanaeth bws lleol yn bodloni eu hanghenion. Gallwn fynd ymlaen ac ymlaen am yr ystadegau negyddol hyn. Mae 'Towards Common Ground' gan Age Cymru wedi nodi anghyfartalwch ym mhrofiadau pobl sy'n byw mewn ardaloedd trefol a phobl sy'n byw mewn ardaloedd gwledig o dtrafnidiaeth gyhoeddus. Beth yn union ydych chi a'ch Llywodraeth yn ei wneud ac yn ei archwilio er mwyn ceisio gostwng nifer y bobl hŷn, yn enwedig, sy'n dal i gael anhawster canfod trafndiaeth gyhoeddus ddiogel, reolaidd a dibynadwy?

Y Prif Weinidog: Hoffwn allu diolch i chi am eich byrder, Eleanor, ond yn anffodus ni allaf. Fel Llywodraeth, rydym wedi cyflwyno'r cynllun pas bws am ddim. Mae hwnnw wedi'i groesawu'n eang gan bobl dros 60 oed. Mae wedi darparu mynediad i lawer iawn o bobl i dtrafnidiaeth gyhoeddus ac mae wedi galluogi llawer o bobl i deithio ar dtrafnidiaeth gyhoeddus na allent ei fforddio cyn hynny.

Felly, mae gennym record i fod yn falch ohoni o ran galluogi pobl hŷn i gael

transport. However, it is fair to say that our record is far better than that of the UK Government, which is looking to scrap plans for the electrification of the south Wales main line. Look at David Jones's comments yesterday. He says that he considers the electrification of the south Wales main line as a

'headline-grabbing, ill-considered announcement by Labour'.

He goes on to say that the Wales Office is 'supportive'. If that is a tactic for negotiation, I am glad that he is not representing me. It is no wonder the UK Government takes no notice of us in Wales if that is the negotiating tactic of Wales Office Ministers. We need the electrification of the main line and it is far from being an ill-considered announcement.

Sandy Mewies: First Minister, we would all agree that it would be good to increase the use made of public transport. I caught the 7.34 p.m. train to Holyhead last week—although I was not going there—and, at exactly 7.34 p.m. an announcement was made on the upper platform that everyone had to go to the downstairs platform. When I got on the train, I was quite concerned to think that anyone who had a disability might not have heard the announcement and could miss the train—and the Holyhead train gets in terribly late as it is. I put it to the guard, although it was not his fault, and said that I had managed to make it in time but what about someone who has a disability? He said that he had seen someone who had a disability, which must mean that the disability was visible and physical. However, what about a disability that cannot be seen, such as if someone is hard of hearing or cannot see? First Minister, do you agree that Arriva Trains Wales will not be encouraging people who have disabilities to use their trains if they cannot rely on getting the service because it can change at the last moment?

The First Minister: The answer, quite simply, is that Arriva has a responsibility to

mynediad i drafnidiaeth gyhoeddus. Fodd bynnag, mae'n deg dweud bod ein record yn llawer gwell nag un Llywodraeth y DU, sy'n ceisio rhoi'r gorau i'r cynlluniau i drydaneiddio prif linell de Cymru. Edrychwch ar sylwadau David Jones ddoe. Mae'n dweud ei fod yn ystyried bod trydaneiddio prif linell de Cymru yn

'gyhoeddiad byrbwyll gan Lafur i gipio'r penawdau'

Mae'n mynd yn ei flaen i ddweud bod Swyddfa Cymru yn 'gefnogol'. Os mai tacteg ar gyfer negodi yw honno, yr wyf yn falch nad yw'n fy nghynrychioli i. Nid yw'n syndod nad yw Llywodraeth y DU yn cymryd dim sylw ohonom ni yng Nghymru os mai dyna yw tacteg negodi Gweinidogion Swyddfa Cymru. Mae arnom angen i'r brif linell gael ei thrydaneiddio ac mae ymhell o fod yn gyhoeddiad byrbwyll.

Sandy Mewies: Brif Weinidog, byddem oll yn cytuno y byddai'n dda cynyddu'r defnydd a wneir o drafnidiaeth gyhoeddus. Daliais y trê'n 7.34 p.m. i Gaerdybi yr wythnos diwethaf—er nad oeddwn yn mynd yno—ac am 7.34 p.m. ar ei ben gwnaed cyhoeddiad ar y plattform uchaf i ddweud bod yn rhaid i bawb fynd i'r plattform i lawr y grisiau. Pan gyrraeddais y trê'n, roeddwn i'n eithaf pryderus wrth feddwl ei bod yn bosibl y gallai unrhyw un ag anabledd fod wedi peidio â chlywed y cyhoeddiad o bosibl ac y gallent fethu'r trê'n—ac mae trê'n Caerdybi yn cyrraedd yn hwyr ddifrifol fel y mae. Tynnais sylw'r giard at hyn, er nad ei fai ef ydoedd, a dywedais fy mod i wedi llwyddo cyrraedd mewn pryd ond beth am rywun sydd ag anabledd? Dywedodd ef ei fod wedi gweld rhywun a chanddo anabledd, felly mae'n rhaid bod hynny'n golygu bod yr anabledd yn weladwy ac yn gorfforol. Fodd bynnag, beth am anabledd na ellir ei weld, megis os yw rhywun yn drwm ei glyw neu'n methu â gweld? Brif Weinidog, a ydych yn cytuno na fydd Trenau Arriva Cymru yn annog pobl sydd ag anableddau i ddefnyddio eu trenau os na allant ddibynnu ar ddal y gwasanaeth oherwydd ei fod yn gallu newid ar y funud olaf?

Y Prif Weinidog: Yr ateb, yn syml, yw bod cyfrifoldeb ar Arriva i redeg y gwasanaeth

run the service under the terms of the franchise agreement, which we monitor very closely. Over the past few years, I have heard in the Chamber of issues that have arisen, particularly to do with the north-south service, but it is essential that Arriva provides a service that is appropriate to all users, and not just those who do not appear to have any disabilities.

Mohammad Asghar: First Minister, improving the accessibility of public transport is crucial if we are to increase the use made of it. As you will be aware, the Committee on Equality of Opportunity is at the consultation stage of an inquiry into the accessibility of transport services for disabled people in Wales, which is an important issue. Earlier this year, during a debate on the national transport plan, the Deputy First Minister and Minister for the Economy and Transport said that his officials would look into the feasibility of encouraging audio-visual announcements on the Welsh bus network, which could be hugely beneficial for blind and partially sighted passengers. You have also said in the past that you would take the issue up with your deputy. Can you outline whether you are aware of any developments in this regard, and do you agree that such small moves have the potential to play a significant role in increasing the use made of public transport in Wales?

The First Minister: I agree with you that we should work towards having audio-visual announcements. That happens on many of the London Underground lines, for example, and on some London bus services. However, it is ultimately the responsibility of bus companies to provide a service that is appropriate to the users of buses. A significant number of the people who use the bus network have physical difficulties, such as with their sight or hearing, and it is essential that the bus companies provide a service for those who need it.

Chris Franks: The progress achieved over the past three years in improving public transport is to be welcomed, and there are ambitious plans to do even more—and I am

dan delerau'r cytundeb masnachfaint, rydym yn ei fonitro'n hynod o ofalus. Dros yr ychydig flynyddoedd diwethaf, yr wyf wedi clywed yn y Siambr am faterion sydd wedi codi, yn enwedig ynghylch y gwasanaeth gogledd-de, ond mae'n hanfodol fod Arriva yn darparu gwasanaeth sy'n addas i'r holl ddefnyddwyr, ac nid dim ond i'r rheini nad yw'n ymddangos bod ganddynt unrhyw anabledau.

Mohammad Asghar: Brif Weinidog, mae gwella hygyrchedd trafnidiaeth gyhoeddus yn hollbwysig os ydym am gynyddu'r defnydd a wneir ohono. Fel y byddwch yn ymwybodol, mae'r Pwyllgor Cyfle Cyfartal ar gam ymgynghori ymchwiliad i hygyrchedd gwasanaethau trafnidiaeth i bobl anabl yng Nghymru, sy'n fater pwysig. Yn gynharach eleni, yn ystod dadl ar y cynllun trafnidiaeth cenedlaethol, dywedodd y Dirprwy Brif Weinidog a'r Gweinidog dros yr Economi a Thrafnidiaeth y byddai ei swyddogion yn edrych ar ymarferoldeb annog cyhoeddiadau clyweledol ar rwydwaith bysiau Cymru, a allai fod yn aruthrol o fanteisiol i deithwyr dall a rhannol ddall. Rydych chithau hefyd wedi dweud yn y gorffennol y byddech yn trafod y mater gyda'ch dirprwy. A allwch amlinellu a ydych yn ymwybodol o unrhyw ddatblygiadau o safbwynt hyn, ac a ydych yn cytuno bod gan symudiadau bach o'r fath y potensial i chwarae rhan arwyddocaol wrth gynyddu'r defnydd a wneir o dtrafnidiaeth gyhoeddus yng Nghymru?

Y Prif Weinidog: Yr wyf yn cytuno â chi y dylem weithio tuag at gael cyhoeddiadau clyweledol. Mae hynny'n digwydd ar lawer o linellau trenau tanddaearol Llundain, er enghraifft, ac ar rai o wasanaethau bysiau Llundain. Fodd bynnag, yn y pen draw, cyfrifoldeb cwmnïau bysiau yw darparu gwasanaeth sy'n addas i ddefnyddwyr bysiau. Mae gan nifer sylweddol o'r bobl sy'n defnyddio'r rhwydwaith bysiau anawsterau corfforol, megis gyda'u golwg neu eu clyw, ac mae'n hanfodol fod y cwmnïau bysiau yn darparu gwasanaeth i'r bobl hynny y mae arnynt ei angen.

Chris Franks: Mae'r cynnydd a sicrhawyd dros y tair blynedd diwethaf o ran gwella trafnidiaeth gyhoeddus i'w groesawu, a cheir cynlluniau uchelgeisiol i wneud hyd yn oed

thinking especially of improvements to the railway lines to Barry, Bridgend and Pontypridd and of the electrification of the railway lines. Do you agree that the threat posed by the policies of the UK Government puts at risk all that good work, and do you hold out any hope that the leaders of the opposition parties in the Chamber have any influence over their masters in London?

The First Minister: I will await evidence of that, to be charitable. However, you are right to say that if there are cuts to our budget, it will make it difficult for us to expand the transport network. You made reference to the Vale of Glamorgan line, and we hope in the longer term to make sure that that is a half-hourly rather than an hourly service. On the Maesteg to Cardiff service and many of the valley line services, there is enough demand to increase the number of services, some of which would start at Pontypridd, and some further up the valley lines. However, if we do not have the money, we cannot expand public transport in the way that we would want, particularly with regard to the electrification of the main line. The real danger with that comes from the fact that diesel traction is seen as an old-fashioned technology and electric traction is seen as the way forward, and the longer that the decision is left, the more difficult it becomes for proper inter-city services to be maintained on the main line, and indeed on the lines down to Plymouth and Penzance. That is the problem, and that is why this issue has to be addressed as quickly as possible.

Val Lloyd: First Minister, you have touched on the subject of my question, which is on electrification, but it is worth reiterating because it is so important to us. I, like you, found David Jones's comments on being 'bounced' into a spending commitment very hard to understand, because his party clearly stated in its recent general election manifesto that it was in favour of it, so there is no bouncing about it. We all agree that electrification is vastly important to the economy of south and south-west Wales, so will you continue to press the UK Government for it to take place from

rhagor—ac yr wyf yn meddwl yn enwedig am welliannau i'r llinellau rheilffordd i'r Barri, Pen-y-bont ar Ogwr a Phontypridd ac am drydaneiddio'r llinellau rheilffordd. A ydych yn cytuno bod y bygythiad y mae polisïau Llywodraeth y DU yn ei achosi yn peryglu'r holl waith da hwnnw, ac a oes gennych unrhyw obaith fod gan arweinwyr y gwrthbleidiau yn y Siambr unrhyw ddylanwad dros eu meistri yn Llundain?

Y Prif Weinidog: Fe arhosaf am dystiolaeth o hynny, i fod yn raslon. Fodd bynnag, rydych yn gywir i ddweud, os bydd toriadau i'n cyllideb, y bydd hynny'n ei gwneud hi'n anodd inni ehangu'r rhwydwaith trafniadaeth. Fe wnaethoch gyfeirio at linell Bro Morgannwg, ac rydym yn gobeithio yn y tymor hwy y gallwn sicrhau bod hwnnw'n wasanaeth bob hanner awr yn hytrach na bob awr. O ran y gwasanaeth o Faesteg i Gaerdydd a llawer o wasanaethau llinell y cymoedd, ceir digon o alw i gynyddu nifer y gwasanaethau, a byddai rhai ohonynt yn dechrau ym Mhontypridd, ac eraill ymhellach i fyny llinellau'r cymoedd. Fodd bynnag, os nad oes gennym yr arian, ni allwn ehangu trafniadaeth gyhoeddus yn y modd yr hoffem wneud, yn enwedig o safbwynt trydaneiddio'r brif linell. Mae'r gwir berygl o safbwynt hynny yn deillio o'r ffaith fod pobl yn ystyried tyniant diesel yn dechnoleg hen ffasiwn ac mai tyniant trydan yw'r ffordd ymlaen, a pho hiraf y gadewir y penderfyniad, anoddaf ydyw i wasanaethau digonol rhwng dinasoedd gael eu cynnal ar y brif linell, ac yn wir ar y llinellau i lawr i Plymouth a Penzance. Dyna'r broblem, a dyna pam y mae'n rhaid mynd i'r afael â'r mater hwn cyn gynted â phosibl.

Val Lloyd: Brif Weinidog, rydych wedi crybwyll pwnc fy nghwestiwn, sy'n ymwneud â thrydaneiddio, ond mae'n werth ei ailadrodd oherwydd ei fod mor bwysig inni. Roeddwn i, fel chi, yn ei chael hi'n anodd iawn deall sylwadau David Jones ar gael ei 'orfodi' i wneud ymrwymiad gwario, oherwydd fe wnaeth ei blaid ef ddatgan yn glir yn ei manifesto ar gyfer yr etholiad cyffredinol diweddar ei bod o'i blaid, felly nid oes unrhyw orfodi yn ei gylch. Rydym oll yn cytuno bod trydaneiddio yn aruthrol o bwysig i economi de a de-orllewin Cymru, felly a wnewch barhau i roi pwysau ar

Paddington to Swansea?

The First Minister: I found the comment a little odd, because as far as I am aware no-one has been attacking David Jones over the electrification of the line; what was suggested is that we need it. It is as simple as that. We understood that that was agreed on a cross-party basis, which is why it is so surprising to see it described as a 'headline-grabbing, ill-considered announcement'. You can imagine that he will now go in and make the case for the electrification of the south Wales main line on the basis that he considers it to be ill-considered. That is not the best way in which to improve your case and to achieve your objectives. It was a very odd thing to say.

Y Llywydd: Tynnwyd cwestiynau 4, OAQ(3)3112(FM), a 5, OAQ(3)3105(FM), yn ôl.

Hyrwyddo Twristiaeth yng Nghymru

6. David Melding: *A wnaiff y Prif Weinidog ddatganiad am sut y mae Llywodraeth Cynulliad Cymru yn hyrwyddo twristiaeth yng Nghymru dramor ar hyn o bryd. OAQ(3)3100(FM)*

The First Minister: We promote tourism internationally through Visit Wales's campaigns, public relations, and tour operator engagement in our key overseas markets.

David Melding: First Minister, when I arrived at my office this morning, I was slightly surprised when I picked up the *Financial Times*, because I thought that Colin Montgomerie, like Zaphod Beeblebrox, had suddenly sprouted a second head. Indeed, the second head, which surprised me even more, was yours—although in fact it was a result of your adept political way of getting into the photograph and the angle from which the picture was taken. I congratulate you on that. However, the serious point to make is that the success of the Ryder Cup and that of the big events strategy that your Government has been pursuing over the past few years—and

Lywodraeth y DU iddo ddigwydd o Paddington i Abertawe?

Y Prif Weinidog: Roeddwn i'n meddwl bod y sylw ychydig yn od, oherwydd cyn belled ag y gwn i nid oes neb wedi bod yn ymosod ar David Jones ynghylch trydaneiddio'r llinell; yr hyn a awgrymwyd oedd bod arnom ei angen. Mae mor syml â hynny. Roeddem ni ar ddeall bod hynny wedi'i gytuno ar sail drawsbleidiol, a dyna pam mae'n gymaint o syndod ei weld yn cael ei ddisgrifio fel 'cyhoeddiad byrbwyll i gipio'r penawdau'. Gallwch ddychmygu y bydd yn awr yn mynd ati i gyflwyno'r achos dros drydaneiddio prif linell de Cymru ar y sail ei fod ef o'r farn ei fod yn fyrbwyll. Nid dyna'r ffordd orau o wella eich achos ac o gyflawni eich amcanion. Roedd yn beth od iawn i'w ddweud.

The Presiding Officer: Questions 4, OAQ(3)3112(FM), and 5, OAQ(3)3105(FM), are withdrawn.

Promoting Welsh Tourism

6. David Melding: *Will the First Minister make a statement on how the Welsh Assembly Government is currently promoting Welsh tourism abroad. OAQ(3)3100(FM)*

Y Prif Weinidog: Rydym yn hyrwyddo twristiaeth yn rhyngwladol drwy gyfrwng ymgyrchoedd Croeso Cymru, cysylltiadau cyhoeddus, a chyswllt â gweithredwyr teithiau yn ein marchnadoedd tramor allweddol.

David Melding: Brif Weinidog, pan gyrhaeddais fy swyddfa y bore yma, cefais fy synnu rywfaint pan godais y *Financial Times*, oherwydd roeddwn yn meddwl bod Colin Montgomerie, fel Zaphod Beeblebrox, wedi magu ail ben yn sydyn. Yn wir, a chefais fy synnu hyd yn oed yn fwy gan hyn, eich pen chi oedd yr ail ben—er ei fod, mewn gwirionedd, o ganlyniad i'ch ffordd wleidyddol ddeheuig chi o gynnwys eich hun yn y llun a'r ongl y tynnwyd y llun ohono. Hoffwn eich llongyfarch ar hynny. Fodd bynnag, y pwynt difrifol i'w wneud yw bod llwyddiant Cwpan Ryder a llwyddiant y strategaeth digwyddiadau mawr y mae eich

one thinks of the test match that was brought to Cardiff, for example—show Welsh marketing at its best. However, many of us fear that you are not spreading that out and taking advantage, for example by promoting exports, attracting more tourists, promoting the creative industries and so on. Indeed, the abolition of International Business Wales brings into question how we will use the ‘Trade Wales’ brand for the purposes of economic development. How will you take advantage of these big events and ensure that they are spread right across, so that Team Wales in general improves?

The First Minister: Rather than getting involved in a Douglas Adams debate, I will say that when the photograph was taken I was not quite fast enough to get out of the way, unfortunately.

The Ryder Cup provides us with an important opportunity. The greatest disadvantage that we face is that Scotland and Ireland can go around the world and people know where they are, whereas we always have to start by explaining to people where Wales is. That is because, frankly, for many years—it was true of all parties and Governments—we just sat in the corner and expected the world to come to us while others went out and sold themselves. The advantage that we have now is that Wales is on the map, and it has never had a higher profile in the United States. Over the course of the past few days, Ministers and officials have been meeting ambassadors and business leaders from around the world. Over the next week or so, that information will be shared in a meeting that I will hold, and we will then identify the leads to be pursued in order for there to be a proper economic benefit following the Ryder Cup. It is right to say that the Ryder Cup was a great success, but in some ways it is just a platform on which we now have to build.

2.00 p.m.

Llywodraeth chi wedi bod yn ei gweithredu dros yr ychydig flynyddoedd diwethaf—ac mae rhywun yn meddwl am y gêm brawf y daethpwyd â hi i Gaerdydd, er enghraifft—yn dangos marchnata Cymreig ar ei orau. Fodd bynnag, mae llawer ohonom yn ofni nad ydych yn lledaenu hynny ac yn manteisio, er enghraifft drwy hyrwyddo allforion, denu rhagor o dwristiaid, hyrwyddo'r diwydiannau creadigol ac ati. Yn wir, mae diddymu Busnes Rhyngwladol Cymru yn codi amheuaeth ynghylch sut y byddwn yn defnyddio brand ‘Masnach Cymru’ at ddibenion datblygiad economaidd. Sut y byddwch chi'n manteisio ar y digwyddiadau mawr hyn ac yn sicrhau eu bod yn cael eu lledaenu yn llwyr, fel bod Tîm Cymru yn gyffredinol yn gwella?

Y Prif Weinidog: Yn hytrach na chael fy nhynnu i mewn i drafodaeth ar Douglas Adams, dywedaf hyn: pan dynnwyd y llun, nid oeddwn yn ddigon cyflym i ddianc o'r ffordd, yn anffodus.

Mae Cwpan Ryder yn rhoi cyfle pwysig inni. Yr anfantais fwyaf sydd yn ein hwynebu yw y gall yr Alban ac Iwerddon fynd o amgylch y byd ac mae pobl yn gwybod ymhle y maent, tra rydym ni bob amser yn gorfod dechrau drwy egluro wrth bobl ymhle mae Cymru. Y rheswm dros hynny, a bod yn onest, yw ein bod am flynyddoedd lawer—roedd yn wir am bob plaid a phob Llywodraeth—wedi bodloni ar eistedd yn y gornel a disgwyl i'r byd ddod atom ni, tra bod eraill wedi mynd allan a gwerthu eu hunain. Y fantais sydd gennym yn awr yw bod Cymru ar y map, ac ni chafodd erioed broffil uwch yn yr Unol Daleithiau. Yn ystod yr ychydig ddyddiau diwethaf, mae Gweinidogion a swyddogion wedi bod yn cwrdd â llysgenhadon ac arweinwyr busnes o bedwar ban byd. Yn ystod yr wythnos nesaf, fwy neu lai, bydd y wybodaeth honno yn cael ei rhannu mewn cyfarfod y byddaf fi'n ei gynnal, ac yna byddwn yn nodi'r trywyddau y dylid eu dilyn er mwyn sicrhau budd economaidd gwirioneddol yn dilyn Cwpan Ryder. Mae'n gywir dweud i Gwpan Ryder fod yn llwyddiant mawr, ond mewn rhai ffyrdd y cyfan ydyw yw llwyfan y mae'n rhaid inni adeiladu arno yn awr.

Rhodri Morgan: I add my congratulations to David Melding's slightly back-handed congratulations from the other side of the Chamber on the all's-well-that-ends-well Ryder Cup at Celtic Manor. It was fantastically well-organised. I also compliment all of those engaged in the marketing of Wales on the course: the signboards on and around the course hit the right note to impress everybody who was there from outside Wales. I also agree that this is a platform from which to go on. It is not a case of thinking that the job is now finished and that Wales will sell itself, but Wales now has a far better and stronger worldwide platform than it had before. Does the First Minister agree that it is not only about attracting tourism? One can be just as proud of the fact that every single film camera that took all the fantastic golf shots that were beamed around the world were not made in Japan. They were made by a Japanese company, but they were manufactured entirely at Sony's Pen-coed facility. Beaming pictures from Wales around the world by film cameras made in Wales is a fantastic tribute to Welsh technology.

The First Minister: You are absolutely right. The Ryder Cup has been very important for tourism. It is right to say that golf clubs, as well as accommodation providers, across Wales have benefited from the Ryder Cup. I am aware of one golf club, some 30 miles west of Newport, that has taken a substantial amount of money over the past week and I watched the news last night, which featured Conwy golf club on the north Wales coast. Therefore, it is being spread out across the whole of Wales. It has been great for Newport, but it was Ryder Cup Wales and it is important that, as we build on the economic legacy of the Ryder Cup, it is an economic legacy for the whole of Wales.

Jenny Randerson: First Minister, the next big opportunity to sell Wales to the world as a tourist destination will be the Olympics. In 2006, the First Minister at the time, Rhodri Morgan, in a speech at the University of Wales Institute, Cardiff, referred to the importance of Wales as a tourist destination

Rhodri Morgan: Yr wyf yn ychwanegu fy llongyfarchiadau at longyfarchiadau fymryn yn amwys David Melding o'r ochr arall i'r Siambr ar y Cwpan Ryder yn y Celtic Manor, a oedd yn brawf mai da popeth a ddiweddo'n dda. Cafodd ei drefnu yn anhygoel o dda. Hoffwn hefyd ganmol pawb fu'n ymwneud â marchnata Cymru ar y cwrs: roedd yr arwyddion ar y cwrs ac o'i amgylch yn taro deuddeg o ran gwneud argraff ar bawb oedd yno o'r tu allan i Gymru. Yr wyf hefyd yn cytuno mai llwyfan i symud ymlaen ohono yw hwn. Nid yw'n achos o feddwl bod y gwaith wedi'i orffen yn awr ac y bydd Cymru yn gwerthu ei hun, ond mae gan Gymru'n awr lwyfan byd-eang llawer gwell a llawer cryfach nag oedd ganddi o'r blaen. A yw'r Prif Weinidog yn cytuno nad dim ond denu twristiaeth sy'n bwysig yn y fan hon? Gall rhywun fod yr un mor falch o'r ffaith na chafodd yr un o'r camerâu ffilm a dynnodd yr holl luniau golff gwych a gafodd eu darlledu ledled y byd eu gwneud yn Japan. Cawsant eu gwneud gan gwmni Siapaniaidd, ond cawsant eu cynhyrchu'n gyfan gwbl yn ffatri Sony ym Mhen-coed. Mae darlledu lluniau o Gymru ledled y byd gan ddefnyddio camerâu ffilm a wnaed yng Nghymru yn deyrnged wych i dechnoleg Cymru.

Y Prif Weinidog: Rydych yn berffaith gywir. Mae Cwpan Ryder wedi bod yn bwysig iawn i dwristiaeth. Mae'n gywir dweud bod clybiau golff, yn ogystal â darparwyr llety, ledled Cymru wedi elwa yn sgîl Cwpan Ryder. Yr wyf yn ymwybodol o un clwb golff, rhyw 30 milltir i'r gorllewin o Gasnewydd, sydd wedi gwneud swm sylweddol o arian dros yr wythnos diwethaf ac fe wyliais y newyddion neithiwr, a oedd yn dangos clwb golff Conwy ar arfordir y gogledd. Felly, mae'n cael ei ledaenu ar draws Cymru gyfan. Mae wedi bod yn wych i Gasnewydd, ond Cwpan Ryder Cymru ydoedd ac mae'n bwysig, wrth inni adeiladu ar waddol economaidd Cwpan Ryder, ei bod yn waddol economaidd i Gymru gyfan.

Jenny Randerson: Brif Weinidog, y cyfle mawr nesaf i werthu Cymru i'r byd fel cyrchfan i ymwelwyr fydd y Gemau Olympaidd. Yn 2006, mewn araith yn Athrofa Prifysgol Cymru, Caerdydd, cyfeiriodd y Prif Weinidog ar y pryd, Rhodri Morgan, at bwysigrwydd Cymru fel cyrchfan

and the importance of the Olympics for Wales in that respect. He also referred to the importance of winning contracts for the Olympics for the economy. So far, your Government's progress in achieving his ambitions in winning Olympics contracts has been abysmal. Scotland has won £22 million-worth of contracts, Northern Ireland has won £17 million-worth and Wales has won £570,000-worth of tier 1 contracts. In answer to a freedom of information request that I made, I have discovered that not a single Welsh Minister has written either to the UK Government or to the Olympic Delivery Authority, which does know where Wales is, to push the case for Wales in relation to these contracts. Given the record on tier 1 contracts, how can we trust your Government to deliver on tourism potential for Wales in 2012?

The First Minister: The figures that you quote do not take into account orders won through supply chains and sub-contracts. They are not recorded on the CompeteFor website. I will give you an example: a Welsh company was sub-contracted by Balfour Beatty to supply the steel for the high-profile, high-value aquatic centre roof. The figures that you quote do not tell the whole story. The Government has hosted a number of events of the organising committee. There was a ministerial-level event where Welsh Ministers made direct representations to Lord Coe, and many representatives of the business community have been present at those events as well. In addition, there have been a series of seminars and meet-the-buyer events across Wales, and we continue to provide advice and support to businesses across Wales as they seek to win more contracts and sub-contracts in the future. That is not to say that Welsh companies could not put themselves in positions where they could win more contracts and we want to encourage them to do so.

Bethan Jenkins: Mae twf mawr mewn twristiaeth ddiwydiannol yn gyffredinol ym Mhrydain ac yng Nghymru. Gwyddom fod

i ymwelwyr a phwysigrwydd y Gemau Olympaidd i Gymru yn y cyswllt hwnnw. Cyfeiriodd hefyd at bwysigrwydd ennill cytundebau ar gyfer y Gemau Olympaidd ar gyfer yr economi. Hyd yn hyn, mae cynnydd eich Llywodraeth o ran cyflawni ei uchelgeisiau wrth ennill cytundebau y Gemau Olympaidd wedi bod yn druenus. Mae yr Alban wedi ennill gwerth £22 miliwn o gytundebau, mae Gogledd Iwerddon wedi ennill gwerth £17 miliwn ac mae Cymru wedi ennill gwerth £570,000 o gytundebau haen 1. Mewn ateb i gais rhyddid gwybodaeth a wneuthum, yr wyf wedi canfod nad oes yr un o Weinidogion Cymru wedi ysgrifennu at naill ai Lywodraeth y DU nac at Awdurdod Gweithredu'r Gemau Olympaidd, sy'n gwybod ble mae Cymru, i hyrwyddo achos Cymru mewn perthynas â'r cytundebau hyn. Ac ystyried y record ar gytundebau haen 1, sut y gallwn ymddiried yn eich Llywodraeth i gyflawni potensial twristiaeth Cymru yn 2012?

Y Prif Weinidog: Nid yw'r ffigurau yr ydych yn eu dyfynnu yn cynnwys archebion a enillwyd drwy gadwynau cyflenwi ac isgontractau. Nid ydynt yn cael eu cofnodi ar wefan CompeteFor. Rhoddaf enghraifft ichi: cafodd cwmni o Gymru ei isgontractio gan Balfour Beatty i ddarparu'r dur ar gyfer to'r ganolfan campau dŵr, sy'n uchel ei broffil a'i werth. Nid yw'r ffigurau yr ydych chi'n eu dyfynnu yn adrodd y stori'n llawn. Mae'r Llywodraeth wedi croesawu nifer o ddigwyddiadau'r pwyllgor trefnu. Cafwyd digwyddiad ar lefel Gweinidogion pan gyflwynodd Gweinidogion Cymru sylwadau uniongyrchol i'r Arglwydd Coe, ac mae llawer o gynrychiolwyr y gymuned fusnes wedi bod yn bresennol yn y digwyddiadau hynny hefyd. At hynny, cafwyd cyfres o seminarau a digwyddiadau cwrdd-â'r-prynwr ledled Cymru, ac rydym yn parhau i gynnig cyngor a chefnogaeth i fusnesau ledled Cymru wrth iddynt geisio ennill mwy o gytundebau ac isgontractau yn y dyfodol. Nid yw hynny'n golygu na allai cwmnïau o Gymru roi eu hunain mewn sefyllfaoedd lle gallent ennill mwy o gytundebau ac mae arnom eisiau eu hannog i wneud hynny.

Bethan Jenkins: There has been great growth in industrial tourism in general in Britain and in Wales. We know that a number

nifer o safleoedd diwydiannol pwysig wedi diflannu, yn enwedig ym mae Caerdydd, er enghraifft. Fel Aelod Cynulliad dros ardal Abertawe, yr wyf yn gweithio dros adfer safle copr Hafod. Pa waith mae'r Llywodraeth yn ei wneud er mwyn ehangu apêl twristiaeth ddiwydiannol mewn gwledydd eraill, er mwyn iddynt weld pa rôl a chwaraeodd Cymru yn y canrifoedd a fu mewn creu Cymru ddiwydiannol? Dylem fod yn falch iawn o'r Gymru honno.

Y Prif Weinidog: Yr ydym am ddangos hynny i'r byd, ac mae'n rhan o'r hyn y mae Croeso Cymru yn ei wneud. Er enghraifft, yn ystod Cwpan Ryder, yr oedd yn bwysig dros ben ein bod yn dangos i bobl fod Cymru'n lle i chwarae golff, ond yr oedd hefyd yn bwysig ein bod yn dangos i bobl etifeddiaeth ddiwydiannol Cymru. Mae hon yn rhan o'n hanes efallai nad ydym wedi siarad llawer amdani yn y gorffennol, ond o gofio lleoedd fel Big Pit a'r gweithfeydd haearn ym Mlaenafon, yr ydym am sicrhau bod pobl yn dod i weld treftadaeth y Cymoedd, yn enwedig. Yr ydym eisiau hybu hynny.

Gwasanaeth yr Heddlu

7. Helen Mary Jones: Pa drafodaethau y mae'r Prif Weinidog wedi'u cael ynghylch dyfodol y gwasanaeth heddlu yng Nghymru. *OAQ(3)3118(FM)*

The First Minister: The Minister for Social Justice and Local Government has regular discussions on policing, including meetings with the Association of Chief Police Officers Cymru and the Police Authorities of Wales. They include discussions over the future of policing in Wales.

Helen Mary Jones: Thank you for your answer, First Minister. I have recently, through a freedom of information request, obtained information from Dyfed-Powys Police that there have been 5,000 reported cases of anti-social behaviour in the last two years in Llanelli town alone. That figure does not include the cases that the police and the police community support officers have responded to informally. In recent years, police community support officers have had a real impact on those communities, both in

of important industrial sites have disappeared, particularly in Cardiff bay, for example. As an Assembly Member for the Swansea area, I am working to renovate the Hafod copper site. What work is the Government doing in order to expand the appeal of industrial tourism in other nations, so that they can see what role Wales played, particularly in past centuries, in the creation of an industrial Wales? We should be very proud of that Wales.

The First Minister: We want to show that to the world, and it is part of Visit Wales's work. During the Ryder Cup, for example, it was very important that we demonstrated that Wales was a place to play golf, but it was also important that we exhibited Wales's industrial heritage. This may be a part of our history that we have not talked about much in the past, but remembering places like Big Pit and the ironworks in Blaenavon, we want to ensure that people come to see the Valleys' heritage especially. We want to promote that.

The Police Service

7. Helen Mary Jones: What discussions has the First Minister had on the future of the police service in Wales. *OAQ(3)3118(FM)*

Y Prif Weinidog: Mae'r Gweinidog dros Gyfiawnder Cymdeithasol a Llywodraeth Leol yn cael trafodaethau rheolaidd ar heddlua, gan gynnwys cyfarfodydd gyda Chymdeithas Prif Swyddogion Heddlu Cymru ac Awdurdodau Heddlu Cymru. Maent yn cynnwys trafodaethau ynghylch dyfodol heddlua yng Nghymru.

Helen Mary Jones: Diolch am eich ateb, Brif Weinidog. Yr wyf yn ddiweddar, drwy gais rhyddid gwybodaeth, wedi cael gwybodaeth gan Heddlu Dyfed-Powys sy'n nodi i 5,000 o achosion o ymddygiad gwrthgymdeithasol gael eu cofnodi yn y ddwy flynedd ddiwethaf yn nhref Llanelli yn unig. Nid yw'r ffigwr hwnnw'n cynnwys yr achosion y mae'r heddlu a swyddogion cymorth cymunedol yr heddlu wedi ymateb iddynt yn anffurfiol. Yn ystod y blynyddoedd diwethaf, mae swyddogion cymorth

prevention, because of their ability to be visible in a way that police officers cannot be, and in responding to low-level crime, which we all know has a massive effect on people's lives. Constituents have raised concerns with me that these non-police-officer roles are in serious jeopardy in the face of the Conservative and Liberal Democrat cuts to the policing budget that we know are coming. What assessment have you and your ministerial team been able to make of the likely impact of the cuts to policing budgets on our communities and, in particular, on crime prevention?

The First Minister: There will be more crime. It is as simple as that. As I have said before in this Chamber, it does not matter what the sentence is for a crime; what matters is the fear of being caught. The fear of being caught is determined by a uniformed presence on the streets. The fewer police officers there are, the greater the increase in crime. That is why it is of immense disappointment to me and others in the Chamber to hear of plans to cut the number of police officers. That will inevitably lead to more crime and more anti-social behaviour.

William Graham: First Minister, I am sure that you will join me in complimenting Gwent Police on the effectiveness of its police operation, which contributed greatly to the success of the Ryder Cup.

The 'One Wales' document includes a commitment to examine the evidence in respect of devolving some or all of the criminal justice system. During the gathering of such evidence, based not just on costs, what discussions would you wish to have with the different elements that make up our police service? For example, 98 per cent of the police service is represented by the Police Federation of England and Wales. Do you see a role for the Welsh Government and the National Assembly for Wales in creating a progressive platform on which evidence and advice can be voiced and debated?

The First Minister: The Minister for Social Justice and Local Government meets the

cymunedol yr heddlu wedi cael effaith wirioneddol ar y cymunedau hyn, o ran atal troseddu, oherwydd eu gallu i fod yn weledol mewn modd nad yw'n bosibl i heddwision fod, ac o ran ymateb i drais ar lefel isel, y gwyddom oll ei fod yn cael effaith aruthrol ar fywydau pobl. Mae etholwyr wedi mynegi pryderon wrthyf fod y swyddogaethau hyn, nad ydynt yn rhai heddwision, mewn perygl difrifol yn sgîl toriadau'r Ceidwadwyr a'r Democratiaid Rhyddfrydol i'r gyllideb heddlua y gwyddom eu bod yn yr arfaeth. Pa asesiad ydych chi a'ch tîm gweinidogol wedi gallu ei wneud o effaith debygol y toriadau i gyllidebau heddlua ar ein cymunedau ac, yn enwedig, ar atal troseddu?

Y Prif Weinidog: Bydd rhagor o droseddu. Mae mor syml â hynny. Fel yr wyf wedi dweud o'r blaen yn y Siambr hon, nid oes ots beth yw'r ddedfryd ar gyfer trosedd; yr hyn sy'n bwysig yw'r ofn y cewch eich dal. Mae ofn person o gael ei ddal yn cael ei bennu gan bresenoldeb swyddogion mewn lifrai ar y strydoedd. Po leiaf o heddwision a geir, mwyaf y cynnydd mewn troseddu. Dyna pam mae'n siom aruthrol i mi ac i eraill yn y Siambr glywed am gynlluniau i dorri nifer yr heddwision. Bydd hynny'n anorfod yn arwain at ragor o droseddu a rhagor o ymddygiad gwrthgymdeithasol.

William Graham: Brif Weinidog, yr wyf yn siŵr yr ymunwch â mi i ganmol Heddlu Gwent ar effeithiolrwydd ei hymgyrch heddlua, a gyfrannodd yn fawr at lwyddiant Cwpan Ryder.

Mae dogfen 'Cymru'n Un' yn cynnwys ymrwymiad i archwilio'r dystiolaeth yng nghyswllt datganoli rhywfaint neu'r oll o'r system cyfiawnder troseddol. Wrth gasglu dystiolaeth o'r fath, ar sail mwy na dim ond costau, pa drafodaethau yr hoffech eu cael â'r gwahanol elfennau sy'n creu ein gwasanaeth heddlu? Er enghraifft, mae 98 y cant o'r gwasanaeth heddlu yn cael ei gynrychioli gan Ffederasiwn Heddlu Cymru a Lloegr. A ydych yn gweld rôl i Lywodraeth Cymru a Chynulliad Cenedlaethol Cymru o safbwynt creu llwyfan blaengar y gellir lleisio a thrafod dystiolaeth a chyngor arno?

Y Prif Weinidog: Mae'r Gweinidog dros Gyfiawnder Cymdeithasol a Llywodraeth

police federation and, as I said, the chief constables and the police authorities. It is important to have input from all aspects of policing, not just the senior management or the bodies that oversee the police. We are still examining the evidence for this. We cannot be unaware of the costs of devolving some or all of the criminal justice system, but that is something that we are examining in all its aspects.

Troseddu yn Sir Ddinbych

8. Ann Jones: *Pa gamau y mae Llywodraeth Cynulliad Cymru yn eu cymryd i fynd i'r afael â throseddu yn sir Ddinbych. OAQ(3)3110(FM)*

The First Minister: The Welsh Assembly Government works closely with the Denbighshire community safety partnership to ensure a multi-agency approach to tackling crime and anti-social behaviour. During 2010-11, the Denbighshire CSP will receive £917,269 in Welsh Government funding.

Ann Jones: I am pleased to see that the Welsh Assembly Government is looking to put money into community safety. I am sure that you will agree that it is pleasing to see that crime in Denbighshire continues to fall. The latest figures show a 6.1 per cent decrease for the months of May to July of this year. More impressive are the facts that robberies are down by 70 per cent, vehicle crime is down by 30 per cent, and violent crime has dropped by more than 20 per cent.

2.10 p.m.

That is a massive achievement for North Wales Police and the Denbighshire community safety partnership. It is Labour's investment that has allowed North Wales Police to be fully equipped to fight crime in communities. Do you share my concerns and those of my constituents that the proposals of the Tory Government at Westminster will lead to more crime on our streets and to more people being fearful of walking on the streets? They are getting their confidence back—[*Interruption.*]

Leol yn cwrdd â ffederasiwn yr heddlu ac, fel y dywedais, â'r prif gwnstabiliaid a'r awdurdodau heddlu. Mae'n bwysig cael mewnbwn o bob agwedd ar heddlua, nid dim ond yr uwchreolwyr neu'r cyrff sy'n goruchwyllo'r heddlu. Rydym yn dal i archwilio'r dystiolaeth ar gyfer hyn. Ni allwn fod yn anymwybodol o gostau datganoli rhywfaint neu'r oll o'r system cyfiawnder troseddol, ond mae hynny'n rhywbeth yr ydym yn ei archwilio ym mhob agwedd arno.

Crime in Denbighshire

8. Ann Jones: *What action is the Welsh Assembly Government taking to tackle crime in Denbighshire. OAQ(3)3110(FM)*

Y Prif Weinidog: Mae Llywodraeth Cynulliad Cymru yn gweithio'n agos gyda phartneriaeth diogelwch cymunedol Sir Ddinbych i sicrhau dull amlasiantaeth o fynd i'r afael â throseddu ac ymddygiad gwrthgymdeithasol. Yn ystod 2010–11, bydd partneriaeth Sir Ddinbych yn cael £917,269 o nawdd gan Lywodraeth Cymru.

Ann Jones: Yr wyf yn falch o weld bod Llywodraeth Cynulliad Cymru yn bwriadu rhoi arian ar gyfer diogelwch cymunedol. Yr wyf yn siŵr y cytunwch ei bod yn braf gweld bod cyfraddau troseddu yn Sir Ddinbych yn parhau i ostwng. Mae'r ffigurau diweddaraf yn dangos gostyngiad o 6.1 y cant ar gyfer misoedd Mai i Orffennaf eleni. Rhywbeth sy'n fwy trawiadol yw'r ffaith fod lladradau wedi gostwng 70 y cant, troseddu ceir wedi gostwng 30 y cant, a throseddu treisgar wedi gostwng mwy nag 20 y cant.

Mae hynny'n gamp aruthrol i Heddlu Gogledd Cymru a phartneriaeth diogelwch cymunedol Sir Ddinbych. Buddsoddiad Llafur sydd wedi caniatáu i Heddlu Gogledd Cymru fod yn gwbl barod i frwydro'n erbyn troseddu mewn cymunedau. A ydych yn rhannu fy mhryderon a phryderon fy etholwyr y bydd cynigion y Llywodraeth Doriaidd yn San Steffan yn arwain at ragor o droseddu ar ein strydoedd ac at ragor o bobl yn ofni cerdded ar y strydoedd? Maent yn adennill eu hyder—[*Torri ar draws.*]

It is not scaremongering at all; it is reality. It is about people getting their confidence back to walk down the streets, as they now see police officers and police community support officers on the streets, which they may not see in the months to come.

The First Minister: I agree with every word that you said, Ann. While we recognise that much can be done to prevent crime by diverting young people away from those activities and ensuring that good facilities and job opportunities are available in local communities, ultimately, however, fewer police means that people will not see police officers on the street and some people will feel emboldened to commit crimes when previously they would not have done so. It inevitably follows that the crime rate will increase if the number of police officers is decreased.

Mark Isherwood: As you know, the International Monetary Fund has said that the deficit reduction plan is essential, and the Governor of the Bank of England has challenged those who oppose the spending cuts to come up with an alternative. This is something that Labour itself recognised when in Government, when it announced £535 million-worth of police cuts up to 2014, which would have had an impact on Denbighshire, north Wales, and the rest of England and Wales. Therefore, I would be grateful if you would consider your responses in that context.

Do you share my concern that an interim survey by the North Wales Police Authority with regard to directly elected police and crime commissioners was published in the press in north Wales showing that a majority opposed the idea when, in fact, 41 per cent were opposed and 45 per cent were either in favour or somewhat in favour, and when only 82 of the respondents actually lived in north Wales? Do you agree that we should have a detailed and comprehensive debate on this matter, engaging with the public rather than scaremongering and misrepresenting?

Nid codi bwganod ydyw o gwbl; dyna'r realiti. Mae'n ymwneud â phobl yn adennill eu hyder i gerdded i lawr y strydoedd, gan eu bod bellach yn gweld heddweision a swyddogion cymorth cymunedol yr heddlu ar y strydoedd, na fyddant yn eu gweld, o bosibl, yn y misoedd sydd i ddod.

Y Prif Weinidog: Yr wyf yn cytuno â phob gair a ddywedwyd gennych, Ann. Er ein bod yn cydnabod y gellir gwneud llawer i atal troseddu drwy dynnu sylw pobl ifanc oddi wrth y gweithgareddau hynny a sicrhau bod adnoddau da a chyfleoedd am swyddi ar gael mewn cymunedau lleol, yn y pen draw, fodd bynnag, bydd llai o blismyn yn golygu na fydd pobl yn gweld heddweision ar y strydoedd a bydd rhai pobl yn teimlo'n fwy hyf i gyflawni troseddau pan na fyddent wedi gwneud hynny ynghynt. Mae'n dilyn o hynny, yn anorfod, y bydd y gyfradd droseddu yn cynyddu os yw nifer yr heddweision yn cael ei leihau.

Mark Isherwood: Fel y gwyddoch, mae'r Gronfa Ariannol Ryngwladol wedi dweud bod cynllun lleihau'r diffyg yn hanfodol, ac mae Llywodraethwr Banc Lloegr wedi herio'r rheini sy'n gwrthwynebu'r toriadau mewn gwariant i gynnig dewis amgen. Mae hyn yn rhywbeth y gwnaeth Llafur ei hun ei gydnabod pan oedd mewn Llywodraeth, pan gyhoeddodd werth £535 miliwn o doriadau i'r heddlu hyd at 2014, a fyddai wedi cael effaith ar Sir Ddinbych, gogledd Cymru, a gweddill Cymru a Lloegr. Felly, byddwn yn ddiolchgar pe gallech ystyried eich ymatebion yn y cyd-destun hwnnw.

A ydych yn rhannu fy mhryder fod arolwg interim gan Awdurdod Heddlu Gogledd Cymru ynghylch comisiynwyr heddlu a throeddu sy'n cael eu hethol yn uniongyrchol wedi'i gyhoeddi yn y wasg yng ngogledd Cymru yn dangos bod y mwyafrif yn gwrthwynebu'r syniad pan, mewn gwirionedd, roedd 41 y cant yn gwrthwynebu ac roedd 45 y cant naill ai o blaid neu rywfaint o blaid, a phan mai dim ond 82 o'r rhai wnaeth ymateb oedd yn byw yng ngogledd Cymru mewn gwirionedd? A ydych yn cytuno y dylem gynnal dadl fanwl a chynhwysfawr ar y mater hwn, gan gysylltu â'r cyhoedd yn hytrach na chodi bwganod a

chamgyfleu?

The First Minister: I do not accept that pointing out that reducing the number of police officers will lead to an increase in crime is scaremongering—you only have to look at the evidence, especially the figures from the 1980s, when the crime rate shot through the roof as the decade progressed, to see that. If you speak to most people on the street, they will say that what makes the streets safe for them is the presence of police officers or knowing that police officers are not far away. If you reduce the number of police officers, you make it more difficult for them to reach a crime scene or a potential crime scene and if you reduce the potential for them to do so in a reasonable time, it is inevitable that crime rates will increase.

I know full well that if the boot had been on the other foot, that is, if a Labour Government were reducing the number of police officers, your party would be up in arms. You would be saying that the crime rate would go through the roof and you would be accusing us of not protecting decent people. However, as the boot is not on the other foot, you are now claiming that everything is okay.

Janet Ryder: First Minister, as Ann said, it is right to compliment the force in north Wales on the work that it has done in collaboration with other groups. As you said, the police are facing severe budget constraints, as are the local authorities and the other groups that they work in partnership with. What assessment will your Government make of the proposed cuts put to you by crime prevention partnerships and county councils and so on? While they may look proportionate on paper, would those cuts not have a disproportionate impact on communities should all those valuable projects that work with young people and keep them out of crime be cut?

The First Minister: As I have said, we do not know what the financial situation will be

Y Prif Weinidog: Nid wyf yn derbyn mai codi bwganod yw tynnu sylw at y ffaith y bydd gostwng nifer yr heddweision yn arwain at gynnydd mewn troseddu—nid oes ond angen ichi edrych ar y dystiolaeth, yn enwedig y ffigurau o'r 1980au, pan saethodd y gyfradd droseddu allan o reolaeth wrth i'r degawd fynd yn ei flaen, i weld hynny. Os siaradwch â'r rhan fwyaf o bobl ar y stryd, byddant yn dweud mai'r hyn sy'n gwneud y strydoedd yn ddiogel iddynt hwy yw presenoldeb heddweision neu wybod nad yw heddweision yn bell i ffwrdd. Os ydych yn gostwng nifer yr heddweision, rydych yn ei gwneud hi'n anoddach iddynt gyrraedd lleoliad trosedd neu leoliad trosedd posibl ac os ydych yn ei gwneud hi'n llai posibl iddynt allu gwneud hynny mewn amser rhesymol, mae'n anorfod y bydd cyfraddau troseddu yn cynyddu.

Rwyf yn gwybod yn iawn, pe byddai'r esgid wedi bod ar y droed arall, hynny yw, pe bai Llywodraeth Lafur yn gostwng nifer yr heddweision, y byddai eich plaid chi yn gynddeiriog. Byddech yn dweud y byddai'r gyfradd droseddu yn saethu allan o reolaeth a byddech yn ein cyhuddo o beidio â diogelu pobl dda. Fodd bynnag, gan nad yw'r esgid ar y droed arall, rydych yn honni yn awr bod popeth yn iawn.

Janet Ryder: Brif Weinidog, fel y dywedodd Ann, mae'n briodol canmol y llu yng ngogledd Cymru am y gwaith y mae wedi'i wneud ar y cyd â grwpiau eraill. Fel y dywedasoch, mae'r heddlu'n wynebu cyfyngiadau llym ar eu cyllideb, ac felly hefyd yr awdurdodau lleol a'r grwpiau eraill y maent yn gweithio mewn partneriaeth â hwy. Pa asesiad y bydd eich Llywodraeth yn ei wneud o'r toriadau arfaethedig a roddwyd ichi gan bartneriaethau atal troseddu a chynghorau sir ac ati? Er eu bod yn edrych yn gymesur ar bapur, o bosibl, oni fyddai'r toriadau hynny'n cael effaith anghymesur ar gymunedau pe byddai'r holl brosiectau gwerthfawr hynny sy'n gweithio gyda phobl ifanc ac yn eu cadw rhag troseddu yn cael eu torri?

Y Prif Weinidog: Fel yr wyf wedi dweud, nid ydym yn gwybod beth fydd y sefyllfa

until 20 October. Certainly, I would advise all those bodies that will be taking funding decisions to think carefully about the consequences of those decisions. What might appear to be attractive financial savings might, down the line, have unintended negative social consequences that might lead to a bigger bill being picked up by some other public authority. It is therefore important that detailed consideration is given to any decisions that might have such unintended and detrimental consequences.

Brian Gibbons: To continue on from the point that Janet Ryder raised, there is no doubt that we have to engage with the young people in our communities, and address anti-social behaviour in particular. I am pleased to highlight the good practice on this issue in my constituency, particularly in the Bryn and Cwmavon area, where police community support officer Shaun Thomas works very closely with the local community and the Communities First partnership to address anti-social behaviour. The PACT meeting—police and community together—in Cwmavon and Bryn is a joint meeting with the local Communities First partnership, which is held at the same time as the latter's regular public meetings. It is that synergy of community regeneration through Communities First working with the local police that is producing the positive and innovative results that we are finding.

The First Minister: Brian is right to say that communities can play a major role in reducing crime, but it is also important that communities do not get disheartened or disjointed, because they will then not be able to play their part in those circumstances. Communities First has been a fantastic scheme for bringing communities together and for giving people confidence again, and that leads naturally to a community being able to work with the police to reduce crime in its area. The great success of Communities First has been the way in which it has fed into so many plus points, not only in economic renewal or regeneration terms, but also in reducing crime in the areas that the partnerships represent.

ariannol tan 20 Hydref. Yn sicr, byddwn yn cynghori'r holl gyrff hynny a fydd yn gwneud penderfyniadau cyllido i feddwl yn ofalus am ganlyniadau'r penderfyniadau hynny. Gallai'r hyn sydd o bosibl yn ymddangos fel arbedion ariannol deniadol, yn nes ymlaen, gael canlyniadau cymdeithasol negyddol anfwriadol a allai arwain at gost fwy y bydd yn rhaid i ryw awdurdod cyhoeddus arall ei thalu. Mae'n bwysig felly fod ystyriaeth fanwl yn cael ei rhoi i unrhyw benderfyniadau a allai gael canlyniadau anfwriadol a niweidiol o'r fath.

Brian Gibbons: I barhau â'r pwynt a godwyd gan Janet Ryder, nid oes amheuaeth fod rhaid inni ymgysylltu â'r bobl ifanc yn ein cymunedau, a mynd i'r afael ag ymddygiad gwrthgymdeithasol yn enwedig. Rwyf yn falch o dynnu sylw at yr arfer da ar y mater hwn yn fy etholaeth, yn enwedig yn ardal Bryn a Chwmafon, lle mae'r swyddog cymorth cymunedol yr heddlu Shaun Thomas yn gweithio'n agos iawn â'r gymuned leol a'r bartneriaeth Cymunedau yn Gyntaf i ymdrin ag ymddygiad gwrthgymdeithasol. Mae'r cyfarfod PACT—Heddlu a Chymunedau gyda'i Gilydd—yng Nghwmafon a Bryn yn gyfarfod ar y cyd â'r bartneriaeth Cymunedau yn Gyntaf leol, ac mae'n cael ei gynnal ar yr un pryd â chyfarfodydd cyhoeddus rheolaidd y bartneriaeth. Y synergedd hwnnw o adfywio cymunedol trwy gyfrwng Cymunedau yn Gyntaf yn gweithio gyda'r heddlu lleol sy'n cynhyrchu'r canlyniadau cadarnhaol ac arloesol yr ydym yn eu canfod.

Y Prif Weinidog: Mae Brian yn iawn i ddweud y gall cymunedau chwarae rhan sylweddol wrth leihau troseddu, ond mae'n bwysig hefyd nad yw cymunedau'n cael eu digalonni neu eu datgymalu, oherwydd ni fyddant wedyn yn gallu chwarae eu rhan yn yr amgylchiadau hynny. Mae Cymunedau yn Gyntaf wedi bod yn gynllun gwych i ddod â chymunedau at ei gilydd ac i roi hyder i bobl eto, ac mae hynny'n arwain yn naturiol at gymuned yn gallu gweithio gyda'r heddlu i ostwng troseddu yn ei hardal. Llwyddiant mawr Cymunedau yn Gyntaf fu'r modd y mae wedi cyfrannu at gynifer o rinweddau, nid dim ond o ran adnewyddu economaidd neu adfywio, ond hefyd o ran lleihau troseddu yn yr ardaloedd y mae'r partneriaethau yn eu cynrychioli.

Y Llywydd: Tynnwyd cwestiwn 9, OAQ(3)3111(FM), yn ôl.

The Presiding Officer: Question 9, OAQ(3)3111(FM), is withdrawn.

Clefyd Huntington

10. Trish Law: *A wnaiff y Prif Weinidog ddatganiad am gefnogaeth i deuluoedd mae clefyd Huntington yn effeithio arnynt. OAQ(3)3101(FM)*

First Minister, I want to congratulate you on your performance at the Ryder Cup yesterday and throughout the tournament. It has been magnificent, and you have not needed to hit a single ball. [*Interruption.*]

The Presiding Officer: Order.

Trish Law: The way in which you have attempted to sell Wales on the world stage has been terrific, and I am sure that every Member is proud of you and of your contribution as First Minister.

The First Minister: Thank you for your comments, Trish.

To answer the question, services for conditions such as Huntington's disease are given a high priority to ensure that people receive prompt diagnosis and appropriate treatment, care and support. I know that local health boards are looking at ways of improving these services in the short term.

Trish Law: I have received correspondence from Huntington's disease sufferers living in Blaenau Gwent, and I am sure that other Members have had similar correspondence from their constituents. A campaign that was started three and a half years ago led to the employment of a new clinical nurse specialist who was in post at the University Hospital of Wales in Cardiff from May last year, thanks to Welsh Assembly Government funding through NHS Wales. There is now grave concern that the specialist nurse's hours have been reduced, and that only two thirds of the funding is provided from the health budget, with the rest coming out of the research budget. Will the Welsh Assembly Government please look again at this funding issue, especially as there is no cure for Huntington's disease and treatment is still at

Huntington's Disease

10. Trish Law: *Will the First Minister make a statement on support for families affected by Huntington's disease. OAQ(3)3101(FM)*

Brif Weinidog, hoffwn eich llongyfarch ar eich perfformiad yng Nghwpan Ryder ddoe a thrwy gydol y twrnament. Mae wedi bod yn wych, ac ni fu'n rhaid ichi daro unrhyw bêl. [*Torri ar draws.*]

Y Llywydd: Trefn.

Trish Law: Mae'r modd yr ydych wedi ceisio gwerthu Cymru ar lwyfan y byd wedi bod yn ardderchog, ac rwyf yn siŵr fod pob Aelod yn falch ohonoch ac o'ch cyfraniad fel Prif Weinidog.

Y Prif Weinidog: Diolch am eich sylwadau, Trish.

I ateb y cwestiwn, mae gwasanaethau ar gyfer cyflyrau megis clefyd Huntington yn cael blaenoriaeth uchel er mwyn sicrhau bod pobl yn cael diagnosis cyflym a thriniaeth, gofal a chefnogaeth addas. Gwn fod byrddau iechyd lleol yn edrych ar ffyrdd o wella'r gwasanaethau hyn yn y tymor byr.

Trish Law: Rwyf wedi cael gohebiaeth gan ddiodefwrwr clefyd Huntington sy'n byw ym Mlaenau Gwent, ac rwyf yn siŵr fod Aelodau eraill wedi cael gohebiaeth debyg gan eu hetholwyr. Fe wnaeth ymgyrch a gychwynnwyd dair blynedd a hanner yn ôl arwain at gyflogi nyrs glinigol arbenigol newydd a fu'n gweithio yn Ysbyty Athrofaol Cymru yng Nghaerdydd o fis Mai y llynedd, diolch i nawdd Llywodraeth Cynulliad Cymru drwy GIG Cymru. Ceir pryder enbyd bellach fod oriau'r nyrs arbenigol wedi cael eu gostwng, ac mai dim ond dwy ran o dair o'r nawdd a ddarperir o'r gyllideb iechyd, gyda'r gweddill yn dod o'r gyllideb ymchwil. A wnaiff Llywodraeth Cynulliad Cymru edrych eto ar y mater cyllido hwn, os gwelwch yn dda, yn enwedig gan nad oes iachâd o glefyd Huntington a bod triniaeth yn

the trial-and-error stage? The only hope for sufferers of this progressive neurological disorder lies in research.

The First Minister: You are right. Huntington's disease can be detected through gene testing, which does not help much with trying to find a way of preventing it or of treating it; it hangs over one's head as it will kick in at some point as an active illness. Aneurin Bevan Local Health Board is planning to improve services for Huntington's sufferers, and it is looking to see what can be done to improve assessment and interventions, and to put together a team of people to provide support. We intend to take this matter forward, working with the LHBs, because we know the great difficulties that sufferers and their families endure.

2.20 p.m.

Nick Ramsay: I concur with the comments made by Trish Law. I am pleased that she has raised this question, and with the First Minister's response, recognising the effect that Huntington's disease has on sufferers and their families, and the need for us to do what we can to mitigate that suffering as much as possible. Many of the points that I wanted to make have been raised by Trish Law. However, specifically, there are approximately 6,000 people with this disease in the UK. It damages the nerve cells in the brain, causing deterioration and a gradual loss of function. On the care of people with Huntington's disease, I share the concern about a cut in the health service budget. I think that Trish mentioned that two thirds of the funding provided by the health department may be cut. If that happens, I would not want to see it having an effect on the research side. It is a disease that is not greatly understood, and anything that you, First Minister, and the Minister for health can do to raise awareness of the condition and ensure that the maximum amount possible goes to caring for those suffering and research into this disease, the better for us all.

The First Minister: I would certainly encourage the research in this field to

dal i fod ar y cam profi-a-methu? Yr unig obaith i ddioddefwyr yr anhwylder niwrolegol cynyddol hwn yw ymchwil.

Y Prif Weinidog: Rydych yn iawn. Gellir canfod clefyd Huntington drwy brofi genynnau, nad yw'n help mawr o ran ceisio canfod ffordd o'i atal neu o'i drin; mae'n crogi uwchben rhywun gan y bydd yn ymddangos ar ryw bwynt fel salwch gweithredol. Mae Bwrdd Iechyd Lleol Aneurin Bevan yn bwriadu gwella gwasanaethau i ddioddefwyr clefyd Huntington, ac mae'n edrych i weld beth y gellir ei wneud i wella asesu ac ymyriadau, ac i roi ynghyd dîm o bobl i ddarparu cefnogaeth. Rydym yn bwriadu bwrw ymlaen â'r mater hwn, gan weithio gyda'r byrddau iechyd lleol, oherwydd gwyddom am yr anawsterau mawr y mae dioddefwyr a'u teuluoedd yn eu goddef.

Nick Ramsay: Rwyf yn cyd-weld â'r sylwadau a wnaed gan Trish Law. Rwyf yn falch ei bod wedi codi'r cwestiwn hwn, a chydag ymateb y Prif Weinidog, yn cydnabod yr effaith y mae clefyd Huntington yn ei chael ar ddioddefwyr a'u teuluoedd, a'r angen inni wneud yr hyn a allwn i liniaru'r dioddefaint hwnnw gymaint ag y bo modd. Mae llawer o'r pwyntiau roedd arnaf eisiau eu gwneud wedi'u crybwyll gan Trish Law. Fodd bynnag, yn benodol, mae tua 6,000 o bobl yn dioddef o'r clefyd hwn yn y DU. Mae'n difrodi'r celloedd nerfau yn yr ymennydd, gan achosi dirywiad a cholli gweithrediad yn raddol. O ran gofalu am bobl a chanddynt glefyd Huntington, rwyf yn rhannu'r pryder am dorri cyllideb y gwasanaeth iechyd. Credaf i Trish grybwyll y gallai dwy ran o dair o'r nawdd a ddarperir gan yr adran iechyd gael ei dorri. Os digwydd hynny, ni fyddwn am ei weld yn cael effaith ar yr ochr ymchwil. Mae'n glefyd nad ydym yn deall llawer arno, a pho fwyaf y gallwch chi, Brif Weinidog, a'r Gweinidog iechyd ei wneud i godi ymwybyddiaeth o'r cyflwr a sicrhau bod y swm mwyaf posibl yn mynd tuag at ofalu am y rhai sy'n dioddef ac at ymchwil i'r clefyd hwn, gorau oll inni gyd.

Y Prif Weinidog: Byddwn yn sicr yn annog yr ymchwil yn y maes hwn i barhau.

continue. I spoke to a neurologist many years ago and asked him what it is about neurology that means that all the doctors can do is tell people that they have conditions that cannot be cured, and he replied that it was not quite that bad. Nevertheless, Huntington's disease, multiple sclerosis, motor neurone disease, muscular dystrophy—and the list goes on—are all conditions that can be managed to an extent but for which there is no cure, and nor is there any way to slow the progression of the illness. Progress in neurology has not been as rapid as it has in other areas, such as cardiology or, indeed, oncology, where there have been significant improvements over a very short time. However, the more money that can go into research for neurological conditions, the more people will benefit.

David Lloyd: Yn dilyn eich sylwadau am Huntington's a nifer o'r clefydau yr ydych eisoes wedi sôn amdanynt, mae'r maes yn un arbenigol iawn ac mae'r clefydau yn anghyffredin. Dyna wnaeth esgor ar gyhoeddi adroddiad Thomas gan y Gweinidog dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol ychydig cyn yr haf. Adroddiad oedd hwnnw am gyflyrau niwrogyhyrol, ac yr oedd yn argymhell sefydlu gwasanaeth cynhwysfawr arbenigol ledled Cymru. Mae'r gwasanaeth iechyd yn gofalu am y bobl hyn ar hyn o bryd, ond mae'r gofal hwnnw'n gostus iawn am fod ei angen ar frys. Pe baech wedi datblygu'r gwasanaeth cynhwysfawr hwnnw, gallech fod wedi cynllunio o flaen llaw fel na fyddai angen i'r bobl hyn fynd i mewn i'r ysbyty ar frys. Yr oedd ffigurau yn adroddiad Thomas i ddangos bod y gofal yr ydym yn ei ddarparu ar hyn o bryd oherwydd y clefydau prin hyn yn costio rhyw £4 miliwn y flwyddyn, ond pe baem yn cynllunio gwasanaeth cynhwysfawr, byddai'n costio £471,000. Byddai angen inni ddod o hyd i'r arian hwnnw yn awr, mae'n wir, ond mae'r swm hwnnw lawer yn rhatach na'r £4 miliwn yr ydym eisoes yn ei wario gan nad oes gwasanaeth cynhwysfawr i gefnogi teuluoedd, er enghraifft, gyda nyrsys arbenigol fel y soniodd Trish amdanynt, a chynghorwyr teuluol eraill. Mae angen trefniant yma, gan ein bod eisoes yn gwario llawer mwy na'r hyn y byddai'r gwasanaeth yr ydym eisiau ei sefydlu yn ei gostio.

Siaradais â niwrolegydd flynyddoedd lawer yn ôl a gofynnais iddo beth ynghylch niwroleg sy'n golygu mai'r oll y gall y meddygon ei wneud yw dweud wrth bobl fod ganddynt gyflyrau na ellir eu gwella, ac atebodd gan ddweud nad oedd pethau mor ddrwg â hynny. Er hynny, mae clefyd Huntington, sglerosis ymledol, clefyd niwronau motor, nychdod cyhyrol—ac mae'r rhestr yn parhau—oll yn gyflyrau y gellir eu rheoli i raddau ond na cheir iachâd ar eu cyfer, ac ni cheir ychwaith unrhyw ffordd o arafu datblygiad y salwch. Nid yw cynnydd ym maes niwroleg wedi bod mor chwim ag y bu mewn meysydd eraill, megis cardioleg neu, yn wir, oncoleg, lle cafwyd gwelliannau sylweddol dros gyfnod byr iawn. Fodd bynnag, po fwyaf o arian y gellir ei roi i ymchwil i gyflyrau niwrolegol, po fwyaf o bobl fydd yn elwa.

David Lloyd: Following your comments on Huntington's disease and a number of the other diseases that you mentioned, we are talking about a very specialist area and of rare diseases. That is what led to the publication of the Thomas report by the Minister for Health and Social Services just before the summer. That was a report on neuromuscular disorders, and it recommended establishing a comprehensive specialist service throughout Wales. The health service cares for these people currently, and that care is expensive because people need treatment urgently. If you had developed that comprehensive service, you could have done some advance planning so that these people would not require urgent admittance to hospital. There were figures in the Thomas report to show that the care that we are currently providing for these rare diseases costs some £4 million per annum, but if we were to design a comprehensive service, it would cost £471,000. We would have to find that money now, it is fair to say, but that would be far cheaper than the £4 million that we are currently spending in the absence of a comprehensive service to support families with, for example, specialist nurses, which Trish mentioned, or with other family advisers. We need to sort the arrangements for this, because we are already spending far more money than the service that we want to establish would cost.

Y Prif Weinidog: Fel y gwyddost, ym mis Hydref y llynedd, gwnaeth y grŵp cynllunio niwrowyddoniaeth argymhellion am ofal yn y dyfodol i bobl sydd â chlefydau megis Huntington's ac MS. Un o'r argymhellion hynny oedd sicrhau bod llwybrau gofal yn cael eu datblygu yng Nghymru i ddelio â'r bobl hynny, er mwyn sicrhau bod y safon y mae cleifion yn gallu ei erfyn ledled Cymru yn gyson. Mae'n bwysig bod hynny'n digwydd ledled Cymru, ac yr ydym yn bwrw ymlaen gyda'r argymhelliad hwnnw.

Brian Gibbons: I thank Trish Law for raising this subject. I have also written to the Minister for health on this issue. In my former occupation as a medical practitioner, we had two clusters of families with Huntington's disease in the area where I practised. Owing to the rather close community, we were in a position to develop a family tree of the people who were at risk, going through a number of the generations of those two families. Nick Ramsay mentioned the number of people who suffer from the disease, but that is the tip of the iceberg, as there are also a large number of people at risk. People have to live with the uncertainty of whether they have been unfortunate enough to inherit the defective gene. Even if they are in the at-risk category, the decision over whether to take up the necessary genetic testing and so forth to identify their status is not straightforward. It is all time consuming in relation to what is a devastating disease. I am grateful for the approach that you have taken and I look forward to receiving more detail from the Minister for health when she responds.

The First Minister: In years to come, I believe that we will have to deal with the emergence of hereditary diseases that previously were not talked about in families or were not recognised by medical science. It is often said that medical science could not do very much for anyone before the 1930s, particularly before the advent of antibiotics and effective anaesthetics. For example—and I am sure that others will have had a similar experience—my great grandfather died of an illness that is still unknown because the family never talked about it. Many families

The First Minister: As you know, in October last year, the neuroscience planning group made recommendations about the way in which people who have diseases such as Huntington's disease and MS should be cared for in future. One of the recommendations was to develop care pathways in Wales to deal with those people, to ensure that the standard that patients can expect throughout Wales is consistent. It is important that that happens throughout Wales, and we are forging ahead with that recommendation.

Brian Gibbons: Hoffwn ddiolch i Trish Law am godi'r pwnc hwn. Rwyf hefyd wedi ysgrifennu at y Gweinidog iechyd ar y mater hwn. Yn fy swydd flaenorol fel ymarferydd meddygol, roedd gennym ddau glwstwr o deuluoedd â chlefyd Huntington yn yr ardal lle'r oeddwn yn gweithio. Yn sgîl y ffaith fod y gymuned yn un eithaf clòs, roeddem mewn sefyllfa i ddatblygu coeden deulu o bobl oedd mewn perygl, gan olrhain nifer o genedlaethau'r ddau deulu hynny. Crybwyllodd Nick Ramsay nifer y bobl sy'n dioddef o'r clefyd, ond nid yw hynny'n rhoi'r darlun llawn o bell ffordd, gan fod yna hefyd nifer fawr o bobl sydd mewn perygl. Mae'n rhaid i bobl fyw â'r ansicrwydd ynghylch a ydynt wedi bod yn ddigon anffodus i etifeddu'r genyn diffygiol. Hyd yn oed os ydynt yn y categori mewn perygl, nid yw'r penderfyniad i gymryd y profion genetig angenrheidiol ac yn y blaen i ganfod eu statws yn un syml. Mae'r cyfan yn mynd ag amser yng nghyswllt clefyd sy'n un dinistriol. Rwyf yn ddiolchgar am eich dull o weithredu ar hyn ac edrychaf ymlaen at gael mwy o fanylion gan y Gweinidog dros iechyd pan fydd hi'n ymateb.

Y Prif Weinidog: Yn y blynyddoedd sydd i ddod, credaf y bydd yn rhaid inni ymdrin ag ymddangosiad clefydau etifeddol nad arferent gael eu trafod mewn teuluoedd neu nad oeddent yn cael eu cydnabod gan wyddoniaeth feddygol. Dywedir yn aml na allai gwyddoniaeth feddygol wneud llawer o ddim i neb cyn y 1930au, yn enwedig cyn dyfodiad gwrthfotigau ac anesthetigion effeithiol. Er enghraifft—ac rwyf yn siŵr y bydd eraill wedi cael profiad tebyg—bu farw fy hen-dad-cu o salwch sy'n dal i fod yn anhysbys oherwydd na wnaeth y teulu erioed

will be in that position, as it used to be accepted that people died because they had a certain condition and nothing could be done. In other families, perhaps something like Huntington's has existed in the family for years without its being detected, recognised or talked about. I suspect that we will have to be vigilant over the next 10, 20 or 30 years for any submerged pool of hereditary illness emerging because of greater openness and medical knowledge.

ei drafod. Bydd llawer o deuluoedd yn y sefyllfa honno, oherwydd arferid derbyn bod pobl yn marw oherwydd bod ganddynt gyflwr penodol ac na ellid gwneud dim. Mewn teuluoedd eraill, efallai fod rhywbeth fel clefyd Huntington wedi bodoli yn y teuluoedd blynyddoedd heb gael ei ganfod, ei adnabod neu ei drafod. Rwyf yn tybio y bydd yn rhaid inni fod yn wylidwrus dros y 10, 20 neu 30 mlynedd nesaf rhag ofn i unrhyw gronfa ddirgel o salwch etifeddol ymddangos oherwydd bod pobl yn fwy agored a bod gennym fwy o wybodaeth feddygol.

Trafnidiaeth Gyhoeddus

11. William Graham: *A wnaiff y Prif Weinidog amlinellu polisiau Llywodraeth Cynulliad Cymru i hyrwyddo trafndiaeth gyhoeddus yn Nwyrain De Cymru. OAQ(3)3115(FM)*

The First Minister: Our priorities are set out in the national transport plan. The south-east is taking forward the Cardiff Sustainable City scheme, for example—and although that scheme is in South Wales Central, it is also in the south-east of Wales.

William Graham: Thank you for your answer, First Minister. The smooth running of public transport operations for the Ryder Cup highlighted the strengths of the park-and-ride arrangement from Tredegar House, Llanwern and the railway station. The improvements made to the station will bring permanent benefits to travellers, but much remains to be done to improve the region's infrastructure further. As well as retaining the card payment arrangements on the Severn bridge, there is a pressing need for the Assembly Government to deliver a rail passenger service between Newport and Ebbw Vale. Could you give us an update on that service?

The First Minister: We remain committed to providing the service, but we are not able to give a date for it until after the comprehensive spending review. Committing to a particular date will depend on our capital budgets, but our hope is to continue to provide the service on the original date.

Public Transport

11. William Graham: *Will the First Minister outline Welsh Assembly Government policies to promote public transport in South Wales East. OAQ(3)3115(FM)*

Y Prif Weinidog: Mae ein blaenoriaethau wedi'u nodi yn y cynllun trafndiaeth cenedlaethol. Mae'r de-ddwyrain yn datblygu cynllun Dinas Gynaliadwy Caerdydd, er enghraifft—ac er bod y cynllun hwnnw yng Nghanol De Cymru, mae hefyd yn ne-ddwyrain Cymru.

William Graham: Diolch am eich ateb, Brif Weinidog. Roedd rhwyddineb y trefniadau trafndiaeth gyhoeddus ar gyfer Cwpan Ryder yn tanlinellu cryfderau'r trefniant parcio-a-theithio o Dŷ Tredegar, Llanwern a'r orsaf reilffordd. Bydd y gwelliannau a wnaed i'r orsaf yn dod â manteision parhaol i deithwyr, ond erys llawer i'w wneud er mwyn gwella rhagor ar seilwaith y rhanbarth. Yn ogystal â chadw'r trefniadau talu â cherdyn ar bont Hafren, mae taer angen i Lywodraeth y Cynulliad ddarparu gwasanaeth trên i deithwyr rhwng Casnewydd a Glynebwy. A allech roi'r newyddion diweddaraf inni am y gwasanaeth hwnnw?

Y Prif Weinidog: Rydym yn parhau i fod yn ymrwymedig i ddarparu'r gwasanaeth, ond ni allwn roi dyddiad ar ei gyfer nes ar ôl yr adolygiad cynhwysfawr o wariant. Bydd ymrwymo i ddyddiad penodol yn dibynnu ar ein cyllidebau cyfalaf, ond ein gobaith yw dal ati i ddarparu'r gwasanaeth ar y dyddiad

gwreiddiol.

Cynllun Adnewyddu'r Economi

The Economic Renewal Plan

12. Mark Isherwood: *A wnaiff y Prif Weinidog ddatganiad am gynllun adnewyddu'r economi Llywodraeth Cynulliad Cymru. OAQ(3)3107(FM)*

12. Mark Isherwood: *Will the First Minister make a statement on the Welsh Assembly Government's economic renewal plan. OAQ(3)3107(FM)*

The First Minister: In July, we launched 'Economic Renewal: a new direction', and we are now implementing the new policy.

Y Prif Weinidog: Ym mis Gorffennaf fe wnaethom lansio 'Adnewyddu'r Economi: cyfeiriad newydd', ac rydym bellach yn rhoi'r polisi newydd ar waith.

Mark Isherwood: The Deputy First Minister wrote to Members last week providing an update on the plan, stating that, over the next few weeks and months, he and his officials will continue to implement the new policy direction that includes organisational change to ensure that his department is aligned to deliver.

Mark Isherwood: Ysgrifennodd y Dirprwy Brif Weinidog at Aelodau yr wythnos diwethaf yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf am y cynllun, gan nodi, dros yr ychydig wythnosau a misoedd nesaf, y bydd ef a'i swyddogion yn parhau i roi'r cyfeiriad polisi newydd ar waith, sy'n cynnwys newid sefydliadol i sicrhau bod ei adran yn gydnaws i ddarparu.

Coming, as it does, almost three months after the announcement, it is a savage indictment. We are talking about aligning the department now when small and medium-sized enterprises in Wales have had three months in a void, not knowing how they will take forward their investment plans for the future. All Members were circulated with an e-mail from one person operating in the sector but speaking for many others, saying that Welsh Government officials had announced that only a guidance note was available regarding the operation of the scheme. The reading of the guidance note reveals interesting bits of rhetorical gobbledegook, such as:

Mae'r ffaith fod hynny'n dod bron i dri mis wedi'r cyhoeddiad yn ergyd greulon. Rydym yn sôn am wneud yr adran yn gydnaws yn awr pan fo busnesau bach a chanolig yng Nghymru wedi cael tri mis mewn gwacter, heb wybod sut y byddant yn datblygu eu cynlluniau buddsoddi ar gyfer y dyfodol. Cafodd yr holl Aelodau neges ebost gan un person sy'n gweithredu yn y sector ond a oedd yn siarad ar ran llawer o bobl eraill, yn dweud bod swyddogion Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi mai dim ond nodyn cyfarwyddyd oedd ar gael ynghylch gweithrediad y cynllun. Wrth ddarllen y nodyn cyfarwyddyd gwelir pytiau difyr o rwdl-mi-ri rhethregol, megis:

'The old scheme closed on 5 July—'

'Daeth yr hen gynllun i ben ar 5 Gorffennaf—'

The Presiding Officer: Order. This is called 'question time' and is not for quoting from various e-mails, whether from Ministers or constituents. We could be here all day if we all started to do that. If we could have a question, it would be very helpful. We are on question number 12 already and I aim to get to number 15 to create another world record.

Y Llywydd: Trefn. Gelwir y cyfnod hwn yn 'amser cwestiynau' ac nid yw'n amser i ddyfynnu o amrywiol negeseuon ebost, boed gan Weinidogion neu etholwyr. Gallem fod yma drwy'r dydd pe byddem oll yn dechrau gwneud hynny. Pe gallem gael cwestiwn, byddai'n ddefnyddiol iawn. Rydym ar gwestiwn rhif 12 eisoes ac rwyf yn bwriadu cyrraedd rhif 15 er mwyn creu record byd arall.

Mark Isherwood: Thank you for your

Mark Isherwood: Diolch am eich arweiniad.

guidance.

There has been no break in service. First Minister, what is going on? It is clear that the operation of the scheme is only in place in theory.

Ni fu unrhyw doriad mewn gwasanaeth. Brif Weinidog, beth sy'n digwydd? Mae'n amlwg mai dim ond yn ddamcaniaethol y mae'r cynllun ar waith.

2.30 p.m.

The First Minister: We still have an economic policy, and we still have a support system for businesses. Work is going on to ensure that, as we move towards an economic policy that will be more beneficial for Wales, our own organisational structure is also right, in order to deliver it.

Y Prif Weinidog: Mae gennym bolisi economaidd o hyd, ac mae gennym system gefnogi i fusnesau o hyd. Mae gwaith yn mynd rhagddo i sicrhau, wrth inni symud tuag at bolisi economaidd a fydd yn fwy buddiol i Gymru, fod ein strwythur sefydliadol ninnau hefyd yn iawn, er mwyn ei gyflawni.

Jeff Cuthbert: I welcome the recent £28 million enhanced leadership and management skills package that has been announced by the Welsh Assembly Government, which is a huge boost for businesses in Wales. It has been well recognised in the economic renewal programme that broadening the skills base is crucial. In contrast to this, the Conservative-Liberal Democrat Government is making vindictive and potentially devastating cuts to successful initiatives, such as the Future Jobs fund. Do you agree that, in these tough economic times, young people in particular need more opportunities to improve their skills, as well as support to get a job, and not have these chances taken away?

Jeff Cuthbert: Croesawaf y pecyn sgiliau arwain a rheoli uwch gwerth £28 miliwn a gyhoeddwyd yn ddiweddar gan Lywodraeth Cynulliad Cymru, sy'n hwb aruthrol i fusnesau yng Nghymru. Cydnabuwyd yn helaeth yn rhaglen adnewyddu'r economi fod ehangu'r sylfaen sgiliau yn hollbwysig. Mewn cyferbyniad â hyn, mae'r Llywodraeth Geidwadol-Ddemocrataidd Ryddfrydol yn gwneud toriadau milain a allai fod yn ddinistriol i fentrau llwyddiannus, megis cronfa Swyddi'r Dyfodol. A ydych yn cytuno, yn y dyddiau amseroedd economaidd anodd hyn, fod pobl ifanc yn enwedig angen mwy o gyfleoedd i wella eu sgiliau, yn ogystal â chefnogaeth i gael swydd, yn hytrach na chael rhywun yn tynnu'r cyfleoedd hyn oddi arnynt?

The First Minister: Absolutely. The more help that people can be given in terms of acquiring the skills that they need to get a job, the better.

Y Prif Weinidog: Yn hollol. Po fwyaf o gymorth y gellir ei roi i bobl o ran magu'r sgiliau y mae arnynt eu hangen i gael swydd, gorau oll.

Economi Cymru

The Welsh Economy

13. Nick Ramsay: *A wnaiff y Prif Weinidog ddatganiad am yr hyn y mae Llywodraeth Cynulliad Cymru yn ei wneud i helpu economi Cymru. OAQ(3)3119(FM)*

13. Nick Ramsay: *Will the First Minister make a statement on the Welsh Assembly Government's actions to help the Welsh economy. OAQ(3)3119(FM)*

The First Minister: I refer you to the answer that I gave to question 12.

Y Prif Weinidog: Fe'ch cyfeiriaf at yr ateb a roddais i gwestiwn 12.

Nick Ramsay: Thank you for that succinct answer. I listened closely to the answer that

Nick Ramsay: Diolch am yr ateb cryno hwnnw. Gwrandawais yn astud ar yr ateb y

you gave to Jeff Cuthbert. I agree with what was said regarding the need for flexible job and training schemes. Regarding your Government's policies, it is all very well to talk the talk about encouraging more indigenous enterprise, which usually means more business creation, but the businesses that are created are usually small businesses that rely greatly on a policy of low business rates. Do you therefore agree that your Government's policy of not providing greater business rate support for companies and small businesses—which is particularly relevant in Wales—directly affects the ability of businesses to compete? In my constituency, one small business owner in Abergavenny has to pay an additional £5,000 following an initial reassessment of the rateable value of his business. You have said previously in the Chamber that you are happy for companies in Wales to pay these extra business rates. Do you agree with us, on this side of the Chamber, that, if you are serious about supporting businesses in Wales, you will put in place a business support scheme that provides proper business rate relief for businesses?

The First Minister: We have a small business rate relief scheme, which has been debated many times in the Chamber. However, what is key is that we build an economic policy that is based on high-quality, high-skilled jobs, and that we do not return to the old ways of the 1980s, where your party attracted investment into Wales on the basis that we accepted less money than anyone else to do the job. Those days are long gone. We are not in the business of running Wales down; we are in the business of ensuring that we build a Wales that is based on the sorts of jobs that will stay in Wales. That is why our economic policy, as it develops, will secure that.

Y Llywydd: Tynnwyd cwestiwn 14, OAQ(3)3104(FM), yn ôl.

Pobl Ifanc Ddigartref

15. David Lloyd: *A wnaiff y Prif Weinidog ddatganiad am ddarparu cefnogaeth i bobl ifanc ddigartref yng Nghymru.* OAQ(3)3116(FM)

gwnaethoch ei roi i Jeff Cuthbert. Rwyf yn cytuno â'r hyn a ddywedwyd ynghylch yr angen am gynlluniau swyddi a hyfforddiant hyblyg. O ran polisiau eich Llywodraeth, mae'n hawdd iawn siarad yn huawdl am annog mwy o fenter gynhenid, sydd fel arfer yn golygu creu mwy o fusnesau, ond mae'r busnesau sy'n cael eu creu fel arfer yn fusnesau bach sy'n dibynnu'n helaeth ar bolisi ardrethi busnes isel. A ydych felly yn cytuno bod polisi eich Llywodraeth o beidio â darparu mwy o gefnogaeth ardrethi busnes i gwmmiau a busnesau bach—sy'n arbennig o berthnasol yng Nghymru—yn cael effaith uniongyrchol ar allu busnesau i gystadlu? Yn fy etholaeth, mae un perchennog busnes bach yn y Fenni wedi gorfod talu £5,000 yn ychwanegol wedi ailasesiad cychwynnol o werth ardrethol ei fusnes. Rydych wedi dweud o'r blaen yn y Siambr eich bod yn fodlon i gwmmiau yng Nghymru dalu'r ardrethi busnes ychwanegol hyn. A ydych yn cytuno â ni, ar yr ochr hon o'r Siambr, y byddwch, os ydych o ddifrif ynghylch cefnogi busnesau yng Nghymru, yn cyflwyno cynllun cefnogi busnesau sy'n cynnig rhyddhad ardrethi busnes go iawn i fusnesau?

Y Prif Weinidog: Mae gennym gynllun rhyddhad ardrethi i fusnesau bach, sydd wedi'i drafod lawer gwaith yn y Siambr. Fodd bynnag, yr hyn sy'n allweddol yw ein bod yn creu polisi economaidd sy'n seiliedig ar swyddi medrus o ansawdd uchel, ac nad ydym yn dychwelyd at hen ffyrdd y 1980au, pan oedd eich plaid yn denu buddsoddiad i Gymru ar y sail ein bod yn derbyn llai o arian nag unrhyw un arall i wneud y gwaith. Mae'r dyddiau hynny wedi hen fynd. Nid ydym yma i ladd ar Gymru; rydym yma i sicrhau ein bod yn creu Cymru sy'n seiliedig ar y mathau o swyddi a fydd yn aros yng Nghymru. Dyna pam y bydd ein polisi economaidd, wrth iddo ddatblygu, yn sicrhau hynny.

The Presiding Officer: Question 14, OAQ(3)3104(FM), is withdrawn.

Homeless Young People

15. David Lloyd: *Will the First Minister make a statement on the provision of support for homeless young people in Wales.* OAQ(3)3116(FM)

Y Prif Weinidog: Mae'r Llywodraeth wedi cynyddu'r arian, y gefnogaeth a'r gwasanaethau sydd ar gael i bobl ifanc ddiartref yng Nghymru, gan gynnwys cryfhau canllawiau statudol a chanllawiau arferion da.

The First Minister: The Government has increased funding, support and services available for young homelessness people in Wales, including strengthening statutory and good practice guidance.

David Lloyd: O ran y bobl ifanc hynny sydd ar fin gadael carchar, mae hollt yn y ddarpariaeth o ran digartrefedd ac yn y blaen, neu o ran cael mynediad i dŷ—weithiau mewn gwlad wahanol, os ydych wedi bod mewn carchar yn Lloegr. Mae'r hollt amlwg hwnnw i'w weld o ran y materion sydd wedi eu datganoli, a'r rhai hynny sydd yn dal heb eu datganoli. Pa gynnydd sydd wedi bod yn y trafodaethau i ddatganoli'r system cyfiawnder troseddol i'r Cynulliad?

David Lloyd: On those young people about to leave prison, there is a gap in provision with regard to homelessness and so on, or with regard to accessing housing—sometimes in a different country, if you have been imprisoned in an English prison. That clear gap is to be seen in terms of devolved issues and those still to be devolved. What progress has been made in the discussions on devolving the criminal justice system to the Assembly?

Y Prif Weinidog: Soniais am hyn yn gynharach. Yr ydym yn dal i edrych ar y dystiolaeth er mwyn gwneud hynny. O ran pobl ifanc sydd yn gadael carchar neu sefydliadau troseddwr ifanc, mae canllawiau yn cael eu paratoi ar hyn o bryd, a fydd yn cael eu cyhoeddi y mis hwn. Felly, bydd canllawiau newydd yn glŷn â gwneud hynny.

The First Minister: I mentioned this earlier on. We are still considering the evidence in order to do that. In terms of young people leaving prison or young offender institutions, guidance is currently being prepared, which will be published this month. Therefore, there will be new guidance on doing that.

Y Llywydd: Diolch yn fawr i'r Prif Weinidog am ateb cwestiynau.

The Presiding Officer: Thank you, First Minister, for answering questions.

Datganiad a Chyhoeddiad Busnes Business Statement and Announcement

The Minister for Business and Budget (Jane Hutt): There are no changes to report to this week's planned Government business. Business for the next three weeks is as set out in the business statement announcement, which can be found among the agenda papers that are available to Members electronically.

Y Gweinidog dros Fusnes a'r Gyllideb (Jane Hutt): Nid oes unrhyw newidiadau i'w hadrodd i fusnes y Llywodraeth a drefnwyd ar gyfer yr wythnos hon. Bydd y busnes ar gyfer y tair wythnos nesaf fel y'i gwelir yng nghyhoeddiad y datganiad busnes, sydd i'w ganfod ymhlith papurau'r agenda sydd ar gael i Aelodau yn electronig.

William Graham: Will you bring forward a statement on the guidance and training for teachers prior to the Violent Crime Reduction Act 2006 coming into effect on 31 September, which allows pupils attending schools or further education colleges to be screened for knives or other weapons?

William Graham: A wnewch gyflwyno datganiad ar y canllawiau a'r hyfforddiant i athrawon cyn i Ddeddf Lleihau Troseddu Treisgar 2006 ddod i rym ar 31 Medi, sy'n caniatáu i ddisgyblion sy'n mynychu ysgolion neu golegau addysg bellach gael eu sgrinio am gyllyll neu arfau eraill?

Jane Hutt: It will be the responsibility of the Minister for Children, Education and

Jane Hutt: Cyfrifoldeb y Gweinidog dros Blant, Addysg a Dysgu Gydol Oes fydd

Lifelong Learning to prepare the profession for these changes.

Alun Davies: Minister, we touched on the issue of child benefits during First Minister's questions. Will the Welsh Assembly Government make a statement on the breach of faith as a result of the UK Government's plans to abolish child benefit? This follows on from the abolition of the child trust fund and reduction in child tax credits. This is an attack on family life in Wales. This is something that the two parties forming the UK coalition Government promised specifically before the general election that they would not do. Minister, this Government will have to ensure that services are available for families that will suffer as a consequence of these attacks on family life. We need a statement on how the Welsh Assembly Government will respond to this and the services that we might need to put in place in Wales to ensure that family life is protected.

I also wish to ask for a debate on the future of S4C. We have discussed broadcasting a number of times in the Chamber over the last few weeks, months and years. However, I was doing a radio broadcast yesterday with the Minister for Heritage, where he indicated that the Government would seek the devolution of S4C to Cardiff. This has not been the declared position of the Government before; in fact, in evidence to committees and at other times, the Government has specifically said that it does not seek the devolution of S4C to this place. Therefore, we need a statement from the Government to clarify where the Welsh Assembly Government stands on the future of S4C. The Minister was very clear yesterday in his broadcast that S4C needed to be treated the same as all other public service broadcasters, and given sufficient time to look at its structures and funding in exactly the same way as the BBC. I know that this is an issue that has broad support across this side of the Chamber—we support S4C and other initiatives—but will the Government make time for an urgent statement and debate in this place on the future of S4C, because like other aspects of our national life in Wales, it

paratoi'r proffesiwn ar gyfer y newidiadau hyn.

Alun Davies: Weinidog, fe wnaethom grybwyll budd-dal plant yn fyr yn ystod y cwestiynau i'r Prif Weinidog. A wnaiff Llywodraeth Cynulliad Cymru wneud datganiad ar y torri ffydd o ganlyniad i gynlluniau Llywodraeth y DU i gael gwared ar fudd-dal plant? Daw hyn wedi iddynt ddiddymu'r cronfeydd ymddiriedolaeth plant a gostwng credydau treth plant. Mae hwn yn ymosodiad ar fywyd teuluol yng Nghymru. Mae hyn yn rhywbeth y gwnaeth y ddwy blaid sy'n ffurfio Llywodraeth glymblaid y DU addo'n benodol cyn yr etholiad cyffredinol na fyddent yn ei wneud. Weinidog, bydd yn rhaid i'r Llywodraeth hon sicrhau bod gwasanaethau ar gael i deuluoedd a fydd yn dioddef o ganlyniad i'r ymosodiadau hyn ar fywyd teuluol. Mae arnom angen datganiad ar sut y bydd Llywodraeth Cynulliad Cymru yn ymateb i hyn a'r gwasanaethau y gallai fod angen inni eu cyflwyno i sicrhau bod bywyd teuluol yn cael ei ddiogelu.

Rwyf hefyd eisiau gofyn am ddatl ar ddyfodol S4C. Rydym wedi trafod darlledu nifer o weithiau yn y Siambr dros yr ychydig wythnosau, misoedd a blynnyddoedd diwethaf. Fodd bynnag, roeddwn yn gwneud darllediad radio ddoe gyda'r Gweinidog dros Dreftadaeth, pan nododd y byddai'r Llywodraeth yn gwneud cais am ddatganoli S4C i Gaerdydd. Nid dyma fu safiad datganedig y Llywodraeth cyn hyn; yn wir, mewn tystiolaeth i bwyllgorau ac ar adegau eraill, mae'r Llywodraeth wedi dweud yn benodol nad yw am ofyn am ddatganoli S4C i'r lle hwn. Felly, mae arnom angen datganiad gan y Llywodraeth i egluro beth yw safiad Llywodraeth Cynulliad Cymru ynghylch dyfodol S4C. Roedd y Gweinidog yn glir iawn ddoe yn ei ddarllediad fod angen trin S4C yr un fath â'r holl ddarlledwyr gwasanaeth cyhoeddus eraill, a rhoi digon o amser i'r sianel edrych ar ei strwythurau a'i chyllid yn yr un modd yn union â'r BBC. Gwn fod hwn yn fater y ceir cefnogaeth eang iddo ar draws yr ochr hon o'r Siambr—rydym yn cefnogi S4C a mentrau eraill—ond a wnaiff y Llywodraeth wneud amser ar gyfer datganiad brys a datl yn y lle hwn ar ddyfodol S4C, oherwydd fel agweddau eraill

is facing a vicious attack from the UK Government?

Jane Hutt: You raised two questions about areas of non-devolved policy, but the important point that was reflected in both questions is the impact that decisions being made by the UK coalition Government are having on our families, communities and broadcasting services. We should recognise that it is very important for the Chamber not only to ask questions but also to have the opportunity to debate and consider the impact of child benefit cuts, for example, and the further cuts that were announced in June of this year. There will also be the comprehensive spending review announcement on 20 October. I have checked with my officials, and they anticipate that about 40,000 families will be affected by the loss of child benefit in Wales. It takes us back to the statements that were made before the election by leading members and Government Ministers in the UK coalition Government. Phillip Hammond said 'Don't slice away at universalism', and I understand that Nick Clegg said in the leaders' debate that it was important that everyone, rich and poor, wherever they live, should have a stake in child benefit.

2.40 p.m.

This is all up for grabs and the impact that it will have on our vulnerable children, families and communities should be debated in the Chamber, as should the impact of the cuts to housing benefits. Shelter has already told us what the impact of that will be and of the possible rise in homelessness. There is an argument for the policy changes that are coming through and their budgetary implications, such as those that affect S4C, to be considered in the Chamber.

Kirsty Williams: Minister, in previous years, the Government has operated a concessionary fares scheme on the Heart of Wales line through the winter months. That usually starts at the beginning of October. There is a lack of clarity about the Government's intention with regard to concessionary fares on the Heart of Wales line this year. I have been approached by constituents who are

ar ein bywyd cenedlaethol yng Nghymru, mae'n wynebu ymosodiad ciaidd gan Lywodraeth y DU?

Jane Hutt: Rydych wedi codi dau gwestiwn ynghylch meysydd polisi nad ydynt wedi'u datganoli, ond y pwynt pwysig a adlewyrchwyd yn y ddau gwestiwn yw'r effaith y mae penderfyniadau sy'n cael eu gwneud gan Lywodraeth glymblaid y DU yn ei chael ar ein teuluoedd, ein cymunedau a'n gwasanaethau darlledu. Dylem gydnabod ei bod yn bwysig iawn i'r Siambr nid yn unig ofyn cwestiynau ond hefyd i gael cyfle i drafod ac ystyried effaith toriadau mewn budd-dal plant, er enghraifft, a'r toriadau pellach a gyhoeddwyd fis Mehefin eleni. Ceir hefyd ddatganiad yr adolygiad cynhwysfawr o wariant ar 20 Hydref. Rwyf wedi gwirio gyda fy swyddogion, ac maent yn rhag-weld y bydd colli budd-dal plant yng Nghymru yn effeithio ar tua 40,000 o deuluoedd. Mae'n mynd â ni yn ôl at y datganiadau a wnaed cyn yr etholiad gan aelodau amlwg a Gweiniodgion Llywodraeth yn Llywodraeth glymblaid y DU. Dywedodd Phillip Hammond, 'Peidiwch â chael gwared ar gyffredinoldeb yn raddol', ac rwyf yn deall bod Nick Clegg wedi dweud yn nadl yr arweinwyr ei bod yn bwysig fod pawb, yn gyfoethog ac yn dlawd, lle bynnag y bôn yn byw, yn cael cyfran o fudd-dal plant.

Mae hyn oll yn y fantol a dylid trafod yr effaith y bydd yn ei chael ar ein plant, ein teuluoedd a'n cymunedau bregus yn y Siambr, ac felly hefyd effaith y toriadau i fudd-daliadau tai. Mae Shelter wedi dweud wrthym eisoes beth fydd effaith hynny ac am y twf posibl mewn digartrefedd. Mae dadl dros ystyried y newidiadau polisi sy'n cael eu cyflwyno, a'u goblygiadau cyllidebol, megis y rheini sy'n effeithio ar S4C, yn y Siambr.

Kirsty Williams: Weinidog, yn y blynyddoedd a fu, mae'r Llywodraeth wedi rhedeg cynllun prisiau rhatach ar linell Calon Cymru trwy gydol misoedd y gaeaf. Mae hynny fel arfer yn cychwyn ar ddechrau mis Hydref. Ceir diffyg eglurder ynghylch bwriad y Llywodraeth o ran y tocynnau rhatach ar linell Calon Cymru eleni. Mae etholwyr wedi cysylltu â mi oherwydd bod ganddynt

interested in finding out whether they will have concessionary fares this year. Can you ask the Deputy First Minister and Minister for the Economy and Transport to make a statement about whether it is the Government's intention that that scheme will proceed this year or not?

Jane Hutt: I will ensure that Members are aware of the decision regarding concessionary fares on the Heart of Wales line.

Bethan Jenkins: It is good to hear you talk about universality with regard to child benefit, but my question is about student fees. We are hearing more and more from the Browne review that top-up fees are set to increase in England to over £10,000. That will have a detrimental effect on Welsh students who are studying both in Wales and over the border in England and Scotland. I would like a Government statement as soon as possible after that report comes to you on the impact of the review on Welsh students and whether Assembly Members can feed in our opinions as to what we should do in Wales. Changes have been made by the Government and it would be interesting to know how the Welsh Government will cope with further challenges in this field.

Jane Hutt: As I said previously, the impact of UK Government policy will have to be considered, not only by the Welsh Assembly Government, but by the Assembly. I am sure that the Minister for Children, Education and Lifelong Learning will come to the Chamber with his response to the Browne review in due course.

Jonathan Morgan: At present, cardiac rehabilitation groups such as the one at Llanishen Leisure Centre in my constituency are provided and funded through a grant that is administered by local authorities. These groups have demonstrated considerable success in aiding the recovery of patients who have suffered heart attacks or, in many cases, those who have undergone complex heart surgery. I understand that there has been a review of the support that is being allocated through this grant to local authorities and there is now consideration as

ddiddordeb mewn canfod a fyddant yn cael tocynnau rhatach eleni. A allwch ofyn i'r Dirprwy Brif Weinidog a'r Gweinidog dros yr Economi a Thrafnidiaeth wneud datganiad ynghylch a yw'r Llywodraeth yn bwriadu bwrw ymlaen â'r cynllun hwnnw eleni ai peidio?

Jane Hutt: Byddaf yn sicrhau bod Aelodau'n ymwybodol o'r penderfyniad ynghylch tocynnau rhatach ar linell Calon Cymru.

Bethan Jenkins: Mae'n dda eich clywed yn sôn am gyffredinolrwydd o safbwynt buddal plant, ond mae fy nghwestiwn i'n ymwneud â ffioedd myfyrwyr. Rydym yn clywed mwy a mwy gan adolygiad Browne y bydd ffioedd atodol yn codi yn uwch na £10,000 yn Lloegr. Bydd hynny'n cael effaith niweidiol ar fyfyrwyr o Gymru sy'n astudio yng Nghymru a'r tu hwnt i'r ffin yn Lloegr a'r Alban. Hoffwn ddatganiad gan y Llywodraeth cyn gynted â phosibl wedi i'r adroddiad hwnnw eich cyrraedd ar effaith yr adolygiad ar fyfyrwyr o Gymru ac a all Aelodau Cynulliad gyfrannu ein safbwyntiau ni ynghylch yr hyn y dylem ei wneud yng Nghymru. Mae'r Llywodraeth wedi gwneud newidiadau a byddai'n ddifyr gwybod sut y bydd Llywodraeth Cymru yn ymdopi â heriau pellach yn y maes hwn.

Jane Hutt: Fel y dywedais o'r blaen, bydd yn rhaid i ni ystyried effaith polisi Llywodraeth y DU, nid dim ond fel Llywodraeth Cynulliad Cymru, ond fel Cynulliad. Rwyf yn siŵr y bydd y Gweinidog dros Blant, Addysg a Dysgu Gydol Oes yn dod i'r Siambr gyda'i ymateb i adolygiad Browne ymhen amser.

Jonathan Morgan: Ar hyn o bryd, mae grwpiau adsefydlu cardiaidd megis yr un yng Nghanolfan Hamdden Llanisien yn fy etholaeth yn cael eu darparu a'u hariannu drwy gyfrwng grant sy'n cael ei weinyddu gan awdurdodau lleol. Mae'r grwpiau hyn wedi profi cryn lwyddiant o ran cynorthwyo adferiad cleifion sydd wedi cael trawiad ar y galon neu, mewn llawer o achosion, y rheini sydd wedi cael llawdriniaethau cymhleth ar y galon. Deallaf fod adolygiad wedi'i gynnal o'r gefnogaeth sy'n cael ei dyrannu drwy gyfrwng y grant hwn i awdurdodau lleol a

to whether or not these groups can be provided in future. Will you ask the Minister for Health and Social Services whether she would be willing to make a statement to the Assembly to confirm that cardiac rehabilitation groups will continue beyond this funding period?

Jane Hutt: We all know from our constituency contact how important the cardiac rehabilitation schemes and services have been. I have visited some of the GP referral-to-exercise schemes in our leisure centres over the past few weeks. They make an important contribution and I am sure that your comments are being noted.

Mark Isherwood: I call for a Government statement on Tetra Pak, which issued a press release and rang my office and the offices of several other north Wales constituency and regional Members, at the end of last week saying that it had formally launched a consultation that could result in the discontinuation of production in its Wrexham factory, impacting on up to 150 employees. It said that the decision to consult had been extremely difficult, but was necessary to ensure continued competitiveness. If the proposal to close production in Wrexham goes forward, regrettably, there will be significant restructuring and job losses. This is a time of great worry and concern for employees and families at every level. I, and, I am sure, other Members, have been asked to meet the company, and I am scheduled to do that on Friday. This is a further major blow to the economy in Wrexham and in the wider north-east. Therefore, we need to know what action the Welsh Government has taken in discussions prior to this announcement and will now take to intervene and provide as much support as humanly possible.

Jane Hutt: The company has only just entered into a period of at least 90 days' consultation with its employees; I am sure that you are aware of that. Any comment at this time would be premature. I know that

bod ystyriaeth yn cael ei rhoi yn awr i a fydd y grwpiau hyn yn gallu cael eu darparu yn y dyfodol ai peidio. A wnewch ofyn i'r Gweinidog dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol a fyddai hi'n fodlon gwneud datganiad i'r Cynulliad i gadarnhau y bydd grwpiau adsefydlu cardiaidd yn parhau y tu hwnt i'r cyfnod ariannu hwn?

Jane Hutt: Rydym oll yn gwybod yn sgîl y cyswllt yn ein hetholaethau pa mor bwysig y bu'r cynlluniau a'r gwasanaethau adsefydlu cardiaidd. Rwyf wedi ymweld â rhai o'r cynlluniau atgyfeirio cleifion i wneud ymarfer corff gan feddygon teulu yn ein canolfannau hamdden dros yr ychydig wythnosau diwethaf. Maent yn gwneud cyfraniad pwysig ac rwyf yn sicr fod eich sylwadau yn cael eu nodi.

Mark Isherwood: Galwaf am ddatganiad gan y Llywodraeth ar Tetra Pak, a gyhoeddodd ddatganiad i'r wasg ac a ffoniodd fy swyddfa a swyddfeydd sawl Aelod etholaeth a rhanbarth arall yn y gogledd ddiwedd yr wythnos diwethaf yn dweud ei fod wedi lansio, yn ffurfiol, ymgynghoriad a allai arwain at roi'r gorau i gynhyrchu yn ei ffatri yn Wrecsam, gan effeithio ar hyd at 150 o weithwyr. Roedd yn dweud bod y penderfyniad i ymgynghori wedi bod yn un hynod o anodd, ond ei fod yn angenrheidiol er mwyn sicrhau ei fod yn parhau i fod yn gystadleuol. Os bydd yn bwrw ymlaen â'r cynnig i roi'r gorau i gynhyrchu yn Wrecsam, bydd yn arwain at ailstrwythuro a cholli swyddi sylweddol. Mae hwn yn gyfnod o gryn bryder a chonsŷrn i weithwyr a theuluoedd ar bob lefel. Gofynnwyd i mi, ac, rwyf yn siŵr, i Aelodau eraill, gwrdd â'r cwmni, a byddaf yn gwneud hynny ddydd Gwener. Mae hon yn ergyd fawr arall i'r economi yn Wrecsam ac yn y gogledd-ddwyrain yn ehangach. Felly, mae arnom angen gwybod pe gamau y mae Llywodraeth Cymru wedi'u cymryd mewn trafodaethau cyn y datganiad hwn ac y bydd yn eu cymryd yn awr i ymyrryd ac i roi cymaint o gefnogaeth ag y bo modd.

Jane Hutt: Dim ond newydd gychwyn ar gyfnod o o leiaf 90 diwrnod o ymgynghori â'i weithwyr y mae'r cwmni; rwyf yn siŵr eich bod yn ymwybodol o hynny. Byddai unrhyw sylw ar hyn o bryd yn rhy gynnar. Gwn fod

other Assembly Members, including Karen Sinclair, the Member for Clwyd South, have raised this issue. Welsh Assembly Government officials are in contact with the company.

Aelodau Cynulliad eraill, gan gynnwys Karen Sinclair, Aelod De Clwyd, wedi codi'r mater hwn. Mae swyddogion Llywodraeth Cynulliad Cymru mewn cysylltiad â'r cwmni.

Datganiad am Gydwasanaethau Statement on Shared Services

The Minister for Health and Social Services (Edwina Hart): In line with 'Making the Connections' and the efficiency and innovation board, the consultation paper on my NHS reforms proposed that a reduced number of healthcare organisations could provide the opportunity for a new structure to be put in place that would channel more money into front-line services through greater efficiency and support the improvement of patient care by reducing bureaucracy.

Y Gweinidog dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol (Edwina Hart): Yn unol â 'Creu'r Cysylltiadau' a'r bwrdd effeithlonrwydd ac arloesi, roedd y papur ymgynghori ar fy niwygiadau i'r GIG yn cynnig y gallai nifer is o sefydliadau gofal iechyd roi'r cyfle i gyflwyno strwythur newydd a fyddai'n cyfeirio rhagor o arian i wasanaethau rheng flaen drwy gyfrwng gwell effeithlonrwydd a chefnogi gwella gofal i gleifion drwy leihau biwrocratiaeth.

The majority of consultation responses to a question specifically about shared services supported the establishment of a single shared services body for NHS Wales that would reduce bureaucracy and unnecessary expenditure. Respondents also wanted to create a more efficient service that would allow the NHS to focus on front-line services.

Roedd y rhan fwyaf o ymatebion yr ymgynghoriad i gwestiwn yn benodol ynghylch cydwasanaethau yn cefnogi sefydlu un corff cydwasanaethau i GIG Cymru a fyddai'n lleihau biwrocratiaeth a gwariant diangen. Roedd ar yr ymatebwyr hefyd eisiau creu gwasanaeth mwy effeithiol a fyddai'n caniatáu i'r GIG ganolbwyntio ar wasanaethau rheng flaen.

As this was a complex issue that required more detailed consideration, I decided that shared services would be considered as a secondary change, which would follow on from the establishment of the new health boards. In the interim, I set up a stakeholder board to consider different models of shared services, which was chaired by Dave Galligan, from Unison Cymru Wales. I would like to place on record my thanks to Dave for his role in taking this work forward.

Gan fod hwn yn fater cymhleth yr oedd angen ei ystyried yn fanylach, penderfynais y byddai cydwasanaethau yn cael ei ystyried fel newid eilaidd, a fyddai'n dilyn yn sgîl sefydlu'r byrddau iechyd newydd. Yn y cyfamser, sefydlais fwrdd rhanddeiliaid i ystyried gwahanol fodolau o gydwasanaethau, a gafodd ei gadeirio gan Dave Galligan o Unison Cymru. Hoffwn gofnodi fy niolch i Dave am ei ran wrth fwrw ymlaen â'r gwaith hwn.

I also commissioned a research study from the School of Management at Bath University to review best practice models for shared services across the UK and internationally, and to canvas more detailed feedback from stakeholders across Wales. This report will be available on the NHS Wales website today. A new model for NHS Wales shared services has been developed as a result.

Comisiynais hefyd astudiaeth ymchwil gan Ysgol Reolaeth Prifysgol Caerfaddon i adolygu modelau arfer gorau ar gyfer cydwasanaethau ledled y DU ac yn rhyngwladol, ac i ofyn am adborth manylach gan randdeiliaid ledled Cymru. Bydd yr adroddiad hwn ar gael ar wefan GIG Cymru heddiw. Mae model newydd ar gyfer cydwasanaethau GIG Cymru wedi'i ddatblygu o ganlyniad i hyn.

Shared services are non-clinical business functions provided for NHS Wales organisations, including estates management, legal services, health supplies and payroll and recruitment services. Most of these services are hosted by individual health boards and trusts, with the intention that all NHS Wales organisations can make use of their expertise. Under the existing arrangements, support services are directly managed and delivered by local NHS bodies, which does not encourage an overall strategic direction for such services or accord with accepted best practice.

I therefore intend to establish a new NHS Wales shared services committee, which will have an overarching responsibility for NHS Wales shared services. This will be a sub-committee of the national delivery group. I considered a number of models for shared services, including a stand-alone body, but in the current economic climate I cannot justify creating a new organisation. The new model will allow organisations to concentrate on front-line service delivery without the distraction of running non-clinical functions. It will also enable the service to save money and benefit from economies of scale. Welsh Health Supplies, for example, can procure supplies more cheaply on behalf of many organisations through greater purchasing power.

I wanted to avoid a top-down solution whereby decisions were seen to be imposed on the service and savings top-sliced. I therefore decided on a governance model that allows the NHS to own these shared services—a model that will allow the service to benefit directly from speedy implementation of new ways of working that cut out waste and duplication.

The NHS Wales shared services committee will comprise the chief executives or their nominated representatives from each of the health boards and trusts. To avoid this being a cosy club, I have decided that the committee will be chaired by an existing non-executive director of the NHS national

Mae cydwasanaethau yn swyddogaethau busnes anghlinigol a ddarperir ar gyfer sefydliadau GIG Cymru, gan gynnwys rheoli ystadau, gwasanaethau cyfreithiol, cyflenwadau iechyd a gwasanaethau cyflogres a recriwtio. Mae'r rhan fwyaf o'r gwasanaethau hyn yn cael eu lletya gan fyrddau iechyd ac ymddiriedolaethau unigol, â'r bwriad y gall holl sefydliadau GIG Cymru ddefnyddio eu harbenigedd. Dan y trefniadau presennol, mae gwasanaethau cefnogi yn cael eu rheoli a'u darparu yn uniongyrchol gan gyrff GIG lleol, nad yw'n annog cyfeiriad strategol cyffredinol ar gyfer gwasanaethau o'r fath nac yn cydweddu â'r hyn a dderbynnir fel yr arfer gorau.

Rwyf felly'n bwriadu sefydlu pwyllgor cydwasanaethau newydd i GIG Cymru, a fydd â'r cyfrifoldeb cyffredinol am gydwasanaethau GIG Cymru. Bydd hwn yn isbwyllgor i'r grŵp cyflawni cenedlaethol. Ystyriais nifer o fodelau ar gyfer cydwasanaethau, gan cynnwys corff annibynnol, ond yn yr hinsawdd economaidd sydd ohoni ni allaf gyfiawnhau creu corff newydd. Bydd y model newydd yn caniatáu i sefydliadau ganolbwyntio ar ddarparu gwasanaethau rheng flaen heb yr ymyrraeth o orfod rhedeg swyddogaethau anghlinigol. Bydd hefyd yn galluogi i'r gwasanaeth arbed arian a manteisio ar arbedion maint. Gall Cyflenwadau Iechyd Cymru, er enghraifft, gaffael cyflenwadau yn rhatach ar ran llawer o sefydliadau yn sgîl grym prynu mwy.

Roedd arnaf eisiau osgoi ateb o'r brig i lawr lle byddai'n ymddangos bod penderfyniadau yn cael eu gorfodi ar y gwasanaeth ac arbedion yn cael eu brigdorri. Penderfynais felly ar fodel llywodraethu sy'n caniatáu i'r GIG fod yn berchen ar y cydwasanaethau hyn—model a fydd yn caniatáu i'r gwasanaeth elwa'n uniongyrchol o gyflwyno, yn chwim, ffyrdd newydd o weithio sy'n cael gwared ar wastraff a dyblygu.

Bydd pwyllgor cydwasanaethau GIG Cymru yn cynnwys prif weithredwyr pob un o'r byrddau a'r ymddiriedolaethau iechyd, neu gynrychiolydd a enwebir ganddynt. Er mwyn osgoi i hwn fod yn glwb rhy gysurus, rwyf wedi penderfynu y bydd y pwyllgor yn cael ei gadeirio gan un o gyfarwyddwyr

delivery group, which will report to the chief executive of NHS Wales. In addition, the committee's membership will include Welsh Assembly Government officials and a staff-side representative. A core management team will be responsible for the delivery of NHS Wales shared services, and a director will be appointed from within current NHS staff.

During its initial period, existing shared services staff will remain employed by their current organisations, but will be accountable to the director, who will report to the chair of the committee. The committee will seek to ensure the delivery of economies of scale, efficiencies and consistent quality for the following business and professional services: Welsh Health Estates; Welsh Health Legal Services; the Welsh risk pool; the prescribing services unit; procurement services, including Welsh Health Supplies; internal audit services; and payroll and recruitment services. These services currently operate with a budget of some £44 million and 1,300 staff.

2.50 p.m.

The new committee will be responsible for setting the strategy and monitoring the performance of NHS Wales shared services on behalf of NHS Wales, ensuring the service improvements for each of the services that will lead to financial savings, receiving and agreeing an annual business plan that will be signed off by all NHS Wales health boards and trusts, and holding the management team to account to meet the agreed objectives. I will be consulting NHS chief executives on the directions that I intend to pursue to put these arrangements in place.

The total direct net financial savings for the new model over the first five years of operation, starting from 2011-12, are estimated to be in the region of £14.5 million. These are expected to be generated from, for example, the standardisation of processes, improved use of technology, and better procurement, whether internally provided or

anweithredol presennol grŵp cyflawni cenedlaethol y GIG, a fydd yn adrodd yn ôl i brif weithredwr GIG Cymru. Yn ogystal, bydd aelodaeth y pwyllgor yn cynnwys swyddogion Llywodraeth Cynulliad Cymru a chynrychiolydd o du'r staff. Bydd tîm rheoli craidd yn gyfrifol am ddarparu cydwasanaethau GIG Cymru, a phenodir cyfarwyddwr o blith staff presennol y GIG.

Yn ystod ei gyfnod cychwynnol, bydd staff sy'n gweithio ar gydwasanaethau ar hyn o bryd yn parhau i gael eu cyflogi gan eu cyrff presennol, ond byddant yn atebol i'r cyfarwyddwr, a fydd yn adrodd i gadeirydd y pwyllgor. Bydd y pwyllgor yn ceisio sicrhau bod arbedion maint, arbedion effeithlonrwydd ac ansawdd cyson yn cael eu darparu i'r gwasanaethau busnes a phroffesiynol canlynol: Ystadau Iechyd Cymru; Gwasanaethau Cyfreithiol Iechyd Cymru; cronfa risg Cymru; yr uned gwasanaethau presgripsiwn; gwasanaethau caffael, gan gynnwys Cyflenwadau Iechyd Cymru; gwasanaethau archwilio mewnol; a gwasanaethau cyflogres a recriwtio. Mae'r gwasanaethau hyn yn gweithredu ar hyn o bryd â chyllideb o tua £44 miliwn a 1,300 staff.

Bydd y pwyllgor newydd yn gyfrifol am osod y strategaeth a monitro perfformiad cydwasanaethau GIG Cymru ar ran GIG Cymru, gan sicrhau'r gwelliannau mewn gwasanaeth ar gyfer pob un o'r gwasanaethau a fydd yn arwain at arbedion ariannol, derbyn a chytuno ar gynllun busnes blynyddol a fydd yn cael ei lofnodi gan holl fyrddau ac ymddiriedolaethau iechyd GIG Cymru, a dal y tîm rheoli yn gyfrifol er mwyn cyflawni'r amcanion y cytunwyd arnynt. Byddaf yn ymgynghori â phrif weithredwyr y GIG ar y cyfeiriadau yr wyf yn bwriadu eu dilyn er mwyn rhoi'r trefniadau hyn ar waith.

Amcangyfrifir bod cyfanswm yr arbedion ariannol net uniongyrchol ar gyfer y model newydd dros bum mlynedd gyntaf ei weithrediad, gan gychwyn o 2011-12, tua £14.5 miliwn. Disgwylir i'r rhain gael eu creu yn sgîl, er enghraifft, safoni prosesau, gwell defnydd o dechnoleg, a gwell pwrcasu, boed yn cael ei ddarparu'n fewnol neu ei

externally contracted. By improving the overall quality of services that NHS organisations receive, significant indirect savings will also be secured by front-line organisations, in terms of better information and the freeing up of staff time to concentrate on the delivery of front-line services.

The new structure will be established in shadow form from this autumn and formally established from 1 April 2011. I intend to undertake a comprehensive stakeholder engagement exercise on NHS Wales shared services, to include both staff and suppliers of services to NHS Wales organisations. I will be ensuring that Unison Cymru Wales and the Welsh partnership forum are also engaged fully in this exercise. I have also requested that, in parallel to the initial implementation of the proposed arrangements, further work be undertaken to identify and evaluate the costs and benefits of potential opportunities to extend the potential for NHS Wales shared services to become a hosted organisation at some point in the future. I am also keen to explore the opportunities of extending the shared services remit in the future to the wider public sector in Wales.

In summary, the new arrangements for NHS Wales shared services build on collaborative arrangements currently in place, but with added benefits. NHS Wales bodies will be able to concentrate on patient care without the distraction of running or developing support services. Over time, greater efficiency gains across the NHS—and potentially the wider Welsh public sector—will be realised, which I am sure all Members will welcome.

Jonathan Morgan: I thank the Minister for what is a very detailed statement on the proposed reform of the delivery of business and professional services within the national health service. I understand and share the wish of the Minister to see a drive for efficiency in the way in which these services are delivered. You rightly pinpoint services such as those of Welsh Health Estates, and legal services, procurement, audit and payroll, as central functions, but central

gcontractio'n allanol. Drwy wella ansawdd cyffredinol y gwasanaethau y mae sefydliadau'r GIG yn eu derbyn, bydd sefydliadau rheng flaen hefyd yn sicrhau arbedion anuniongyrchol sylweddol, o ran gwell gwybodaeth a rhyddhau amser staff i ganolbwyntio ar ddarparu gwasanaethau rheng flaen.

Bydd y strwythur newydd yn cael ei sefydlu ar ffurf gysgodol o'r hydref yma a chaiff ei sefydlu'n ffurfiol o 1 Ebrill 2011. Bwriadaf gynnal ymarfer cynhwysfawr i ymgysylltu â rhanddeiliaid ynghylch cydwasanaethau GIG Cymru, i gynnwys staff a chyflenwyr gwasanaethau i sefydliadau GIG Cymru. Byddaf yn sicrhau y bydd Unison Cymru a fforwm partneriaeth Cymru hefyd yn cael eu cynnwys yn llawn yn yr ymarfer hwn. Rwyf hefyd wedi gofyn, ochr yn ochr â dechrau rhoi'r trefniadau arfaethedig ar waith, i ragor o waith gael ei wneud i ganfod a gwerthuso costau a manteision cyfleoedd posibl i ymestyn y posibilrwydd i gydwasanaethau GIG Cymru ddod yn gorff sy'n cael ei letya ar ryw adeg yn y dyfodol. Rwyf hefyd yn awyddus i archwilio'r cyfleoedd i ymestyn cylch gwaith cydwasanaethau yn y dyfodol i'r sector cyhoeddus yng Nghymru yn ehangach.

I grynhoi, mae'r trefniadau newydd ar gyfer cydwasanaethau GIG Cymru yn adeiladu ar y trefniadau cydweithrediadol sydd mewn grym ar hyn o bryd, ond gyda manteision ychwanegol. Bydd cyrff GIG Cymru yn gallu canolbwyntio ar ofal i gleifion heb ymyrraeth gorfod rhedeg neu ddatblygu gwasanaethau cefnogi. Dros amser, gwelir enillion effeithlonrwydd mwy ledled y GIG—ac o bosibl ledled sector cyhoeddus Cymru yn ehangach—ac rwyf yn siŵr y bydd yr holl Aelodau yn croesawu hynny.

Jonathan Morgan: Hoffwn ddiolch i'r Gweinidog am ddatganiad manwl iawn ar y cynlluniau i ddiwygio'r modd y darperir gwasanaethau busnes a phroffesiynol o fewn y gwasanaeth iechyd gwladol. Rwyf yn deall ac yn rhannu dymuniad y Gweinidog i weld ymgyrch am effeithlonrwydd yn y modd y mae'r gwasanaethau hyn yn cael eu darparu. Rydych, yn gywir, yn tynnu sylw at wasanaethau megis rhai Ystadau Iechyd Cymru, a gwasanaethau cyfreithiol, caffael,

functions that could be delivered in a better way. However, what I do not understand is why you have settled for a half-way house. You said in your statement that you will consider, at a future point, whether there could be a stand-alone organisation to fulfil the delivery of these functions, but that you have opted not to go for that now because the creation of a new organisation could cost money. Therefore, I ask the Minister to consider and perhaps respond on what upfront costs could be incurred if a new organisation were to be created now, and how quickly and to what extent we would see greater efficiencies delivered earlier than the mere £14.5 million over five years. I am not decrying that sum, but I believe that were there an upfront investment in a single organisation, then the efficiencies that you are talking about achieving over five years could be delivered much more quickly and would therefore deliver better value for the taxpayer. Therefore, I am a little uncertain as to why you have decided on this particular arrangement.

The model outlined in the statement very much reminded me of a local service board model, where an organisation brings together all of the senior officers from the various bodies that feed into the model, with someone to chair or to be a chief executive and someone from the Welsh Assembly Government, and tries to direct the delivery of services across a number of different organisations. My fear is that you may have designed a system that could prove to be a little bit more convoluted and confusing for people and staff than the system currently in place. For example, you said in your statement that:

‘During its initial period, existing shared services staff will remain employed by their current organisations, but will be accountable to the director, who will report to the chair of the committee.’

That is a very peculiar arrangement, because you will be asking individual members of staff—for example, those working in Cardiff, or for Betsi Cadwaladr or Hywel Dda health boards—to be accountable to somebody

archwilio a chyflogres, fel swyddogaethau canolog, ond swyddogaethau canolog y gellid eu darparu mewn modd gwell. Fodd bynnag, yr hyn nad wyf yn ei ddeall yw pam yr ydych wedi bodloni ar fan canol. Dywedasoeh yn eich datganiad y byddwch, rywbyrd yn y dyfodol, yn ystyried a ellid cael corff annibynnol i ddarparu'r swyddogaethau hyn, ond eich bod wedi dewis peidio â dilyn y trywydd hwnnw yn awr oherwydd y gallai creu corff newydd gostio arian. Felly, rwyf yn gofyn i'r Gweinidog ystyried ac o bosibl ymateb ynghylch pa gostau rhag blaen y gellid eu hwynebu pe byddai corff newydd yn cael ei greu yn awr, a pha mor gyflym ac i ba raddau y byddem yn gweld arbedion mwy yn cael eu gwireddu yn gynharach na dim ond y £14.5 miliwn dros bum mlynedd. Nid wyf yn bychanu'r swm hwnnw, ond rwyf fi o'r farn, pe ceid buddsoddiad rhag blaen mewn un corff, y gellid darparu'r arbedion yr ydych yn sôn am eu gwireddu dros bum mlynedd yn llawer cyflymach ac felly roi gwell gwerth i'r trethdalwyr. Felly, rwyf fymryn yn ansicr ynghylch pam yr ydych wedi penderfynu ar y trefniant penodol hwn.

Roedd y model a amlinellwyd yn y datganiad yn fy atgoffa'n fawr o fodel bwrdd gwasanaethau lleol, lle mae corff yn dwyn ynghyd yr holl uwchswyddogion o'r gwahanol gyrff sy'n bwydo'r model, gyda rhywun i gadeirio neu fod yn brif weithredwr a rhywun o Lywodraeth Cynulliad Cymru, ac yn ceisio cyfarwyddo darpariaeth y gwasanaethau ar draws nifer o wahanol gyrff. Rwyf yn ofni efallai eich bod wedi cynllunio system a allai fod ychydig yn fwy cymhleth a dryslyd i bobl a staff na'r system sydd ar waith ar hyn o bryd. Er enghraifft, dywedasoeh yn eich datganiad:

‘Yn ystod ei gyfnod cychwynnol, bydd staff sy'n gweithio ar gydwasanaethau ar hyn o bryd yn parhau i gael eu cyflogi gan eu cyrff presennol, ond byddant yn atebol i'r cyfarwyddwr, a fydd yn adrodd i gadeirydd y pwyllgor.’

Mae hwnnw'n drefniant rhyfedd iawn, oherwydd byddwch yn gofyn i aelodau unigol o staff—er enghraifft, y rheini sy'n gweithio yng Nghaerdydd, neu i fyrddau iechyd Betsi Cadwaladr neu Hywel Dda—

working in a different organisation. They will be employed and salaried, with all their terms and conditions, through their own organisation, but their loyalty and direction of work will be to somebody working in a different organisation. That is a bizarre arrangement for staff working within those particular business and professional services. If you bear in mind the range of services that are provided through the health estate service, legal services, the risk pool, prescribing procurement, audit, payroll and recruitment, they are significant services with regard to the way that the NHS and its role is underpinned and is supported and provided for. My concern is that this system will be very confusing for those members of staff. I would be grateful to hear what consultation has been undertaken with staff groups as to whether they feel that this model will work for them.

What struck me in the statement was that you clearly feel that there is a prospect of there being a stand-alone service in the future and that that is a model that we could achieve at some point. Will you confirm that a single service to provide these services right across the NHS is your preferred option, and that you see this as merely an interim measure? Without that certainty from you, as Minister, there will be people throughout Wales who engage with these services who will be rather uncertain as to the direction of the NHS and where those services will be delivered and provided for in the future. I would be grateful if you could answer the particular point about what costings were looked at with regard to having a new service up front, and whether there was any evidence to suggest that there could have been greater savings had there been an immediate shift to a brand-new organisation. Although there might have been an upfront cost, I think that the longer term efficiencies could have been somewhat better.

Edwina Hart: Thank you very much for that contribution. Some of the issues that you have shared with us today are ones that I spent a long time mulling over. My first

fod yn atebol i rywun sy'n gweithio mewn corff gwahanol. Byddant yn cael eu cyflogi a'u talu, gyda'u holl delerau ac amodau, drwy eu corff eu hunain, ond byddant yn deyrngar i rywun sy'n gweithio mewn corff gwahanol, a'u gwaith yn cael ei gyfeirio gan y person hwnnw. Mae hwnnw'n drefniant hynod i staff sy'n gweithio o fewn y gwasanaethau busnes a phroffesiynol penodol hynny. Os ystyriwch ystod y gwasanaethau a ddarperir drwy'r gwasanaeth ystadau iechyd, y gwasanaethau cyfreithiol, y gronfa risg, caffael presgripsiynu, archwilio, cyflogres a recriwtio, maent yn wasanaethau arwyddocaol o safbwynt y modd y mae'r GIG a'i swyddogaeth yn cael ei gynnal a'i gefnogi a'r modd y darperir ar ei gyfer. Fy mhryder i yw y bydd y system hon yn ddryslyd iawn i'r aelodau hynny o staff. Byddwn yn ddiolchgar pe cawn glywed pa ymgynghori a wnaed â grwpiau staff ynghylch a ydynt yn teimlo y bydd y model hwn yn gweithio iddynt hwy.

Yr hyn a'm trawodd yn y datganiad oedd eich bod yn amlwg yn teimlo bod gobaith cael gwasanaeth annibynnol yn y dyfodol a bod hwnnw'n fodel y gallem ei wireddu ar ryw adeg. A wnewch gadarnhau mai un gwasanaeth i ddarparu'r gwasanaethau hyn ledled y GIG yw'r opsiwn yr ydych yn ei ffafrio, ac mai dim ond fel mesur dros dro yr ydych yn ystyried hwn? Heb y sicrwydd hwnnw gennych, fel Gweinidog, bydd pobl ledled Cymru sy'n ymwneud â'r gwasanaethau hyn yn eithaf ansicr ynghylch cyfeiriad y GIG ac ym mhle y bydd y gwasanaethau hynny yn cael eu cyflwyno ac ym mhle y darperir ar eu cyfer yn y dyfodol. Byddwn yn ddiolchgar pe gallech ateb y pwynt penodol ynghylch pa brisiadau yr edrychwyd arnynt o safbwynt cael gwasanaeth newydd rhag blaen, ac a oedd unrhyw dystiolaeth i awgrymu y gellid bod wedi cael mwy o arbedion pe byddid wedi symud yn syth i gorff newydd sbon. Er y byddai cost rhag blaen wedi bod, mae'n debyg, rwyf yn meddwl y byddai'r arbedion yn y tymor hwy wedi gallu bod rywfaint yn well.

Edwina Hart: Diolch yn fawr iawn am y cyfraniad hwnnw. Mae rhai o'r materion yr ydych wedi'u rhannu gyda ni heddiw yn rhai y treuliais lawer o amser yn cnoi cil arnynt.

instinct was to establish a stand-alone organisation. Whether that was the best move straight away was an issue that I had to look at in detail in terms of the advice that I received from my officials and the discussion that they had been having within the service.

I do not think that this is the end of the discussion on the shared services agenda. However, we have to recognise that, currently, there is much that is being done that is not shared across the NHS through any collaborative arrangements at all. We have to get our house in order in that regard. I also have to look at accountability and responsibilities. You are right, Jonathan, that they need to be made clear in the new service model. It is proposed that the new service model will build on previous examples of collaborative and joint working. The design has been configured based on the approach adopted in the north Wales business support partnership, which has been a very good partnership, and in the Welsh health specialised services committee, which I also established. A memorandum of understanding will be developed and agreed by all parties, and I intend to issue a ministerial direction to cover the new arrangements. As I indicated to you, there is a mix of arrangements, which I was quite surprised by, particularly in relation to legal and internal audit services, as well as project support for major capital works. It is essential with capital projects, given a reduction in the capital available, that we look carefully at how they are managed for the future. In determining the future provision of such services, there will be a need to look at capacity, capability and value for money, as well as the existing contractual arrangements and any legislation there.

In my view, the way forward that I have suggested will be understood. There is much talk in the service about the changes that we were considering before, with one group being brought together. I will be involving the staff-side representative, because they

Fy ngreddf gyntaf oedd sefydlu corff annibynnol. Roedd ai hwnnw oedd yr ateb gorau yn syth yn fater yr oedd yn rhaid imi ei ystyried yn fanwl o safbwynt y cyngor a gefais gan fy swyddogion a'r drafodaeth yr oeddent hwy wedi bod yn ei chael o fewn y gwasanaeth.

Ni chredaf mai dyma ddiwedd y drafodaeth ar yr agenda cydwasanaethau. Fodd bynnag, mae'n rhaid inni gydnabod, ar hyn o bryd, fod llawer yn cael ei wneud nad yw'n cael ei rannu ar draws y GIG drwy unrhyw drefniadau cydweithrediadol o gwbl. Mae'n rhaid inni gael trefn ar bethau o safbwynt hynny. Mae'n rhaid imi hefyd edrych ar atebolrwydd a chyfrifoldebau. Rydych yn iawn i ddweud, Jonathan, fod angen eu gwneud yn eglur yn y model gwasanaeth newydd. Rydym yn cynnig y bydd y model gwasanaeth newydd yn adeiladu ar enghreifftiau blaenorol o weithio cydweithredol a gweithio ar y cyd. Mae'r cynllun wedi'i gyflunio ar sail y dull a fabwysiadwyd ym mhartneriaeth cefnogi busnes gogledd Cymru, sydd wedi bod yn bartneriaeth dda iawn, ac ym mhwyllgor gwasanaethau iechyd arbenigol Cymru, a sefydlwyd gennyf hefyd. Bydd memorandwm cyd-ddealltwriaeth yn cael ei ddatblygu a'i gytuno gan bawb sydd ynghlwm â hyn, a bwriadaf gyhoeddi cyfarwyddyd gweinidogol i gwmpasu'r trefniadau newydd. Fel yr awgrymais wrthyf, ceir cymysgedd o drefniadau, a chefais fy synnu braidd gan hynny, yn enwedig yng nghyswllt gwasanaethau cyfreithiol a gwasanaethau archwilio mewnol, yn ogystal â chefnogaeth brosiect i waith cyfalaf mawr. Mae'n hanfodol gyda phrosiectau cyfalaf, ac ystyried gostyngiad yn y cyfalaf sydd ar gael, ein bod yn edrych yn ofalus ar sut y cânt eu rheoli i'r dyfodol. Wrth bennu sut i ddarparu gwasanaethau o'r fath yn y dyfodol, bydd angen edrych ar gapasiti, gallu a gwerth am arian, yn ogystal â'r trefniadau cytundebol sy'n bodoli eisoes ac unrhyw ddeddfwriaeth yno.

Yn fy marn i, bydd y ffordd ymlaen rwyf wedi'i hawgrymu yn cael ei deall. Mae llawer o sôn yn y gwasanaeth am y newidiadau yr oeddem yn eu hystyried o'r blaen, gydag un grŵp yn cael ei ddwyn ynghyd. Byddaf yn cynnwys cynrychiolydd o du'r staff,

will have a representative elected from the Welsh partnership forum.

3.00 p.m.

During the interim period, before it comes into being fully by 2011, I intend to have continuity from the start, with Dave Galligan sitting on the committee. I also want to reassure Members that I was using existing NHS resources to provide the staff that will be taking the lead on this. I know that Members have had concerns about people who did not appear to have positions in the NHS—although I have always said that they do—but this is an opportunity for some of them to take up positions, because they will be fit to undertake some of that work.

Therefore, I understand the points that you make, and I think others might well make similar points. If it is helpful to Members, I am more than happy to review the arrangements for the new structure for NHS Wales services and see how they go. We will have the shadow period and some issues may arise during that, but I can guarantee that, at the end of the shadow period, I will look at what has happened, and I will be more than prepared to come back to the Chamber. If Members have specific issues on some of this, and if that they feel that we should go forward faster or do something differently, I would be pleased to hear from them.

Helen Mary Jones: I thank the Minister for her statement. I share some of the concerns that Jonathan Morgan has raised about whether we should just go the whole hog straight away, but in light of what you have said, Minister, I am content that a more gradual approach may be the way to deal with this. In these hard times, it is more important than ever to seek effectiveness and consistency from the kind of back-room services in the health service that we are talking about here. Over time, this will enable us to release more resources for the front line, which I know is what you are seeking to do.

oherwydd bydd ganddynt gynrychiolydd wedi'i ethol o fforwm partneriaeth Cymru.

Yn ystod y cyfnod interim, cyn iddo ddod i fodolaeth yn llawn erbyn 2011, bwriadaf gael dilyniant o'r cychwyn, gyda Dave Galligan yn eistedd ar y pwyllgor. Mae arnaf hefyd eisiau sicrhau Aelodau fy mod yn defnyddio adnoddau presennol y GIG i ddarparu'r staff a fydd yn arwain ar hyn. Gwn fod Aelodau wedi bod yn bryderus ynghylch pobl nad oedd yn ymddangos bod ganddynt swyddi yn y GIG—er fy mod wastad wedi dweud bod ganddynt—ond mae hyn yn gyfle i rai ohonynt gymryd swyddi, oherwydd byddant yn gymwys i wneud rhywfaint o'r gwaith hwinnw.

Felly, rwyf yn deall y pwyntiau yr ydych yn eu gwneud, ac rwyf yn meddwl ei bod yn bosibl iawn y bydd eraill yn gwneud pwyntiau tebyg. Os yw'n ddefnyddiol i Aelodau, rwyf yn fwy na pharod i adolygu'r trefniadau ar gyfer strwythur newydd gwasanaethau GIG Cymru a gweld sut yr ânt. Bydd gennym y cyfnod cysgodol ac mae'n bosibl y bydd rhai materion yn codi yn ystod y cyfnod hwinnw, ond gallaf warantu, ar ddiwedd y cyfnod cysgodol, y byddaf yn edrych ar yr hyn sydd wedi digwydd, a byddaf yn fwy na pharod i ddod yn ôl i'r Siambr. Os oes gan Aelodau faterion penodol ar ryw agwedd ar hyn, ac os teimlant y dylem symud ymlaen yn gynt neu wneud rhywbeth yn wahanol, byddai'n dda gennyf glywed ganddynt.

Helen Mary Jones: Hoffwn ddiolch i'r Gweinidog am ei datganiad. Rwyf yn rhannu rhai o'r pryderon y mae Jonathan Morgan wedi'u codi ynghylch a ddylem fynd yr holl ffordd yn syth, ond ar sail yr hyn yr ydych wedi'i ddweud, Weiniidog, rwyf yn fodlon mai dull mwy graddol, o bosibl, yw'r ffordd o ymdrin â hyn. Yn yr amseroedd anodd hyn, mae'n bwysicach nag erioed i geisio cael effeithiolrwydd a chysondeb o'r math o wasanaethau rheng-ôl yn y gwasanaeth iechyd yr ydym yn sôn amdanynt yma. Dros amser, bydd hyn yn ein galluogi i ryddhau rhagor o adnoddau ar gyfer y rheng flaen, a gwn mai dyna beth yr ydych yn ceisio ei wneud.

I would like to raise two specific issues with you. The first relates to an opportunity that is not made plain in your statement, but which I think is implicit within it, namely the opportunity that this provides to improve the effectiveness of workforce planning across the whole of the NHS in Wales. We know that this has proved a challenge, and we know that the move towards the five bodies as opposed to 22 is already beginning to make it easier to plan for what training places are needed. If the human resources elements are taken into one body that is run collaboratively, it will be easier to see across the piece in Wales where staff shortages exist, where we may be training too many members of staff, and where those members of staff go to work in other parts of the UK and the world. That may be fine for them as individuals, but is not a particularly good use of our resources in hard times. Do you agree with me that this provides an opportunity to improve and sharpen up that workforce planning so that we can ensure that we are training the staff that we need for the posts that our communities need?

My second point relates to a concern that I have with regard to procurement. We have seen public bodies in Wales beginning to move towards the breaking up of contracts into smaller, more approachable pieces that local businesses can apply for and that, in some circumstances, do not necessarily have European competition rules applying to them. Therefore, we could put some conditions onto those contracts about using local labour, about using those opportunities for training, and so on. I am also thinking about smaller contracts for local food supplies. In reading the statement, one concern that I had is whether, if we centralise procurement, we risk swinging back once again to those big contracts that we know were difficult for Welsh building firms to apply for and the Welsh farming industry to supply. I am sure that that would not be your intention, Minister, but I seek your reassurance today that, as this process moves forward, you will ensure that any work that is done to rationalise procurement does not become so centralised that small Welsh businesses, in

Hoffwn godi dau fater penodol gyda chi. Mae'r cyntaf yn ymwneud â chyfle nad yw'n cael ei ddatgan yn glir yn eich datganiad, ond y credaf ei fod yn ddealedig ynddo, sef y cyfle y mae hyn yn ei ddarparu i wella effeithiolrwydd cynllunio gweithlu ledled yr holl GIG yng Nghymru. Gwyddom fod hyn wedi bod yn her, a gwyddom fod y symud tuag at y pum corff yn hytrach na'r 22 eisoes yn dechrau ei gwneud hi'n haws cynllunio ar gyfer pa leoedd hyfforddi sydd eu hangen. Os cyfunir yr elfennau adnoddau dynol mewn un corff sy'n cael ei redeg yn gydweithredol, bydd yn haws gweld yn gyffredinol yng Nghymru ymhle y ceir diffyg staff, ymhle yr ydym o bosibl yn hyfforddi gormod o aelodau o staff, ac ymhle y mae'r aelodau hynny o staff yn mynd i weithio mewn rhannau eraill o'r DU a'r byd. Efallai fod hynny'n berffaith iawn iddynt hwy fel unigolion, ond nid yw'n ddefnydd arbennig o dda o'n hadnoddau ni ar adeg anodd. A ydych yn cytuno â mi fod hyn yn rhoi cyfle i wella a mireinio'r gwaith cynllunio gweithlu hwnnw fel y gallwn sicrhau ein bod yn hyfforddi'r staff y mae arnom eu hangen ar gyfer y swyddi y mae ar ein cymunedau eu hangen?

Mae fy ail bwynt yn ymwneud â phryder sydd gennyf ynghylch caffael. Rydym wedi gweld cyrff cyhoeddus yng Nghymru yn dechrau symud tuag at dorri contractau yn ddarnau llai, mwy hylaw y gall busnesau lleol wneud cais amdanynt ac, mewn rhai amgylchiadau, nad yw rheolau cystadleuaeth Ewropeaidd yn berthnasol iddynt o reidrwydd. Felly, gallem roi rhai amodau yn y contractau hynny ynghylch defnyddio llafur lleol, ynghylch defnyddio'r cyfleoedd hynny ar gyfer hyfforddi, ac ati. Rwyf hefyd yn meddwl am gontractau llai i gyflenwadau bwyd lleol. Wrth ddarllen y datganiad, un pryder a oedd gennyf yw, os ydym yn canoli caffael, ein bod mewn perygl o droi'n ôl eto at y contractau mawr hynny y gwyddom ei bod yn anodd i gwmnïau adeiladu o Gymru wneud cais amdanynt ac i ddiwydiant ffermio Cymru eu cyflenwi. Rwyf yn siŵr nad dyna fyddai eich bwriad, Weinidog, ond hoffwn gael eich sicrwydd heddiw, wrth i'r broses hon symud yn ei blaen, y byddwch yn sicrhau nad yw unrhyw waith a wneir i ad-drefnu caffael yn cael ei ganol i'r fath raddau fel bod

whatever sector, are disadvantaged when it comes to being able to make bids.

Edwina Hart: Thank you for making those two points. I concur with what you say about how it is important to look at having contracts that stimulate the local economy and industry. It has always been my intention for that to be core to the workings of the procurement side. However, we have to recognise that procurement in the Welsh NHS has not necessarily been very good. You have only to look at the major issue of incontinence products and the difference and diversity of the quality and specification of products between LHBs. If you are a severely disabled young adult, there is a difference in the products that you can receive depending on where you live. We have to look at whether we should look at the qualitative end of procurement and how we could do a better job in that regard. There are a number of issues around that.

You have my assurance that it is not the intention with the centralisation of procurement to do anything other than get better value. We may gain a greater understanding of the need to split contracts to ensure that local suppliers have the opportunity to bid for them as part of this exercise. I will certainly discuss the matter further with officials to see if I can put in any other safeguards.

You are quite right; workforce planning is essential in this day and age. The quality of workforce planning has definitely improved over the past few years. We have seen how the National Leadership and Innovation Agency for Healthcare has dealt with many of the issues. With regard to shared services, it will be looking at some of the issues to do with that approach. Therefore, it will certainly interlink with the other organisations that undertake workforce planning.

There are issues to do with recruitment, of course, and how they will be dealt with. I hope that those issues can be dealt with in, can I suggest, a more orderly and standardised manner across the NHS. A good example of shared services in a number of key areas is that we are trying to bring

busnesau bach o Gymru, ym mha sector bynnag, dan anfantais o ran gallu gwneud ceisiadau.

Edwina Hart: Diolch ichi am wneud y ddau bwynt hynny. Rwyf yn cytuno â'r hyn yr ydych yn ei ddweud ynghylch y modd y mae'n bwysig edrych ar gael contractau sy'n ysgogi'r economi a diwydiant lleol. Bu'n fwriad gennyf erioed i hynny fod wrth graidd gweithrediad yr ochr gaffael. Fodd bynnag, mae'n rhaid inni gydnabod nad yw caffael yn y GIG yng Nghymru, o reidrwydd, wedi bod yn dda iawn. Nid oes ond angen ichi edrych ar fater pwysig nwyddau anymatal a'r gwahaniaeth ac amrywiaeth ansawdd a manylion y nwyddau rhwng byrddau iechyd lleol. Os ydych yn oedolyn ifanc ag anabledd difrifol, ceir gwahaniaeth o ran y nwyddau y gallwch eu cael yn dibynnu ar ble yr ydych yn byw. Mae'n rhaid inni ystyried a ddylem edrych ar ochr ansoddol caffael a sut y gallem gwneud yn well o ran hynny. Ceir nifer o faterion ynghylch hynny.

Rwyf yn rhoi sicrwydd ichi nad y bwriad wrth ganoli caffael yw gwneud unrhyw beth heblaw am gael gwell gwerth am arian. Efallai y cawn well dealltwriaeth o'r angen i hollti contractau er mwyn sicrhau bod cyflenwyr lleol yn cael cyfle i geisio amdanynt yn rhan o'r ymarfer hwn. Byddaf yn sicr yn trafod y mater ymhellach â swyddogion i weld a allaf gyflwyno unrhyw fesurau amddiffyn eraill.

Rydych yn berffaith iawn; mae cynllunio gweithlu yn hanfodol y dyddiau hyn. Mae ansawdd cynllunio gweithlu yn bendant wedi gwella dros yr ychydig flynyddoedd diwethaf. Rydym wedi gweld sut mae'r Asiantaeth Genedlaethol Arwain ac Arloesi mewn Gofal Iechyd wedi ymdrin â chynifer o'r materion. O ran cydwasanaethau, bydd yn edrych ar rai o'r materion sy'n ymwneud â'r dull hwnnw o weithredu. Felly, bydd yn sicr yn cydgysylltu â'r cyrff eraill sy'n gwneud gwaith cynllunio gweithlu.

Ceir materion yn ymwneud â recriwtio, wrth gwrs, a sut yr ymdrinnir â hwy. Gobeithiaf y gellir ymdrin â'r materion hynny, os caf awgrymu, mewn modd mwy trefnus a safonedig ar draws y GIG. Enghraifft dda o gydwasanaethau mewn nifer o feysydd allweddol yw ein bod yn ceisio cyflwyno

forward best practice.

I understand that you share some of Jonathan's concerns, as you indicated that you were concerned about some of those areas. Like you, I understand these concerns, but I think it is important that we get an organisation in shape now that can start to get work going, after which we can look at how it works to see if we can improve any of the organisational structures. I was very reluctant to establish another body, because it is important to recognise that the public does not like to see the establishment of what they see as quangos, and people ask what the money is being spent on. I thought that, in the first instance, it was much easier to deal with something internally and then see if we want to take further steps in due course.

Veronica German: I am pleased that the Minister wants to avoid a top-down solution. That is a most welcome conversion, though I note that WAG officials will sit on the committee. I am sure that we all agree that we want NHS bodies to focus on front-line services, and if there is a way to deliver more efficient and effective non-clinical services, then it is welcome. There is no doubt, however, that this will be an enormous project. It was not long ago that we saw the failure of the shared services project among local councils in south-east Wales. In some quarters, it was thought that one of the reasons for its failure was that it was too big, in that it tried to get 10 councils to work together. They were looking at sharing HR, payroll and training functions, which are among the things that the Minister is looking at here. Does the Minister therefore think that we have learned lessons from that project and the reasons why it failed in order to go ahead and make this particular scheme work?

One of the issues that came up in relation to that particular project was that it is perhaps better to share functions across different public services according to a geographical model. Has that been considered, rather than going pan-Wales? There are also some of the reasons that Helen Mary put forward to

arfer da.

Rwyf yn deall eich bod yn rhannu rhai o bryderon Jonathan, gan ichi nodi eich bod yn bryderus ynghylch rhai o'r meysydd hynny. Fel chi, rwyf yn deall y pryderon hyn, ond credaf ei bod yn bwysig inni gael corff wedi'i ffurfio yn awr a all ddechrau bwrw ymlaen â gwaith, ac yna gallwn edrych ar sut mae'n gweithio i weld a allwn wella unrhyw rai o'r strwythurau trefniadol. Roeddwn yn amharod iawn i sefydlu corff arall, oherwydd mae'n bwysig cydnabod nad yw'r cyhoedd yn hoffi gweld sefydlu yr hyn a ystyriant hwy yn gwangos, ac mae pobl yn gofyn ar beth y mae'r arian yn cael ei wario. Roeddwn yn meddwl, yn y lle cyntaf, ei bod yn llawer haws ymdrin â rhywbeth yn fewnol ac yna weld a oes arnom eisiau cymryd camau pellach ymhen amser.

Veronica German: Rwyf yn falch fod ar y Gweinidog eisiau osgoi ateb o'r brig i lawr. Mae honno'n dröedigaeth yr wyf yn ei chroesawu'n fawr, er fy mod yn nodi y bydd swyddogion LICC yn eistedd ar y pwyllgor. Rwyf yn siŵr ein bod oll yn cytuno bod arnom eisiau i gyrff GIG ganolbwyntio ar wasanaethau rheng flaen, ac os oes ffordd o ddarparu gwasanaethau anghlinigol sy'n fwy effeithlon ac effeithiol, yna dylid ei chroesawu. Nid oes amheuaeth, fodd bynnag, y bydd hwn yn brosiect anferth. Dim ond yn ddiweddar y gwelwom fethiant y prosiect cydwasanaethau ymhlith cynghorau lleol yn y de-ddwyrain. Mewn rhai manau, credid mai un o'r rhesymau am ei fethiant oedd ei fod yn rhy fawr, oherwydd iddo geisio cael 10 cyngor i weithio gyda'i gilydd. Roeddent yn edrych ar rannu swyddogaethau adnoddau dynol, cyflogres a hyfforddi, sydd ymhlith y pethau y mae'r Gweinidog yn edrych arnynt yma. A yw'r Gweinidog felly'n meddwl ein bod wedi dysgu gwersi o'r prosiect hwnnw a'r rhesymau pam y methodd er mwyn symud yn ein blaen a gwneud i'r cynllun penodol hwn weithio?

Un o'r materion a grybwyllwyd mewn perthynas â'r prosiect penodol hwnnw oedd ei bod o bosibl yn well rhannu swyddogaethau ar draws gwahanol wasanaethau cyhoeddus yn ôl model daearyddol. A ystyriwyd hynny, yn hytrach na mynd ar draws Cymru gyfan? Ceir hefyd

consider to do with local procurement.

The Minister states that 1,300 staff are currently employed to deliver these particular services. I would be interested to know whether you will be carrying on with the no-redundancy policy that we saw with the reorganisation of the health boards. On that point, you mentioned the people without jobs, whom I call 'managers without portfolio', who are left over from the reorganisation. Do you envisage that this new director of shared services might come from that pool of managers without jobs?

Edwina Hart: Everybody in the NHS has a job. It might not necessarily be the job that they wanted or felt they should have, but they are all certainly gainfully employed, which we consider to be a great success given the period of massive NHS reorganisation that we undertook. That has been broadly welcomed across Wales as a success, and staff are largely content with it. I therefore do not understand your point.

You mentioned 1,300 jobs. These are 1,300 people that we are talking about, and they have families and so on. It is interesting that Mark Isherwood raised the serious issue of job losses in Wrexham today and the worries and concerns of the families affected. When we hear statements about 1,300 jobs and what we are doing about health jobs, are you not concerned about those 1,300 people, just as I am concerned about the job losses in Wrexham that Mark Isherwood mentioned?

3.10 p.m.

When you talk about other projects not working, I do not think that it would be the role of local government to be helping me to procure scanners and so on for hospitals; sometimes, we are working in very specialist areas of procurement for the NHS. Government always learns lessons from things that go awry, even if they are nothing to do with the Government, but we have also had successful collaborations and projects,

rai o'r rhesymau a gyflwynodd Helen Mary i'w hystyried yn ymwneud â chaffael lleol.

Mae'r Gweinidog yn datgan bod 1,300 o staff yn cael eu cyflogi ar hyn o bryd i ddarparu'r gwasanaethau penodol hyn. Byddai gennyf ddiddordeb mewn gwybod a fyddwch yn cario ymlaen â'r polisi dim dileu swyddi a welsom wrth ad-drefnu'r byrddau iechyd. Ar y pwynt hwnnw, fe wnaethoch grybwyll y pobl heb swyddi, yr wyf fi'n eu galw'n 'rheolwyr heb bortffolio', sy'n weddill o'r ad-drefnu. A ydych yn rhag-weld y gallai'r cyfarwyddwr cydwasanaethau newydd hwn ddod o'r pwll hwnnw o reolwyr heb swyddi o bosibl?

Edwina Hart: Mae gan bawb yn y GIG swydd. Efallai nad dyna'r swydd yr oedd arnynt ei heisiau, o reidrwydd, neu'r un y teimlent y dylent ei chael, ond maent oll yn sicr yn cael eu cyflogi am dâl, ac rydym ni'n ystyried hynny'n llwyddiant mawr ac ystyried y cyfnod o ad-drefnu aruthrol ar y GIG a wnaed gennym. Mae hynny wedi'i groesawu'n gyffredinol ledled Cymru fel llwyddiant, ac mae'r staff yn fodlon ag ef i raddau helaeth. Nid wyf, felly, yn deall eich pwynt.

Gwnaethoch grybwyll 1,300 o swyddi. Mae'r rhain yn 1,300 o bobl yr ydym yn sôn amdanynt, ac mae ganddynt deuluoedd ac ati. Mae'n ddiddorol bod Mark Isherwood wedi codi mater difrifol y colledion swyddi yn Wrecsam heddiw a phryderon y teuluoedd a effeithir. Pan glywn ddatganiadau am 1,300 o swyddi a beth rydym yn ei wneud am swyddi iechyd, onid ydych yn bryderus am y 1,300 o bobl hynny, yn yr un modd ag yr wyf fi'n bryderus am y colledion swyddi yn Wrecsam y gwnaeth Mark Isherwood eu crybwyll?

Pan ydych yn sôn am brosiectau eraill ddim yn gweithio, nid wyf yn meddwl mai swyddogaeth llywodraeth leol fyddai fy helpu i i gaffael sganwyr ac ati i ysbytai; weithiau, rydym yn gweithio mewn meysydd caffael arbenigol iawn ar gyfer y GIG. Mae'r Llywodraeth bob amser yn dysgu gwersi yn sgîl pethau sy'n mynd o chwith, hyd yn oed os nad oes ganddynt ddim i'w wneud â'r Llywodraeth, ond rydym hefyd wedi cael

such as the Gwent frailty programme. Jane Hutt and I have met all of the local authorities in Gwent that are involved in the project and with the health board, and it is a good example of a project that is already up and running in certain areas and that is going to go from strength to strength. As far as I am concerned, this is a step forward; there is willingness in the service to look for economies of scale and to work together efficiently. I do not have anyone in place in the NHS who is doing nothing.

Alun Davies: Like most people in the Chamber, Minister, I welcome the statement that you have made this afternoon. I also welcome the fact that the Government is looking to save something like £14.5 million to protect front-line services and to put money and resources into them, while ensuring that we continue to innovate in the way that we deliver public services in Wales. The welcome for your statement, and the way that you have approached making it, will be widespread, not only in the NHS, but throughout Wales.

I liked what you said in response to Jonathan Morgan's question that this is the beginning rather than the end of discussions about how we take this matter forward. I also welcome what you said about working alongside other parts of the public sector and involving local government in how we deliver shared services in future. How closely are you working with Jane Hutt on this? I see that the Minister for Business and Budget is in the Chamber this afternoon; I believe that she made a statement last week on her innovation board, and it appears to me that this is an area where Ministers could be working together to ensure that we provide public services in the most efficient manner and ensure that we remember to focus on and prioritise front-line services. I know that the Liberal Democrats do not really care about jobs or people's livelihoods; you, Minister, are demonstrating that this Government cares not only about people's livelihoods, but also the way that we can deliver public services for everybody in Wales most efficiently.

cydweithrediadau a phrosiectau llwyddiannus, megis rhaglen eiddilwch Gwent. Mae Jane Hunt a finnau wedi cwrdd â phob un o'r awdurdodau lleol yng Ngwent sy'n ymwneud â'r prosiect a chyda'r bwrdd iechyd, ac mae'n enghraifft dda o brosiect sydd eisoes ar waith mewn rhai ardaloedd ac sy'n mynd o nerth i nerth. O'm safbwynt i, mae hwn yn gam ymlaen; ceir parodrwydd yn y gwasanaeth i edrych am arbedion maint ac i gydweithio'n effeithlon. Nid oes gennyf unrhyw un ar waith yn y GIG sy'n gwneud dim.

Alun Davies: Fel y rhan fwyaf o bobl yn y Siambr, Weinidog, rwyf yn croesawu'r datganiad yr ydych wedi'i wneud y prynhawn yma. Rwyf hefyd yn croesawu'r ffaith fod y Llywodraeth yn bwriadu arbed rhywbeth fel £14.5 miliwn er mwyn diogelu gwasanaethau rheng flaen ac i roi arian ac adnoddau iddynt, gan sicrhau ar yr un pryd ein bod yn dal ati i arloesi yn y modd yr ydym yn darparu gwasanaethau cyhoeddus yng Nghymru. Bydd y croeso i'ch datganiad, a'r modd yr aethoch ati i'w wneud, yn eang, nid dim ond yn y GIG, ond drwy Gymru gyfan.

Roeddwn yn hoffi'r hyn a ddywedasoich wrth ymateb i gwestiwn Jonathan Morgan mai dyma ddechrau yn hytrach na diwedd y trafodaethau ynghylch sut y byddwn yn bwrw ymlaen â'r mater hwn. Rwyf hefyd yn croesawu'r hyn a ddywedasoich ynghylch gweithio ochr yn ochr â rhannau eraill o'r sector cyhoeddus a chynnwys llywodraeth leol yn y modd y byddwn yn darparu cydwasanaethau yn y dyfodol. Pa mor agos ydych chi'n gweithio gyda Jane Hutt ar hyn? Gwelaf fod y Gweinidog dros Fusnes a'r Gyllideb yn y Siambr y prynhawn yma; credaf iddi wneud datganiad yr wythnos diwethaf ar ei bwrdd arloesi, ac ymddengys i mi fod hwn yn faes lle gallai Gweinidogion fod yn gweithio gyda'i gilydd i sicrhau ein bod yn darparu gwasanaethau cyhoeddus yn y modd mwyaf effeithlon a sicrhau ein bod yn cofio canolbwyntio ar wasanaethau rheng flaen a rhoi blaenoriaeth iddynt. Gwn nad yw'r Democratiaid Rhyddfrydol yn poeni mewn gwirionedd am swyddi nac am fywoliaeth pobl; rydych chi, Weinidog, yn dangos bod y Llywodraeth hon yn poeni nid yn unig am fywoliaeth pobl, ond hefyd am y modd y gallwn ddarparu gwasanaethau

cyhoeddus i bawb yng Nghymru yn y modd mwyaf effeithlon.

Edwina Hart: The work on shared efficiency undertaken by the NHS Wales has been very influential—and I think that the Minister for Business and Budget would agree—in the work that has been undertaken by the efficiency and innovation board, because the latter is now thinking about how we share services across the public service base. I am in discussions with Carl Sargeant about issues relating to local government. The work by the University of Bath that I commissioned has had a direct bearing on who we share services with in our all-Wales strategies, and I thank the officials and academics who have taken part in that. The efficiency and innovation board's transforming business work stream has now taken a lead on the development of work on shared services, and NHS Wales is one of the key players in this. Paul Williams, the chief executive of NHS Wales, sits on Jane's board, and he is able to talk directly about the experiences of the NHS in Wales and to learn about the good experiences of others.

Edwina Hart: Mae'r gwaith ar gyd-effeithlonrwydd a wnaed gan GIG Cymru wedi bod yn ddylanwadol iawn—a chredaf y byddai'r Gweinidog dros Fusnes a'r Gyllideb yn cytuno—yn y gwaith a wnaed gan y bwrdd effeithlonrwydd ac arloesi, oherwydd mae'r bwrdd yn awr yn meddwl am sut y gallwn rannu gwasanaethau ar draws y sylfaen gwasanaeth cyhoeddus. Rwyf mewn trafodaethau â Carl Sargeant am faterion yn ymwneud â llywodraeth leol. Mae'r gwaith a gomisiynais gan Brifysgol Caerfaddon wedi gael dylanwad uniongyrchol ar bwy yr ydym yn rhannu gwasanaethau â hwy yn ein strategaethau i Gymru gyfan, a hoffwn ddiolch i'r swyddogion a'r academyddion sydd wedi cymryd rhan yn hynny. Mae ffrwd waith trawsnewid busnes y bwrdd effeithlonrwydd ac arloesi bellach yn arwain ar ddatblygu gwaith ar gydwasanaethau, ac mae GIG Cymru yn un o'r ffigyrau allweddol yn hyn. Mae Paul Williams, prif weithredwr GIG Cymru, yn eistedd ar fwrdd Jane, ac mae'n gallu siarad yn uniongyrchol am brofiadau y GIG yng Nghymru a dysgu am brofiadau da pobl eraill.

I am glad that everybody generally welcomes this statement, and I will be undertaking a comprehensive stakeholder-engagement exercise during the shadow period. I would be more than happy to share any information that arises if that would be helpful to Members. I indicated in my answer to Jonathan that this is the beginning of the process. I recognise that there are other non-business and professional services that provide all-Wales services at present that sit with other NHS Wales organisations. It is very important that we look at everything that we need to do in future on shared services, as this an important development for the NHS. I recognise that the NHS has seen a lot of structural change and we need to take people with us on this further development. In these increasingly difficult economic times, I think that people will welcome the opportunity to see what savings can be made from a more efficient use of resources.

Rwyf yn falch fod pawb yn gyffredinol yn croesawu'r datganiad hwn, a byddaf yn cynnal ymarfer cynhwysfawr i ymgysylltu â rhanddeiliaid yn ystod y cyfnod cysgodol. Byddwn yn fwy na pharod i rannu unrhyw wybodaeth sy'n codi os byddai hynny'n ddefnyddiol i Aelodau. Nodais yn fy ateb i Jonathan mai dyma ddechrau'r broses. Rwyf yn cydnabod bod yna wasanaethau eraill nad ydynt yn rhai busnes a phroffesiynol sy'n darparu gwasanaethau i Gymru gyfan ar hyn o bryd ac sydd wedi'u lleoli gyda chyrrff eraill GIG Cymru. Mae'n bwysig iawn ein bod yn edrych ar bopeth y mae arnom angen ei wneud yn y dyfodol ar gydwasanaethau, gan fod hwn yn ddatblygiad pwysig i'r GIG. Rwyf yn cydnabod bod y GIG wedi gweld llawer o newid strwythurol ac mae angen inni fynd â phobl gyda ni yn y datblygiad pellach hwn. Yn yr amseroedd economaidd cynyddol anodd hyn, credaf y bydd pobl yn croesawu'r cyfle i weld pa arbedion y gellir eu gwneud yn sgîl defnydd mwy effeithlon o adnoddau.

Ymgysylltiad a Chyflogaeth Pobl Ifanc Youth Engagement and Employment

Y Llywydd: Yr wyf wedi dethol gwelliant 1 yn enw Nick Ramsay a gwelliannau 2, 3 a 4 yn enw Peter Black.

The Presiding Officer: I have selected amendment 1 in the name of Nick Ramsay and amendments 2, 3 and 4 in the name of Peter Black.

NDM4543 Jane Hutt

NDM4543 Jane Hutt

Cynnig bod Cynulliad Cenedlaethol Cymru:

To propose that the National Assembly for Wales:

1. Yn cydnabod heriau diweithdra ymhlith pobl ifanc yn sgil y dirwasgiad ac yn cefnogi dull Llywodraeth y Cynulliad o weithredu wrth gynnig cymorth i bobl ifanc i'w helpu i ganfod neu symud tuag at swyddi cynaliadwy; a

1. Recognises the challenges of youth unemployment arising from the recession and supports the approach of the Assembly Government in providing support to young people to help them find or move towards sustainable employment; and

2. Yn gresynu at benderfyniad Llywodraeth y DU i ddod â Chronfa Swyddi'r Dyfodol i ben.

2. Regrets the decision of the UK government to end the Future Jobs Fund.

*Daeth y Dirprwy Lywydd Dros Dro (William Graham) i'r Gadair am 3.15 p.m.
The Temporary Deputy Presiding Officer (William Graham) took the Chair at 3.15 p.m.*

The Minister for Children, Education and Lifelong Learning (Leighton Andrews): I move the motion.

Y Gweinidog dros Blant, Addysg a Dysgu Gydol Oes (Leighton Andrews): Cynigaf y cynnig.

Over the past two years, Wales has faced challenging economic times. The recession has led to an increase in unemployment here, as it has across the rest of the UK, and this has been felt most acutely by young people. In the struggle to find a job, young people are disproportionately disadvantaged when competing with older jobseekers who have more work and life experience and who may seem to have more to offer an employer. Obviously, we do not want to see any further rises in unemployment. Supporting young people to find good quality employment that they can sustain has been, and remains, one of our top priorities.

Dros y ddwy flynedd ddiwethaf, mae Cymru wedi wynebu cyfnod economaidd heriol. Mae'r dirwasgiad wedi arwain at gynnydd mewn diweithdra yma, yn yr un modd ag yng ngweddill y DU, a theimlwyd hyn yn fwyaf enbyd gan bobl ifanc. Yn yr ymdrech i ganfod swydd, mae pobl ifanc dan anfantais anghyfartal pan fyddant yn cystadlu'n erbyn ceiswyr gwaith hŷn sydd â mwy o brofiad o waith ac o fywyd ac sy'n ymddangos, o bosibl, fel petai ganddynt fwy i'w gynnig i gyflogwr. Yn amlwg, nid oes arnom eisiau gweld dim cynnydd pellach mewn diweithdra. Mae cefnogi pobl ifanc i ganfod swyddi o ansawdd da y gallant eu cadw wedi bod, ac yn dal i fod, yn un o'n blaenoriaethau pennaf.

We now have more young people staying in learning or training than ever before, which shows that some of the measures that we have put in place to counter the recession, and the additional funding package of £49 million announced at the Welsh Assembly

Mae gennym yn awr fwy o bobl ifanc yn aros mewn dysgu neu hyfforddiant nag erioed o'r blaen, sy'n dangos bod rhai o'r mesurau yr ydym wedi'u cyflwyno i wrthweithio'r dirwasgiad, a'r pecyn ariannu ychwanegol o £49 miliwn a gyhoeddwyd yn

Government's economic summit earlier this year, have worked. Evidence has shown time and again that support in the earliest years of children's lives is the most effective way to improve life chances, breaking the negative cycles that exist for some of our most disadvantaged children and young people.

Earlier this year, I announced the national literacy plan to raise the literacy standards in primary schools for children aged seven to 11. We know the importance of good basic skills. Without them, young people are more likely to be unemployed, more likely to be laid off, and less likely to advance in their careers. I would like to thank Dave Edwards, Boaz Myhill, Chris Gunter and Welsh footballer of the year, Gareth Bale, for taking time off training today to join the headteacher and pupils of Trelai Primary School at the Welsh football training ground to discuss the importance of reading and help us promote the literacy campaign. Our other programmes, such as Flying Start, Cymorth, the new Families First initiative that the Deputy Minister for Children is pioneering, and our new child poverty strategy set out the overall direction of the Assembly Government in relation to tackling child poverty and improving outcomes for those children and young people living in low-income families in Wales. All of these have a huge contribution to play, as does the foundation phase.

From the age of 14 onwards, our learning pathways kick in. They are key to ensuring that as many young people as possible remain engaged with learning. By 2015, our aim is that 95 per cent of young people will be ready for high-skilled employment or higher education by the age of 25. However, that is a big challenge. We are making changes to traineeships. SkillBuild, our main employability programme for young people, will be replaced next year by the traineeship programme for those aged 16 to 18 and by Steps to Employment for those over 18 who are not in education or employment. The traineeship programme aims to provide young people with a completely individual approach to learning that fully suits their

uwchgynhadledd economaidd Llywodraeth Cynulliad Cymru yn gynharach eleni, wedi gweithio. Mae tystiolaeth wedi dangos dro ar ôl tro mai cefnogaeth ym mlynnyddoedd cynharaf bywydau plant yw'r ffordd fwyaf effeithiol o wella cyfleoedd bywyd, gan dorri'r cylchoedd negyddol sy'n bodoli i rai o'n plant a'n pobl ifanc mwyaf difreintiedig.

Yn gynharach eleni, cyhoeddais y cynllun llythrennedd cenedlaethol i godi'r safonau llythrennedd mewn ysgolion cynradd i blant rhwng saith ac 11 oed. Gwyddom am bwysigrwydd sgiliau sylfaenol da. Hebddynt, mae pobl ifanc yn fwy tebygol o fod yn ddi-waith, yn fwy tebygol o golli eu swyddi, ac yn llai tebygol o symud ymlaen yn eu gyrfaoedd. Hoffwn ddiolch i Dave Edwards, Boaz Myhill, Chris Gunter a phêl-droediwr y flwyddyn yng Nghymru eleni, Gareth Bale, am dreulio amser oddi ar y maes ymarfer heddiw i ymuno â phennaeth a disgyblion Ysgol Gynradd Trelái ar faes hyfforddi pêl-droed Cymru i drafod pwysigrwydd darllen ac i'n helpu i hyrwyddo'r ymgyrch llythrennedd. Mae ein rhaglenni eraill, megis Dechrau'n Deg, Cymorth, menter newydd Teuluoedd yn Gyntaf y mae'r Dirprwy Weinidog dros Blant yn ei harloesi, a'n strategaeth tlodi plant newydd yn amlinellu cyfeiriad cyffredinol Llywodraeth y Cynulliad o ran mynd i'r afael â thlodi plant a gwella canlyniadau i'r plant a'r bobl ifanc hynny sy'n byw mewn teuluoedd ar incwm isel yng Nghymru. Mae gan bob un o'r rhain gyfraniad aruthrol i'w wneud, ac felly hefyd y cyfnod sylfaen.

O 14 oed ymlaen, mae ein llwybrau dysgu yn weithredol. Maent yn allweddol er mwyn sicrhau bod cynifer â phosibl o bobl ifanc yn cadw cysylltiad â dysgu. Erbyn 2015, ein nod yw y bydd 95 y cant o bobl ifanc yn barod ar gyfer swyddi medrus neu addysg uwch erbyn eu bod yn 25 oed. Fodd bynnag, mae honno'n her fawr. Rydym yn cyflwyno newidiadau i hyfforddeiaethau. Bydd Adeiladu Sgiliau, ein prif raglen cyflogadwyedd i bobl ifanc, yn cael ei disodli y flwyddyn nesaf gan y rhaglen hyfforddeiaeth i bobl ifanc rhwng 16 ac 18 oed a chan Camau at Waith i'r rheini dros 18 oed nad ydynt mewn addysg na chyflogaeth. Nod y rhaglen hyfforddeiaeth yw rhoi dull cwbl unigol o ddysgu i bobl ifanc sy'n gweddu'n llwyr i'w hanghenion,

needs, offering flexibility and a fuller range of opportunities.

In 2009-10, we introduced a range of measures to ensure that apprenticeship opportunities for young people were maintained during the economic downturn. Our young recruits programme supports employers offering high-quality apprenticeship programmes to recruit and train additional young apprentices. There is provision for approximately 1,000 learners across all sectors this year. To date, we have already received 724 applications for the programme, and we expect to reach the full 1,000. We have also introduced Pathways to Apprenticeships, aimed at providing a flexible route for young people to acquire the underpinning knowledge and skills required for the successful completion of a full apprenticeship framework. Pathways to Apprenticeships and the young recruits programme will continue this year and offer opportunities to an additional 3,000 young people. We also want to ensure that our apprenticeship programme complements the direction set by the new economic renewal programme.

We have worked closely with the Department for Work and Pensions to deliver the Future Jobs fund in Wales. The Future Jobs fund has been very successful. It has delivered real benefits to young people and the communities in which they live, helping them to develop the skills they need to find, and, it is hoped, to sustain, employment. In Wales, 28 projects have been approved, with the potential to create approximately 10,500 jobs—far more than our population share—and attracting a massive £60 million-worth of funding to Wales. It is therefore disappointing that the UK coalition Government has decided not to continue the scheme in 2011-12 and that no further bids will be approved. Existing commitments to the scheme will be honoured, which is good news for those who have already secured work through the programme.

3.20 p.m.

Many of these issues straddle the division

gan gynnig hyblygrwydd ac ystod fwy cyflawn o gyfleoedd.

Yn 2009–10 fe wnaethom gyflwyno ystod o fesurau i sicrhau bod cyfleoedd am brentisiaethau i bobl ifanc yn cael eu cynnal yn ystod y dirywiad economaidd. Mae ein rhaglen recriwtiaid newydd yn cefnogi cyflogwyr sy'n cynnig rhaglenni prentisiaeth o ansawdd uchel i recriwtio a hyfforddi prentisiaid ifanc ychwanegol. Ceir darpariaeth ar gyfer tua 1,000 o ddysgwyr ar draws pob sector eleni. Hyd yn hyn, rydym eisoes wedi derbyn 724 o geisiadau ar gyfer y rhaglen, a disgwyliwn gyrraedd y cyfanswm o 1,000. Rydym hefyd wedi cyflwyno Llwybrau at Brentisiaethau, â'r nod o ddarparu llwybr hyblyg i bobl ifanc gael y sylfaen o wybodaeth a sgiliau angenrheidiol ar gyfer cwblhau fframwaith prentisiaeth llawn yn llwyddiannus. Bydd Llwybrau at Brentisiaethau a'r rhaglen recriwtiaid newydd yn parhau eleni ac yn cynnig cyfleoedd i 3,000 yn ychwanegol o bobl ifanc. Mae arnom eisiau sicrhau hefyd fod ein rhaglen prentisiaethau yn cyd-fynd â'r cyfeiriad a osodir gan y rhaglen newydd i adnewyddu'r economi.

Rydym wedi gweithio'n agos â'r Adran Gwaith a Phensiynau i ddarparu cronfa Swyddi'r Dyfodol yng Nghymru. Mae cronfa Swyddi'r Dyfodol wedi bod yn llwyddiannus iawn. Mae wedi darparu manteision gwirioneddol i bobl ifanc a'r cymunedau y maent yn byw ynddynt, gan eu helpu i ddatblygu'r sgiliau y mae arnynt eu hangen i ganfod, a, gobeithio, i gadw swyddi. Yng Nghymru, mae 28 o brosiectau wedi'u cymeradwyo, â'r potensial i greu tua 10,500 o swyddi—llawer mwy na'n cyfran o'r boblogaeth—a denu gwerth £60 miliwn o nawdd i Gymru, sy'n swm aruthrol. Mae'n siomedig felly fod Llywodraeth glymblaid y DU wedi penderfynu peidio â pharhau â'r cynllun yn 2011–12 ac na fydd unrhyw geisiadau pellach yn cael eu cymeradwyo. Bydd ymrwymadau presennol i'r cynllun yn cael eu hanrhydeddu, sy'n newyddion da i'r rheini sydd eisoes wedi sicrhau gwaith drwy gyfrwng y rhaglen.

Mae llawer o'r materion hyn yn pontio'r

between devolved and non-devolved policy areas. Earlier this year, we signed a labour market framework with the Department for Work and Pensions and established a joint employment delivery board to work at an operational level. I am pleased that the UK Government is still committed to supporting that board.

Our work with the DWP continues. I have met both the Secretary of State and the Minister of State. I have highlighted the need for flexibility in relation to the delivery of new DWP programmes in Wales; the need for us to have a clear customer journey in Wales, where our training and provision complements, but does not duplicate or divert the mainstream provision offered by DWP; the need to ensure properly funded offers of support for young people here, equivalent to those offered in England; and, the need for innovative responses to the particular needs of our labour market.

To show my ongoing support for the Future Jobs fund, I will be visiting a range of projects this autumn. Two weeks ago, I was in Neath to meet staff involved in delivering the initiative and some of the young people who are benefitting from that experience. This week, I will be visiting north Wales and Rhyl City Strategy, which is using the Future Jobs fund to combat unemployment and economic inactivity in the area by helping people to fulfil their potential through work.

Over the summer, the Enterprise and Learning Committee has been inquiring into the issue of young people who are not in education, employment or training. The committee's recommendations are due to be published later this autumn and I look forward to receiving that report.

I also commissioned two groups, in the early part of this year, to investigate the issue of youth engagement and employment in Wales. The first was an external task and finish group, chaired by Martin Mansfield of the

rhanriad rhwng meysydd polisi datganoledig a rhai nad ydynt wedi'u datganoli. Yn gynharach eleni, fe wnaethom lofnodi fframwaith marchnad lafur gyda'r Adran Gwaith a Phensiynau a sefydlu cyd-fwrdd cyflenwi rhaglenni cyflogaeth i weithio ar lefel weithredol. Rwyf yn falch fod Llywodraeth y DU yn dal i fod yn ymroddedig i gefnogi'r bwrdd hwnnw.

Mae ein gwaith gyda'r Adran Gwaith a Phensiynau yn parhau. Rwyf wedi cwrdd â'r Ysgrifennydd Gwladol a'r Gweinidog Gwladol. Rwyf wedi tynnu sylw at yr angen am hyblygrwydd wrth gyflenwi rhaglenni newydd yr Adran Gwaith a Phensiynau yng Nghymru; yr angen inni gael taith glir i gwsmeriaid yng Nghymru, lle mae ein hyfforddiant a'n darpariaeth yn cyd-fynd â ddarpariaeth brif-ffrwd a gynigir gan yr Adran Gwaith a Phensiynau ond ddim yn ei dyblygu nac yn ei hailgyfeirio; yr angen i sicrhau cynigion o gefnogaeth wedi'u hariannu'n iawn i bobl ifanc yma, sy'n cyfateb i'r rhai a gynigir yn Lloegr; a'r angen am ymatebion dyfeisgar i anghenion penodol ein marchnad lafur.

I ddangos fy nghefnogaeth barhaus i gronfa Swyddi'r Dyfodol, byddaf yn ymweld ag amrywiaeth o brosiectau yr hydref hwn. Bythefnos yn ôl, roeddwn yng Nghastell-nedd i gwrdd â staff sy'n ymwneud â darparu'r fenter a rhai o'r bobl ifanc sy'n elwa o'r profiad hwnnw. Yr wythnos hon, byddaf yn ymweld â'r gogledd a Strategaeth Dinas y Rhyl, sy'n defnyddio cronfa Swyddi'r Dyfodol i frwydro'n erbyn diweithdra ac anweithgarwch economaidd yn yr ardal drwy helpu pobl i wireddu eu potensial drwy waith.

Dros yr haf, mae'r Pwyllgor Menter a Dysgu wedi bod yn ymchwilio i fater pobl ifanc nad ydynt mewn addysg, cyflogaeth na hyfforddiant. Disgwylir i argymhellion y Pwyllgor gael eu cyhoeddi yn ddiweddarach yn yr hydref ac edrychaf ymlaen at dderbyn yr adroddiad hwnnw.

Comisiynais hefyd ddau grŵp, yn gynnar eleni, i archwilio i fater ymgysylltiad a chyflogaeth pobl ifanc yng Nghymru. Roedd y cyntaf ohonynt yn grŵp gorchwyl a gorffen allanol, a gadeiriwyd gan Martin Mansfield o

Wales TUC, which looked specifically at what more we could do to counter the effects of the recession on young people. The second was an internal operational group of officials, which reported to me on the triggers that cause children and young people to disengage from learning in the first place. Also, our Wales Employment and Skills Board published a report earlier this year and made recommendations aimed at tackling both structural unemployment and cyclical unemployment among young people. Those reports make a wide range of recommendations that I will take forward as one programme of work—the youth engagement and employment action plan.

What more will we do? We know that a number of local authorities in recent years have managed to reduce the proportion of young people in their areas who are not in education, employment or training. We want to learn from the best examples and share that knowledge and expertise across Wales. Evidence shows that small changes in processes, such as data collection or referral procedures, can bring about big improvements. We want to build on these positive initiatives by taking a more active approach with individual local authorities and in hot spot areas for young people not in employment, education or training. I hope to make a further statement about our plans later in the autumn.

We will also pilot a new pathway to work for 16 and 17-year-olds. This will not be a new programme, but a single, flexible and coherent route for people who do not have positive or sustained engagement with one of the main post-16 options. For example, new elements will include a new voluntary work experience programme to target 16 and 17-year-olds, who are the hardest to reach when not in education, employment or training, and who may lack the skills or confidence to start a training course or gain employment. There will also be an intermediate labour market opportunity, along the lines of the Future Jobs fund, for 16 and 17-year-olds who just want a job not a training opportunity. The young people will be employed for a six-

TUC Cymru, a oedd yn edrych yn benodol ar beth yn rhagor y gallem ei wneud i wrthweithio effeithiau'r dirwasgiad ar bobl ifanc. Roedd yr ail yn grŵp gweithredol o swyddogion mewnol, a adroddodd i mi ar y sbardunau sy'n achosi i blant a phobl ifanc ymddieithrio oddi wrth ddysgu yn y lle cyntaf. At hynny, cyhoeddodd ein Bwrdd Cyflogaeth a Sgiliau Cymru adroddiad yn gynharach eleni a gwneud argymhellion â'r nod o fynd i'r afael â diweithdra strwythrol a diweithdra cylchol fel ei gilydd ymhlith pobl ifanc. Mae'r adroddiadau hynny yn gwneud amrywiaeth eang o argymhellion y byddaf yn bwrw ymlaen â hwy ar ffurf un rhaglen waith—y cynllun gweithredu ymgysylltiad a chyflogaeth pobl ifanc.

Beth yn rhagor fyddwn ni'n ei wneud? Gwyddom fod nifer o awdurdodau lleol yn y blynyddoedd diwethaf wedi llwyddo i leihau cyfran y bobl ifanc yn eu hardaloedd nad ydynt mewn addysg, cyflogaeth na hyfforddiant. Mae arnom eisiau dysgu o'r enghreifftiau gorau a rhannu'r wybodaeth a'r arbenigedd honno ledled Cymru. Dengys tystiolaeth fod newidiadau bach mewn prosesau, megis casglu data neu weithdrefnau atgyfeirio, yn gallu esgor ar welliannau mawr. Mae arnom eisiau adeiladu ar sail y mentrau cadarnhaol hyn drwy fabwysiadu agwedd fwy gweithgar gydag awdurdodau lleol unigol ac mewn ardaloedd lle ceir nifer uchel o bobl ifanc nad ydynt mewn cyflogaeth, addysg na hyfforddiant. Gobeithiaf wneud datganiad pellach am ein cynlluniau yn nes ymlaen yn yr hydref.

Byddwn hefyd yn cynnal peilot o lwybr newydd at waith i bobl ifanc 16 ac 17 oed. Nid rhaglen newydd fydd hon, ond un llwybr hyblyg ac amlwg i bobl nad oes ganddynt gysylltiad cadarnhaol neu barhaus ag un o'r prif opsiynau ôl-16. Er enghraifft, ymhlith yr elfennau newydd bydd rhaglen profiad gwaith gwirfoddol newydd i dargedu pobl ifanc 16 ac 17 oed, sef y rhai anoddaf i'w cyrraedd pan nad ydynt mewn addysg, cyflogaeth na hyfforddiant, ac nad oes ganddynt, o bosibl, y sgiliau neu'r hyder i ddechrau ar gwrs hyfforddi neu i sicrhau cyflogaeth. Ceir hefyd gyfle canolradd i ymuno â'r farchnad lafur, yn debyg i gronfa Swyddi'r Dyfodol, i bobl ifanc 16 ac 17 oed y mae arnynt eisiau swydd, nid cyfle

month period by existing services provided by the Wales Council for Voluntary Action.

We are also working in partnership with the Big Lottery to develop and implement the dormant accounts scheme in Wales. One of the priorities for this funding will be supporting young people who are not in education, employment or training. We know that the majority of young people who have struggled at school say that they want a job, but there are few employment opportunities available for 16 or 17-year-olds with no or low skills. Therefore, we want to work with our partners in Jobcentre Plus and Careers Wales to test what more we can do to support young people into work by offering more intensive case management and an individualised matching service. Therefore, we are working towards a vacancy matching scheme, which is one of the direct recommendations that came out of the task and finish group that was chaired by Martin Mansfield.

Despite difficult circumstances, the Assembly Government has demonstrated that we are putting forward a range of programmes to address youth engagement and employment. We will continue to work with the Department for Work and Pensions where we can, and we will continue to support programmes that help young people get into education, employment or training. Let me be clear: we will not allow Welsh Assembly Government funding to be used to soak up schemes that should properly be delivered by central Government.

Gwelliant 1 Nick Ramsay

Dileu popeth ar ôl 'diweithdra ymhlith pobl ifanc' a rhoi yn ei le:

2. Yn galw am ddull gweithredu sy'n fwy integredig ac sy'n cael ei yrru ymlaen gan ganlyniadau er mwyn lleihau nifer y NEETS yng Nghymru.

3. Yn nodi bwriad Llywodraeth y DU i

hyfforddi. Bydd y bobl ifanc yn cael eu cyflogi am gyfnod o chwe mis gan wasanaethau sydd ar gael eisoes ac a ddarperir gan Gyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru.

Rydym hefyd yn gweithio mewn partneriaeth â'r Loteri Fawr i ddatblygu a chyflwyno'r cynllun cyfrifon segur yng Nghymru. Un o'r blaenoriaethau ar gyfer y nawdd hwn fydd cefnogi pobl ifanc nad ydynt mewn addysg, cyflogaeth na hyfforddiant. Gwyddom fod mwyafrif y bobl ifanc sydd wedi ei chael hi'n anodd yn yr ysgol yn dweud bod arnynt eisiau swydd, ond dim ond ychydig o gyfleoedd cyflogaeth sydd ar gael i bobl ifanc 16 neu 17 oed sydd heb ddim sgiliau, neu lefel isel o sgiliau. Felly, mae arnom eisiau gweithio gyda'n partneriaid yng Nghanolfan Byd Gwaith a Gyrfaedd Cymru i brofi beth yn rhagor y gallwn ei wneud i gefnogi pobl ifanc i ganfod gwaith drwy gynnig rheolaeth ddwysach fesul achos a gwasanaeth paru â swyddi i unigolion. Felly, rydym yn gweithio tuag at gynllun paru â swyddi gwag, sy'n un o'r argymhellion uniongyrchol a ddaeth o'r grŵp gorchwyl a gorffen a gadeiriwyd gan Martin Mansfield.

Er gwaethaf amgylchiadau anodd, mae Llywodraeth y Cynulliad wedi dangos ein bod yn cyflwyno amrywiaeth o raglenni i fynd i'r afael ag ymgysylltiad a chyflogaeth pobl ifanc. Byddwn yn parhau i weithio gyda'r Adran Gwaith a Phensiynau lle y gallwn, a byddwn yn parhau i gefnogi rhaglenni sy'n helpu pobl ifanc i fynd i mewn i addysg, cyflogaeth neu hyfforddiant. Gadewch i mi fod yn glir: ni fyddwn yn caniatáu i nawdd Llywodraeth Cynulliad Cymru gael ei ddefnyddio i amsugno cynlluniau a ddylai gael eu darparu, mewn gwirionedd, gan y Llywodraeth ganolog.

Amendment 1 Nick Ramsay

Delete all after 'youth unemployment' and replace with:

2. Calls for a more integrated and outcome driven approach to reduce the number of NEETS in Wales.

3. Notes the UK Government's intention to

ddisodli Cronfa Swyddi'r Dyfodol â rhaglen sy'n fwy uchelgeisiol ac unedig ar gyfer pawb sy'n ddi-waith.

David Melding: I move amendment 1.

The Minister gave a mostly balanced if somewhat sombre speech because of the challenges facing the economy and young people, which are particularly heavy at the moment. I will respond directly on the issue of the Future Jobs fund because it is the biggest area in this field that divides us. The UK Government is determined to develop more effective programmes and our difficulties with the Future Jobs fund—as part of the title indicates—are that it was not delivering as many permanent jobs as are necessary, and that the programme's rigour was not sufficiently advanced for us to have confidence in its future viability. It is not about creating temporary jobs or, even worse, just providing temporary work experience; we must have a more robust system where providers are paid by their results. The result or outcome that we are after is for young people to be engaged in full-time employment.

The Minister should be more patient. I am glad that he is going to work with the UK Government. I do not think that he had to give that warning at the end of his speech that he somehow has to guard his budget from encroachment by the UK Government; that is not on the cards as no-one in this Assembly would think it appropriate for such activity to be displaced. However, there is a critical point to make, in that the Welsh Assembly Government and the UK Government have to work together effectively because there are probably more responsibilities shared in this strategic area than in any other strand of Government.

I also agree with him that we need a co-ordinated strategy to tackle the problem of young people not in employment, education or training. I welcome his kind words about the Enterprise and Learning Committee's impending report, the Chair of which, Gareth Jones, is in the Chamber. We are grateful for the co-operation that we have had from the

replace the Future Jobs Fund with a more ambitious and unified programme for all unemployed people.

David Melding: Cynigiau welliant 1.

Rhoddodd y Gweinidog araith a oedd, ar y cyfan, yn gytwys, er ei bod fymryn yn brudd oherwydd yr heriau sy'n wynebu'r economi a phobl ifanc, sy'n ddifrifol iawn ar hyn o bryd. Ymatebaf yn uniongyrchol ar fater cronfa Swyddi'r Dyfodol oherwydd dyna'r elfen fwyaf yn y maes hwn sy'n ein rhannu. Mae Llywodraeth y DU yn benderfynol o ddatblygu rhaglenni mwy effeithiol a'n hanawsterau ni gyda chronfa Swyddi'r Dyfodol—fel mae rhan o'r teitl yn nodi—yw nad oedd yn creu cynifer o swyddi parhaol ag sydd angen, ac nad oedd manyldeb y rhaglen yn ddigon datblygedig i ni gael hyder yn ei dichonoldeb i'r dyfodol. Nid creu swyddi dros dro yw'r nod nac ychwaith, hyd yn oed yn waeth, darparu profiad gwaith dros dro; rhaid inni gael system fwy cadarn lle mae darparwyr yn cael eu talu ar sail eu canlyniadau. Y canlyniad y mae arnom ei eisiau yw i bobl ifanc fod mewn cyflogaeth lawn-amser.

Dylai'r Gweinidog fod yn fwy amyneddgar. Rwyf yn falch ei fod yn mynd i weithio gyda Llywodraeth y DU. Nid wyf yn meddwl bod angen iddo roi'r rhybudd hwnnw ar ddiwedd ei araith fod yn rhaid iddo, rywsut, warchod ei gyllideb rhag tresmasu gan Lywodraeth y DU; nid yw hynny yn yr arfaeth oherwydd ni fyddai neb yn y Cynulliad hwn yn credu ei bod yn addas i weithgaredd o'r fath gael ei ddisodli. Fodd bynnag, mae pwynt hollbwysig i'w wneud, sef fod yn rhaid i Lywodraeth Cynulliad Cymru a Llywodraeth y DU weithio gyda'i gilydd yn effeithiol oherwydd mae'n debyg fod mwy o gyfrifoldebau yn cael eu rhannu yn y maes strategol hwn nac mewn unrhyw elfen arall o'r Llywodraeth.

Rwyf yn cytuno ag ef hefyd fod arnom angen strategaeth gydgysylltiedig i ymdrin â phroblem pobl ifanc nad ydynt mewn cyflogaeth, addysg na hyfforddiant. Croesawaf ei eiriau caredig am adroddiad arfaethedig y Pwyllgor Menter a Dysgu, y mae ei gadeirydd, Gareth Jones, yn y Siambr. Rydym yn ddiolchgar am y cydweithredu a

Minister's department and I am sure that he will want to co-operate in taking that report forward and responding effectively to it. In this complicated area, there are inevitably many agencies involved. Some of these young people have had contact with the criminal justice system, they have fallen in and out of education, they have had problems with the various work-related schemes that they have been on and they often have poor basic skills. Therefore, there are many agencies involved, and we need to see more effective joint working.

What struck me most in the evidence that the committee took was how necessary it is to anticipate which young people will be vulnerable to becoming NEET in their later teenage years. We need to start early because some of the problems that pupils have with basic skills can be identified in primary school. I would take the point even further: there is growing evidence that significant disengagement occurs when those pupils who may be struggling a little already move to secondary school. That is a key time when we must ensure that there is a focus on these pupils who need to catch up and who need more help with acquiring basic skills, so that they are not allowed to slip out of the system.

In general, the concentration on skills is vital. I will also mention something that the Minister did not highlight, but which I know is a priority of his, namely STEM subjects—science, technology, engineering and mathematics. When we are looking for maximum innovation possible in our economy, increasing study of those STEM subjects is very important. When we are looking at the issue of how young people can be actively engaged in the workforce, we must remember that many of our young people are very gifted. Given the encouragement to pursue some of these subjects, perhaps in greater numbers, they could have a big effect on the productivity of our economy. It is important that we do that.

3.30 p.m.

gawsom gan adran y Gweinidog ac rwyf yn siŵr y bydd arno eisiau cydweithredu wrth fwrw ymlaen â'r adroddiad hwnnw ac ymateb yn effeithiol iddo. Yn y maes cymhleth hwn, mae'n anorffod fod llawer o asiantaethau yn rhan o'r gwaith. Mae rhai o'r bobl ifanc hyn wedi cael cyswllt â'r system cyfiawnder troseddol, maent wedi cwmpo i mewn ac allan o addysg, maent wedi cael problemau gyda'r amrywiol gynlluniau gwaith y maent wedi eu dilyn ac mae ganddynt yn aml sgiliau sylfaenol gwael. Felly, mae llawer o asiantaethau yn rhan o hyn, ac mae arnom angen gweld cydweithio mwy effeithiol.

Yr hyn a'm trawodd fwyaf yn y dystiolaeth a glywodd y pwyllgor oedd pa mor angenrheidiol ydyw i rag-weld pa bobl ifanc fydd mewn perygl o ddod yn NEET ar ddiwedd eu harddegau. Mae angen inni ddechrau'n gynnar oherwydd gellir canfod rhai o'r problemau sydd gan ddisgyblion gyda sgiliau sylfaenol yn yr ysgol gynradd. Byddwn yn mynd â'r pwynt hyd yn oed ymhellach: ceir dystiolaeth gynyddol fod ymddieithrio sylweddol yn digwydd pan fo'r disgyblion hynny sydd, o bosibl, yn cael rhywfaint o drafferth eisoes yn symud i'r ysgol uwchradd. Mae honno'n adeg allweddol pan fo'n rhaid inni sicrhau bod pwyslais ar y disgyblion hyn sydd angen dal i fyny ac sydd angen mwy o help i fagu sgiliau sylfaenol, fel na chaniateir iddynt lithro allan o'r system.

Yn gyffredinol, mae canolbwyntio ar sgiliau yn hanfodol. Crybwyllaf hefyd rywbeth na wnaeth y Gweinidog dynnu sylw ato, ond y gwn ei fod yn flaenoriaeth ganddo, sef pynciau STEM—gwyddoniaeth, technoleg, peirianeg a mathemateg. Pan ydym yn chwilio am gymaint o arloesi â phosibl yn ein heconomi, mae cynyddu cyfraddau astudio y pynciau STEM hynny yn bwysig iawn. Pan ydym yn edrych ar sut y gellir sicrhau bod pobl ifanc yn ymgysylltu'n weithgar â'r gweithlu, rhaid inni gofio bod llawer iawn o'n pobl ifanc yn ddawnus iawn. O'u hannog i ddilyn rhai o'r pynciau hyn, mewn niferoedd mwy efallai, gallent gael effaith fawr ar gynhyrchiant ein heconomi. Mae'n bwysig inni wneud hynny.

Our record on NEETs was not good before the recession set in. It is a difficult area to tackle, but, in figures from the Organisation for Economic Co-operation and Development, Wales was often near the foot of the table. Therefore, we need to return to this issue in general and realise that it is not necessarily a challenge that occurs only when an economy is recovering from a recession, although it is made worse by that situation. There is a structural problem here with how we negotiate that difficult phase when people move out of full-time education and into some form of employment. There has been considerable dislocation at some points.

I believe that the greatest fear that most of us have about the effects of the recession is that which it can have on that group of 18 to 24-year-olds who, just by chance, are graduating or are leaving school during an economic downturn. It could scar them for most of their working life if we do not put schemes in place to help them through that difficult time. In part, they may be to ensure that they acquire different skills if they could not enter the labour market more directly.

Gwelliant 2 Peter Black

Dileu pwynt 2.

Gwelliant 3 Peter Black

Ychwanegu pwynt newydd ar ddiwedd y cynnig:

Yn cydnabod bod nifer fawr o fudiadau sy'n gweithio ym maes ymgysylltu â phobl ifanc a chyflogaeth pobl ifanc ac o'r herwydd bod y system yn gymhleth.

Gwelliant 4 Peter Black

Ychwanegu pwynt newydd ar ddiwedd y cynnig:

Yn credu er mwyn sicrhau bod cyllid yn y maes hwn yn cael ei ddefnyddio'n effeithlon ac yn effeithiol, y dylai Llywodraeth Cynulliad Cymru ddatblygu strategaeth sy'n

Nid oedd ein record ar bobl ifanc NEET yn un dda cyn i'r dirwasgiad gychwyn. Mae'n faes anodd i fynd i'r afael ag ef, ond, mewn ffigurau gan y Sefydliad ar gyfer Cydweithrediad a Datblygiad Economaidd, roedd Cymru'n aml yn agos at waelod y tabl. Felly, mae angen inni ddychwelyd at y mater hwn yn gyffredinol a sylweddoli nad yw o reidrwydd yn her sydd ddim ond yn digwydd pan fo economi yn adfer wedi dirwasgiad, er bod y sefyllfa honno yn ei waethygu. Ceir problem strwythurol yma o ran sut yr ydym yn ymdrin â'r cam anodd hwnnw pan fo pobl yn symud allan o addysg llawn-amser ac i mewn i ryw fath o gyflogaeth. Bu dryswch sylweddol mewn rhai manau.

Credaf mai'r ofn mwyaf sydd gan y rhan fwyaf ohonom ynghylch effeithiau'r dirwasgiad yw'r effaith y gall ei chael ar y grŵp hwnnw o bobl ifanc rhwng 18 a 24 oed sydd, trwy ddamwain, yn graddio neu'n gadael ysgol yn ystod cyfnod o ddirywiad economaidd. Gallai eu creithio am y rhan fwyaf o'u bywydau gwaith os na chyflwynwn gynlluniau i'w helpu drwy'r cyfnod anodd hwnnw. Gallent fod, yn rhannol, i sicrhau eu bod yn magu sgiliau gwahanol os nad oeddent yn gallu mynd i mewn i'r farchnad lafur yn fwy uniongyrchol.

Amendment 2 Peter Black

Delete point 2.

Amendment 3 Peter Black

Add as new point at end of motion:

Recognises that there are a large number of organisations working in the field of youth engagement and employment and that the system is complex as a result.

Amendment 4 Peter Black

Add as new point at end of motion:

Believes that in order to ensure efficient and effective use of funding in this area, the Welsh Assembly Government should develop a strategy that identifies gaps in provision,

canfod y bylchau mewn darpariaeth, yn cydlynu comisiynu gwasanaethau ac yn osgoi dyblygu rhwng asiantaethau.

Jenny Randerson: I move amendments 2, 3 and 4.

I thank the Minister for today's information, which, I believe, comes under the category of 'well-intentioned measures'. I am sure that they will assist, but I do not believe that they will solve the problem, because, in many ways, this is more of the same.

David has referred to the evidence that we received during our committee review. Some of that referred to the patchy progress of the Future Jobs fund, its overly bureaucratic nature, and the fact that it was, to paraphrase, rather a blunt instrument. Look at the record so far: in the figures up to May, of the south Wales Valleys local authorities, only Caerphilly has placed any participants in private sector jobs. It is important that any measures that we take in Wales encompass the private sector. I know that it is more difficult to do this than with local authorities and the third sector in many ways, but we have to get our young people into private sector jobs.

As David has said, the evidence in our committee review pointed to the lack of a comprehensive national register for young people who are not in education, employment or training, and therefore the lack of a database. We need that information, as we do not have the basic information about the young people concerned. What is probably most worrying is that the Minister referred specifically to 16 and 17-year-olds. Time and again, we had evidence that pointed to the problem of the disconnect between the 16 to 18-year-old age group and the 18 to 24-year-old age group, and the need for there to be a continuum in dealing with them.

The current system is complex, uncoordinated and confusing. At the magic age of 18, they are handed over from the careers service to Jobcentre Plus. There are also numerous, usually third sector, organisations

co-ordinates the commissioning of services and avoids duplication between agencies

Jenny Randerson: Cynigiaf welliannau 2, 3 a 4.

Hoffwn ddiolch i'r Gweinidog am y wybodaeth heddiw, sydd, fe gredaf, yn disgyn i'r categori 'mesurau sy'n llawn bwriadau da'. Rwyf yn siŵr y byddant o gymorth, ond ni chredaf y byddant yn datrys y broblem, oherwydd, mewn llawer ffordd, mwy o'r un fath yw hyn.

Mae David wedi cyfeirio at y dystiolaeth a gawsom yn ystod ein hadolygiad pwyllgor. Roedd rhywfaint ohoni yn cyfeirio at gynnydd anghyson cronfa Swyddi'r Dyfodol, ei natur orfiwrocataidd, a'r ffaith ei bod, i aralleirio, yn offeryn heb lawer o fin arno. Edrychwch ar y record hyd yn hyn: yn y ffigurau hyd at fis Mai, o blith awdurdodau lleol Cymoedd y de, dim ond Caerffili sydd wedi gosod unrhyw ymgeiswyr mewn swyddi sector preifat. Mae'n bwysig fod unrhyw fesurau yr ydym yn eu cymryd yng Nghymru yn cwmpasu'r sector preifat. Gwn ei bod yn anoddach gwneud hyn na chydag awdurdodau lleol a'r trydydd sector mewn llawer o ffyrdd, ond mae'n rhaid inni gael ein pobl ifanc i mewn i swyddi sector preifat.

Fel y mae David wedi dweud, roedd y dystiolaeth yn ein hadolygiad pwyllgor yn tynnu sylw at ddiffyg cofrestr genedlaethol gynhwysfawr o bobl ifanc nad ydynt mewn addysg, cyflogaeth na hyfforddiant, ac felly ddiffyg cronfa ddata. Mae arnom angen y wybodaeth honno, gan nad oes gennym y wybodaeth sylfaenol ynghylch y bobl ifanc dan sylw. Yr hyn sy'n peri'r pryder mwyaf, mae'n debyg, yw'r ffaith fod y Gweinidog wedi cyfeirio'n benodol at bobl ifanc 16 ac 17 oed. Dro ar ôl tro, cawsom dystiolaeth a oedd yn tynnu sylw at broblem y datgysylltiad rhwng y grŵp oedran 16 i 18 a'r grŵp oedran 18 i 24, a'r angen am gontinwwm wrth ymdrin â hwy.

Mae'r system bresennol yn gymhleth, yn anhrefnus ac yn ddryslyd. Wrth gyrraedd yr oedran hudol, sef 18, mae pobl ifanc yn cael eu trosglwyddo o'r gwasanaeth gyrfaoedd i Ganolfan Byd Gwaith. Ceir hefyd nifer o

that work in areas that are in receipt of European funding. I do not undermine in any way the work that these groups are doing, but we had evidence that there is a serious lack of co-ordination in the various projects that are running. One witness told us that it was a case of the organisations chasing potential participants, rather than the participants looking for organisations that were prepared to help them. Therefore, the overall message is that there is no shortage of money being spent—the Welsh Assembly Government has been aware over many years of the importance of spending in this area and has prioritised such projects—but there is a lack of co-ordination and strategy.

I have serious concerns that the situation worsens for the 18 to 24-year-old group, one in five of whom are now not in employment, education or training. Recent figures show that the comparable figure for 16 to 18-year-olds is 12 per cent, but 22 per cent of 18 to 24-year-olds are not in education, employment or training. That is a 4 per cent increase on the figures a year before. Young people should not drop off the Assembly Government's radar when they reach the age of 18. The Welsh Assembly Government needs to develop not only a cross-departmental strategy, but a cross-age strategy. For example, it has a target for 16 to 18-year-olds, but there does not appear to be a target for 18 to 24-year-olds. It would be useful to have the same target for both groups, or at least to have a target, although there may be reasons for setting a different target. The Assembly Government also needs to work outside the box. I am glad to hear that it intends to work with the UK Government. There needs to be much closer liaison, not just with the UK Government but also with local authorities, which hold so many of the keys to solving this problem.

Finally, Minister, the message that we received in committee time and again—and I have also heard it in many other committees—was that, by the time a young person reaches the age of 16, in many ways,

gyrff, trydydd sector fel arfer, sy'n gweithio mewn meysydd sy'n derbyn nawdd Ewropeaidd. Nid wyf yn tanseilio mewn unrhyw fodd y gwaith y mae'r grwpiau hyn yn ei wneud, ond cawsom dystiolaeth fod diffyg cyd-drefnu difrifol yn yr amrywiol brosiectau sydd ar waith. Dywedodd un tyst wrthym mai'r hyn sy'n digwydd yw bod y cyrff yn cwrso cyfranogwyr posibl, yn hytrach na'r cyfranogwyr yn chwilio am gyrff sy'n barod i'w helpu. Felly, y neges gyffredinol yw nad oes prinder arian yn cael ei wario—mae Llywodraeth Cynulliad Cymru wedi bod yn ymwybodol dros lawer blwyddyn o bwysigrwydd gwario yn y maes hwn ac mae wedi blaenoriaethu prosiectau o'r fath—ond bod yna ddiffyg cyd-drefnu a strategaeth.

Mae gennyf bryderon difrifol fod y sefyllfa'n gwaethygu ar gyfer y grŵp 18 i 24 oed, y mae un ym mhob pump ohonynt bellach heb fod mewn cyflogaeth, addysg na hyfforddiant. Dengys ffigurau diweddar mai'r ffigwr cyfatebol ar gyfer pobl ifanc 16 i 18 oed yw 12 y cant, ond mae 22 y cant o bobl ifanc 18 i 24 oed heb fod mewn addysg, cyflogaeth na hyfforddiant. Mae hwnnw'n gynydd o 4 y cant o'i gymharu â'r ffigurau flwyddyn ynghynt. Ni ddylai pobl ddiplannu oddi ar radar Llywodraeth y Cynulliad pan fônt yn cyrraedd 18 oed. Mae angen i Lywodraeth Cynulliad Cymru ddatblygu nid yn unig strategaeth ar draws adrannau, ond hefyd strategaeth ar draws oeddrannau. Er enghraifft, mae ganddi darged ar gyfer pobl ifanc 16 i 18 oed, ond nid ymddengys bod targed ar gyfer pobl ifanc 18 i 24 oed. Byddai'n ddefnyddiol cael yr un targed ar gyfer y ddau grŵp, neu o leiaf gael targed, er y gallai fod rhesymau dros osod targed gwahanol. Mae angen hefyd i Lywodraeth y Cynulliad weithio yn fwy creadigol. Rwyf yn falch o glywed ei bod yn bwriadu gweithio gyda Llywodraeth y DU. Mae angen cyswllt llawer agosach, nid dim ond gyda Llywodraeth y DU ond hefyd gydag awdurdodau lleol, sy'n dal cynifer o'r allwedd i ddatrys y broblem hon.

Yn olaf, Weinidog, y neges a gawsom yn y pwyllgor dro ar ôl tro—ac rwyf hefyd wedi'i chlywed mewn llawer o bwyllgorau eraill—oedd, erbyn bod person ifanc yn cyrraedd 16 oed, mewn llawer o ffyrdd, ei bod hi'n rhy

it is too late. Intervention needs to start much earlier. I am sure that you agree with that point.

Ann Jones: I want to talk about the Future Jobs fund. I am delighted that Leighton will join me on Thursday to celebrate the marvellous way in which the Future Jobs fund has helped people in my area. Towards the end of their six months in employment, the young people involved get integrated support to find permanent work and, via the Rhyl City Strategy, I have seen directly how the scheme can help people to gain skills, confidence and self-esteem, to improve their CVs, and to get some good references and, crucially, the motivation to go out to search for long-term employment. So far, more than 40 per cent of those who have completed the programme have found permanent work. That may not seem much, but when we talk about percentages all the time, we forget that there are real people behind them. That is 230 long-term unemployed people getting back into work in my area. That can only be good for the economy in my area, and that is why I am ashamed that one of the first acts of the Conservative Government was to stop the Future Jobs fund for all young people.

The jobs of these young people have ranged from work in the hospitality and catering industry to youth work and even construction work. They have worked with several organisations, including Rhyl High School and Rhyl Football Club. By the time the Secretary of State for Wales turned up at Rhyl Football Club as part of her tour, she had already scrapped the Future Jobs fund. I could not believe that she would turn up to ask people what they thought of her proposals, having scrapped the fund. I will echo the comments that I made at the time: I asked her to go back to fight to reinstate the Future Jobs fund for Wales, and I told her that if she could not do it for the whole of Wales, I would be parochial and ask her to do it for the Vale of Clwyd. That is what representing Wales at Westminster means. No less than that will do from her.

hwyr. Mae angen i ymyrraeth gychwyn yn gynt o lawer. Rwyf yn siŵr eich bod yn cytuno â'r pwynt hwnnw.

Ann Jones: Mae arnaf eisiau siarad am gronfa Swyddi'r Dyfodol. Rwyf wrth fy modd y bydd Leighton yn ymuno â mi ddydd Iau i ddathlu'r modd rhagorol y mae cronfa Swyddi'r Dyfodol wedi helpu pobl yn fy ardal i. Tua diwedd eu chwe mis mewn cyflogaeth, mae'r bobl ifanc sy'n cymryd rhan yn cael cefnogaeth integredig i ganfod gwaith parhaol a, thrwy gyfrwng Strategaeth Dinas y Rhyl, rwyf wedi gweld yn uniongyrchol sut y gall y cynllun helpu pobl i fagu sgiliau, hyder a hunan-barch, i wella eu CV, ac i gael tystlythyrau da ac, yn hanfodol, yr ysgogiad i fynd allan i chwilio am gyflogaeth tymor-hir. Hyd yn hyn, mae mwy na 40 y cant o'r rheini sydd wedi cwblhau'r rhaglen wedi canfod gwaith parhaol. Efallai nad yw hynny'n ymddangos yn llawer, ond pan ydym yn siarad am ganrannau trwy'r amser, rydym yn anghofio bod pobl go iawn y tu ôl iddynt. Mae hynny'n 230 o bobl fu'n ddi-waith yn yr hirdymor yn mynd yn ôl i waith yn fy ardal i. Rhaid bod hynny'n dda i'r economi yn fy ardal i, a dyna pam mae gennyf gywilydd o'r ffaith mai un o weithredoedd cyntaf y Llywodraeth Geidwadol oedd rhoi terfyn ar gronfa Swyddi'r Dyfodol i bob person ifanc.

Mae swyddi'r bobl ifanc hyn wedi amrywio o waith yn y diwydiant lletygarwch ac arlwyo i waith ieuentid a hyd yn oed gwaith adeiladu. Maent wedi gweithio gyda sawl sefydliad, gan gynnwys Ysgol Uwchradd y Rhyl a Chlwb Pêl-droed y Rhyl. Erbyn i Ysgrifennydd Gwladol Cymru gyrraedd Clwb Pêl-droed y Rhyl yn rhan o'i thaith, roedd hi eisoes wedi cael gwared ar gronfa Swyddi'r Dyfodol. Ni allwn gredu y byddai'n dod yno i ofyn i bobl beth oedd eu barn am ei chynigion, a hithau wedi cael gwared ar y gronfa. Adleisiaf y sylwadau a wnes ar y pryd: gofynnais iddi fynd yn ôl i frwydro dros adfer cronfa Swyddi'r Dyfodol i Gymru, a dywedais wrthi os nad oedd hi'n gallu ei wneud i Gymru gyfan, y byddwn yn bod yn blwyfol ac yn gofyn iddi ei wneud i Ddyffryn Clwyd. Dyna'r hyn y mae cynrychioli Cymru yn San Steffan yn ei olygu. Ni fydd dim byd llai na hynny yn dderbyniol ganddi.

As is their default setting, the Tories have scrapped the programme without looking for an alternative. Calling a decision ‘tough’ does not remove the Government’s obligation to help to solve the problems that it creates. I know that the Welsh Assembly Government cannot provide support in the same way as the Department for Work and Pensions can, but at least the Labour-led administration in Wales can take positive steps, such as creating a youth engagement and employment unit to co-ordinate solutions for the problems that young people face in Wales.

The engineering and construction industry is a prime example of an industry that we should be trying to help. Schemes such as ReAct have helped to keep jobs there. The scale of the challenges ahead is much greater, and we all recognise that.

3.40 p.m.

As the Government cuts major contracts, young graduates, who may be the first from their families to go to university, are being locked out of employment. That creates an economic outlook that chokes aspiration while reducing our income tax receipts. The Conservative-Democrat Government is pushing down the earnings potential of many young people and, in so doing, is becoming morally and economically bankrupt.

Where is the mandate for this action? I agreed with the Liberal Democrat work and pensions spokesperson when he said—before the election, mind you—that

‘We have no plans to change or reduce existing government commitments to the Future Jobs Fund. We believe that more help is needed for young people, not less.’

Those 230 young people in Rhyl who benefitted from the Future Jobs fund know that he was right, and I guess that many Members on these benches know that he is right. The difference is that we stand by our principles; 22 Lib Dem jobs in the Westminster Government are costing thousands of jobs across the UK, and people in my constituency will not stand for it.

Yn ôl eu harfer, mae’r Torïaid wedi cael gwared ar y rhaglen heb edrych am ddewis amgen. Nid yw galw penderfyniad yn un ‘anodd’ yn cael gwared ar y rheidrwydd ar y Llywodraeth i helpu i ddatrys y problemau y mae’n eu creu. Gwn na all Llywodraeth Cynulliad Cymru ddarparu cefnogaeth yn yr un modd ag y gall yr Adran Gwaith a Phensiynau, ond o leiaf gall y weinyddiaeth dan arweinyddiaeth Llafur yng Nghymru gymryd camau cadarnhaol, megis creu uned ymgysylltiad a chyflogaeth pobl ifanc i gyd-drefnu atebion i’r problemau y mae pobl ifanc yn eu wynebu yng Nghymru.

Mae’r diwydiant peirianeg ac adeiladu yn enghraifft amlwg o ddiwydiant y dylem fod yn ceisio ei helpu. Mae cynlluniau megis ReAct wedi helpu i gadw swyddi yno. Mae graddfa’r heriau sydd o’n blaen yn llawer mwy, ac mae pob un ohonom yn cydnabod hynny.

Wrth i’r Llywodraeth dorri contractau mawr, mae graddedigion ifanc, yr aelodau cyntaf o’u teuluoedd i fynd i’r brifysgol, o bosibl, yn cael eu cloi allan o gyflogaeth. Mae hynny’n creu rhagolygon economaidd sy’n tagu uchelgais ac yn lleihau ein derbyniadau treth incwm. Mae’r Llywodraeth Geidwadol–Ddemocrataidd yn lleihau potensial ennill llawer o bobl ifanc ac, wrth wneud hynny, yn methdal yn foisol ac yn economaidd.

Ble mae’r mandad ar gyfer y gweithredu hwn? Roeddwn yn cytuno â llefarydd gwaith a phensiynau y Democratiaid Rhyddfrydol pan ddywedodd—cyn yr etholiad, cofiwch—

‘Nid oes gennym unrhyw gynlluniau i newid na lleihau ymrwymadau presennol y llywodraeth i Gronfa Swyddi’r Dyfodol. Credwn fod angen mwy o help i bobl ifanc, nid llai.’

Mae’r 230 o bobl ifanc hynny yn y Rhyl a wnaeth elwa o gronfa Swyddi’r Dyfodol yn gwybod ei fod yn iawn, ac rwy’n dyfalu bod llawer o Aelodau ar y meinciau hyn yn gwybod ei fod yn iawn. Y gwahaniaeth yw ein bod ni’n glynu wrth ein hegwyddorion; mae 22 o swyddi i’r Democratiaid Rhyddfrydol yn Llywodraeth San Steffan yn costio miloedd o swyddi ledled y DU, ac nid

yw pobl yn fy etholaeth i yn fodlon dioddef hynny.

Mark Isherwood: Opinion polls tell us that the majority of people in Wales who are happy with the services that they receive credit the Welsh Government for that, but that the majority who are unhappy with those services blame the UK Government. The reality is that the things that they are unhappy with are largely the consequences of devolved policies and programmes over 11 years of Labour-led devolved Welsh Government. The reality is that the Welsh Government's budget doubled prior to the recession, billions of pounds in European funding was received, and there were 16 years of economic growth. However, Wales went into recession with one in three people of working age not in work, and that figure is now 622,000. We have record youth unemployment and, even before the recession in Wales, the numbers of 16 to 24-year-olds not in education, employment or training was rising—up 10 per cent to 55,200 between 2004 and 2006 alone. Wales has the highest proportion of 19 to 24-year-olds not in education, employment or training in the UK. The 2009 figures, the most recent, from Careers Wales reveal that although the proportion of 16-year-olds at year 11 who are not in education, employment or training has fallen, it goes up again at age 18, suggesting a worrying drop-out rate. It seems that the problem is just being masked.

Last month, in response to a written question, the Minister wrote to me confirming that the report, 'Future Ambitions: Developing Careers Services in Wales', included recommendations that have the potential to impact across much of the lifelong learning system and beyond, and he said that he expected to come to a decision on his response to the report later this month. Careers Wales currently has the contract with the Welsh Government to support young people, among others, through the youth gateway programme, focusing on hard

Mark Isherwood: Dywed polau piniwn wrthym fod mwyafrif y bobl yng Nghymru sy'n hapus â'r gwasanaethau y maent yn eu derbyn yn rhoi'r clod i Lywodraeth Cymru am hynny, ond bod y mwyafrif sy'n anhapus â'r gwasanaethau hynny yn beio Llywodraeth y DU. Gwirionedd y sefyllfa yw bod y pethau y maent yn anhapus â hwy, i raddau helaeth, yn ganlyniadau polisiâu a rhaglenni datganoledig dros 11 mlynedd o Lywodraeth ddatganoledig yng Nghymru dan arweiniad Llafur. Gwirionedd y sefyllfa yw bod cyllideb Llywodraeth Cymru wedi dyblu cyn y dirwasgiad, bod biliynau o bunnoedd o gyllid Ewropeaidd wedi'i dderbyn, ac y cafwyd 16 mlynedd o dwf economaidd. Fodd bynnag, aeth Cymru i mewn i ddirwasgiad gydag un o bob tri pherson o oed gweithio heb fod mewn gwaith, ac mae'r ffigwr hwnnw bellach yn 622,000. Mae gennym y nifer uchaf erioed o bobl ifanc yn ddi-waith a, hyd yn oed cyn y dirwasgiad yng Nghymru, roedd niferoedd y bobl ifanc rhwng 16 a 24 oed nad oeddent mewn addysg, cyflogaeth na hyfforddiant yn codi—cynnydd o 10 y cant i 55,200 rhwng 2004 a 2006 yn unig. Mae gan Gymru y gyfran uchaf o bobl ifanc rhwng 19 a 24 oed nad ydynt mewn addysg, cyflogaeth na hyfforddiant yn y DU. Mae ffigurau 2009, y rhai diweddaraf, gan Gyrfaoedd Cymru yn datgelu, er bod cyfran y bobl ifanc 16 oed ym mlwyddyn 11 nad ydynt mewn addysg, cyflogaeth na hyfforddiant wedi disgyn, ei bod yn cynyddu eto wrth gyrraedd 18 oed, gan awgrymu bod y gyfradd rhoi'r gorau iddi yn un a ddylai beri gofid. Ymddengys mai dim ond cael ei chuddio y mae'r broblem.

Fis diwethaf, mewn ymateb i gwestiwn ysgrifenedig, ysgrifennodd y Gweinidog ataf i gadarnhau bod yr adroddiad 'Uchelgeisiau i'r Dyfodol: Datblygu Gwasanaethau Gyrfaoedd yng Nghymru' yn cynnwys argymhellion sydd â'r potensial i gael effaith ar lawer o'r system dysgu gydol oes a'r tu hwnt, a dywedodd ei fod yn disgwyl dod i benderfyniad ar ei ymateb i'r adroddiad yn ddiweddarach y mis hwn. Gan Gyrfaoedd Cymru y mae'r contract gyda Llywodraeth Cymru ar hyn o bryd i gefnogi pobl ifanc, ymhlith eraill, drwy gyfrwng y rhaglen porth

outcomes like employment, training or further education. These are not-for-profit social enterprises, publicly funded companies, and there are six of them across Wales, employing about 1,000 staff. They are understandably concerned about their own futures because of the delays. It is also a concern that they are currently on annual contracts, which does not allow sufficient time for sustainable project planning and delivery. They recognise that there is a need to maintain a regional network, including north-east and north-west Wales, and worry that if the work was to go out to tender in future, smaller, indigenous social enterprises could lose out to big companies, including some that are based in England.

A study by the Prince's Trust, 'Destined for the Dole', found that 20 per cent of children in Wales live in a family in which no-one works. More than 21 per cent of 19 to 24-year-olds are not in employment, education or training. Young people accessing work would prefer to support themselves than rely on taxpayer-funded benefits, but the headache of a flawed deduction system can often leave them no better off if they withdraw from benefits and find a job. Faced with a marginal tax rate of up to 90 per cent, many prefer to remain unemployed. Proposals by Iain Duncan Smith, the Secretary of State for Work and Pensions, to scrap Mr Brown's complex tax credits in favour of a single, universal credit that can be understood without a degree in astrophysics, are a start. We cannot afford to be less than radical. If that means paying people who move into work by topping up their income when they accept low wages, it makes a lot more sense than shoring up worklessness.

Current unemployment programmes, including the Future Jobs fund, are being replaced with one welfare-to-work programme. We are not getting rid of support, but evolving that support. We do not believe that the Future Jobs fund can conceivably address Labour's failure to

ieuenctid, yn canolbwyntio ar ganlyniadau pendant megis cyflogaeth, hyfforddiant neu addysg bellach. Mentrau cymdeithasol di-elw yw'r rhain, cwmnïau a ariennir yn gyhoeddus, a cheir chwech ohonynt ledled Cymru, yn cyflogi tua 1,000 o staff. Yn ddealladwy, maent yn bryderus am eu dyfodol eu hunain oherwydd yr oedi. Mae hefyd yn bryder eu bod ar gontractau blynyddol ar hyn o bryd, nad yw'n caniatáu digon o amser ar gyfer cynllunio a gweithredu prosiectau mewn modd cynaliadwy. Maent yn cydnabod bod angen cynnal rhwydwaith rhanbarthol, gan gynnwys y gogledd-ddwyrain a'r gogledd-orllewin, ac maent yn poeni pe byddai'r gwaith yn mynd allan i dendr yn y dyfodol, y gallai mentrau cymdeithasol cynhenid llai golli allan i gwmnïau mawr, gan gynnwys rhai sydd wedi'u lleoli yn Lloegr.

Canfu astudiaeth gan Ymddiriedolaeth y Tywysog, 'Destined for the Dole', fod 20 y cant o blant yng Nghymru yn byw mewn teulu lle nad oes neb yn gweithio. Mae mwy na 21 y cant o bobl ifanc rhwng 19 a 24 oed nad ydynt mewn cyflogaeth, addysg na hyfforddiant. Byddai'n well gan bobl ifanc sy'n ceisio cael gwaith gefnogi eu hunain na dibynnu ar fudd-daliadau a ariennir gan y trethdalwyr, ond gall cur pen system ddi-dyniadau ddiffygiol olygu'n aml nad ydynt yn well eu byd os ydynt yn cefnu ar fudd-daliadau ac yn canfod swydd. O wynebu cyfradd dreth ymylol o hyd at 90 y cant, mae'n well gan lawer aros yn ddi-waith. Mae'r cynigion gan Iain Duncan Smith, yr Ysgrifennydd Gwladol dros Waith a Phensiynau, i gael gwared ar gredydau treth cymhleth Mr Brown a chyflwyno un credyd cyffredinol y gellir ei ddeall heb radd mewn astroffiseg yn fan cychwyn. Ni allwn fforddio bod yn ddim llai na radical. Os yw hynny'n golygu talu pobl sy'n symud i mewn i waith drwy ategu eu hincwm pan fyddant yn derbyn cyflog isel, mae'n gwneud llawer mwy o synnwyr na chynnal diweithdra.

Mae rhaglenni diweithdra presennol, gan gynnwys cronfa Swyddi'r Dyfodol, yn cael eu disodli gan un rhaglen o fudd-dal i waith. Nid cael gwared ar gefnogaeth yr ydym, ond esblygu'r gefnogaeth honno. Nid ydym yn credu ei bod yn bosibl i gronfa Swyddi'r Dyfodol fynd i'r afael â methiant Llafur i

prepare a generation of young people for the future. After 13 years of a UK Labour Government, there is much to do and much to repair. However, we cannot get on with the repairing here until Labour is stopped from taking Wales for granted. The Welsh Conservatives are committed to business, enterprise and aspiration and to breaking through the cycle of dependency and poverty, and we pledge coherent action to achieve lasting change.

Val Lloyd: The 2008 recession had and is continuing to have a distressing effect on many businesses and families in Wales. We have all, in some way, been affected by the recession, whether it be in the decline in the value of our property, the need to use some retirement savings, or even the difficulty in securing what we see as a necessary bank loan. For some, unfortunately, the effects have been far more severe, leading to bankruptcies, mortgage repossessions, redundancies and layoffs resulting in unemployment. One group that has been particularly struck hard by the consequent unemployment of the recession is the youth of our society.

According to research published last year by the New Policy Institute and the Joseph Rowntree Foundation, over 45 per cent of unemployed people in Wales were under 25 years of age. However, according to research also by the Joseph Rowntree Foundation, the unemployment rate the year before, prior to the recession, stood at around 16 per cent among 16 to 24-year-olds. These alarming figures speak for themselves and clearly demonstrate the negative impact that the recession has had on youth unemployment in Wales. All Members will agree that it is essential to tackle the problem of youth unemployment in Wales, because failure to do so will lead to a generation lacking the qualifications, experience and self-confidence to find work in future. I remember, as I am sure many others do in the Chamber, the damaging results of ignoring youth unemployment under the previous Conservative Government in Westminster. Britain's most vulnerable youngsters were left socially disadvantaged as a result. We cannot let history repeat itself and let an entire generation fall below the poverty line

baratoi cenhedlaeth o bobl ifanc ar gyfer y dyfodol. Wedi 13 mlynedd o Lywodraeth Lafur y DU, mae llawer i'w wneud a llawer i'w atgyweirio. Fodd bynnag, ni allwn symud ymlaen â'r atgyweirio yn y fan yma hyd nes y rhwystrir Llafur rhag cymryd Cymru'n ganiataol. Mae Ceidwadwyr Cymru yn ymroddedig i fusnes, menter ac uchelgais ac i dorri drwy'r cylch o ddibyniaeth a thlodi, ac rydym yn addo gweithredu'n gydlynol i sicrhau newid parhaol.

Val Lloyd: Mae dirwasgiad 2008 wedi cael, ac yn parhau i gael, effaith dorcalonnus ar lawer o fusnesau a theuluoedd yng Nghymru. Effeithiwyd ar bob un ohonom, mewn rhyw fodd, gan y dirwasgiad, boed yn y gostyngiad yng ngwerth ein heiddo, yr angen i ddefnyddio rhywfaint o'n cynilion ymddeol, neu hyd yn oed yr anhawster i warantu'r hyn a ystyriwn yn fenthyciad angenrheidiol gan y banc. I rai, yn anffodus, mae'r effeithiau wedi bod yn llawer mwy enbyd, gan arwain at fetddalu, ailfeddiannu morgeisi, colli swyddi a diswyddiadau dros dro yn arwain at ddiweithdra. Un grŵp sydd wedi'i daro'n arbennig o galed gan ddiweithdra canlyniadol y dirwasgiad yw ieuenctid ein cymdeithas.

Yn ôl ymchwil a gyhoeddwyd y llynedd gan y Sefydliad Polisi Newydd a Sefydliad Joseph Rowntree, roedd dros 45 y cant o bobl ddi-waith yng Nghymru dan 25 mlwydd oed. Fodd bynnag, yn ôl ymchwil hefyd gan Sefydliad Joseph Rowntree, roedd y gyfradd diweithdra y flwyddyn flaenorol, cyn y dirwasgiad, tua 16 y cant ymhlith pobl ifanc rhwng 16 a 24 oed. Mae'r ffigurau brawychus hyn yn dweud llawer ac yn amlwg yn dangos yr effaith negyddol y mae'r dirwasgiad wedi'i chael ar ddiweithdra ymhlith pobl ifanc yng Nghymru. Bydd pob Aelod yn cytuno ei bod yn hanfodol ymdrin â phroblem diweithdra ymhlith pobl ifanc yng Nghymru, oherwydd bydd methu â gwneud hynny yn arwain at genhedlaeth a chanddi ddiffyg cymwysterau, profiad a hunanhyder i ganfod gwaith yn y dyfodol. Rwyf yn cofio, ac rwyf yn siŵr bod llawer un arall yn y Siambr yn cofio, canlyniadau niweidiol anwybyddu diweithdra ymhlith pobl ifanc dan y Llywodraeth Geidwadol flaenorol yn San Steffan. Cafodd pobl ifanc fwyaf bregus Prydain eu gadael dan anfantais gymdeithasol o'r herwydd. Ni allwn adael i hanes ailadrodd

and go unnoticed.

Despite the damaging effects of the recession, the Welsh Assembly Government responded with swift action to tackle the growing problem. In February 2009, I welcomed the news from the Deputy Minister for Skills on the introduction of the Pre-VENT programme, which has helped many disadvantaged and vulnerable youngsters from dropping out of school and becoming economically inactive. Later in that year, in July, I was pleased to learn of the Welsh Assembly Government's intention to fund a package of nearly £4 million to deliver the young person's guarantee in Wales. This funding has helped deliver full-time training opportunities for young people and for preparing and assisting them in entering permanent employment. I only wish that certain local authorities had been quicker in implementing it in their areas. It was originally aimed to be launched in Swansea in November last year—in fact, I was invited to speak at the launch, only to find at the last minute that it had been deferred—but now I find that it is happening 13 months later, at the beginning of December this year. Additionally, funding from the young person's guarantee was also used to provide specialist training support via the Future Jobs fund.

I was saddened to learn in May that the Future Jobs fund was to end, although I listened with care to what David had to say about it. The Minister spoke of the benefits that it had brought to Wales, providing young people with the necessary experiences and skills to find a job. I am sure that people will remember David Cameron saying that the Future Jobs fund was

'a good scheme, and good schemes we will keep'.

However, he then abolished this good scheme. Whatever one's views on it, the Future Jobs fund has already benefited and supported 4,600 jobs in Wales. In my constituency and home town of Swansea, over 1,300 young people have benefited from

ei hun a gadael i genhedlaeth gyfan ddisgyn o dan y ffin dlodi a chael eu hanwybyddu.

Er gwaethaf effeithiau niweidiol y dirwasgiad, ymatebodd Llywodraeth Cynulliad Cymru drwy weithredu'n ddi-oed i ymdrin â'r broblem gynyddol. Ym mis Chwefror 2009, croesawais y newyddion gan y Dirprwy Weinidog dros Sgiliau ynghylch cyflwyno'r rhaglen Pre-VENT, sydd wedi helpu llawer o bobl ifanc ddifreintiedig a bregus i beidio â gadael yr ysgol a dod yn economaidd anweithgar. Yn ddiweddarach y flwyddyn honno, ym mis Gorffennaf, roedd yn falch gennyf glywed am fwriad Llywodraeth Cynulliad Cymru i ariannu pecyn gwerth bron i £4 miliwn i gyflwyno'r warrant i bobl ifanc yng Nghymru. Mae'r cyllid hwn wedi helpu i ddarparu cyfleoedd hyfforddi amser-llawn i bobl ifanc ac i'w paratoi a'u helpu i symud i gyflogaeth barhaol. Credaf ei bod yn drueni na wnaeth rhai awdurdodau lleol ei rhoi ar waith yn gynt yn eu hardaloedd. Y nod yn wreiddiol oedd ei lansio yn Abertawe fis Tachwedd y llynedd—yn wir, cefais fy ngwahodd i siarad yn y lansiad, ond yna cefais wybod ar y funud olaf ei fod wedi'i ohirio—ond yn awr rwyf yn cael gwybod ei fod yn digwydd 13 mis yn ddiweddarach, ddechrau Rhagfyr eleni. Yn ogystal, defnyddiwyd nawdd o'r warrant i bobl ifanc hefyd i ddarparu cefnogaeth hyfforddi arbenigol trwy gyfrwng cronfa Swyddi'r Dyfodol.

Roeddwn yn drist o ddeall ym mis Mai y byddai cronfa Swyddi'r Dyfodol yn dod i ben, er imi wrando'n ofalus ar yr hyn yr oedd gan David i'w ddweud amdani. Siaradodd y Gweinidog am y manteision y daeth y gronfa â hwy i Gymru, gan roi'r profiadau a'r sgiliau angenrheidiol i bobl ifanc ganfod swydd. Rwyf yn siŵr y bydd pobl yn cofio David Cameron yn dweud bod cronfa Swyddi'r Dyfodol yn

'gynllun da, a byddwn yn cadw cynlluniau da'.

Fodd bynnag, aeth ati wedyn i ddiddymu'r cynllun da hwn. Beth bynnag yw eich barn amdani, mae cronfa Swyddi'r Dyfodol eisoes wedi bod o fudd ac wedi cefnogi 4,600 o swyddi yng Nghymru. Yn fy etholaeth a'm tref enedigol i, sef Abertawe, mae dros 1,300

the Future Jobs fund. I fail to see why such a worthwhile scheme, which has clearly benefited thousands of people, has been treated with such a dismissive approach. I welcome the Minister's commitment to the new relevant initiatives. It goes without saying that the youth of our society are the future of the country. We should treat them with respect and ensure that they are equipped with the adequate skills and experience to find a job and to make their way in life.

3.50 p.m.

Jeff Cuthbert: I welcome the opportunity to contribute to this important debate. Minister, like others who have contributed from the Labour benches, I share your disappointment at the UK coalition Government's scrapping of the Future Jobs fund. Last year, it was announced that the scheme was set to create a minimum of 75 new jobs across my county borough up to March of next year, which would have helped those people aged between 18 and 24 who have been out of work for nearly a year. Caerphilly County Borough Council has been working with the Department for Work and Pensions to deliver the fund locally, and local employers have been working closely with Jobcentre Plus to match vacancies with appropriate applicants. Now, however, just at the time when George Osborne, with apparent relish, prepares to take his axe to public spending—with the full support of the Liberal Democrats of course—we are faced with the fund being cut. That comes just at the time when we are precariously pulling ourselves out of recession thanks to Labour's brave but necessary fiscal stimulus, and at a time when the coalition Government's planned spending cuts, which will fall too hard and too fast on the most vulnerable people, risk plunging our economy back into the abyss.

Minister, a few weeks ago I chaired a meeting about the monitoring and implementation of European structural funds in Wales. I remember one contributor pointing out that investment in skills is the biggest single contributor to long-term economic growth, and that applies in

o bobl ifanc wedi elwa o gronfa Swyddi'r Dyfodol. Ni allaf ddeall pam mae cynllun mor werthfawr, sydd yn amlwg wedi bod o fudd i filoedd o bobl, wedi'i drin ag agwedd mor ddibrisiol. Croesawaf ymrwymiad y Gweinidog i'r mentrau perthnasol newydd. Afraid dweud mai ieuencid ein cymdeithas yw dyfodol ein gwlad. Dylem eu trin â pharch a sicrhau eu bod yn cael eu harfogi â'r sgiliau a phrofiad digonol i ganfod swydd ac i ganfod eu ffordd mewn bywyd.

Jeff Cuthbert: Croesawaf y cyfle i gyfrannu at y ddatl bwysig hon. Weinidog, fel eraill sydd wedi cyfrannu o feinciau Llafur, rwyf yn rhannu eich siom ynghylch y ffaith fod Llywodraeth glymblaid y DU wedi cael gwared ar gronfa Swyddi'r Dyfodol. Y llynedd, cyhoeddwyd y byddai'r cynllun yn creu isafswm o 75 o swyddi newydd ledled fy mwrdeistref sirol hyd at fis Mawrth y flwyddyn nesaf, a fyddai wedi helpu'r bobl hynny rhwng 18 a 24 oed sydd wedi bod allan o waith am bron i flwyddyn. Mae Cyngor Bwrdeistref Sirol Caerffili wedi bod yn gweithio gyda'r Adran Gwaith a Phensiynau i ddarparu'r gronfa yn lleol, ac mae cyflogwyr lleol wedi bod yn gweithio'n agos gyda Chanolfan Byd Gwaith i baru swyddi gwag ag ymgeiswyr addas. Yn awr, fodd bynnag, ar yr union adeg y mae George Osborne yn paratoi i ymosod ar wariant cyhoeddus â'i fwyell, a chael blas ar hynny, fe ymddengys—gyda chefnogaeth lawn y Democratiaid Rhyddfrydol, wrth gwrs—rydym yn wynebu gweld torri'r gronfa. Daw hynny ar yr union adeg pan ydym yn tynnu ein hunain yn ansicr o'r dirwasgiad diolch i symbylwyr ariannol dewr ond angenrheidiol Llafur, ac ar adeg pan fo toriadau gwariant arfaethedig y Llywodraeth glymblaid, a fydd yn disgyn yn rhy drwm ac yn rhy gyflym ar y bobl fwyaf agored i niwed, yn creu'r perygl o daflu ein heconomi yn ôl dros y dibyn.

Weinidog, ychydig wythnosau'n ôl cadeiriais gyfarfod ynghylch monitro a gweithredu cronfeydd strwythurol Ewropeaidd yng Nghymru. Cofiaf un cyfrannwr yn tynnu sylw at y ffaith mai buddsoddi mewn sgiliau yw'r cyfrannwr unigol mwyaf i dwf economaidd hirdymor, ac mae hynny'n

particular to the education and training of young people. As the nature of that discussion suggested, European structural funds have a big part to play in delivering this agenda. The European social fund is important in helping young people into employment and reducing rates of economic inactivity. A recently announced enhanced leadership and management skills programme, as I mentioned earlier during First Minister's questions, is an example of that, and that is why I am proud of what the Welsh Assembly Government is doing to tackle the scourge of unemployment among young people. Despite its rhetoric and the crocodile tears shed about Labour's record, the UK coalition Government seems intent on throwing young people onto the scrapheap, as it was happy to do in the 1980s when the Conservative Government pursued a programme of reducing inflation at all costs. At least here in Wales we can count on Labour to defend the interests of vulnerable young people against the deficit-obsessed UK coalition.

Bethan Jenkins: It would not be a lie to say that young people have been hit hardest by the recession. However, we should not be fooled into thinking that unemployment was okay under New Labour—it certainly was not. The new UK Government's plans to cut the Future Jobs fund and £515 million from the two-year jobseekers guarantee and the young person's guarantee could prove to be disastrous for young people in Wales. Being relatively young, I can empathise somewhat with what is happening at the moment with regard to student debts, top-up fees, rising house prices and the lack of jobs with which young people are faced. These are on levels not seen since the 1990s. Even 30-year-olds are losing their jobs, moving back in with their parents and having to face a demoralising future without many prospects. None of us should celebrate that.

I am very concerned about the rise in unemployment, especially as half of those unemployed are under 25. However, we should not place all the blame on the Welsh Assembly Government, because within the

arbennig o wir o safbwynt addysg a hyfforddiant i bobl ifanc. Fel y bu i natur y drafodaeth honno awgrymu, mae gan gronfeydd strwythurol Ewropeaidd ran fawr i'w chwarae wrth gyflwyno'r agenda hon. Mae cronfa gymdeithasol Ewrop yn bwysig o ran helpu pobl ifanc i mewn i gyflogaeth a lleihau cyfraddau anweithgarwch economaidd. Mae rhaglen gwella sgiliau arwain a rheoli uwch a gyhoeddwyd yn ddiweddar, fel y crybwyllais yn gynharach yn ystod cwestiynau i'r Prif Weinidog, yn enghraifft o hynny, a dyna pam yr wyf yn falch o'r hyn y mae Llywodraeth Cynulliad Cymru yn ei wneud i ymdrin â phla diweithdra ymhlith pobl ifanc. Er gwaethaf ei rhethreg a'r ffug-ddagrau a gollwyd ynghylch record Llafur, ymddengys bod Llywodraeth glymblaid y DU yn benderfynol o daflu pobl ifanc ar y domen, fel yr oedd yn fodlon gwneud yn y 1980au pan ddilynodd y Llywodraeth Geidwadol raglen o leihau chwyddiant waeth beth fo'r gost. O leiaf yma yng Nghymru gallwn ddibynnu ar Lafur i warchod buddiannau pobl ifanc fregus yn erbyn clymblaid y DU, sydd ag obsesiwn â'r diffyg.

Bethan Jenkins: Nid anwiredd fyddai dweud mai pobl ifanc sydd wedi eu taro galetaf gan y dirwasgiad. Fodd bynnag, ni ddylem gael ein twyllo i feddwl bod diweithdra yn dderbyniol dan Lafur Newydd—nid ydoedd, yn bendant. Gallai cynlluniau Llywodraeth newydd y DU i dorri cronfa Swyddi'r Dyfodol a'r £515 miliwn o'r warrant dwy flynedd i geiswyr swyddi a'r warrant i bobl ifanc fod yn drychinebus i bobl ifanc yng Nghymru. A minnau'n gymharol ifanc, gallaf gydymdeimlo i raddau â'r hyn sy'n digwydd ar hyn o bryd o safbwynt dyledion myfyrwyr, ffioedd atodol, y cynnydd mewn prisiau tai a'r diffyg swyddi sy'n wynebu pobl ifanc. Mae'r rhain ar lefelau nas gwelwyd ers y 1990au. Mae pobl 30 mlwydd oed, hyd yn oed, yn colli eu swyddi, yn symud yn ôl i fyw at eu rhieni ac yn gorfod wynebu dyfodol digalon heb lawer o obeithion. Ni ddylai'r un ohonom ddathlu hynny.

Rwyf yn bryderus iawn am y cynnydd mewn diweithdra, yn enwedig gan fod hanner y rhai sydd yn ddi-waith yn iau na 25 oed. Fodd bynnag, ni ddylem roi'r bai i gyd ar Lywodraeth Cynulliad Cymru, oherwydd o

confines of our legislative powers we are working hard in Wales on this issue. As has been mentioned, a lot more can be done, especially with regard to improving access to training providers in Wales, and especially for young people living independently. The Petitions Committee has received a petition on this very issue from Action for Children and Barnardo's. It focused on the need for more work-based learning that fits into the skills of local areas, so that people can find jobs that suit their needs on their doorstep, as opposed to having to travel long distances to find jobs, while they receive more in benefits quite often than they do from grants or qualification budgets.

We also need to focus on the individual in all of this. We have heard from young people who have given evidence to the committee that mentoring schemes are few and far between and that confidence in young people to find jobs, and the ability to garner that confidence to go forward and look for jobs in their areas, is something that is lacking. Perhaps that can be started from our educational institutions, where young people could receive more self-esteem and confidence lessons. It will not be easy, but one of the answers is, as others have said here today, that we need more indigenous places for people to work in Wales and not rely so much on big businesses that are moving by the day to other countries in the world.

I want to concentrate briefly on the link between welfare and work. In a report by the Institute of Public Policy Research, international experts have stated that, unless there are jobs for people to go to, welfare to work programmes will hit a brick wall and will be unable to support people back into work. It is all well and good for the new UK Government's sound bites to say that it wants to get people off benefits and that there are too many people sponging the system and need to go back to work. We need to ensure that they have the work to go back to. In my region, Linamar and TRW Automotive are closing; you have so many skilled jobs moving to Mexico and eastern Europe. How can we seriously say that changing the welfare system to get people back into work

few terfynau ein grymoedd deddfwriaethol rydym yn gweithio'n galed yng Nghymru ar y mater hwn. Fel y crybwyllwyd, gellir gwneud llawer mwy, yn enwedig o safbwynt gwella mynediad i ddarparwyr hyfforddiant yng Nghymru, ac yn enwedig i bobl ifanc sy'n byw'n annibynnol. Mae'r Pwyllgor Deisebau wedi cael deiseb ar yr union fater hwn gan Gweithredu dros Blant a Barnardo's. Roedd yn canolbwyntio ar yr angen am ragor o ddysgu seiliedig ar waith sy'n gweddu i sgiliau ardaloedd lleol, fel y gall pobl ganfod swyddi sy'n cyd-fynd â'u hanghenion ar garreg eu drws, yn hytrach na gorfod teithio pellteroedd hir i ganfod swyddi, tra'u bod yn derbyn mwy mewn budd-daliadau yn aml nag y maent o grantiau neu gyllidebau cymhwyso.

Mae angen inni ganolbwyntio hefyd ar yr unigolyn yng nghanol hyn oll. Rydym wedi clywed gan bobl ifanc sydd wedi rhoi tystiolaeth i'r pwyllgor fod cynlluniau mentora yn brin a bod diffyg hyder mewn pobl ifanc i ganfod swyddi, ynghyd â diffyg gallu i fagu'r hyder hwnnw i symud ymlaen i chwilio am swyddi yn eu hardaloedd. Efallai y gellir cychwyn hynny o'n sefydliadau addysgol, lle gallai pobl ifanc gael mwy o wersi hunan-barch a hyder. Ni fydd yn hawdd, ond un o'r atebion, fel y mae eraill wedi dweud yma heddiw, yw bod arnom angen mwy o leoedd cynhenid i bobl weithio ynddynt yng Nghymru a pheidio â dibynnu cymaint ar fusnesau mawr sy'n symud yn ddyddiol i wledydd eraill yn y byd.

Hoffwn ganolbwyntio'n fyr ar y cyswllt rhwng budd-daliadau a gwaith. Mewn adroddiad gan y Sefydliad Ymchwil Polisi Cyhoeddus, mae arbenigwyr rhyngwladol wedi datgan, oni bai fod yna swyddi i bobl fynd iddynt, y bydd rhaglenni o fudd-dal i waith yn cyrraedd maen tramgwydd ac yn methu â chefnogi pobl i fynd yn ôl i waith. Mae'n hawdd iawn i sloganau Llywodraeth newydd y DU ddweud bod arni eisiau cael pobl oddi ar fudd-daliadau a bod gormod o bobl yn byw ym mhoced y system a bod angen iddynt fynd yn ôl i waith. Mae angen inni sicrhau bod ganddynt y gwaith i fynd yn ôl iddo. Yn fy rhanbarth i, mae Linamar a TRW Automotive yn cau: mae gennyh gynifer o swyddi medrus yn symud i Fecsico a dwyrain Ewrop. Sut gallwn ddweud, mewn

is serious and viable when the work is not there for people to have? We need to look at European and trade union laws when we are thinking of moving forward in that regard. It is not something for this Assembly to discuss.

I will finish by emphasising youth engagement. There is probably an issue around how we define engagement, but the debate here today has lacked discussion on how we engage young people into deciding on their own futures. I get very frustrated that we preach here quite often about youth unemployment and issues, without considering what young people think. I know that we have organisations like Funky Dragon and effective youth fora in our communities, but I fail to see how they link up enough with what is happening in Government and in the National Assembly. I will be pushing forward for a more structured youth parliament for Wales for the remainder of my period as an AM in this Assembly term, because I feel passionately about young people. If they have worrying job prospects ahead, they should be able to have a voice about what is done with their futures.

Lynne Neagle: During the 1980s and early 1990s we learnt a painful lesson in Wales. If you fail to tackle unemployment among young people, you will leave a legacy of poverty, deprivation and neglect that will eat away at communities for generations. In the face of the most severe economic storm that we have seen for decades, Labour created the Future Jobs fund, precisely because we understood this harsh reality. We had seen the damage that was done in the communities that we represent, and we wanted to do everything that we could to avoid it happening again. Together, the Future Jobs fund and the job guarantee represented the most ambitious initiative to tackle youth unemployment that we have ever seen in this country. However, it was scrapped within days of the coalition taking office, as it scabbled to make its untimely and ideologically driven cuts. Thousands of life

difrif, fod newid y system les i gael pobl yn ôl i mewn i waith yn opsiwn o ddifrif ac yn bosibl pan nad yw'r gwaith yno i bobl ei gael? Mae angen inni edrych ar ddeddfau Ewropeaidd a deddfau undebau llafur pan ydym yn ystyried symud ymlaen o safbwynt hynny. Nid yw'n rhywbeth i'r Cynulliad hwn ei drafod.

Gorffennaf drwy bwysleisio ymgysylltu ag ieuenctid. Mae yna gwestiwn, mae'n siŵr ynghylch sut yr ydym yn diffinio ymgysylltu, ond yn y ddadl yn y fan yma heddiw cafwyd diffyg trafodaeth ynghylch sut yr ydym yn ymgysylltu â phobl ifanc er mwyn iddynt hwy benderfynu ar eu dyfodol eu hunain. Byddaf yn teimlo'n rhwystredig iawn ein bod yn pregethu yn eithaf aml yn y fan hon am ddiweithdra a materion eraill pobl ifanc, heb ystyried beth y mae pobl ifanc yn ei feddwl. Gwn fod gennym fudiadau megis y Ddraig Ffynti a fforymau ieuenctid effeithiol yn ein cymunedau, ond ni allaf weld sut maent yn cysylltu'n ddigonol â'r hyn sy'n digwydd yn y Llywodraeth ac yn y Cynulliad Cenedlaethol. Byddaf yn pwysu am senedd ieuenctid i Gymru â mwy o strwythur iddi am weddill fy nghyfnod fel AC yn y tymor Cynulliad hwn, oherwydd rwyf yn teimlo'n angerddol dros bobl ifanc. Os ydynt yn wynebu rhagolygon swyddi sydd yn peri gofid, dylent allu cael llais ynghylch yr hyn a wneir â'u dyfodol.

Lynne Neagle: Yn ystod y 1980au a dechrau'r 1990au fe ddysgom wers boenus yng Nghymru. Os nad ydych yn mynd i'r afael â diweithdra ymhlith pobl ifanc, byddwch yn gadael etifeddiaeth o dlodi, amddifadedd ac esgeulustod a fydd yn tanseilio cymunedau am genedlaethau. Yn wyneb y storm economaidd fwyaf enbyd a welsom ers degawdau, creodd Llafur gronfa Swyddi'r Dyfodol, yn benodol oherwydd ein bod yn deall y gwirionedd didostur hwn. Roeddem wedi gweld y niwed a wnaed yn y cymunedau yr ydym yn eu cynrychioli, ac roedd arnom eisiau gwneud popeth o fewn ein gallu i'w rwystro rhag digwydd eto. Ar y cyd, roedd cronfa Swyddi'r Dyfodol a'r warrant o swydd yn cynrychioli'r fenter fwyaf uchelgeisiol i fynd i'r afael â diweithdra ymhlith pobl ifanc yr ydym erioed wedi'i gweld yn y wlad hon. Fodd bynnag, cafwyd gwared arni o fewn dyddiau i'r glymblaid

chances were irreparably damaged with a single stroke of a pen.

I have seen the difference that the Future Jobs fund is making on the ground in Torfaen, at places like the Cwmbran centre for young people, which I visited recently. Thirteen young people there have just completed six-month paid work programmes, earning the minimum wage or more and working hard in a variety of roles from caretaking to administration, catering and IT. Along the way they have all completed informal qualifications, with many of them going on to study for NVQs. Five have since gone on to paid employment and a further five have gone on to further training. That is 10 people in just one organisation who are off benefits and are into work or training thanks to the Future Jobs fund. David Schofield, the manager of the centre described the fund as the best initiative that he has ever seen, and there has been similar success elsewhere in Torfaen. Melin Homes, a social landlord based in Pontypool, has taken on 33 young people since it started recruiting under the scheme, nine of whom have gone on to other paid jobs. Many of them formed part of a ground force team, sent out to complete gardening work and graffiti and litter removal at the homes of vulnerable and disabled residents. That is an example of young people working hard and making a real difference in their community thanks to the Future Jobs fund.

4.00 p.m.

I know that the Assembly Government will continue to do all it can to support young people back into work, and to pick up the pieces left by the UK Government, but there is simply no substitute for the experience, confidence and opportunity that paid work can provide. It costs just £6,500 to fund a Future Jobs fund placement for six months. In the longer term, the price of doing nothing will be far greater. You get that investment

ddechrau gweithredu, wrth iddi ymbalfalu i wneud ei thoriadau cynamserol sydd wedi'u gyrru gan ideoleg. Cafodd miloedd o gyfleoedd bywyd eu niweidio y tu hwnt i'w hadfer ag un trawriad ysgrifbin.

Rwyf wedi gweld y gwahaniaeth y mae cronfa Swyddi'r Dyfodol yn ei wneud ar lawr gwlad yn Nhorfaen, mewn lleoedd megis canolfan pobl ifanc Cwmbrân, yr ymwelais â hi'n ddiweddar. Mae 13 o bobl ifanc yno newydd gwblhau rhaglenni chwe mis o waith am dâl, gan ennill isafswm cyflog neu fwy a gweithio'n galed mewn amrywiaeth o swyddi gofawr adeilad i weinyddu, arlwyyo a TG. Wrth fynd yn eu blaenau mae pob un ohonynt wedi cwblhau cymwysterau anffurfiol, â llawer ohonynt yn mynd ymlaen i astudio ar gyfer cymwysterau NVQ. Ers hynny, mae pump ohonynt wedi mynd ymlaen i gyflogaeth am dâl a phump arall wedi mynd ymlaen i hyfforddiant pellach. Dyna 10 person mewn dim ond un sefydliad nad ydynt ar fudd-daliadau bellach ac sydd mewn gwaith neu hyfforddiant diolch i gronfa Swyddi'r Dyfodol. Bu i David Schofield, rheolwr y ganolfan, ddisgrifio'r gronfa fel y fenter orau a welodd erioed, a chafwyd llwyddiant tebyg mewn manau eraill yn Nhorfaen. Mae Melin Homes, landlord cymdeithasol sydd â'i ganolfan ym Mhont-y-pŵl, wedi derbyn 33 o bobl ifanc ers iddo ddechrau recriwtio dan y cynllun, ac mae naw ohonynt wedi mynd ymlaen i swyddi eraill am dâl. Roedd llawer ohonynt yn rhan o dîm 'Ground Force' oedd yn cael ei anfon allan i wneud gwaith garddio a chael gwared ar graffiti a sbwriel yng nghartrefi preswylwyr agored i niwed ac anabl. Dyna enghraifft o bobl ifanc yn gweithio'n galed ac yn gwneud gwir wahaniaeth yn eu cymuned diolch i gronfa Swyddi'r Dyfodol.

Gwn y bydd Llywodraeth y Cynulliad yn parhau i wneud popeth o fewn ei gallu i gefnogi pobl ifanc i ddychwelyd i waith, ac i godi'r darnau a adawyd gan Lywodraeth y DU, ond, yn syml, nid oes dim all gymryd lle y profiad, yr hyder a'r cyfle y gall gwaith am dâl ei roi. Dim ond £6,500 y mae'n ei gostio i ariannu lleoliad cronfa Swyddi'r Dyfodol am chwe mis. Yn y tymor hwy, bydd pris gwneud dim yn llawer mwy. Rydych yn cael

back tenfold and more if you offer someone hope and break the cycle of poverty and worklessness. If the Tories in Westminster are serious about getting people off benefits and into work, they need to learn that lesson fast.

The Minister for Children, Education and Lifelong Learning (Leighton Andrews):

Members throughout the Chamber have highlighted the challenges of youth unemployment. I welcome the tone of the contributions from the opposition spokespeople, even if I disagree with significant parts of what they had to say. A number of my colleagues have highlighted the challenge that we have in ensuring that every young person is given a genuine chance of a proper job, training or education. We know that the families and young people who need our help the most must be able to access a seamless, integrated and comprehensive programme of support that strengthens the family unit, supports children and young people to achieve better outcomes, and helps communities.

I understand the points made by David Melding about the fact that a number of agencies are engaged in the process. I think that Jenny Randerson made the same point. That is why we need, as I said in my opening remarks, a coherent route for young people into work, and it is why we need the joint employment delivery board between the Assembly Government and the Department for Work and Pensions to carry on. I am glad, as I said, that the UK Government has endorsed that.

The driving force for us has always been the needs of individual families, children and young people. Our work straddles devolved and non-devolved areas, which is why we have worked alongside the DWP. We have a number of programmes of support, as I mentioned, from the earliest years, with Flying Start, Cymorth, the foundation phase, and the new Families First programme that is being developed. We have the investment that we are making now in basic skills. I agree with David Melding about the importance of those through the national literacy programme. He also mentioned the difficulties of transition from primary to

y buddsoddiad hwnnw yn ei ôl ar ei ddegfed a mwy os ydych yn cynnig gobaith i rywun ac yn torri cylch tlodi a segurddod. Os yw'r Toriaid yn San Steffan o ddifrif am gael pobl oddi ar fudd-daliadau ac i mewn i waith, mae angen iddynt ddysgu'r wers honno'n gyflym.

Y Gweinidog dros Blant, Addysg a Dysgu Gydol Oes (Leighton Andrews):

Mae Aelodau ledled y Siambr wedi tynnu sylw at heriau diweithdra ymhlith pobl ifanc. Rwyf yn croesawu tôn y cyfraniadau gan lefarwyr y gwrthbleidiau, hyd yn oed os wyf yn anghytuno â rhannau sylweddol o'r hyn yr oedd ganddynt i'w ddweud. Mae nifer o'm cyd-Aelodau wedi tynnu sylw at yr her sydd gennym i sicrhau bod pob person ifanc yn cael cyfle gwirioneddol o swydd, hyfforddiant neu addysg go iawn. Gwyddom fod yn rhaid i'r teuluoedd a'r bobl ifanc y mae arnynt angen ein cymorth fwyaf allu manteisio ar raglen ddi-dor, integredig a chynhwysfawr o gefnogaeth sy'n cryfhau'r uned deuluol, yn cefnogi plant a phobl ifanc i gael gwell canlyniadau, ac yn helpu cymunedau.

Rwyf yn deall y pwyntiau a wnaed gan David Melding ynghylch y ffaith fod nifer o asiantaethau yn ymwneud â'r broses. Credaf i Jenny Randerson wneud yr un pwynt. Dyna pam mae arnom angen, fel y dywedais yn fy sylwadau agoriadol, llwybr amlwg i bobl ifanc i mewn i waith, a dyna pam mae arnom angen i'r cyd-fwrdd cyflenwi rhaglenni cyflogaeth rhwng Llywodraeth y Cynulliad a'r Adran Gwaith a Phensiynau barhau. Rwyf yn falch, fel y dywedais, fod Llywodraeth y DU wedi cadarnhau hynny.

Y sbardun i ni, bob amser, fu anghenion teuluoedd, plant a phobl ifanc unigol. Mae ein gwaith yn pontio meysydd datganoledig a rhai nad ydynt wedi'u datganoli, a dyna pam rydym wedi gweithio ochr yn ochr â'r Adran Gwaith a Phensiynau. Mae gennym nifer o raglenni cymorth, fel y crybwyllais, o'r blynyddoedd cynharaf, gyda Dechrau'n Deg, Cymorth, y cyfnod sylfaen, a'r rhaglen Teuluoedd yn Gyntaf newydd sy'n cael ei datblygu. Mae gennym y buddsoddiad yr ydym yn ei wneud yn awr mewn sgiliau sylfaenol. Rwyf yn cytuno gyda David Melding ynghylch pwysigrwydd y rheini drwy'r rhaglen llythrennedd genedlaethol.

secondary education. One other new initiative that I can mention today is that we are looking at pioneering the learning coaches programme for 11 to 13-year-olds. It has been an integral part of our work for 14 to 19-year-olds, but we think that there are particular challenges in the transition from primary to secondary education. We have given support in the past, and we think that this may be one way through those challenges. It is because of the challenges, which are both long term and short term, that I created an internal, cross-departmental review to look at all of the triggers that affect young people and keep them out of work. We are supporting many schemes, and Jeff Cuthbert also rightly highlighted the schemes that are being supported from European funding.

I take seriously the comments made by my colleagues about the benefits that the Future Jobs fund has brought to their constituencies. Val Lloyd spoke about the benefits of the scheme operating in her part of Swansea. I will be joining Ann Jones in Rhyl to meet Rhyl City Strategy again; I have met it several times in the past to see the benefits that have been brought about there. Lynne Neagle mentioned the benefits that have been brought to young people in Cwmbran and Pontypool through the Future Jobs fund. Jeff Cuthbert referred to benefits in Caerphilly, and Bethan Jenkins referred to the benefits in her region and mentioned also the issues around welfare to work for vulnerable young people. I look forward to coming to the Petitions Committee in November to discuss those issues.

I was, therefore, disappointed that the area where I disagreed with the opposition was when David Melding talked down the Future Jobs programme, not least because, ironically enough, as I think Val Lloyd pointed out, his Prime Minister has said that it is a good scheme. The Liberal Democrats have also talked it down, yet their spokesperson before the election was talking, not of cutting investment in the programme, but of keeping it. So, I think that the contribution of the opposition to tackling youth unemployment appears to be: 'We have cut the one fund that

Crybwyllodd hefyd anawsterau pontio o addysg gynradd i uwchradd. Un fenter newydd arall y gallaf ei chrybwyll heddiw yw ein bod yn ystyried arloesi â'r rhaglen anogwyr dysgu i blant rhwng 11 a 13 oed. Bu'n rhan annatod o'n gwaith ar gyfer pobl ifanc rhwng 14 ac 19 oed, ond credwn fod heriau penodol yn y pontio o addysg gynradd i addysg uwchradd. Rydym wedi rhoi cefnogaeth yn y gorffennol, a chredwn y gallai hon fod yn un ffordd i oresgyn yr heriau hynny. Oherwydd yr heriau hyn, sy'n rhai tymor hir a tymor byr, y creais adolygiad mewnol, trawsadrannol, i edrych ar yr holl sbardunau sy'n effeithio ar bobl ifanc ac yn eu cadw allan o waith. Rydym yn cefnogi llawer o gynlluniau, ac roedd Jeff Cuthbert hefyd yn iawn i dynnu sylw at y cynlluniau sy'n cael eu cefnogi gan gyllid Ewropeaidd.

Rwyf yn cymryd o ddifrif y sylwadau a wnaed gan fy nghyd-Aelodau ynghylch y manteision y mae cronfa Swyddi'r Dyfodol wedi esgor arnynt yn eu hetholaethau. Siaradodd Val Lloyd am fanteision y cynllun sydd ar waith yn ei rhan hi o Abertawe. Byddaf yn ymuno ag Ann Jones yn y Rhyl i gwrrd â Strategaeth Dinas y Rhyl unwaith eto; rwyf wedi cwrdd â hi sawl gwaith yn y gorffennol i weld y manteision yr esgorwyd arnynt yno. Soniodd Lynne Neagle am y manteision y daethpwyd â hwy i bobl ifanc yng Nghwibrân a Phont-y-pŵl drwy gronfa Swyddi'r Dyfodol. Cyfeiriodd Jeff Cuthbert at fanteision yng Nghaerffili, a chyfeiriodd Bethan Jenkins at y manteision yn ei rhanbarth hi, gan sôn hefyd am y materion yn ymwneud â budd-dal i waith i bobl ifanc fregus. Edrychaf ymlaen at ddod i'r Pwyllgor Deisebau ym mis Tachwedd i drafod y materion hynny.

Roeddwn, felly, yn siomedig mai'r maes yr oeddwn yn anghytuno â'r gwrthbleidiau yn ei gylch oedd pan feirniadodd David Melding raglen Swyddi'r Dyfodol, nid yn lleiaf oherwydd, yn ddigon eironig, fel y nododd Val Lloyd, fe gredaf, mae ei Brif Weinidog wedi dweud ei fod yn gynllun da. Mae'r Democratiaid Rhyddfrydol wedi ei feirniadu hefyd, ond roedd eu llfarydd cyn yr etholiad yn sôn, nid am dorri'r buddsoddiad yn y rhaglen, ond am ei gadw. Felly, rwyf yn meddwl ei bod yn ymddangos mai cyfraniad y gwrthbleidiau i fynd i'r afael â diweithdra

is working and delivering at the moment, and you can wait and see what we are going to put in its place'. I do not think that a policy of wait and see is good enough. We are serious about the investment that we are putting in to help young people into education, employment and training. We are trying to tackle this in the long term and the short term. We will work constructively with the Department for Work and Pensions in delivering schemes in the future, but we are anxious about the futures of those young people who will no longer have access to the Future Jobs fund. I have met many young people on that scheme who have gone on to get jobs in a number of different areas. I have met them in Valleys communities; there are real benefits. I am glad that the DWP is prepared to learn from the success of schemes such as JobMatch, which we have run in conjunction with the DWP in the Heads of the Valleys area. JobMatch is keeping 55 per cent of the people involved in jobs after a year; that is a good rate compared with all of the other schemes that are out there. We will continue to support young people, and I hope that there will be some replacement for the Future Jobs fund in future.

ymhlith pobl ifanc yw: 'Rydym wedi torri'r un gronfa sy'n gweithio ac yn cyflawni ar hyn o bryd, a chewch aros i weld beth y byddwn yn ei roi yn ei lle'. Ni chredaf fod polisi o aros i weld yn ddigon da. Rydym o ddifrif ynghylch y buddsoddiad yr ydym yn ei wneud i helpu pobl ifanc i mewn i addysg, cyflogaeth a hyfforddiant. Rydym yn ceisio mynd i'r afael â hyn yn y tymor hir a'r tymor byr. Byddwn yn gweithio'n adeiladol gyda'r Adran Gwaith a Phensiynau i ddarparu cynlluniau yn y dyfodol, ond rydym yn bryderus ynghylch dyfodol y bobl ifanc hynny na fyddant yn gallu manteisio mwyach ar gronfa Swyddi'r Dyfodol. Rwyf wedi cwrdd â llawer o bobl ifanc ar y cynllun hwnnw sydd wedi symud ymlaen i gael swyddi mewn nifer o wahanol feysydd. Rwyf wedi cwrdd â hwy yng nghymunedau'r Cymoedd; ceir manteision gwirioneddol. Rwyf yn falch fod yr Adran Gwaith a Phensiynau yn barod i ddysgu o lwyddiant cynlluniau megis JobMatch, yr ydym wedi'i redeg ar y cyd â'r Adran Gwaith a Phensiynau yn ardal Blaenau'r Cymoedd. Mae JobMatch yn cadw 55 y cant o'r bobl sy'n ymwneud â'r cynllun mewn swyddi ar ôl blwyddyn; mae honno'n gyfradd dda o'i chymharu â'r holl gynlluniau eraill sydd ar gael. Byddwn yn parhau i gefnogi pobl ifanc, a gobeithiaf y bydd rhywbeth yn dod i gymryd lle cronfa Swyddi'r Dyfodol yn y dyfodol.

The Temporary Deputy Presiding Officer: The proposal is to agree amendment 1. Does any Member object? I see that there is objection. I will, therefore, defer all the votes on this item until voting time.

Y Dirprwy Lywydd Dros Dro: Y cynnig yw cytuno ar welliant 1. A oes unrhyw Aelod yn gwrthwynebu? Gwelaf fod gwrthwynebiad. Rwyf, felly, am ohirio'r holl bleidleisiau ar yr eitem hon tan y cyfnod pleidleisio.

Gohiriwyd y pleidleisiau tan y cyfnod pleidleisio.

Votes deferred until voting time.

Arloesedd ac Ymchwil a Datblygu Innovation and Research and Development

The Temporary Deputy Presiding Officer: The Presiding Officer has selected amendments 1 and 2 in the name of Nick Ramsay and amendments 3 and 4 in the name of Peter Black.

Y Dirprwy Lywydd Dros Dro: Mae'r Llywydd wedi dethol gwelliannau 1 a 2 yn enw Nick Ramsay a gwelliannau 3 a 4 yn enw Peter Black.

NDM4544 Jane Hutt

NDM4544 Jane Hutt

Cynnig bod Cynulliad Cenedlaethol Cymru:

To propose that the National Assembly for Wales:

Yn croesawu'r camau y mae Llywodraeth Cynulliad Cymru wedi'u cymryd i annog ymchwil a datblygu o safon fyd-eang, i adeiladu ar yr arbenigedd o fewn prifysgolion a busnesau Cymru, ac i ysgogi arloesedd yng Nghymru.

Welcomes the steps taken by the Welsh Assembly Government to encourage world-class research and development, to build upon the expertise within Welsh universities and business, and to stimulate innovation in Wales.

The Deputy Minister for Science, Innovation and Skills (Lesley Griffiths): I move the motion.

Y Dirprwy Weinidog dros Wyddoniaeth, Arloesi a Sgiliau (Lesley Griffiths): Cynigiau y cynnig.

I would like to start this debate by defining our terms. What is innovation and research and development, and why do they matter? Innovation is the successful exploitation of ideas, creating new products, services or ways of working. It depends on research and development, which is the process of discovering and applying knowledge. Some innovations are generated by businesses, while others arise in universities or from collaboration between the two. Innovations can be big and dramatic, bringing a new invention to the market, or even creating an entirely new industry, or they can be incremental, making small improvements to existing products and services.

Hoffwn ddechrau'r ddatl hon trwy ddiffinio ein termau. Beth yw arloesedd ac ymchwil a datblygu, a pham maent yn bwysig? Arloesedd yw manteisio ar syniadau yn llwyddiannus, gan greu cynnyrch neu wasanaethau newydd neu ffyrdd newydd o weithio. Mae'n dibynnu ar ymchwil a datblygu, sef y broses o ganfod a defnyddio gwybodaeth. Mae rhai syniadau arloesol yn cael eu creu gan fusnesau, tra bod eraill yn codi mewn prifysgolion neu yn sgîl cydweithredu rhwng y ddau. Gall syniadau arloesol fod yn fawr ac yn ddramatig, gan ddod â dyfais newydd i'r farchnad, neu hyd yn oed greu diwydiant cwbl newydd, neu gallant fod yn gynyddol, gan wneud gwelliannau bychain i gynnyrch a nwyddau sy'n bodoli eisoes.

In 'Economic Renewal: a new direction' we said that our role in increasing the level of research and development and innovation in Wales will focus on developing the infrastructure that will enable them to flourish. Key themes for us include supporting the expertise that already exists in Welsh universities and businesses, developing UK and global recognition of Welsh research and encouraging businesses to invest in research and development and to harness the commercial opportunities arising from innovation. We also want to promote Wales as a place where knowledge-based businesses can grow, tackle the barriers to investment in research and development and innovation, promote partnerships within academia and business and help companies in Wales to develop their capacity to innovate.

Yn 'Adnewyddu'r Economi: cyfeiriad newydd' dywedasom y bydd ein swyddogaeth o ran cynyddu lefel yr ymchwil a'r datblygu a'r arloesedd yng Nghymru yn canolbwyntio ar ddatblygu'r seilwaith a fydd yn galluogi iddynt ffynnu. Ymhlith y themâu allweddol i ni mae cefnogi'r arbenigedd sy'n bodoli eisoes ym mhrifysgolion a busnesau Cymru, datblygu cydnabyddiaeth o ymchwil Cymreig yn y DU ac yn fyd-eang ac annog busnesau i fuddsoddi mewn ymchwil a datblygu ac i harneisio'r cyfleoedd masnachol sy'n codi yn sgîl arloesedd. Mae arnom hefyd eisiau hyrwyddo Cymru fel man lle gall busnesau sy'n seiliedig ar wybodaeth dyfu, mynd i'r afael â'r rhwystrau i fuddsoddi mewn ymchwil a datblygu ac arloesedd, hyrwyddo partneriaethau o fewn y byd academiaidd a busnes a helpu cwmnïau yng Nghymru i ddatblygu eu gallu i arloesi.

Innovation matters because it is a key source of productivity growth. Higher productivity means higher profits for businesses, higher wages for workers and better public services for us all. Over the longer term, a country's ability to improve its standards of living depends almost entirely on its ability to raise productivity. As global competition intensifies and new technologies emerge, there will be increasing rewards from innovation. Countries at the forefront of research and innovation will be well placed to develop the highly skilled and high-value-added industries of the future.

Government has an important role to play in fostering innovation. Firms are unlikely to invest in the kind of pure research that does not seem to offer an immediate payback. Neither does the private sector have an incentive to invest in knowledge that will be made publicly available, as the financial returns will leak out to competitors. The economic evidence confirms that public investment in research and development adds to, rather than crowds out, private spending.

How does Wales perform on research and innovation? If we use the most common indicator, which is spending on research and development, the picture could be better. Wales accounts for around 2 per cent of total expenditure on research and development in the UK, well short of the 4.5 per cent that we might expect based on our share of the UK population. This pattern is partly a consequence of the structure of our economy. Although we have relatively high proportions of employment in research-and-development-intensive sectors, such as chemicals and aerospace, we have fewer employees undertaking research and development in these industries, probably because we have few corporate headquarters or private-sector research facilities. However, I am confident that the actions that we are taking through the economic renewal programme—making Wales a more attractive place in which to do business, investing in our infrastructure and our skills base and targeting our business support in key sectors—will improve this

Mae arloesedd yn bwysig oherwydd ei fod yn ffynhonnell allweddol o dwf cynhyrchiant. Mae cynhyrchiant uwch yn golygu elw uwch i fusnesau, cyflogau uwch i weithwyr a gwell gwasanaethau cyhoeddus i ni gyd. Dros y tymor hwy, mae gallu gwlad i wella ei safonau byw yn dibynnu bron yn gyfan gwbl ar ei gallu i gynyddu cynhyrchiant. Wrth i gystadleuaeth fyd-eang ddwysáu ac wrth i dechnolegau newydd ymddangos, bydd budd cynyddol i'w gael o arloesi. Bydd gwledydd sy'n arwain y gad ym maes ymchwil ac arloesedd mewn sefyllfa dda i ddatblygu diwydiannau'r dyfodol, sef rhai tra medrus a rhai sy'n ychwanegu gwerth sylweddol.

Mae gan y Llywodraeth ran bwysig i'w chwarae o safbwynt meithrin arloesedd. Mae cwmnïau yn annhebygol o fuddsoddi yn y math o ymchwil bur nad yw'n ymddangos fel petai'n cynnig ad-daliad yn syth. Yn yr un modd, nid oes gan y sector preifat gymhelliad i fuddsoddi mewn gwybodaeth a fydd yn cael ei darparu yn gyhoeddus, gan y bydd yr enillion ariannol yn cael eu colli i gystadleuwyr. Mae'r dystiolaeth economaidd yn cadarnhau bod buddsoddiad cyhoeddus mewn ymchwil a datblygu yn ychwanegu at, yn hytrach na chymryd lle, gwariant preifat.

Sut mae Cymru'n perfformio o ran ymchwil ac arloesedd? Os defnyddiwn y dangosydd mwyaf cyffredin, sef y gwariant ar ymchwil a datblygu, gallai'r darlun fod yn well. Mae gan Gymru tua 2 y cant o gyfanswm y gwariant ar ymchwil a datblygu yn y DU, sy'n llawer is na'r 4.5 y cant y gallem ei ddisgwyl ar sail ein cyfran o boblogaeth y DU. Mae'r patrwm hwn yn rhannol o ganlyniad i strwythur ein heconomi. Er bod gennym gyfrannau cymharol uchel o gyflogaeth mewn sectorau lle ceir llawer o ymchwil a datblygu, megis cemegau ac awyrofod, mae gennym lai o weithwyr yn gwneud gwaith ymchwil a datblygu yn y diwydiannau hyn, a hynny mae'n debyg oherwydd mai ychydig o bencadlysoedd corfforaethol neu gyfleusterau ymchwil sector preifat sydd gennym. Fodd bynnag, rwyf yn hyderus y bydd y camau yr ydym yn eu cymryd drwy gyfrwng rhaglen adnewyddu'r economi—gan wneud Cymru yn lle mwy deniadol i wneud busnes ynddo, buddsoddi yn ein seilwaith a'n sylfaen sgiliau

picture. The 2009 UK innovation survey already gives us reason for optimism. It found that 58 per cent of businesses in Wales are innovation active. They are introducing new and improved products or services and are spending on research and development, training or new capital equipment. Wales is ranked sixth among the 12 regions of the UK in the survey.

4.10 p.m.

Whereas businesses in Wales take a lead on innovation, the higher education sector dominates the Welsh research and development scene. I am pleased to say that, in many respects, Welsh universities are punching above their weight. Wales represents about 5 per cent of the UK higher education sector, but the most recent figures show that we account for more than 5 per cent of collaborative research funding from projects involving public funding and funding from business, more than 5 per cent of formal spin-off and staff start-up companies formed in 2008 and 2009, and a higher share of the cumulative portfolio of active patents than most English regions. However, the recent research and development review panel that I chaired concluded that, despite pockets of world-class research excellence, Welsh universities' share of research council income was 3.4 per cent in 2008, lower than our target of 4.5 per cent.

The seven research councils invest around £3 billion in research annually. This is the biggest single source of public sector support for research and development. Successful bids for research council funding usually come from strong collaborations and successful networks, and far less frequently from single institutions. Our universities must recognise this. Excellent research ideas are simply not enough. Universities in Wales need to work together and submit larger collaborative high-quality bids in our areas of research excellence. They need to ensure that they are working with the best, wherever that expertise is located—whether in Wales, across the UK or beyond. Welsh researchers and institutions need to work together more

a thargeddu ein cefnogaeth i fusnes mewn sectorau allweddol—yn gwella'r darlun hwn. Mae arolwg arloesedd y DU 2009 eisoes yn rhoi rheswm inni fod yn obeithiol. Canfu fod 58 y cant o fusnesau yng Nghymru yn weithgar o safbwynt arloesedd. Maent yn cyflwyno cynnyrch neu wasanaethau newydd a gwell ac yn gwario ar ymchwil a datblygu, hyfforddiant neu offer cyfalaf newydd. Daw Cymru yn chweched ymhlith 12 rhanbarth y DU yn yr arolwg.

Tra bod busnesau yng Nghymru yn arwain ar arloesedd, mae'r sector addysg uwch yn rheoli'r maes ymchwil a datblygu yng Nghymru. Rwyf yn falch o ddweud, ar sawl ystyr, fod prifysgolion Cymru yn taro'n uwch na'u pwysau. Mae Cymru'n cynrychioli tua 5 y cant o sector addysg uwch y DU, ond dengys y ffigurau diweddaraf ein bod yn denu mwy na 5 y cant o gyllid ymchwil cydweithredol o brosiectau sy'n cynnwys cyllid cyhoeddus a nawdd gan fusnesau, mwy na 5 y cant o'r cwmnïau deillio ffurfiol a'r cwmnïau newydd a gychwynwyd gan staff a gafodd eu creu yn 2008 a 2009, a chyfran uwch o'r portffolio cronol o batentau sy'n weithgar na'r rhan fwyaf o ranbarthau Lloegr. Fodd bynnag, daeth y panel adolygu ymchwil a datblygu a gadeiriaais yn ddiweddar i'r casgliad, er gwaethaf pocedi o ragoriaeth ymchwil o ansawdd byd-eang, fod cyfran prifysgolion Cymru o incwm cynghorau ymchwil yn 3.4 y cant yn 2008, a oedd yn is na'n targed o 4.5 y cant.

Mae'r saith cyngor ymchwil yn buddsoddi tua £3 biliwn mewn ymchwil bob blwyddyn. Dyma'r ffynhonnell unigol fwyaf o gefnogaeth sector cyhoeddus ar gyfer ymchwil a datblygu. Daw ceisiadau llwyddiannus ar gyfer nawdd cynghorau ymchwil fel arfer o brosiectau cydweithredol cryf a rhwydweithiau llwyddiannus, ac yn llawer llai aml o sefydliadau unigol. Rhaid i'n prifysgolion gydnabod hyn. Yn syml, nid yw syniadau ymchwil rhagorol yn ddigon. Mae angen i brifysgolion yng Nghymru weithio gyda'i gilydd a chyflwyno ceisiadau cydweithredol mwy o ansawdd uchel yn ein meysydd o ragoriaeth ymchwil. Mae angen iddynt sicrhau eu bod yn gweithio gyda'r goreuon, lle bynnag y mae'r arbenigedd

effectively or risk losing a critical source of income.

We have some excellent examples of strong partnerships. There is the pan-Wales high-performance computing initiative, a multi-million pound scheme to build a state-of-the-art computer facility shared between Cardiff, Swansea, Aberystwyth, Bangor and Glamorgan universities. The Wales Institute of Cognitive Neuroscience combines the psychology faculties at Bangor, Cardiff and Swansea universities. The Wales Institute of Social and Economic Research, Data and Methods is an ambitious interdisciplinary social science research centre, drawing on expertise at Cardiff, Swansea, Aberystwyth, Bangor and Glamorgan universities. The Low Carbon Research Institute brings together the diverse range of energy research in the architecture, chemistry, engineering and environmental science departments at Cardiff, Glamorgan, Swansea, Bangor and Aberystwyth universities. We hope that the institute will be recognised internationally for its research and its contribution to the energy policy debate. The Institute of Biological, Environmental and Rural Sciences is a world-class research collaboration based at Aberystwyth University.

Collaboration across the UK and beyond is also a key factor. I am keen to see more initiatives, such as the Severnside Alliance for Translational Research, which was created by Cardiff and Bristol universities in 2009 to combine their efforts in this field. It helps turn early-stage innovations into new health products and provides a focal point for both universities' relationships with external partners, such as pharmaceutical companies. This kind of joint working is the future of research and development in Wales. However, partnerships such as these are only one part of our broader agenda for encouraging research and development and innovation.

hwnnw wedi'i leoli—boed yng Nghymru, ar draws y DU neu y tu hwnt i hynny. Mae angen i ymchwilwyr a sefydliadau Cymru weithio gyda'i gilydd yn fwy effeithiol neu beryglu colli ffynhonnell incwm hollbwysig.

Mae gennym rai enghreifftiau rhagorol o bartneriaethau cryf. Ceir menter gyfrifiadura perfformiad uchel Cymru gyfan, cynllun gwerth sawl miliwn o bunnoedd i adeiladu cyfleuster cyfrifiaduron o'r radd flaenaf i'w rannu rhwng prifysgolion Caerdydd, Abertawe, Aberystwyth, Bangor a Morgannwg. Mae Sefydliad Niwrowyddoniaeth Wybyddol Cymru yn cyfuno'r cyfadrannau seicoleg ym mhrifysgolion Bangor, Caerdydd ac Abertawe. Mae Sefydliad Ymchwil, Data a Methodoleg Gymdeithasol ac Economaidd Cymru yn ganolfan ymchwil gwyddorau cymdeithasol ryngddisgyblaethol uchelgeisiol, yn manteisio ar arbenigedd ym mhrifysgolion Caerdydd, Abertawe, Aberystwyth, Bangor a Morgannwg. Mae'r Sefydliad Ymchwil Carbon Isel yn dwyn ynghyd yr amrywiaeth eang o ymchwil ynni yn yr adrannau pensaernïaeth, cemeg, peirianeg a gwyddor yr amgylchedd ym mhrifysgolion Caerdydd, Morgannwg, Abertawe, Bangor ac Aberystwyth. Gobeithiwn y bydd y sefydliad yn cael ei gydnabod yn rhyngwladol am ei ymchwil a'i gyfraniad i'r drafodaeth ar bolisi ynni. Mae Sefydliad y Gwyddorau Biolegol, Amgylcheddol a Gwledig yn fenter ymchwil gydweithredol o safon fyd-eang sydd wedi'i lleoli ym Mhrifysgol Aberystwyth.

Mae cydweithredu ar draws y DU a'r tu hwnt hefyd yn ffactor allweddol. Rwyf yn awyddus i weld mwy o fentrau megis Cynghrair Glannau Hafren ar gyfer Ymchwil Drosiadol, a grëwyd gan brifysgolion Caerdydd a Bryste yn 2009 i gyfuno eu hymdrechion yn y maes hwn. Mae'n cynorthwyo i droi dyfeisiau sydd ar gam cynnar yn eu datblygiad yn gynnrych iechyd newydd ac yn darparu canolbwynt ar gyfer perthynas y ddwy brifysgol â phartneriaid allanol, megis cwmnïau fferyllol. Y math hwn o weithio ar y cyd yw dyfodol ymchwil a datblygu yng Nghymru. Fodd bynnag, dim ond un rhan yw partneriaethau fel hyn o'n hagenda ehangach ar gyfer annog ymchwil a datblygu ac arloesedd.

The review panel that I chaired highlighted the benefits that will accrue to the Welsh economy if we can win more external research and development income and encourage greater business investment in research and development. The Department for the Economy and Transport delivered the £50 million Academic Expertise for Business programme, which aims to stimulate innovation and collaboration between higher education, further education and business. There was a good example of how this programme contributes to the Welsh economy just two weeks ago, when the First Minister opened medialab at the University of Glamorgan's Atrium campus. Medialab provides entrepreneurs, designers and researchers with facilities to create new digital media content and applications, developing graduate talent and working with leading media companies.

However, we need to go further. The actions we are taking through the research and development review panel and the 'For Our Future' strategy include continuing to support specialist facilities, such as the Institute of Life Science in Swansea and the PET Imaging Centre in Cardiff to spur the growth of knowledge-based businesses, working with HEFCW and universities directly to encourage Welsh institutions to focus on their areas of research excellence and to collaborate locally, regionally, nationally and internationally, as outlined in the 'For Our Future' agenda, which my colleague, Leighton Andrews, the Minister for Children, Education and Lifelong Learning, is driving forward.

We need to look at the options for developing the postgraduate community in Wales, with part time and full-time options of direct relevance to the economy, and try to interest more young people in studying science, technology, engineering and maths. In order to develop Wales's potential for future economic growth, it is vital that we have a continual pipeline of graduates in these subjects. We know that science leads to innovation. The national science academy

Bu i'r panel adolygu a gadeiriais dynnu sylw at y manteision a fydd yn deillio i economi Cymru os gallwn ennill rhagor o incwm ymchwil a datblygu allanol ac annog mwy o fuddsoddiad gan fusnesau mewn ymchwil a datblygu. Cyflwynodd Adran yr Economi a Thrafnidiaeth y rhaglen Arbenigedd Academaidd i Fusnesau gwerth £50 miliwn, sydd â'r nod o ysgogi arloesedd a chydweithredu rhwng addysg uwch, addysg bellach a busnes. Cafwyd enghraifft dda o sut mae'r rhaglen hon yn cyfrannu at economi Cymru bythefnos yn ôl, pan agorodd y Prif Weinidog medialab yng nghampws Atrium Prifysgol Morgannwg. Mae medialab yn darparu cyfleusterau i entrepreneuriaid, dylunwyr ac ymchwilwyr greu cynnwys a rhaglenni newydd ar gyfer y cyfryngau digidol, gan ddatblygu talent graddedigion a gweithio gyda chwmnïau blaenllaw yn y cyfryngau.

Fodd bynnag, mae angen inni fynd ymhellach. Mae'r camau yr ydym yn eu cymryd yn awr drwy gyfrwng y panel adolygu ymchwil a datblygu a'r strategaeth 'Er Mwyn ein Dyfodol' yn cynnwys parhau i gefnogi cyfleusterau arbenigol, megis y Sefydliad Gwyddor Bywyd yn Abertawe a'r Ganolfan Ddelweddu PET yng Nghaerdydd i sbarduno twf busnesau sy'n seiliedig ar wybodaeth, gan weithio gyda HEFCW a phrifysgolion yn uniongyrchol i annog sefydliadau Cymru i ganolbwyntio ar eu meysydd o arbenigedd ymchwil ac i gydweithredu yn lleol, yn rhanbarthol, yn genedlaethol ac yn rhyngwladol, fel yr amlinellwyd yn yr agenda 'Er Mwyn ein Dyfodol', sy'n cael ei gyrru ymlaen gan fy nghyd-Aelod, Leighton Andrews, y Gweinidog dros Blant, Addysg a Dysgu Gydol Oes.

Mae angen inni edrych ar yr opsiynau ar gyfer datblygu y gymuned uwchraddedig yng Nghymru, gydag opsiynau rhan-amser a llawn-amser sydd yn uniongyrchol berthnasol i'r economi, a cheisio diddori mwy o bobl ifanc mewn astudio gwyddoniaeth, technoleg, peirianeg a mathemateg. Er mwyn datblygu potensial Cymru ar gyfer twf economaidd yn y dyfodol, mae'n hanfodol fod gennym lif parhaus o raddedigion yn y pynciau hyn. Gwyddom fod gwyddoniaeth yn arwain at

will play a critical role in this.

From 2011-12, the new funding arrangements currently being considered by HEFCW will focus support more strongly on research areas of scale, excellence and national priority. I hope that Members will support the measures that we have announced in the economic renewal programme and the 'For Our Future' strategy for higher education. I truly believe that the steps that we are taking will help to create an environment where research and innovation can flourish, and where they make a powerful contribution to the prosperity and confidence of Wales.

Gwelliant 1 Nick Ramsay

Ychwanegu pwynt newydd ar ddiwedd y cynnig:

Yn nodi bod y genhedlaeth o arloesi newydd yn gofyn am ymchwil academaidd sylfaenol sy'n canolbwyntio ar fantais economaidd hirdymor bosibl yn hytrach na gwerth masnachol tymor byr.

Gwelliant 2 Nick Ramsay

Ychwanegu pwynt newydd ar ddiwedd y cynnig:

Yn cydnabod yr angen i harneisio pŵer dylunio i arloesi mewn diwydiant, gwasanaethau a chymdeithas.

David Melding: I move amendments 1 and 2.

I welcome this debate and the contribution of the Deputy Minister for Innovation, Science and Skills who I thought made a fairly candid assessment of our position. While we share the ambition to go forward and do a lot better in terms of our performance in innovation, research and development, we must now examine whether the key strategies are in place and that we can monitor those strategies and carry them forward into action.

As Lesley said, the performance is not great

arloesedd. Bydd yr academi wyddoniaeth genedlaethol yn chwarae rhan hollbwysig yn hyn.

O 2011–12, bydd y trefniadau cyllido newydd sy'n cael eu hystyried ar hyn o bryd gan HEFCW yn canolbwyntio'r gefnogaeth yn gryfach ar feysydd ymchwil yn ôl graddfa, rhagoriaeth a blaenoriaeth genedlaethol. Gobeithiaf y bydd yr Aelodau yn cefnogi'r mesurau yr ydym wedi'u cyhoeddi yn rhaglen adnewyddu'r economi a strategaeth 'Er Mwyn ein Dyfodol' ar gyfer addysg uwch. Rwyf yn credu'n wirioneddol y bydd y camau yr ydym yn eu cymryd yn cynorthwyo i greu amgylchedd lle gall ymchwil ac arloesi ffynnu, a lle maent yn gwneud cyfraniad pwerus i ffyniant a hyder Cymru.

Amendment 1 Nick Ramsay

Add new point at end of motion:

Notes that the generation of new innovations requires basic academic research focusing on potential long term economic advantage rather than short term commercial value.

Amendment 2 Nick Ramsay

Add new point at end of motion:

Recognises the need to harness the power of design for innovation in industry, services and society.

David Melding: Cynigiau welliannau 1 a 2.

Croesawaf y ddadl hon a chyfraniad y Dirprwy Weinidog dros Arloesi, Gwyddoniaeth a Sgiliau, a roddodd, yn fy marn i, asesiad eithaf gonest o'n sefyllfa. Er ein bod yn rhannu'r uchelgais i symud ymlaen a gwneud yn llawer gwell o ran ein perfformiad mewn arloesedd, ymchwil a datblygu, rhaid inni yn awr archwilio a yw'r strategaethau allweddol mewn lle ac y gallwn fonitro'r strategaethau hynny a'u trosi i gamau gweithredu.

Fel y dywedodd Lesley, nid yw'r perfformiad

in this area. In terms of the business enterprise research and development figures, we have just 1.5 per cent of the UK total, which stands at approximately £240 million of research in 2008. It is a very disappointing total, but it reflects some fairly long-established structural patterns of industry. Performance is slightly better, as the Minister said, and the total is 2 per cent when you include the public sector with regard to the share of the UK's research that occurs in Wales. However, it is still well below what we should expect from a basic population assessment. Presumably, when we consider the ambition that we have, our share is even lower again. If we are going to make the Welsh economy richer, we must get beyond what our population proportion would suggest was a reasonable level of performance in research and development.

With regard to our overall economy, business research and development accounts for 0.5 per cent of Welsh GVA, which is down from around 0.8 per cent in 2004. Therefore, in four years, we have lost some ground. These figures fluctuate; they come with a health warning. However, I do not think that there are signs of vigorous health in this area at present. I should say that, with regard to the amount of our economy that should be taken up by business enterprise research and development investment, the Welsh Assembly Government has set a target of 1 per cent of GVA. We are at half of that level at the moment.

Another rather grim indicator of where we really are in terms of this highly competitive and international arena of research and development is that no Welsh university made it into *The Times Higher Education Supplement's* list of the top 200 universities. I find that very disappointing. It is time for the Government to set targets. Cardiff University is the only university that we could consistently get into the top 50 or top 25 in the world. That should be our aim over a 10-year period. Unless we set a target as innovative as that, we may find that we do not have the focus to drive forward the increase in performance that we so

yn wych yn y maes hwn. O ran y ffigurau ymchwil a datblygu mentrau busnes, dim ond 1.5 y cant o gyfanswm y DU sydd gennym, sydd yn werth tua £240 miliwn o ymchwil yn 2008. Mae'n gyfanswm siomedig iawn, ond mae'n adlewyrchu patrymau strwythurol mewn diwydiant sydd wedi'u sefydlu ers amser eithaf hir. Mae'r perfformiad fyfryn yn well, fel y dywedodd y Gweinidog, ac mae'r cyfanswm yn 2 y cant pan ydych yn cynnwys y sector cyhoeddus o safbwynt cyfran ymchwil y DU sy'n digwydd yng Nghymru. Fodd bynnag, mae'n dal i fod lawer yn is na'r hyn y dylem ei ddisgwyl o asesiad syml ar sail poblogaeth. Yn ôl pob tebyg, pan ystyriwn yr uchelgais sydd gennym, mae ein cyfran hyd yn oed yn is eto. Os ydym am wneud economi Cymru yn fwy cyfoethog, rhaid inni gyrraedd y tu hwnt i'r hyn y byddai ein cyfran o'r boblogaeth yn ei awgrymu sy'n lefel resymol o berfformiad mewn ymchwil a datblygu.

O ran ein heconomi yn gyffredinol, mae ymchwil a datblygu busnes yn gyfrifol am 0.5 y cant o werth ychwanegol crynswth Cymru, sydd wedi gostwng o tua 0.8 y cant yn 2004. Felly, mewn pedair blynedd, rydym wedi colli rhywfaint o dir. Mae'r ffigurau hyn yn amrywio; mae angen rhoi rhyw fath o rybudd iechyd arnynt. Fodd bynnag, ni chredaf fod arwyddion o iechyd cryf yn y maes hwn ar hyn o bryd. Dylwn ddweud, o ran gyfran o'n heconomi ddylai fod yn cael ei chynrychioli gan fuddsoddiad ymchwil a datblygu mentrau busnes, mae Llywodraeth Cynulliad Cymru wedi gosod targed o 1 y cant o werth ychwanegol crynswth. Rydym ar hanner y lefel honno ar hyn o bryd.

Arwydd eithaf gwael arall o lle yr ydym mewn gwirionedd o ran byd hynod o gystadleuol a rhyngwladol ymchwil a datblygu yw na wnaeth yr un o brifysgolion Cymru gyrraedd rhestr *The Times Higher Education Supplement* o'r 200 o brifysgolion gorau. Credaf fod hynny'n siomedig iawn. Mae'n bryd i'r Llywodraeth osod targedau Prifysgol Caerdydd yw'r unig brifysgol y gallem ei chael yn gyson ymhlith 50 gorau neu 25 gorau'r byd. Dylai hynny fod yn nod gennym dros gyfnod o 10 mlynedd. Oni bai ein bod yn gosod targed mor arloesol â hynny, efallai y byddwn yn canfod nad oes gennym y ffocws i ysgogi'r cynnydd mewn

desperately need. It will pretty much have to be a partnership between the higher education sector and businesses, and it will be a case of having to encourage businesses to come into Wales and encouraging those that are here to take up more research and development.

4.20 p.m.

I commend the economic renewal programme to some extent as it has a chapter more or less solely on this challenge, and outlines effectively the barriers that we face. I am not yet convinced that we have the wherewithal to get over those barriers, but it indicates that there is some thinking going on in Government circles about it.

The need to commercialise more higher education research is key, as is encouraging the study of science, technology, engineering and mathematics and increasing the number of postgraduate students. Lesley referred to the need to encourage part-time study. Part-time postgraduate study in STEM areas can be critical; there is no doubt that we need, for example, more research students in employment who are also following PhD or MSc programmes.

To conclude, the innovation part of research and development is as crucial as the blue sky thinking and discovery that goes on, because many products that succeed in the marketplace are not the ones that you would initially have thought would spring out of the pure research. However, people have seen how pure research can be used, innovated and adapted, and we want to encourage that type of business acumen. You do that by encouraging HE institutions to link up with and involve business people in order to have a much more mixed economy with regard to the way in which the public sector and private sector interact. That is very important, as are international link-ups of small and medium-sized enterprises and larger firms with other companies around Europe and across the world, which we have seen in the most innovative economies. They also need to work together to identify markets for exports. That is how we can achieve success.

perfformiad y mae taer ei angen arnom. Bydd yn rhaid iddi, fwy na heb, fod yn bartneriaeth rhwng y sector addysg uwch a busnesau, a bydd yn fater o orfod annog busnesau i ddod i mewn i Gymru ac annog y rhai sydd yma i wneud mwy o ymchwil a datblygu.

Rwyf yn cymeradwyo rhaglen adnewyddu'r economi i raddau gan fod ganddi bennod sydd ddim ond yn sôn, fwy neu lai, am yr her hon, ac mae'n amlinellu'n effeithiol y rhwystrau yr ydym yn eu hwynebu. Nid wyf wedi cael fy narbwylllo eto fod gennym y modd i oresgyn y rhwystrau hynny, ond mae'n dangos bod rhywfaint o feddwl yn ei gylch yn digwydd yng nghylchoedd y Llywodraeth.

Mae'r angen i fasnacheiddio mwy o ymchwil addysg uwch yn allweddol, ac felly hefyd annog astudio gwyddoniaeth, technoleg, peirianeg a mathemateg a chynyddu nifer y myfyrwyr uwchraddedig. Cyfeiriodd Lesley at yr angen i annog astudio'n rhan-amser. Gall astudio uwchraddedig yn rhan-amser mewn meysydd STEM fod yn hollbwysig; nid oes amheuaeth fod arnom angen, er enghraifft, mwy o fyfyrwyr ymchwil mewn cyflogaeth sydd hefyd yn dilyn rhaglenni PhD neu MSc.

I gloi, mae'r elfen arloesedd o ymchwil a datblygu yr un mor hanfodol â'r meddwl heb orwelion a'r darganfod sy'n digwydd, oherwydd nid y rhai y byddech wedi meddwl ar y dechrau y byddent yn deillio o'r ymchwil bur yw llawer o'r cynnyrch sy'n llwyddo yn y farchnad. Fodd bynnag, mae pobl wedi gweld sut y gall ymchwil bur gael ei defnyddio, ei harloesi a'i haddasu, ac mae arnom eisiau annog y math hwnnw o graffter busnes. Rydych yn gwneud hynny trwy annog sefydliadau AU i greu cyswllt â phobl fusnes, a'u cynnwys, er mwyn cael economi sydd lawer mwy cymysg o safbwynt y modd y mae'r sector cyhoeddus a'r sector preifat yn rhyngweithio. Mae hynny'n bwysig iawn, ac felly hefyd fusnesau bach a chanolig a chwmnïau mwy yn cysylltu'n rhyngwladol â chwmnïau eraill o amgylch Ewrop a ledled y byd, fel y gwelsom yn yr economïau mwyaf arloesol. Mae angen iddynt hefyd weithio gyda'i gilydd i ganfod marchnadoedd ar

This is as necessary as universities linking up internationally to show that they are at the cutting edge of this very important sector.

Therefore, we broadly welcome the Government's debate, but we still think that it falls short of a strategy and a way of implementing that strategy to deliver the level of success that we need.

Gwelliant 3 Peter Black

Ychwanegu pwynt newydd ar ddiwedd y cynnig:

Yn nodi llwyddiant amrywiol y prosiectau Technium ac yn croesawu cyhoeddiad y Gweinidog ei fod yn adolygu effeithiolrwydd y prosiectau hyn.

Gwelliant 4 Peter Black

Ychwanegu pwynt newydd ar ddiwedd y cynnig:

Yn credu y dylai unrhyw ddull gweithredu a ddefnyddir yn y dyfodol gynnwys swyddogaeth amlycach i Sefydliadau Addysg Uwch.

Jenny Randerson: I move amendments 3 and 4.

I am very pleased that this debate has been tabled, and I thank the Deputy Minister for her comments. We have talked about this issue for years in the Assembly, and well-meaning attempts have been made to encourage research and to link more closely with universities. However, although there have been examples of progress, which the Minister has outlined—and we take great pride in those examples—it has hardly set the world alight. Some individual pieces of research have set the world alight, but the overall progress has not. We have failed to establish ourselves as world leaders in the way that we need to if we are to dig our economy out of the low skill, low pay hole in which we unfortunately exist.

gyfer allforio. Dyna sut y gallwn sicrhau llwyddiant. Mae hyn yr un mor angenrheidiol â phrifysgolion yn cysylltu'n rhyngwladol i ddangos eu bod ar flaen y gad yn y sector hynod bwysig hon.

Felly, rydym yn croesawu dadl y Llywodraeth yn gyffredinol, ond rydym yn dal i fod o'r farn nad yw'n cyrraedd y nod o ran cael strategaeth a ffordd o weithredu'r strategaeth honno er mwyn gwireddu'r lefel o lwyddiant y mae arnom ei hangen.

Amendment 3 Peter Black

Add as new point at end of motion:

Notes the variable success of the Technium projects and welcomes the Minister's announcement that he is reviewing the effectiveness of these projects.

Amendment 4 Peter Black

Add as new point at end of motion:

Believes that any future approach should include a more prominent role for Higher Education Institutions.

Jenny Randerson: Cynigiau welliannau 3 a 4.

Rwyf yn falch iawn fod y ddadl hon wedi'i chyflwyno, a hoffwn ddiolch i'r Dirprwy Weinidog am ei sylwadau. Rydym wedi siarad am y mater hwn ers blynyddoedd yn y Cynulliad, a gwnaed ymdrechion oedd yn llawn bwriadau da i annog ymchwil ac i greu cyswllt agosach â phrifysgolion. Fodd bynnag, er y cafwyd enghreifftiau o gynnydd, y mae'r Gweinidog wedi'u hamlinellu—ac yr ydym yn falch iawn o'r enghreifftiau hynny—go brin ei fod wedi cael dylanwad aruthrol. Mae rhai darnau unigol o ymchwil wedi cael dylanwad aruthrol, ond nid yw'r cynnydd cyffredinol wedi gwneud hynny. Rydym wedi methu â sefydlu ein hunain fel arweinwyr byd-eang yn y modd y mae angen inni wneud os ydym am godi ein heconomi o'r pydew sgiliau isel, tâl isel yr ydym yn ddo yn anffodus.

Turning to look at examples of some of the attempts that have been made, the techniums were set up with a great deal of hope but they have lost a total of £5.4 million over the last nine years. The Assembly Government's economic advisory council criticised the Government's lack of a clear rationale and the lack of interactivity with the universities. If you look at the individual techniums—as someone who studied Latin, it upsets me that they are called 'techniums', they should be called 'technia', but 'techniums' they definitely are in this situation—the two in Swansea have been very successful. It is their close link to the university that has been a key influence in their success. I welcome the fact that the Government is reviewing the role of techniums, and I hope that the analysis will look at the past situation, particularly the variability of their record across Wales.

If we listen to universities, who have looked at patterns across the world, as to what they believe would be a successful pattern for Wales to follow, there are clear pointers for the Assembly Government. They suggest that there should be an annual budget line for investments in strategic research partnership vehicles between universities and businesses, so that it is explicit rather than implicit in the Assembly Government's budget. They believe that a programme of this nature should be a key plank of the Assembly Government's overall economic strategy and that there should be an explicit policy, supported by the Department for the Economy and Transport and its budget, to promote research and development hubs in Wales on the basis of strategic university and business partnerships.

Probably the most far-reaching thing that the university sector often calls for is a much greater focus on high-level skills, going beyond level 4. Our skills strategy has emphasised lower-level skills at the expense of high-level skills. The universities want an emphasis on postgraduate and post-doctoral skills in order to encourage the growth of the research sector in Wales. If you look at the statistics, Deputy Minister, you will see that

Os trown i edrych ar enghreifftiau o rai o'r ymdrechion a wnaed, cafodd y techniums eu sefydlu gyda llawer iawn o obaith ond maent wedi colli cyfanswm o £5.4 miliwn dros y naw mlynedd diwethaf. Bu i gyngor cynghorol Llywodraeth y Cynulliad ar yr economi feirniadu diffyg rhesymeg glir y Llywodraeth a'r diffyg gweithgaredd rhyngweithio â'r prifysgolion. Os edrychwch ar y techniums unigol—a minnau wedi astudio Lladin, mae'n peri gofid imi eu bod yn cael eu galw yn 'techniums', oherwydd dylid eu galw yn 'technia', ond 'techniums' ydynt yn bendant yn y sefyllfa hon—mae'r ddau yn Abertawe wedi bod yn llwyddiannus iawn. Eu cyswllt agos â'r brifysgol fu'r dylanwad allweddol yn eu llwyddiant. Croesawaf y ffaith fod y Llywodraeth yn adolygu rôl y techniums, a gobeithiaf y bydd y dadansoddi yn edrych ar y sefyllfa yn y gorffennol, yn enwedig yr amrywioldeb o ran eu record ledled Cymru.

Pe byddem yn gwranddo ar brifysgolion, sydd wedi edrych ar batrymau ledled y byd, o ran yr hyn y maent hwy yn ei gredu fyddai'n batrwm llwyddiannus i Gymru ei ddilyn, ceir arwyddion clir i Lywodraeth y Cynulliad. Maent yn awgrymu y dylid cael llinell gyllideb flynyddol ar gyfer buddsoddiadau mewn cyfryngau ar gyfer partneriaethau ymchwil strategol rhwng prifysgolion a busnesau, fel ei fod yn amlwg yn hytrach nag yn ymhlyg yng nghyllideb Llywodraeth y Cynulliad. Maent yn credu y dylai rhaglen o'r math hwn fod yn elfen allweddol o strategaeth economaidd gyffredinol Llywodraeth y Cynulliad ac y dylai fod yna bolisi penodol, wedi'i gefnogi gan Adran yr Economi a Thrafnidiaeth a'i chyllideb, i hyrwyddo canolfannau ymchwil a datblygu yng Nghymru ar sail partneriaethau strategol rhwng prifysgolion a busnesau.

Mae'n debyg mai'r peth mwyaf pellgyrhaeddol y mae'r sector prifysgolion yn galw amdano'n aml yw ffocws llawer mwy ar sgiliau uwch, gan fynd y tu hwnt i lefel 4. Mae ein strategaeth sgiliau wedi pwysleisio sgiliau is ar draul sgiliau uwch. Mae ar y prifysgolion eisiau pwyslais ar sgiliau uwchraddedig ac ôl-ddoethurol er mwyn annog twf y sector ymchwil yng Nghymru. Os edrychwch ar yr ystadegau, Ddirprwy

it is among graduates and, in particular, postgraduates, that you see the greatest interest in entrepreneurial activity. They are the people in our society who are the most likely to want to set up their own business. There is great hope for the future in Wales if we can only nurture those high-level skills.

Finally, I want to say a word about the relaunched economic regeneration policy—

The Temporary Deputy Presiding Officer: You will have to be quick. You are just about out of time.

Jenny Randerson: It is one sentence, namely that higher education research should be a key plank; I am concerned to hear that, in that department, sustainable development appears to be taking a back seat and is not being emphasised.

Alun Davies: We have many debates in the Chamber in which there is an emphasis on innovation and on a knowledge-based economy. There is a difference between describing an ambition and setting out the steps you will take to achieve it. We heard the Deputy Minister earlier, and I am sure that we will also hear this when she winds up the debate, set out the concrete steps and actions that the Government is taking. I take the view that ‘innovation’ is one of those words that is produced by civil servants when they can think of nothing useful to say. We frequently see a knowledge-based economy as a holy grail or mirage, but we rarely see the path that will allow us not simply to describe it, but achieve it.

The other trap that we often fall into during these debates is to rehearse and describe the difficulties that we face. It is all well and good and perfectly reasonable to describe the difficulties facing us in terms of our proportion of overall UK research spend. We know that it will be under the 5 per cent that we expect, but it is less than half of that. We also probably know many of the reasons for

Weinidog, fe welwch mai ymhlith graddedigion ac, yn enwedig, ymhlith uwchraddedigion yr ydych yn gweld y diddordeb mwyaf mewn gweithgaredd entrepreneuriaidd. Hwyl yw'r bobl yn ein cymdeithas sydd fwyaf tebygol o fod arnynt eisiau sefydlu eu busnesau eu hunain. Ceir gobaith mawr ar gyfer y dyfodol yng Nghymru pe byddem ond yn gallu meithrin y sgiliau uwch hynny.

Yn olaf, mae arnaf eisiau dweud gair am y polisi adfywio'r economi sydd wedi cael ei ail-lansio—

Y Dirprwy Lywydd Dros Dro: Bydd yn rhaid ichi fod yn gyflym. Mae eich amser ar fin dod i ben.

Jenny Randerson: Un frawddeg ydyw, sef y dylai ymchwil addysg uwch fod yn elfen allweddol; mae'n ofid gennyf glywed, yn yr adran honno, ei bod yn ymddangos fel petai datblygu cynaliadwy wedi'i wthio i'r cefndir ac nad yw'n cael ei bwysleisio.

Alun Davies: Rydym yn cael llawer o ddadleuon yn y Siambr lle ceir pwyslais ar arloesedd ac ar economi sy'n seiliedig ar wybodaeth. Ceir gwahaniaeth rhwng disgrifio uchelgais ac amlinellu'r camau y byddwch yn eu dilyn i wireddu hynny. Clywsom y Dirprwy Weinidog yn gynharach, ac rwyf yn siŵr y byddwn yn clywed hyn ganddi hefyd pan fydd hi'n cloi'r ddadl hon, yn amlinellu'r camau a'r gweithredoedd cadarn y mae'r Llywodraeth yn eu cymryd. Rwyf fi o'r farn fod 'arloesedd' yn un o'r geiriau hynny sy'n cael eu defnyddio gan weision sifil pan nad ydynt yn gallu meddwl am unrhyw beth diddorol i'w ddweud. Rydym yn aml yn gweld economi sy'n seiliedig ar wybodaeth fel greal sanctaidd neu rith, ond anaml y gwelwn y llwybr a fydd yn ein galluogi nid yn unig i'w gweld, ond i'w gwireddu.

Y fagl arall y byddwn yn cwmpo iddi'n aml yn ystod y dadleuon hyn yw ailadrodd a disgrifio'r anawsterau yr ydym yn eu hwynebu. Mae'n hawdd iawn ac yn berffaith rhesymol inni ddisgrifio'r anawsterau sydd yn ein hwynebu o ran ein cyfran o gyfanswm gwariant y DU ar ymchwil. Gwyddom y bydd yn is na'r 5 y cant yr ydym yn ei ddisgwyl, ond mae'n llai na hanner hynny.

that. However, describing the problem does not solve it. All too often, speeches in the Chamber tend to describe problems without setting out the means to solve them.

I warmly welcome the Deputy Minister's speech this afternoon and the steps that she outlined in it. I am concerned about how we approach this, because we all recognise that higher education in Wales plays a more important part in research and development than higher education in England or elsewhere in the United Kingdom, where, as has been outlined already in this debate, there are private sector research and development activities that simply do not occur in Wales. We also know that many of our HE institutions must work more closely together to create the critical mass needed to win higher value research contracts.

4.30 p.m.

That has begun to happen, and I think that we all recognise that. However, we must also recognise that higher education must remain well-funded in Wales, not only according to precedent within Wales, but also in relative terms within the United Kingdom. Unless higher education is well-funded in Wales, our ambitions—which I think are shared across the Chamber—to achieve far higher levels of research and development and to then be able to commercialise those into innovative products and processes simply will not happen. I hear the debates on higher education in this place and, quite honestly, I sometimes despair. It is not sufficient to ensure that higher education is available. That is important, and fundamental, but that higher education must also be of world-class quality. That is the other side of the equation that, all too often, we do not address. We need to ensure that higher education is protected and funded as a part of the activities of this Government if the objectives of this policy are to be achieved.

I was glad to hear the opposition

Rydym hefyd, mae'n debyg, yn gwybod llawer o'r rhesymau dros hynny. Fodd bynnag, nid yw disgrifio'r broblem yn ei datrys. Yn rhy aml o lawer, mae areithiau yn y Siambr yn tueddu i ddisgrifio problemau heb amlinellu'r dulliau o'u datrys.

Rwyf yn croesawu araith y Dirprwy Weinidog y prynhawn yma yn fawr iawn, a'r camau a amlinellwyd ganddi yn ei haraith. Rwyf yn bryderus ynghylch sut yr awn ati i ymdrin â hyn, oherwydd rydym oll yn cydnabod bod addysg uwch yng Nghymru yn chwarae rhan bwysicach mewn ymchwil a datblygu nag addysg uwch yn Lloegr nac yn unman arall yn y Deyrnas Unedig. Lle, fel yr amlinellwyd eisoes yn y ddadl hon, y ceir gweithgareddau ymchwil a datblygu yn y sector preifat nad ydynt, yn syml, yn digwydd yng Nghymru. Gwyddom hefyd fod yn rhaid i lawer o'n sefydliadau AU weithio'n agosach gyda'i gilydd i greu'r màs critigol sydd ei angen i ennill contractau ymchwil uwch o ran gwerth.

Mae hynny wedi dechrau digwydd, a chredaf fod pob un ohonom yn cydnabod hynny. Fodd bynnag, rhaid inni hefyd gydnabod bod yn rhaid i addysg uwch barhau i gael ei hariannu'n dda yng Nghymru, nid yn unig yn unol â'r gynsail yng Nghymru, ond hefyd mewn termau cymharol o fewn y Deyrnas Unedig. Oni bai bod addysg uwch yn cael ei hariannu'n dda yng Nghymru, ni fydd ein huchelgeisiau—sy'n cael eu rhannu ar draws y Siambr, fe gredaf—i sicrhau lefelau llawer uwch o ymchwil a datblygu ac yna i allu masnacheiddio'r rheini a'u troi'n gynnyrch a phrosesau arloesol, yn syml, yn cael eu gwireddu. Rwyf yn clywed y dadleuon ar addysg uwch yn y lle hwn ac, i fod yn onest, rwyf yn anobeithio weithiau. Nid yw sicrhau bod addysg uwch ar gael yn ddigon. Mae hynny'n bwysig, ac yn sylfaenol, ond rhaid i'r addysg uwch honno hefyd fod o ansawdd byd-eang. Dyna ochr arall yr hafaliad nad ydym, yn rhy aml o lawer, yn ymdrin â hi. Mae'n rhaid inni sicrhau bod addysg uwch yn cael ei diogelu a'i hariannu yn rhan o weithgareddau'r Llywodraeth hon os ydym am wireddu amcanion y polisi hwn.

Roeddwn yn falch o glywed llefarydd yr

spokesperson, David Melding, welcoming the economic renewal programme, at least in part. Having innovation in research and development as a pillar of the programme will ensure that the Government spend will be there in order to ensure that the objectives of that programme are achieved. That is fundamentally important. I have heard opposition spokespeople in the past welcoming the appointment of a Chief Scientific Advisor and I also believe that that appointment is essential.

My final point, which was mentioned by the Deputy Minister in passing in her introduction, and I hope that she will address it in her conclusion, concerns the role of the science academy. It is essential that we bring higher education institutions together to create the collaboration that we need and so that we then create the framework within which that can happen. I hope that the Deputy Minister will address that at the end of this debate. I am sure that, together, we can create a programme, a policy and an economy that gets the best out of higher education, so that higher education and business are brought together. The role of the Assembly Government is to act as a catalyst for achieving the objectives that it has set out, and if it does that, I think that it will be supported across the Chamber.

Mark Isherwood: Amendment 1 rightly notes that a generation of innovations requires basic academic research focusing on potential long-term economic advantage rather than short-term commercial value. I say 'rightly' because, in April, I met a group of university academics and trade union representatives in north Wales—at their request—and they told me that the Welsh Government had said that research is all about economic added-value and commercial value, but that you could not do it that way. Great innovations have not come from academic researchers deliberately seeking commercial returns. If we really want the innovations that will lead to economic advantage, we need basic research—we cannot pick the winners in advance. Instead of being given free rein to change the world, academics are subjected to meddling and

wrthblaid, David Melding, yn croesawu rhaglen adnewyddu'r economi, yn rhannol o leiaf. Bydd y ffaith fod arloesedd mewn ymchwil a datblygu yn un o gonglfeini'r rhaglen yn sicrhau y bydd y gwariant Llywodraeth yno er mwyn sicrhau bod amcanion y rhaglen honno'n cael eu gwireddu. Mae hynny'n sylfaenol bwysig. Rwyf wedi clywed llefarwyr y gwrthbleidiau yn y gorffennol yn croesawu penodiad Prif Gynghorydd Gwyddonol ac rwyf finnau hefyd yn credu bod y penodiad hwnnw'n hanfodol.

Mae fy mhwynt olaf, a grybwyllwyd gan y Dirprwy Weinidog wrth fynd heibio yn ei chyflwyniad, a gobeithiaf y bydd yn ymdrin ag ef yn ei chasgliad, yn ymwneud â swyddogaeth yr academi wyddoniaeth. Mae'n hanfodol ein bod yn dwyn sefydliadau addysg uwch ynghyd i greu'r cydweithredu y mae arnom ei angen ac fel y gallwn wedyn greu'r fframwaith y gall hynny ddigwydd oddi mewn iddo. Gobeithiaf y bydd y Dirprwy Weinidog yn ymdrin â hynny ar ddiwedd y ddadl hon. Rwyf yn siŵr y gallwn, ynghyd, greu rhaglen, polisi ac economi sy'n sicrhau'r gorau o addysg uwch, fel bod addysg uwch a busnes yn cael eu dwyn ynghyd. Rôl Llywodraeth y Cynulliad yw gweithredu'n gatalydd ar gyfer cyflawni'r amcanion a osodwyd ganddi, ac os gwnaiff hynny, credaf y bydd yn cael cefnogaeth ar draws y Siambr.

Mark Isherwood: Mae gwelliant 1 yn nodi, yn gywir, fod cenhedlaeth o arloesi yn gofyn am ymchwil academaidd sylfaenol sy'n canolbwyntio ar fantais economaidd hirdymor bosibl yn hytrach na gwerth masnachol tymor byr. Dywedaf 'yn gywir' oherwydd, ym mis Ebrill, cwrddais â grŵp o academyddion prifysgol a chynrychiolwyr undebau llafur yn y gogledd—ar eu cais hwy—a dywedasant wrthyf fod Llywodraeth Cymru wedi dweud mai hanfod ymchwil yw gwerth ychwanegol economaidd a gwerth masnachol, ond na allwch ei gwneud hi fel yna. Nid yw dyfeisiau gwych wedi dod yn sgîl ymchwilwyr academaidd yn mynd ati'n fwriadol i chwilio am enillion masnachol. Os ydym o ddifrif am gael y dyfeisiau a fydd yn arwain at fantais economaidd, mae arnom angen ymchwil sylfaenol—ni allwn ddedol yr enillwyr ymlaen llaw. Yn hytrach na chael

tinkering from Government. Research into indicators rather than theoretical advancement results in clever people meeting the targets set without actually doing a lot. They were very emotional at that meeting, and I only pledged to write down what they said and bring that back.

Of course, some research is economic in its interest, but there is also room for a more liberal agenda at higher education level. In order to generate innovations, we need basic academic research. Phase 2 of the Jones review considered the contribution of higher education institutions to the economy, and argued that a healthy higher education sector is crucial to the future of Wales. Welsh higher education institutions need research in a number of growing sectors, including the digital and energy-efficiency economy, health and bioscience, and advanced engineering and manufacturing. However, while these steps are being taken, the Welsh Government must be careful that subjects such as the humanities and languages are not neglected. Further, the Welsh Government should issue appropriate guidance and information relating to all issues of educational collaboration, including the geography and transport involved.

Higher Education Wales has stated that an annual budget line to invest in strategic research partnership vehicles between universities and businesses should be a key plank of the Welsh Government's overall economic strategy, and that it should adopt an explicit policy, supported by the Department for the Economy and Transport budget, to promote research and development hubs in Wales on the basis of strategic university and business partnerships. HEW has called for a focus on high-level skills that goes beyond level 4 skills, with a considerably greater emphasis on postgraduate and postdoctoral skills. The key points from the Universities UK publication, *The Future of Research*, in July included the need for a sustained pool of skilled, competent and able researchers; the need for effective research conducted with

llaw rydd i newid y byd, mae academyddion yn gorfod dioddef ymyrryd a stwna gan y Llywodraeth. Mae ymchwil i ddangosyddion yn hytrach na chynnydd damcaniaethol yn golygu bod pobl ddeallus yn cwrdd â'r targedau heb wneud llawer mewn gwirionedd. Roeddent yn emosiynol iawn yn y cyfarfod hwnnw, a'r unig beth a addewais oedd i gofnodi'r hyn a ddywedwyd ganddynt a dod â hynny'n ôl.

Wrth gwrs, mae rhywfaint o ymchwil yn economaidd yn ei diddordeb, ond ceir lle hefyd ar gyfer agenda fwy rhyddfrydol ar lefel addysg uwch. Er mwyn creu dyfeisiau, mae arnom angen ymchwil academaidd sylfaenol. Bu i Gam 2 adolygiad Jones ystyried cyfraniad sefydliadau addysg uwch i'r economi, gan ddadlau bod sector addysg uwch iach yn hollbwysig i ddyfodol Cymru. Mae sefydliadau addysg uwch Cymru angen ymchwil mewn nifer o sectorau sydd ar dwf, gan gynnwys yr economi ddigidol ac effeithlonrwydd ynni, iechyd a biowyddoniaeth, a pheirianeg a gweithgynhyrchu uwch. Fodd bynnag, tra bod y camau yma'n cael eu cymryd, rhaid i Lywodraeth Cymru fod yn ofalus nad yw pynciau megis y dyniaethau ac ieithoedd yn cael eu hesgeuluso. At hynny, dylai Llywodraeth y Cynulliad gyhoeddi canllawiau a gwybodaeth addas yn ymwneud â phob mater ym maes cydweithredu addysgol, gan gynnwys y ddaearyddiaeth a'r cludiant sy'n angenrheidiol.

Mae Addysg Uwch Cymru wedi datgan y dylai llinell gyllideb flynyddol i fuddsoddi mewn cyfryngau ar gyfer partneriaethau ymchwil strategol rhwng prifysgolion a busnesau fod yn elfen allweddol o strategaeth economaidd gyffredinol Llywodraeth Cymru, ac y dylai fabwysiadu polisi penodol, wedi'i gefnogi gan gyllideb Adran yr Economi a Thrafnidiaeth, i hyrwyddo canolfannau ymchwil a datblygu yng Nghymru ar sail partneriaethau strategol rhwng prifysgolion a busnesau. Mae AUC wedi galw am ganolbwyntio ar sgiliau uwch sy'n mynd y tu hwnt i sgiliau lefel 4, gyda phwyslais sylweddol fwy ar sgiliau uwchraddedig ac ôl-ddoethurol. Roedd y pwyntiau allweddol o gyhoeddiad Universities UK, *The Future of Research*, ym mis Gorffennaf yn cynnwys yr angen am gronfa barhaus o ymchwilwyr

other partners, which will require universities to work across sectors and country borders; the UK's dual support system for research, which is a mix of funding council and research council funding, is central to a sustained performance; and, the HE research base must address the changes necessary to develop people and partnerships.

Amendment 2 recognises the need to harness the power of design for innovation in industry, services and society, and it was right to do so. At the end of last year, I accepted an invitation to visit Design Wales at the National Centre for Product Design and Development Research at UWIC, and was hugely impressed. We spoke about how design might help to resolve both economic and social issues, and in addition to the product developments and successes that I witnessed, I was told that it was generating a huge surplus for the university from its operations, which then went back into delivering services to students in the university. Design Wales aims to secure designs placed on the Welsh political agenda, recognising that design has a key part to play in enabling the Welsh public and private sectors to be innovative. Its manifesto will be launched during the Cardiff Design Festival on 14 October in the Pierhead building. I hope that Members will be interested in attending.

The world is changing faster than ever, and there are unprecedented crises—economic, social, health and environmental. As a creative and dynamic nation, we have the opportunity to be at the forefront of meeting those challenges in Wales through innovation driven by design. Design is already happening in Wales and accounts for 22 per cent of Welsh creative industries. The creative and cultural industries contribute £465 million to the Welsh economy, of which 36 per cent comes from design. Despite these figures, businesses in Wales take limited advantage and only 17 per cent use product and industrial design in their business. In the public sector, design is used mainly for

medrus, cymwys ac abl; yr angen am ymchwil effeithiol wedi'i chynnal gyda phartneriaid eraill, lle bydd gofyn i brifysgolion weithio ar draws sectorau a ffiniau gwledydd; mae system cefnogaeth ddeuol y DU ar gyfer ymchwil, sy'n gyfuniad o nawdd cynghorau cyllido a chynghorau ymchwil, yn ganolog i berfformiad parhaus; a, rhaid i sylfaen ymchwil AU ymdrin â'r newidiadau sy'n angenrheidiol i ddatblygu pobl a phartneriaethau.

Mae gwelliant 2 yn cydnabod yr angen i harneisio pŵer dylunio ar gyfer arloesedd mewn diwydiant, gwasanaethau a chymdeithas, ac roedd yn gywir i wneud hynny. Ddiwedd y llynedd, derbyniais wahoddiad i ymweld â Dylunio Cymru yn y Ganolfan Genedlaethol Dylunio Cynnyrch ac Ymchwil Datblygu yn UWIC, a gwnaeth argraff fawr arnaf. Buom yn siarad am sut y gallai dylunio helpu i ddatrys materion economaidd a chymdeithasol fel ei gilydd, ac yn ogystal â'r datblygiadau cynnyrch a'r llwyddiannau a welais, dywedwyd wrthyf fod y ganolfan yn creu gwared enfawr i'r brifysgol o'i gweithrediadau, a hynny yn ei dro yn mynd yn ôl i ddarparu gwasanaethau i fyfyrwyr yn y brifysgol. Nod Dylunio Cymru yw sicrhau lle i ddylunio ar agenda wleidyddol Cymru, gan gydnabod bod gan ddylunio ran allweddol i'w chwarae er mwyn galluogi sectorau cyhoeddus a phreifat Cymru i fod yn arloesol. Bydd ei fanifesto yn cael ei lansio yn ystod Gŵyl Ddylunio Caerdydd ar 14 Hydref yn adeilad Pierhead. Gobeithiaf y bydd gan Aelodau ddiddordeb mewn bod yno.

Mae'r byd yn newid yn gynt nag erioed, a cheir argyfyngau digynsail—economaidd, cymdeithasol, iechyd ac amgylcheddol. Fel cenedl greadigol a deinamig, mae gennym gyfle i fod ar flaen y gad wrth ymateb i'r heriau hynny yng Nghymru drwy gyfrwng arloesedd sy'n cael ei yrru gan ddylunio. Mae dylunio eisoes yn digwydd yng Nghymru ac mae'n cynrychioli 22 y cant o ddiwydiannau creadigol Cymru. Mae'r diwydiannau creadigol a diwylliannol yn cyfrannu £465 miliwn at economi Cymru, a daw 36 y cant o'r swm hwnnw o ddylunio. Er gwaethaf y ffigurau hyn, dim ond i raddau cyfyngedig y mae busnesau yng Nghymru yn manteisio, a dim ond 17 y cant ohonynt sy'n defnyddio

communication; its strategic potential to develop efficient systems, services, products and process is ignored. Many countries across the globe have embraced design at policy level. Wales needs to step up to the mark and harness the power of design for innovation if our nation is to create user-centred services, embrace social innovation and excel as a competitive economy. The Welsh Government must act now.

Gareth Jones: Yr wyf finnau hefyd yn falch o'r cyfle i gyfrannu i'r ddatl amserol a phwysig hon. Gwyddom erbyn hyn fod y rhaglen adnewyddu'r economi yn newid cyfeiriad mawr i Lywodraeth y Cynulliad, ac mae'r Dirprwy Brif Weinidog, Ieuan Wyn Jones, bellach wedi gosod arloesedd, ymchwil a datblygu wrth galon polisi economaidd Cymru. Yn bwysicach na hynny, mae wedi ceisio sicrhau bod yr ymchwil a'r arloesedd o fudd i fusnesau bach Cymru, yn ogystal â'r corfforaethau. Drwy gynyddu'r buddsoddiad mewn arloesedd, ymchwil a datblygiad, mae modd cysylltu'r cynghorau ymchwil, y prifysgolion a chorfforaethau er lles busnesau mawr a bach Cymru, nid er mwyn eu lles eu hunain yn unig.

4.40 p.m.

Pen arall y strategaeth hon yw galluogi busnesau bach i brynu, trwyddedu neu fanteisio mewn ffyrdd eraill ar yr eiddo deallusol y mae'r buddsoddiad hwn yn debygol o'i gynhyrchu. Yr ydym hefyd am annog arloesedd ar bob lefel o'r economi, gan gynnwys lefel y busnesau bach. Mae Ieuan Wyn Jones wedi delio'n effeithiol â'r argyfwng economaidd ac wedi mynd ati i ddatblygu strategaeth gynhwysfawr a fydd yn delio â phroblemau economaidd cynhenid Cymru yn ogystal â datblygu'r economi ar gyfer y dyfodol. Amser a ddengys, ond mae'r rhaglen hon yn ei lle, ac yr ydym yn ei chroesawu'n fawr.

Fel y gwyddom, sefydlwyd y canolfannau technium yn 2001 dan y Llywodraeth Lafur a Democratiaid Rhyddfrydol. Gwyddoch i'r

dylunio cynnyrch a dylunio diwydiannol yn eu busnes. Yn y sector cyhoeddus, defnyddir dylunio yn bennaf ar gyfer cyfathrebu; mae ei botensial strategol i ddatblygu systemau, gwasanaethau, cynnyrch a phrosesau effeithlon yn cael ei anwybyddu. Mae llawer o wledydd ar draws y byd wedi cynnwys dylunio ar lefel polisi. Mae angen i Gymru gyrraedd y safon a harneisio grym dylunio i arloesi os yw ein cenedl am greu gwasanaethau sy'n canolbwyntio ar y defnyddwyr, croesawu arloesi cymdeithasol a rhagori fel economi gystadleuol. Rhaid i Lywodraeth Cymru weithredu yn awr.

Gareth Jones: I am also glad of the opportunity to contribute to this important and timely debate. We now know that the economic renewal programme is a big change of direction for the Assembly Government, and the Deputy First Minister, Ieuan Wyn Jones, has now set innovation, research and development at the heart of Wales's economic policy. More importantly than that, he has tried to ensure that the research and innovation will benefit Wales's small businesses, as well as its corporations. By increasing investment in innovation, research and development, it is possible to link the research councils, universities and corporations to benefit Wales's businesses, large and small, not only for their own benefit.

The other side of the coin for this strategy is to enable small businesses to buy, licence or to benefit in other ways from the intellectual property that this investment is likely to generate. We also want to encourage innovation at all levels of the economy, including the small business level. Ieuan Wyn Jones has dealt effectively with the economic crisis and has drawn up a comprehensive strategy that will deal with the inherent problems facing the Welsh economy as well as developing our economy for the future. Time will tell, but that programme is now in place and we warmly welcome it.

As we know, the techniums were established back in 2001 under the Labour and Liberal Democrat Government. You will know that

Pwyllgor Menter a Dysgu ymgymryd ag adolygiad o gyfraniad economaidd addysg uwch yng Nghymru yn ddiweddar. Hoffwn gyfeirio at yr hyn a ddywedodd tîm adolygu Gibson, a oedd yn cynnwys yr Athro Ken Board, a luniodd gysyniad y technium. Dywedodd nad oeddent wedi datblygu fel y bwriadwyd yn wreiddiol—dyna'r dystiolaeth a glywsom fel pwyllgor. Y bwriad gwreiddiol oedd iddynt, mewn cyfleustra modern, ddarparu gwasanaethau cymorth ar gyfer cynhyrchu syniadau a oedd yn gydnaws ag eiddo deallusol o brifysgolion. Barn tîm adolygu Gibson oedd bod y canolfannau technium wedi colli eu ffordd, ac wedi dod yn

the Enterprise and Learning Committee recently undertook a review of the economic contribution of higher education in Wales. I would like to refer to what was said by the Gibson review team, which included Professor Ken Board, who devised the technium concept. He said that they had not developed along the lines originally envisaged—that was the evidence that we heard as a committee. The intention was for them, in a modern facility, to offer support services for the production of new ideas that would be compatible with intellectual property from universities. The Gibson review team's opinion was that the techniums had lost their way and had become

'property play as opposed to an intellectual property play'.

Dywedodd Prifysgol Abertawe wrthym ei bod yn bwysig i'r canolfannau technium gael cysylltiad agos â sefydliadau addysg uwch a bod o fewn cyrraedd iddynt, fel y gall pobl gwrdd, sgwrsio a chysylltu yn eu gwaith yn rhwydd. Ei hargymhelliad oedd y dylai Llywodraeth Cymru gomisiynu adolygiad o effeithiolrwydd y canolfannau technium ac, yn ail, ystyried eu rôl o ran sefydlu'r cyswllt coll rhwng addysg uwch a busnesau bach a chanolig eu maint. Mae canolbwyntio wedi bod a chafwyd rhywfaint o lwyddiant, ond mae gwendidau yn y system technium hefyd. Felly, yr ydym yn falch bod Ieuan Wyn Jones, fel rhan o'r rhaglen adnewyddu'r economi, wedi mynd ati i gywiro'r gwendidau hynny. Dyma ddyfyniad o'r rhaglen adnewyddu'r economi:

Swansea University told us that it is important for the techniums to have close contact with higher education institutions and to be accessible to them, so that people can meet, chat and link up in their daily work easily. Its recommendation was that the Welsh Government should commission a review of the techniums' effectiveness and, secondly, consider their role in terms of establishing that missing link between higher education and small and medium-sized enterprises. There has been a concentration and some successes, but there are also weaknesses in the technium system. Therefore, we are also pleased that Ieuan Wyn Jones, as part of the economic renewal programme, has endeavoured to put right those weaknesses. This is a quote from the economic renewal programme:

'Adolygwyd rhwydwaith Technium yn helaeth; erys pryderon fod ei berfformiad wedi bod yn gymysglyd er bod yr adeiladau a'r cyfleusterau a gynigir yn ased gwerthfawr i Gymru.'

'The Technium network has been extensively reviewed; there remain concerns that while the buildings and the facilities they offer are a valuable asset for Wales, their performance has been mixed.'

Rhaid inni beidio ag anghofio hynny. Dywed hefyd:

We must not forget that. It also says:

'Rydym wedi gweithredu dull newydd o reoli yn Technium i fynd i'r afael â'r pryderon hyn. Ar ddiwedd Awst 2010, blwyddyn ar ôl i'r dull hwn o reoli gychwyn, byddwn yn adolygu'n gritigol effaith y mesurau a gymerwyd hyd yn hyn. Byddwn yn ystyried ffactorau fel perfformiad, defnydd, cost eiddo

'We have implemented a new approach to Technium management to address these concerns. At the end of August 2010, a year into this new approach, we will critically review the impact of the measures we have taken so far. We will consider factors such as performance, occupancy, property cost and

ac incwm pob Technium ac yn gorffen ariannu'r cyfleusterau Technium hynny lle nad ydym yn cael elw da'n gyffredinol.'

Felly, bydd adolygiad effeithiol ac arfarnu gofalus yn digwydd. Mae angen gwneud hynny, ac yr wyf yn falch bod hynny'n rhan o'r rhaglen adnewyddu'r economi. Felly, plaser imi, ar ran Plaid Cymru, yw croesawu'r camau y mae Llywodraeth Cynulliad Cymru wedi'u cymryd i annog ymchwil a datblygu ar safon fyd-eang.

Jeff Cuthbert: Thank you for allowing me to speak in the debate this afternoon. As a member of the Enterprise and Learning Committee and someone with a lifelong interest in education, skills and training, this issue is very close to my heart. I support the Welsh Assembly Government's motion, which rightly recognises what we have done, but acknowledges that there is still much more that we can do in Wales: we have to encourage more world-class research and development, we need to build on the existing expertise in Welsh universities and businesses, and we need to stimulate more innovation. At the heart of our innovation and research and development policies are our universities, which are a substantial driver of the Welsh economy. As we put policies in place to pull ourselves out of recession, we need to gear ourselves towards the high-tech, knowledge-intensive—and I am sorry about using that phrase again, Alun—green economy of the future.

Rhodri Morgan: As Jeff is mentioning universities, I am grateful of this opportunity to ask him whether he agrees that Cardiff University's extraordinary achievement in getting £150 million of external funding for the academic year ending 31 August 2010 set new records and challenges for Cardiff to maintain and for other universities in Wales to catch up with. Much of that £150 million comes from some of the schemes that were listed in Lesley Griffiths's opening speech.

Jeff Cuthbert: Yes, I endorse those remarks although I declare an interest as a member of the court of the governors of Cardiff University. Part of this drive will be enabled

income for each Technium and cease to fund those Technium facilities where we are not getting a good return overall.'

Therefore, an effective review and careful appraisal will take place. That needs to be done, and I am pleased that that is part of the economic renewal programme. So, it is my pleasure, on behalf of Plaid Cymru, to welcome the steps that the Welsh Assembly Government has taken to encourage world-class research and development.

Jeff Cuthbert: Diolch am ganiatáu imi siarad yn y ddadl y prynhawn yma. Fel aelod o'r Pwyllgor Menter a Dysgu a rhywun a fu â diddordeb gydol ei oes mewn addysg, sgiliau a hyfforddiant, mae'r mater yma'n un agos iawn at fy nghalon. Rwyf yn cefnogi cynnig Llywodraeth Cynulliad Cymru, sy'n cydnabod, yn gywir, yr hyn yr ydym wedi'i wneud, ond sy'n cydnabod bod llawer iawn y gallwn ei wneud o hyd yng Nghymru: mae'n rhaid inni annog mwy o ymchwil a datblygu o ansawdd byd-eang, mae angen inni adeiladu ar sail yr arbenigedd sy'n bodoli eisoes ym mhrifysgolion a busnesau Cymru, ac mae angen inni ysgogi mwy o arloesi. Wrth graidd ein polisiau arloesedd ac ymchwil a datblygu mae ein prifysgolion, sy'n sbardun sylweddol i economi Cymru. Wrth inni roi polisiau ar waith i dynnu ein hunain allan o'r dirwasgiad, mae angen inni baratoi ein hunain ar gyfer economi'r dyfodol sydd yn un uwch-dechnoleg, yn ddwys o ran gwybodaeth ac—mae'n ddrwg gen i ddefnyddio'r gair hwn eto, Alun—yn wyrdd.

Rhodri Morgan: Gan fod Jeff yn crybwyll prifysgolion, rwyf yn ddiolchgar am y cyfle hwn i ofyn iddo a yw'n cytuno bod llwyddiant eithriadol Prifysgol Caerdydd i sicrhau £150 miliwn o nawdd allanol ar gyfer y flwyddyn academaidd a ddaeth i ben ar 31 Awst 2010 wedi gosod record a heriau newydd i Gaerdydd eu cynnal ac i brifysgolion eraill yng Nghymru ddal i fyny â hwy. Mae llawer o'r £150 miliwn hwnnw yn dod o rai o'r cynlluniau a restrwyd yn araith agoriadol Lesley Griffiths.

Jeff Cuthbert: Wyf, rwyf yn cymeradwyo'r sylwadau hynny er fy mod yn datgan buddiant fel aelod o lys llywodraethwyr Prifysgol Caerdydd. Bydd rhan o'r ymgyrch

by European structural funds, the monitoring of which the higher education sector is closely involved in as part of the all-Wales programme monitoring committee, which I chair. The overarching aims of these funds are to pull us in this direction, and the universities are key partners in the process, working with other key stakeholders such as Welsh businesses, large and small.

The week before last, I chaired the most recent meeting of the all-Wales PMC. One of the main items on the agenda was how we align the current programmes with the Welsh Government's economic renewal programme. Several contributions were made during the debate concerning the links between businesses and the HE sector, and the implications for skills and training, as well as research and development and innovation. One committee member who represents the private sector reminded us that research and development and innovation are crucial parts of our economic infrastructure and that large, multinational companies like to work with HE institutions, as it enables them to combine academic expertise with the use of world-class facilities.

Several committee members raised the issue of the EU's seventh framework programme, or FP7, as it is better known, which bundles all the EU's research-related initiatives together into one funding pot. As far as we can tell, Wales has so far made relatively little use of this potential source of funds, in comparison with how we have adeptly used the structural funds. Indeed, last week, President Barroso praised us here in Wales for our effective spending of European moneys, despite what our critics would have us believe. I see this as even more reason for us to be looking at other potential sources of funding for research and development and innovation like FP7, which could help us to do our bit in achieving our Lisbon/Gothenburg commitments and our EU 2020 commitments. That could be even more pertinent given that we still do not know the exact future of the structural funds in Wales, with the ongoing debate in Brussels over cohesion policy.

hon yn cael ei galluogi gan gronfeydd strwythurol Ewropeaidd, y mae'r sector addysg uwch yn ymwneud yn agos â'u monitro yn rhan o bwyllgor monitro rhaglenni Cymru gyfan, yr wyf fi'n ei gadeirio. Nod cyffredinol y cronfeydd hyn yw ein tynnu yn y cyfeiriad hwn, ac mae'r prifysgolion yn bartneriaid allweddol yn y broses, gan weithio gyda rhanddeiliaid allweddol eraill megis busnesau Cymru, yn fawr ac yn fach.

Yr wythnos cyn yr wythnos diwethaf, cadeiriais y cyfarfod diweddaraf o bwyllgor monitro rhaglenni Cymru gyfan. Un o'r prif eitemau ar yr agenda oedd sut yr ydym yn alinio'r rhaglenni presennol â rhaglen adnewyddu'r economi Llywodraeth Cymru. Gwnaed sawl cyfraniad yn ystod y drafodaeth yn ymwneud â'r cysylltiadau rhwng busnesau a'r sector AU, a'r goblygiadau ar gyfer sgiliau a hyfforddiant, yn ogystal ag ymchwil a datblygu ac arloesedd. Bu i un aelod pwyllgor sy'n cynrychioli'r sector preifat ein hatgoffa bod ymchwil a datblygu ac arloesedd yn rhannau hollbwysig o'n seilwaith economaidd a bod cwmnïau mawr, amlwladol yn hoffi gweithio gyda sefydliadau AU, gan ei fod yn eu galluogi i gyfuno arbenigedd academiaidd â defnyddio cyfleusterau o safon fyd-eang.

Cododd sawl aelod pwyllgor fater seithfed rhaglen fframwaith yr UE, neu FP7, fel y'i gelwir, sy'n dwyn ynghyd holl fentrau'r UE sy'n ymwneud ag ymchwil mewn un pot cyllido. Cyhyd ag y gallwn ddweud, cymharol ychydig o ddefnydd y mae Cymru wedi'i wneud hyd yn hyn o'r ffynhonnell nawdd bosibl hon, o'i gymharu â'r modd yr ydym wedi defnyddio'r cronfeydd strwythurol yn ddeheuig. Yn wir, yr wythnos diwethaf, bu i'r Llywydd Barroso ein canmol yma yng Nghymru am ein gwariant effeithiol o arian Ewropeaidd, er gwaethaf yr hyn yr hoffai ein beirniaid inni ei gredu. Gwelaf hyn fel mwy o reswm, hyd yn oed, dros inni edrych ar ffynonellau eraill posibl o nawdd ar gyfer ymchwil a datblygu ac arloesedd fel FP7, a allai ein cynorthwyo i wneud ein rhan i gyflawni ein hymrwymiaadau Lisbon/Gothenburg a'n hymrwymiaadau UE 2020. Gallai hynny fod hyd yn oed yn fwy perthnasol ac ystyried nad ydym yn gwybod o hyd beth yn union fydd dyfodol cronfeydd

strwythurol yng Nghymru, â'r drafodaeth barhaus ym Mrwsel ynghylch polisi cydlyniant.

As I have said many times, we are a small, clever country. Surely, that is the global message of the Ryder Cup. We must make the most efficient use of our creative and knowledge-based resource and ensure joined-up working between higher education and industry to make sure that that happens. The issues of research and development and innovation, as well as training and skills development are relevant to universities and businesses, and are vital to our economic future as we look to lay the long-term foundations for structural change. In Wales, we need to be in the vanguard of that transformation; we have a good record so far, but there is still more to do and we cannot let up or be complacent.

Fel yr wyf wedi dweud lawer gwaith, rydym yn wlad fechan, ddeallus. Siawns mai dyna yw neges fyd-eang Cwpan Ryder. Rhaid inni wneud y defnydd mwyaf effeithlon o'n hadnoddau creadigol a'n hadnoddau sy'n seiliedig ar wybodaeth a sicrhau gweithio cydgysylltiedig rhwng addysg uwch a diwydiant i sicrhau bod hynny'n digwydd. Mae materion ymchwil a datblygu ac arloesedd, yn ogystal â hyfforddiant a datblygu sgiliau, yn berthnasol i brifysgolion a busnesau, ac maent yn hanfodol i'n dyfodol economaidd wrth inni geisio gosod y sylfeini hirdymor ar gyfer newid strwythurol. Yng Nghymru, mae angen inni fod ar flaen y gad yn y trawsnewidiad hwnnw; mae gennym record dda hyd yn hyn, ond mae rhagor i'w wneud o hyd ac ni allwn laesu dwylo na bod yn hunanfodlon.

The Deputy Minister for Science, Innovation and Skills (Lesley Griffiths): I thank all Members who have contributed to the debate. I will try to refer to as many points raised as possible. The debate has shown that there is a lot of consensus on one topic, at least, which is that research and development and innovation are essential for Wales's future economic growth.

Y Dirprwy Weinidog dros Wyddoniaeth, Arloesi a Sgiliau (Lesley Griffiths): Hoffwn ddiolch i'r holl Aelodau sydd wedi cyfrannu at y ddadl. Ceisiaf gyfeirio at gynifer â phosibl o'r pwyntiau a godwyd. Mae'r ddadl wedi dangos bod llawer o gonsensws ar un pwnc, o leiaf, sef bod ymchwil a datblygu ac arloesedd yn hanfodol i dwf economaidd Cymru i'r dyfodol.

I reject amendment 1, because we do not see a fundamental tension between applied and theoretical research. Both can contribute to a dynamic, high-quality research base that will attract innovative people and businesses to Wales.

Rwyf yn gwrthod gwelliant 1, oherwydd nid ydym yn gweld tensiwn sylfaenol rhwng ymchwil gymwysedig ac ymchwil ddamcaniaethol. Gall y ddau fath gyfrannu at sylfaen ymchwil ddeinamig, uchel ei hansawdd a fydd yn denu pobl a busnesau arloesol i Gymru.

I accept amendment 2. In the report published by the Deputy First Minister's ministerial advisory group, design and innovation was recognised as an area in need of development. The UK has a strong reputation for design excellence, and Wales should develop its own design expertise.

Rwyf yn derbyn gwelliant 2. Yn yr adroddiad a gyhoeddwyd gan grŵp cynghori'r gweinidog y Dirprwy Brif Weinidog, cafodd dylunio ac arloesi ei gydnabod fel maes sydd angen ei ddatblygu. Mae gan y DU enw da iawn am ragoriaeth o ran dylunio, a dylai Cymru ddatblygu ei harbenigedd dylunio ei hun.

4.50 p.m.

I also accept amendment 3. A review of Wales's business incubation facilities was

Rwyf hefyd yn derbyn gwelliant 3. Cyhoeddwyd adolygiad o gyfleusterau deori

announced as part of 'Economic Renewal: a new direction', and I will refer to that again. However, I reject amendment 4. We are already committed to building on the strength of research and development in Welsh universities. We need to ensure, however, that business expenditure on research and development also increases substantially, because on that measure, Wales accounts for a low proportion of the UK total.

In my opening address, I focused on the important role that higher education plays in increasing research and development and innovation activity in Wales. David, you referred to the different types of research and development funding. I accept that, in order to move up the league table, we probably need to access millions of pounds-worth of more funding. Following my research and development review panel, officials are taking active steps to ensure that we can access more funding.

It is also important that we support businesses in becoming more innovative and provide the help that they need to ensure that they access all the support that is available to them, including expertise in higher and further education. Businesses in Wales are operating in an ever more complex global marketplace, and innovation is the key to staying competitive. I am committed to supporting our businesses in becoming more innovative. We will provide support that will allow businesses to access skills, expertise and equipment in our universities and colleges, and we will encourage further collaborative work across the higher education sector to increase our research and development capacity and support collaboration between academia and business, as part of an end-to-end approach.

Several Members, including, I think, David and Alun, referred to science and the STEM subjects. Science and the other STEM subjects are so important to the economy and innovation. As Alun mentioned, I have announced the establishment of a national science academy. Tomorrow, I am meeting

busnes Cymru yn rhan o 'Adnewyddu'r Economi: cyfeiriad newydd', a chyfeiriaf at hwnnw eto. Fodd bynnag, rwyf yn gwrthod gwelliant 4. Rydym eisoes wedi ymrwmo i adeiladu ar gryfder ymchwil a datblygu ym mhrifysgolion Cymru. Mae angen inni sicrhau, fodd bynnag, fod gwariant busnes ar ymchwil a datblygu hefyd yn cynyddu'n sylweddol, oherwydd o ran y mesur hwnnw, cyfran isel o gyfanswm y DU sydd gan Gymru.

Yn fy araith agoriadol, canolbwyntiais ar y rôl bwysig y mae addysg uwch yn ei chwarae wrth gynyddu gweithgaredd ymchwil a datblygu ac arloesedd yng Nghymru. Fe wnaethoch gyfeirio, David, at y gwahanol fathau o gyllid ymchwil a datblygu. Rwyf yn derbyn, er mwyn symud i fyny'r gynghrair, ei bod yn debyg fod arnom angen cael gafael ar werth miliynau o bunnoedd yn rhagor o gyllid. Yn dilyn fy mhanel adolygu ymchwil a datblygu, mae swyddogion yn cymryd camau gweithredol i sicrhau ein bod yn gallu cael gafael ar ragor o gyllid.

Mae'n bwysig hefyd ein bod yn cefnogi busnesau i ddod yn fwy arloesol ac yn darparu'r cymorth y mae arnynt ei angen i sicrhau eu bod yn cael gafael ar yr holl gefnogaeth sydd ar gael iddynt, gan gynnwys arbenigedd mewn addysg uwch ac addysg bellach. Mae busnesau yng Nghymru yn gweithredu mewn marchnad fyd-eang sy'n gynyddol gymhleth, ac mae arloesedd yn allweddol er mwyn parhau i fod yn gystadleuol. Rwyf yn ymrwymedig i gefnogi ein busnesau i ddod yn fwy arloesol. Byddwn yn darparu cefnogaeth a fydd yn galluogi busnesau i gael gafael ar sgiliau, arbenigedd ac offer yn ein prifysgolion a'n colegau, a byddwn yn annog rhagor o waith cydweithredol ar draws y sector addysg uwch i gynyddu ein capasiti ymchwil a datblygu ac i gefnogi cydweithredu rhwng y byd academaidd a busnes, yn rhan o ddull gweithredu sy'n cwmpasu'r broses gyfan.

Bu i sawl Aelod, gan gynnwys David ac Alun, fe gredaf, gyfeirio at wyddoniaeth a'r pynciau STEM. Mae gwyddoniaeth a'r pynciau STEM eraill mor bwysig i'r economi ac i arloesedd. Fel y crybwyllodd Alun, rwyf wedi cyhoeddi sefydlu academi wyddoniaeth genedlaethol. Yfory, byddaf yn cwrdd â

with representatives of three of the hubs to discuss the way forward. That is to build on the excellent science initiative that we already have here in Wales. I think that Alun also mentioned the Chief Scientific Adviser for Wales, Professor John Harries. He will be providing the strategic direction. He is a great support, and he gives me really good advice about science and how we can build on the initiatives. I think that we all recognise that a failure to invest in science could have a devastating effect on our future economy, and I hope that opposition Members will speak to their colleagues in Westminster to ensure that science budgets are not reduced.

Universities and colleges offer a wealth of new ideas and access to new technologies that can transform businesses' competitiveness, which Mark referred to. HEFCW's research, innovation and engagement budget and A4B, academic expertise for business, support research collaborations between HE and business. We will help to break down the barriers, and we will work with universities and colleges to make it easier for businesses to reach the help that they need.

Alun, you referred to the fact that we focus on difficulties all the time. I think that you are right, as we need to sell what we are good at. Rather than saying that we are operating from a low base, we should be saying which areas we are good at and, although we could do better, we should really celebrate our strengths.

'Economic Renewal: a new direction' recognises the important role of stimulating innovation and how, in turn, innovation is a key driver of productivity and economic growth. By implementing the new policy direction, we aim to improve the conditions that will support and encourage further sustained development of our research and development base. We will also deliver on the required underpinning infrastructure, such as accessible broadband and the provision of specialist facilities.

chynrychiolwyr tair o'r canolfannau i drafod y ffordd ymlaen. Nod hynny yw adeiladu ar sail y fenter wyddoniaeth ragorol sydd gennym yma eisoes yng Nghymru. Credaf i Alun hefyd grybwyll Prif Gynghorydd Gwyddonol Cymru, yr Athro John Harries. Ef fydd yn darparu'r cyfeiriad strategol. Mae'n gefn mawr imi, ac yn rhoi cyngor arbennig o dda ar wyddoniaeth a sut y gallwn adeiladu ar sail y mentrau. Credaf fod pob un ohonom yn cydnabod y gallai methu â buddsoddi mewn gwyddoniaeth gael effaith ddinistriol ar ein heconomi i'r dyfodol, a gobeithiaf y bydd Aelodau'r gwrthbleidiau yn siarad â'u cyd-Aelodau yn San Steffan er mwyn sicrhau nad yw cyllidebau gwyddoniaeth yn cael eu lleihau.

Mae prifysgolion a cholegau yn cynnig cyfoeth o syniadau newydd a mynediad i dechnolegau newydd sy'n gallu trawsnewid gallu busnesau i gystadlu, a chyfeiriodd Mark at hynny. Mae cyllideb ymchwil, arloesi ac ymgysylltu HEFCW ac A4B, arbenigedd academiaidd i fusnes, yn cefnogi prosiectau ymchwil cydweithredol rhwng AU a busnes. Byddwn yn cynorthwyo i chwalu'r rhwystrau, a byddwn yn gweithio gyda phrifysgolion a cholegau i'w gwneud hi'n haws i fusnesau gyrraedd y cymorth y mae arnynt ei angen.

Alun, fe wnaethoch gyfeirio at y ffaith ein bod yn canolbwyntio ar anawsterau o hyd. Credaf eich bod yn iawn, gan fod angen inni werthu'r hyn yr ydym yn dda am ei wneud. Yn hytrach na dweud ein bod yn gweithredu o sylfaen isel, dylem fod yn dweud pa feysydd yr ydym yn dda ynddynt ac, er y gallem wneud yn well, dylem fynd ati o ddifrif i ddathlu ein cryfderau.

Mae 'Adnewyddu'r Economi: cyfeiriad newydd' yn cydnabod swyddogaeth bwysig ysgogi arloesedd a sut, yn ei dro, y mae arloesedd yn sbardun allweddol i gynhyrchiant a thwf economaidd. Drwy roi'r cyfeiriad polisi newydd ar waith, ein nod yw gwella'r amodau a fydd yn cefnogi ac yn annog datblygiad parhaus pellach ar ein sylfaen ymchwil a datblygu. Byddwn hefyd yn cyflawni'r seilwaith cynhaliol angenrheidiol, megis band eang hygyrch a darparu cyfleusterau arbenigol.

Jenny, you referred to the Technium programme. As Gareth said, you and your party supported the programme when it began back in 2001. Members referred to the fact that I am currently engaged in a review of Techniums. I am considering the performance, the occupancy rates, property costs and income, and I am comparing them against the national standard for business incubation. You will appreciate that there is a great deal of commercial sensitivity involved, but I aim to issue a written statement over the next few weeks.

In addition to helping businesses to maximise their opportunities within Wales, we will ensure—

The Temporary Deputy Presiding Officer: Order. Deputy Minister, I hope that you are coming to the end.

Lesley Griffiths: Sorry. We will ensure that businesses can access the opportunities that exist.

Jeff, you referred to FP7. I am making sure that officials will be at the forefront of FP8 to ensure that we can access that funding.

Finally, I issue a word of caution. I believe in the power of research and innovation, and I believe that our future prosperity depends on it.

The Temporary Deputy Presiding Officer: The proposal is to agree on amendment 1. Does any Member object? I see that there are objections. Therefore, we will defer all voting until voting time.

It has been agreed that voting time will take place no earlier than 5 p.m.. You will notice that we are six minutes away from that time. Do Members wish to bring forward voting time? I see that you do. Does any Member wish the bell to be rung? I see that you do not.

*Gohiriwyd y pleidleisiau tan y cyfnod pleidleisio.
Votes deferred until voting time.*

Jenny, fe wnaethoch chi gyfeirio at y rhaglen technium. Fel y dywedodd Gareth, roeddech chi a'ch plaid yn cefnogi'r rhaglen pan gafodd ei chychwyn yn ôl yn 2001. Cyfeiriodd Aelodau at y ffaith fy mod, ar hyn o bryd, yn cynnal adolygiad o'r techniums. Rwyf yn ystyried y perfformiad, y cyfraddau deiliadaeth, costau eiddo ac incwm, ac rwyf yn eu cymharu â'r safon genedlaethol ar gyfer deori busnes. Byddwch yn gwerthfawrogi fod llawer iawn o sensitifrwydd masnachol ynghlwm wrth hyn, ond bwriadaf gyhoeddi datganiad ysgrifenedig dros yr ychydig wythnosau nesaf.

Yn ogystal â helpu busnesau i fanteisio i'r eithaf ar eu cyfleoedd o fewn Cymru, byddwn yn sicrhau—

Y Dirprwy Lywydd Dros Dro: Trefn. Ddirprwy Weinidog, rwyf yn gobeithio eich bod yn tynnu tua'r terfyn.

Lesley Griffiths: Mae'n ddrwg gennyf. Byddwn yn sicrhau y gall busnesau fanteisio ar y cyfleoedd sydd ar gael.

Jeff, fe wnaethoch gyfeirio at FP7. Rwyf yn gwneud yn siŵr y bydd swyddogion ar flaen y gad gydag FP8 i sicrhau y gallwn gael gafael ar y cyllid hwnnw.

Yn olaf, rhoddaf air o rybudd. Rwyf yn credu yng ngrym ymchwil ac arloesedd, a chredaf fod ein ffyniant i'r dyfodol yn dibynnu arno.

Y Dirprwy Lywydd Dros Dro: Y cynnig yw ein bod yn cytuno ar welliant 1. A oes unrhyw Aelod yn gwrthwynebu? Gwelaf fod gwrthwynebiad. Felly, byddwn yn gohirio'r holl bleidleisiau tan y cyfnod pleidleisio.

Cytunwyd na fydd y cyfnod pleidleisio yn cael ei gynnal yn gynharach na 5 p.m. Byddwch yn sylwi bod chwe munud i fynd tan yr amser hwnnw. A yw'r Aelodau eisiau cynnal y cyfnod pleidleisio yn awr? Gwelaf eich bod. A oes unrhyw Aelod am i'r gloch gael ei chanu? Gwelaf nad oes.

Cyfnod Pleidleisio Voting Time

*Gwelliant 1 i NDM4543: O blaid 12, Ymatal 0, Yn erbyn 28.
Amendment 1 to NDM4543: For 12, Abstain 0, Against 28.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Asghar, Mohammad
Bates, Mick
Bourne, Nick
Burnham, Eleanor
Burns, Angela
German, Veronica
Isherwood, Mark
Melding, David
Morgan, Jonathan
Ramsay, Nick
Randerson, Jenny
Thomas, Gwenda

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol yn erbyn:
The following Members voted against:

Barrett, Lorraine
Cuthbert, Jeff
Davidson, Jane
Davies, Alun
Franks, Chris
Gibbons, Brian
Gregory, Janice
Griffiths, John
Griffiths, Lesley
Hart, Edwina
Jenkins, Bethan
Jones, Alun Ffred
Jones, Ann
Jones, Carwyn
Jones, Elin
Jones, Gareth
Jones, Helen Mary
Law, Trish
Lewis, Huw
Lloyd, David
Lloyd, Val
Mewies, Sandy
Morgan, Rhodri
Neagle, Lynne
Ryder, Janet
Sargeant, Carl
Thomas, Rhodri Glyn
Wood, Leanne

*Gwrthodwyd y gwelliant.
Amendment not agreed.*

*Gwelliant 2 i NDM4543: O blaid 12, Ymatal 0, Yn erbyn 28.
Amendment 2 to NDM4543: For 12, Abstain 0, Against 28.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Asghar, Mohammad
Bates, Mick
Bourne, Nick
Burnham, Eleanor
Burns, Angela
German, Veronica
Isherwood, Mark
Melding, David
Morgan, Jonathan
Ramsay, Nick
Randerson, Jenny
Thomas, Gwenda

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol yn erbyn:
The following Members voted against:

Barrett, Lorraine
Cuthbert, Jeff
Davidson, Jane
Davies, Alun
Franks, Chris
Gibbons, Brian
Gregory, Janice
Griffiths, John
Griffiths, Lesley
Hart, Edwina
Jenkins, Bethan
Jones, Alun Ffred
Jones, Ann
Jones, Carwyn
Jones, Elin
Jones, Gareth

Jones, Helen Mary
 Law, Trish
 Lewis, Huw
 Lloyd, David
 Lloyd, Val
 Mewies, Sandy
 Morgan, Rhodri
 Neagle, Lynne
 Ryder, Janet
 Sargeant, Carl
 Thomas, Rhodri Glyn
 Wood, Leanne

*Gwrthodwyd y gwelliant.
 Amendment not agreed.*

*Gwelliant 3 i NDM4543: O blaid 11, Ymatal 0, Yn erbyn 29.
 Amendment 3 to NDM4543: For 11, Abstain 0, Against 29.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
 The following Members voted for:

Asghar, Mohammad
 Bates, Mick
 Bourne, Nick
 Burnham, Eleanor
 Burns, Angela
 German, Veronica
 Isherwood, Mark
 Melding, David
 Morgan, Jonathan
 Ramsay, Nick
 Randerson, Jenny

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol yn erbyn:
 The following Members voted against:

Barrett, Lorraine
 Cuthbert, Jeff
 Davidson, Jane
 Davies, Alun
 Franks, Chris
 Gibbons, Brian
 Gregory, Janice
 Griffiths, John
 Griffiths, Lesley
 Hart, Edwina
 Jenkins, Bethan
 Jones, Alun Ffred
 Jones, Ann
 Jones, Carwyn
 Jones, Elin
 Jones, Gareth
 Jones, Helen Mary
 Law, Trish
 Lewis, Huw
 Lloyd, David
 Lloyd, Val
 Mewies, Sandy
 Morgan, Rhodri
 Neagle, Lynne
 Ryder, Janet
 Sargeant, Carl
 Thomas, Gwenda
 Thomas, Rhodri Glyn
 Wood, Leanne

*Gwrthodwyd y gwelliant.
 Amendment not agreed.*

*Gwelliant 4 i NDM4543: O blaid 11, Ymatal 0, Yn erbyn 30.
 Amendment 4 to NDM4543: For 11, Abstain 0, Against 30.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
 The following Members voted for:

Asghar, Mohammad
 Bates, Mick
 Bourne, Nick
 Burnham, Eleanor

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol yn erbyn:
 The following Members voted against:

Barrett, Lorraine
 Cuthbert, Jeff
 Davidson, Jane
 Davies, Alun

Burns, Angela
 German, Veronica
 Isherwood, Mark
 Melding, David
 Morgan, Jonathan
 Ramsay, Nick
 Randerson, Jenny

Franks, Chris
 Gibbons, Brian
 Gregory, Janice
 Griffiths, John
 Griffiths, Lesley
 Hart, Edwina
 Jenkins, Bethan
 Jones, Alun Ffred
 Jones, Ann
 Jones, Carwyn
 Jones, Elin
 Jones, Gareth
 Jones, Helen Mary
 Jones, Ieuan Wyn
 Law, Trish
 Lewis, Huw
 Lloyd, David
 Lloyd, Val
 Mewies, Sandy
 Morgan, Rhodri
 Neagle, Lynne
 Ryder, Janet
 Sargeant, Carl
 Thomas, Gwenda
 Thomas, Rhodri Glyn
 Wood, Leanne

*Gwrthodwyd y gwelliant.
 Amendment not agreed.*

*Cynnig NDM4543: O blaid 30, Ymatal 0, Yn erbyn 11.
 Motion NDM4543: For 30, Abstain 0, Against 11.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
 The following Members voted for:

Barrett, Lorraine
 Cuthbert, Jeff
 Davidson, Jane
 Davies, Alun
 Franks, Chris
 Gibbons, Brian
 Gregory, Janice
 Griffiths, John
 Griffiths, Lesley
 Hart, Edwina
 Jenkins, Bethan
 Jones, Alun Ffred
 Jones, Ann
 Jones, Carwyn
 Jones, Elin
 Jones, Gareth
 Jones, Helen Mary
 Jones, Ieuan Wyn
 Law, Trish
 Lewis, Huw
 Lloyd, David
 Lloyd, Val
 Mewies, Sandy
 Morgan, Rhodri
 Neagle, Lynne
 Ryder, Janet
 Sargeant, Carl
 Thomas, Gwenda
 Thomas, Rhodri Glyn
 Wood, Leanne

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol yn erbyn:
 The following Members voted against:

Asghar, Mohammad
 Bates, Mick
 Bourne, Nick
 Burnham, Eleanor
 Burns, Angela
 German, Veronica
 Isherwood, Mark
 Melding, David
 Morgan, Jonathan
 Ramsay, Nick
 Randerson, Jenny

*Derbyniwyd y cynnig.
Motion agreed.*

*Gwelliant 1 i NDM4544: O blaid 11, Ymatal 0, Yn erbyn 31.
Amendment 1 to NDM4544: For 11, Abstain 0, Against 31.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Asghar, Mohammad
Bates, Mick
Bourne, Nick
Burnham, Eleanor
Burns, Angela
German, Veronica
Isherwood, Mark
Melding, David
Morgan, Jonathan
Ramsay, Nick
Randerson, Jenny

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol yn erbyn:
The following Members voted against:

Andrews, Leighton
Barrett, Lorraine
Cuthbert, Jeff
Davidson, Jane
Davies, Alun
Franks, Chris
Gibbons, Brian
Gregory, Janice
Griffiths, John
Griffiths, Lesley
Hart, Edwina
Jenkins, Bethan
Jones, Alun Ffred
Jones, Ann
Jones, Carwyn
Jones, Elin
Jones, Gareth
Jones, Helen Mary
Jones, Ieuan Wyn
Law, Trish
Lewis, Huw
Lloyd, David
Lloyd, Val
Mewies, Sandy
Morgan, Rhodri
Neagle, Lynne
Ryder, Janet
Sargeant, Carl
Thomas, Gwenda
Thomas, Rhodri Glyn
Wood, Leanne

*Gwrthodwyd y gwelliant.
Amendment not agreed.*

*Gwelliant 2 i NDM4544: O blaid 41, Ymatal 0, Yn erbyn 0.
Amendment 2 to NDM4544: For 41, Abstain 0, Against 0.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Andrews, Leighton
Asghar, Mohammad
Barrett, Lorraine
Bates, Mick
Bourne, Nick
Burnham, Eleanor
Burns, Angela
Cuthbert, Jeff
Davidson, Jane
Davies, Alun
Franks, Chris
German, Veronica
Gibbons, Brian
Gregory, Janice

Griffiths, John
Griffiths, Lesley
Hart, Edwina
Isherwood, Mark
Jenkins, Bethan
Jones, Alun Ffred
Jones, Ann
Jones, Carwyn
Jones, Elin
Jones, Gareth
Jones, Helen Mary
Jones, Ieuan Wyn
Lewis, Huw
Lloyd, David
Lloyd, Val
Melding, David
Mewies, Sandy
Morgan, Jonathan
Morgan, Rhodri
Neagle, Lynne
Ramsay, Nick
Randerson, Jenny
Ryder, Janet
Sargeant, Carl
Thomas, Gwenda
Thomas, Rhodri Glyn
Wood, Leanne

*Derbyniwyd y gwelliant.
Amendment agreed.*

*Gwelliant 3 i NDM4544: O blaid 41, Ymatal 0, Yn erbyn 0.
Amendment 3 to NDM4544: For 41, Abstain 0, Against 0.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Andrews, Leighton
Asghar, Mohammad
Barrett, Lorraine
Bates, Mick
Bourne, Nick
Burnham, Eleanor
Burns, Angela
Cuthbert, Jeff
Davidson, Jane
Davies, Alun
Franks, Chris
German, Veronica
Gibbons, Brian
Gregory, Janice
Griffiths, John
Griffiths, Lesley
Hart, Edwina
Isherwood, Mark
Jenkins, Bethan
Jones, Alun Ffred
Jones, Ann
Jones, Carwyn
Jones, Elin
Jones, Gareth
Jones, Helen Mary
Jones, Ieuan Wyn
Lewis, Huw
Lloyd, David
Lloyd, Val

Melding, David
 Mewies, Sandy
 Morgan, Jonathan
 Morgan, Rhodri
 Neagle, Lynne
 Ramsay, Nick
 Randerson, Jenny
 Ryder, Janet
 Sargeant, Carl
 Thomas, Gwenda
 Thomas, Rhodri Glyn
 Wood, Leanne

*Derbyniwyd y gwelliant.
 Amendment agreed.*

*Gwelliant 4 i NDM4544: O blaid 11, Ymatal 0, Yn erbyn 31.
 Amendment 4 to NDM4544: For 11, Abstain 0, Against 31.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
 The following Members voted for:

Asghar, Mohammad
 Bates, Mick
 Bourne, Nick
 Burnham, Eleanor
 Burns, Angela
 German, Veronica
 Isherwood, Mark
 Melding, David
 Morgan, Jonathan
 Ramsay, Nick
 Randerson, Jenny

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol yn erbyn:
 The following Members voted against:

Andrews, Leighton
 Barrett, Lorraine
 Cuthbert, Jeff
 Davidson, Jane
 Davies, Alun
 Franks, Chris
 Gibbons, Brian
 Gregory, Janice
 Griffiths, John
 Griffiths, Lesley
 Hart, Edwina
 Jenkins, Bethan
 Jones, Alun Ffred
 Jones, Ann
 Jones, Carwyn
 Jones, Elin
 Jones, Gareth
 Jones, Helen Mary
 Jones, Ieuan Wyn
 Law, Trish
 Lewis, Huw
 Lloyd, David
 Lloyd, Val
 Mewies, Sandy
 Morgan, Rhodri
 Neagle, Lynne
 Ryder, Janet
 Sargeant, Carl
 Thomas, Gwenda
 Thomas, Rhodri Glyn
 Wood, Leanne

*Gwrthodwyd y gwelliant.
 Amendment not agreed.*

Cynnig NDM4544 fel y'i diwygiwyd: bod

Motion NDM4544 as amended: that

Cynulliad Cenedlaethol Cymru:

the National Assembly for Wales:

*Yn croesawu'r camau y mae Llywodraeth
 Cynulliad Cymru wedi'u cymryd i annog*

*Welcomes the steps taken by the Welsh
 Assembly Government to encourage world-*

ymchwil a datblygu o safon fyd-eang, i adeiladu ar yr arbenigedd o fewn prifysgolion a busnesau Cymru ac i ysgogi arloesedd yng Nghymru. *class research and development, to build upon the expertise within Welsh universities and business and to stimulate innovation in Wales.*

Yn cydnabod yr angen i harneisio pŵer dylunio i arloesi mewn diwydiant, gwasanaethau a chymdeithas. *Recognises the need to harness the power of design for innovation in industry, services and society; and*

Yn nodi llwyddiant amrywiol y prosiectau Technium ac yn croesawu cyhoeddiad y Gweinidog ei fod yn adolygu effeithiolrwydd y prosiectau hyn. *notes the variable success of the Technium projects and welcomes the Minister's announcement that he is reviewing the effectiveness of these projects.*

Cynnig NDM4544 fel y'i diwygiwyd: O blaid 35, Ymatal 7, Yn erbyn 0.
Motion NDM4544 as amended: For 35, Abstain 7, Against 0.

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Andrews, Leighton
Barrett, Lorraine
Bates, Mick
Burnham, Eleanor
Cuthbert, Jeff
Davidson, Jane
Davies, Alun
Franks, Chris
German, Veronica
Gibbons, Brian
Gregory, Janice
Griffiths, John
Griffiths, Lesley
Hart, Edwina
Jenkins, Bethan
Jones, Alun Ffred
Jones, Ann
Jones, Carwyn
Jones, Elin
Jones, Gareth
Jones, Helen Mary
Jones, Ieuan Wyn
Law, Trish
Lewis, Huw
Lloyd, David
Lloyd, Val
Mewies, Sandy
Morgan, Rhodri
Neagle, Lynne
Randerson, Jenny
Ryder, Janet
Sargeant, Carl
Thomas, Gwenda
Thomas, Rhodri Glyn
Wood, Leanne

Ymataliodd yr Aelodau canlynol:
The following Members abstained:

Asghar, Mohammad
Bourne, Nick
Burns, Angela
Isherwood, Mark

Melding, David
Morgan, Jonathan
Ramsay, Nick

*Derbyniwyd cynnig NDM4544 fel y'i diwygiwyd.
Motion NDM4544 agreed as amended.*

The Temporary Deputy Presiding Officer: Y Dirprwy Lywydd Dros Dro: Daw hynny
That brings today's proceedings to a close. â chyfarfod heddiw i ben.

*Daeth y cyfarfod i ben am 4.58 p.m.
The meeting ended at 4.58 p.m.*

**Aelodau a'u Pleidiau
Members and their Parties**

Andrews, Leighton (Llafur – Labour)
Asghar, Mohammad (Ceidwadwyr Cymreig – Welsh Conservatives)
Barrett, Lorraine (Llafur – Labour)
Bates, Mick (Democrat Rhyddfrydol Annibynnol – Independent Liberal Democrat)
Black, Peter (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru – Welsh Liberal Democrats)
Bourne, Nick (Ceidwadwyr Cymreig – Welsh Conservatives)
Burnham, Eleanor (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru – Welsh Liberal Democrats)
Burns, Angela (Ceidwadwyr Cymreig – Welsh Conservatives)
Butler, Rosemary (Llafur – Labour)
Cairns, Alun (Ceidwadwyr Cymreig – Welsh Conservatives)
Chapman, Christine (Llafur – Labour)
Cuthbert, Jeff (Llafur – Labour)
Davidson, Jane (Llafur – Labour)
Davies, Alun (Llafur – Labour)
Davies, Andrew (Llafur – Labour)
Davies, Andrew R.T. (Ceidwadwyr Cymreig – Welsh Conservatives)
Davies, Jocelyn (Plaid Cymru – The Party of Wales)
Davies, Paul (Ceidwadwyr Cymreig – Welsh Conservatives)
Elis-Thomas, Dafydd (Plaid Cymru – The Party of Wales)
Evans, Nerys (Plaid Cymru – The Party of Wales)
Franks, Chris (Plaid Cymru – The Party of Wales)
German, Veronica (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru – Welsh Liberal Democrats)
Graham, William (Ceidwadwyr Cymreig – Welsh Conservatives)
Gregory, Janice (Llafur – Labour)
Griffiths, John (Llafur – Labour)
Griffiths, Lesley (Llafur – Labour)
Gibbons, Brian (Llafur – Labour)
Hart, Edwina (Llafur – Labour)
Hutt, Jane (Llafur – Labour)
Isherwood, Mark (Ceidwadwyr Cymreig – Welsh Conservatives)
James, Irene (Llafur – Labour)
Jenkins, Bethan (Plaid Cymru – The Party of Wales)
Jones, Alun Ffred (Plaid Cymru – The Party of Wales)
Jones, Ann (Llafur – Labour)
Jones, Carwyn (Llafur – Labour)
Jones, Elin (Plaid Cymru – The Party of Wales)
Jones, Gareth (Plaid Cymru – The Party of Wales)
Jones, Helen Mary (Plaid Cymru – The Party of Wales)
Jones, Ieuan Wyn (Plaid Cymru – The Party of Wales)
Law, Trish (Annibynnol – Independent)
Lewis, Huw (Llafur – Labour)
Lloyd, David (Plaid Cymru – The Party of Wales)
Lloyd, Val (Llafur – Labour)
Melding, David (Ceidwadwyr Cymreig – Welsh Conservatives)
Mewies, Sandy (Llafur – Labour)
Millar, Darren (Ceidwadwyr Cymreig – Welsh Conservatives)
Morgan, Jonathan (Ceidwadwyr Cymreig – Welsh Conservatives)
Morgan, Rhodri (Llafur – Labour)
Neagle, Lynne (Llafur – Labour)

Ramsay, Nick (Ceidwadwyr Cymreig – Welsh Conservatives)
Randerson, Jenny (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru – Welsh Liberal Democrats)
Ryder, Janet (Plaid Cymru – The Party of Wales)
Sargeant, Carl (Llafur – Labour)
Sinclair, Karen (Llafur – Labour)
Thomas, Gwenda (Llafur – Labour)
Thomas, Rhodri Glyn (Plaid Cymru – The Party of Wales)
Watson, Joyce (Llafur – Labour)
Williams, Brynle (Ceidwadwyr Cymreig – Welsh Conservatives)
Williams, Kirsty (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru – Welsh Liberal Democrats)
Wood, Leanne (Plaid Cymru – The Party of Wales)